

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 48 · 12. februar
Sesjonen 2018–2019

Møte tirsdag den 12. februar 2019 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 48):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Lov om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven) (Innst. 150 L (2018–2019), jf. Prop. 106 L (2017–2018))
2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Arild Grande, Lise Christoffersen og Leif Audun Sande om gjennomsnittsberegning av arbeidstid (Innst. 136 S (2018–2019), jf. Dokument 8:33 S (2018–2019))
3. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å hindre fagforeningsknusing (Innst. 135 S (2018–2019), jf. Dokument 8:37 S (2018–2019))
4. Interpellasjon fra representanten Lise Christoffersen til arbeids- og sosialministeren:
«Navs statistikk viser en økt avgang fra arbeidsavklaringspenger med nesten 20 pst. de tre første kvartalene i 2018. Statsråden har i tidligere svar til Stortinget avvist at den overraskende sterke nedgangen i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger (dels) kan skyldes en intern innstramming av unntaket fra varighetsbestemmelsene året før Stortinget strammet inn reglene. Verken lov, forskrift, rundskriv eller praksis ble endret. Interne varsler, som Nav avviser kjennskap til, viser imidlertid til en intern innstramming i praksis da rundskriv for § 11-10 Varighet ble endret i juni 2016. En av varslerne satt da med fagansvar i en enhet med vedtaksansvar for 1/3 av alle mottakere av arbeidsavklaringspenger og må antas å ha god kjennskap til interne forhold.
Vil statsråden ta ytterligere initiativ til å avklare om slik innstramming faktisk har skjedd, med eller uten avklaring fra departementet, og i så fall revurdere sin beslutning om ikke å vurdere justeringer i reglene nå?»
5. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven m.m. (håndtering av overvann i arealplanleggingen mv.) (Innst. 159 L (2018–2019), jf. Prop. 32 L (2018–2019))
6. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap

(Innst. 160 S (2018–2019), jf. Dokument 8:43 S (2018–2019))

7. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om nasjonal satsing for flere lærere i skolen (Innst. 158 S (2018–2019), jf. Dokument 8:14 S (2018–2019))
8. Interpellasjon fra representanten Eirik Sivertsen til samfunnsikkerhetsministeren:
«Fiskefartøyet "Northguider" grunnstøtte 28. desember under reketråling i Hinlopenstredet. Alle de 14 om bord ble reddet i en dramatisk redningsaksjon. Det var en situasjon som var ventet. Med stadig økende økonomisk aktivitet på og rundt Svalbard, samt i havområdene opp mot Nordpolen, vil det skje ulykker. Gjennom en bindende avtale i Arktisk råd har Norge tatt på seg forpliktelser til å ha en beredskap i disse områdene. Prosjektet SARINOR har de siste årene dokumentert at det er et betydelig gap mellom de kravene som stilles til beredskap, utstyr mv., og den faktiske situasjonen.
Hva vil regjeringen gjøre for å lukke gapene mellom den faktiske og ønskede situasjonen?»
9. Stortingets vedtak til lov om register over reelle rettighetshavere (Lovvedtak 38 (2018–2019), jf. Innst. 143 L (2018–2019) og Prop. 109 L (2017–2018))
10. Referat

Presidenten: Representantene Svein Harberg, Åshild Bruun-Gundersen, Himanshu Gulati, Abid Q. Raja, Per Olaf Lundteigen, Silje Hjemdal, Mona Fagerås, Olemic Thommessen, Ingrid Heggø, Åslaug Sem-Jacobsen, Kirsti Leirtrø og Tage Pettersen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representanten Ketil Kjenseth om velferdspermisjon i tiden fra og med 12. februar til og med 20. februar
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Åsunn Lyngedal i tiden fra og med 13. februar til og med 15. februar for å delta i OECDs parlamentarikermøte i Paris

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Nordland fylke: Kjell-Idar Juvik 13.–14. februar
For Oppland fylke: Ingjerd Thon Hagaseth 12.–20. februar

Statsråd Kjell-Børge Freiberg overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Svein Harberg og Ingjerd Schou. – Andre forslag foreligger ikke, og Svein Harberg og Ingjerd Schou anses enstemmig valgt som settepresidenter for dagens møte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:02:11]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Lov om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven) (Innst. 150 L (2018–2019), jf. Prop. 106 L (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Else-May Botten (A) [10:03:03] (ordfører for saken): I Norge har vi vært flinke til å utnytte naturressursene våre, og ikke minst har vi vært gode på å forvalte de som er i havet. Vi har drevet med fiske i alle de år, vi har brukt sjøveien som en viktig handelsåre, og vi har i 50 år skapt store verdier og inntekter til fellesskapet gjennom olje- og gassutvinningen. Det er bygd opp viktig kompetanse på operasjoner på havets dyp og til avanserte skip på vannet.

Norge er en stolt havnasjon, og det er naturlig at vi nå rigger oss til å ta ut mineraler på kontinentalsokkelen. Mineralloven er et viktig steg for å legge til rette for utvinning av mineraler på havbunnen. Det er bred støtte for denne loven, men komiteen har påpekt at det burde ha ligget en NOU til grunn, og at det ville gitt et enda bedre grunnlag for loven. Videre viser vi til at loven må følges opp raskt med en ny sak der de skattemessige incentivene får sine rammer, for næringen trenger forutsigbare rammebetingelser, og dette ser vi på som første steg.

Mineralvirksomhet på norsk kontinentalsokkel og i territorialfarvannet har hittil vært begrenset til uttak av grus, sand og leire. Denne loven skal legge til rette for undersøkelser etter utvinning av mineralforekomster på norsk kontinentalsokkel. Dette må skje i samsvar med samfunnsmessige målsettinger, slik at hensynet til verdiskaping, sikkerhet, øvrig næringsvirksomhet, miljø og andre interesser blir ivaretatt.

Utnyttelse av mineraler på havbunnen kan bli en viktig næring i framtiden, slik vi ser det. Så langt er omfanget av disse resultatene og ressursene i begrenset grad kartlagt, og kommersiell utvinning av mineralforekomster vil ligge et godt stykke fram i tid. Utvinning vil betinge utvikling av ny teknologi, utarbeidelse av alt det måtte være behov for med tanke på regelverk, og utredninger av miljøeffektene.

I komiteen har vi lagt vekt på at det er viktig at de ulike havnæringene samspiller og samarbeider for å finne gode løsninger for alle næringene. Denne loven blir som å starte på en ny og spennende reise for en ny næring, for nye muligheter og for nasjonen Norge.

Et stort flertall i komiteen støtter hovedlinjen rundt å bruke modellen Norge etablerte for å utvinne olje og gass, med partnerskap mellom den norske stat og private selskaper og strenge miljøkrav, fordi det har vist seg å være en suksess.

På bakgrunn av utfordringer vi har sett innenfor petroleumsvirksomheten med tanke på lønns- og arbeidsvilkår for sjøfolk, er vi i Arbeiderpartiet spesielt opptatt av at det blir lagt til rette for et trygt og seriøst arbeidsliv. Derfor vil vi signalisere allerede nå at de som jobber for underleverandører knyttet til leting og utvinning, må få jobbe under norske arbeidsforhold.

Behovet for metaller og andre mineralske råstoffer er økende. Da trengs det mer utvinning, men også mer gjenvinning og lengre levetid på de produktene som vi produserer. Norge bør bruke vår eksisterende kompetanse på sokkelen og bygge videre på den for å bli ledende på kunnskap om mineralvirksomhet på havbunnen. Arbeiderpartiet foreslår at det bør vurderes å etablere et eget ressursenter for mineralprospektering i Norge.

Til slutt vil jeg vise til at det nå blir vedtatt at Kongen i statsråd kan beslutte at et nærmere avgrenset område av norsk kontinentalsokkel skal åpnes for mineralvirksomhet. Videre slås det fast at det skal gjennomføres en konsekvensutredning først, og at denne skal ut på høring via OED, Olje- og energidepartementet. Men jeg vil også vise til at det er en delt komité som står bak dette.

Som saksordfører legger jeg fram forslagene og takker komiteen for innsatsen i en sak som er noe teknisk, men utrolig viktig for framtidens utvinning av mineraler på kontinentalsokkelen, økt verdiskaping og skaping av nye arbeidsplasser.

Presidenten: Representanten Else-May Botten har tatt opp de forslagene Arbeiderpartiet er en del av.

Liv Kari Eskeland (H) [10:07:35]: Me er i dag i ferd med å skriva eit lite stykke historie. Handsaminga av Prop. 106 L for 2017–2018 kan vera starten på eit nytt industrieventyr som me berre har sett overskrifta på. Innhaldet, som kan verta ein ny saga for Noreg, står enno att å skriva.

Om me ser på prognosar for folketalsutvikling, vil me vera omkring to milliardar fleire i 2050 enn me er i dag. I tillegg jobbar me alle for at levestandarden for dei som i dag har minst her på jorda, skal verta betre. Dette vil krevja at me finn nye løysingar og nye førekomstar av mineral og materiale som underbyggjer ein berekraftig global vekst. Dette kjem i tillegg til at me i endå større grad må leggja til rette for sirkulær økonomi, noko det parallelt vert jobba vidare med frå regjeringas side. I Granavolden-plattformen har me sett som mål at Noreg skal vera eit føregangslan i utviklinga av sirkulær økonomi, slik at me utnyttar ressursane betre. Men dette er ikkje nok for å dekkja verda sine behov for mineral.

Havet er av denne regjeringa peika ut som eit satsingsområde framover, og i det ligg det eit stort potensial. Jorda er dekt av omtrent 70 pst. hav, og me har utforska berre ein liten brøkdel av dei ressursane som havet og det som ligg under havbotnen, gjev.

Me har i fleire hundre år levd godt på det som havet har gjeve oss, først i form av marine produkt og dei siste 50 år også i form av petroleum. Dette har me greidd å forvalta på ein berekraftig og god måte. No ligg det nye moglegheiter for Noreg og norsk næringsliv her, med mineral- og metallressurs henta opp frå havbotnen. Desse ressursane vil vera naudsynte for omstilling til fornybarsamfunnet, m.a. i solceller, vindmøller, batteripakkar for elbilar og batterihybride skip.

Me ser at dette førebels er ei umoden næring, og at det skal mykje teknologiutvikling til før førekomstane vert interessante og kan utvinnast for kommersiell drift. Likevel meiner me at teknologiutvikling basert på den kunnskapen me har erverva oss innan olje- og gassektoren, vil vera eit godt utgangspunkt for norske interesser til å ta ein posisjon på området.

Lovframlegget er utforma innanfor rammene av den moderne havretten og er basert på erfaringar frå anna norsk verksemd på kontinentalsokkelen. Staten sin eigedomsrett til mineralførekomstar og eksklusive rett til ressursforvaltning vert slegne fast. Før tillating til mineralverksemd vert tildelt i eit område, skal det gjennomførast ein myndigheitsstyrt opningsprosess med tilhøyrande konsekvensutgreiing, slik me kjenner frå petroleumsvksemda.

Då dette er ei ny næring, står det enno att ein del arbeid på området. Dette gjeld eksempelvis særlege reglar for skattlegging av inntekter frå utnytting. Dei vil verta gjeldande dersom og når verksemda på sikt vert lønsam. Då ligg prinsippet om at inntekter bør koma samfunnet til gode, fast. Slik skattlegging av inntekter vil verta regulert gjennom skattelovgjevinga.

Det kan på sikt også vise seg å vera trong for eit ressurscenter for verksemda. Me meiner det er for tidleg å ta stilling til eit slikt spørsmål no, og vel difor ikkje å støtta framlegget slik det no ligg føre.

Det er viktig å merka seg at lovforslaget slår fast at mineralverksemd skal skje på ein forsvarleg måte og ta omsyn til tryggleik for personell, miljø og økonomiske verdiar, som innretningar og fartøy representerer. Alle rimelege tiltak skal setjast i verk for å unngå skade på dyre- og plantelivet i havet, kulturminne på havbotnen, forureining og forsøpling, både på havbotnen, under havbotnen, i havet, i lufta og på land.

Det vil for oss alle vera av stor betydning at all verksemd på havbotnen tek nødvendige miljøomsyn. Dette er slått fast i føremålsføresegna. Ho seier at lova skal leggja til rette for undersøking og utvinning av førekomstar av mineral på sokkelen, i samsvar med samfunnsmessige målsettingar, slik at omsyn til verdiskaping, miljø og tryggleik ved verksemda vert varetakne.

Avslutningsvis vil eg takka saksordføraren for ei framifrå samhandling med medlemene i komiteen, noko som har gjort arbeidet med proposisjonen konstruktivt og godt.

Terje Halleland (FrP) [10:12:29]: Denne saken kan være begynnelsen på noe stort. Norge har alltid levd av havet, og en ny og egen lov om havbunnsmineraler kan være starten på nye muligheter for verdiskaping på havet – eller havbunnen vil vel gjerne være mer korrekt her.

Mineralvirksomhet på norsk kontinentalsokkel har vært begrenset, og det er viktig å få på plass et rammeverk som gir tilstrekkelig grunnlag for å sikre et bredt samfunnshensyn dersom aktiviteten på sokkelen øker. Å ta utgangspunkt i lovverket rundt petroleumsnæringen må være veldig positivt, med samarbeid mellom stat og privat næringsliv som har vært meget vellykket, og har gitt oss store inntekter til samfunnet, kompetanseutvikling og viktige arbeidsplasser.

Havbunnen kan inneholde mange mineraler som verden har bruk for, og det kan gi oss en næring med store inntektsmuligheter. Når vi ser økningen i etterspørsel etter bl.a. batterier og elektronikk, er det vanskelig å se at dette skal avta med det første, og det er nok også en stor fordel at vi sikrer at norsk næringsliv får tilgang til slike mineraler.

Norge har mange fortrinn med den kunnskap og kompetanse vi har om havet og det under havoverflaten. Oljeindustrien, shipping, havbruk, maritim sektor – vi har alle muligheter for å bruke dette på ny næringsutvikling. Vi har forskningsmiljøer, og vi har en leverandørindustri som vil bli en del av denne næringen. Disse fortrinnene skal vi bruke. Nå er vi tidlig ute med et godt rammeverk rundt aktiviteten, noe som kan være med på å forsterke disse fortrinnene for Norge.

Samarbeid mellom næringer om utvikling og samarbeid med eksisterende næringer må være utgangspunktet. Norge har lyktes tidligere med et godt samarbeid mellom næringer på havet, og den muligheten må vi fortsette å bruke.

Dette er et komplekst arbeid som vi bare har sett starten av, og vi aner nok ikke hvordan dette kommer til å utvikle seg. Men vi vet at havbunnen skjuler mange mineraler som verden etterspør. Da må vi sikre et lovverk og et rammeverk som ivaretar muligheten for økt aktivitet, verdiskaping, eksisterende næringer og nødvendige hensyn til miljøet.

Lars Haltbrekken (SV) [10:15:13]: Verdenshavene er under et stadig økende press. De er sterkt truet av forurensning, forsuring og tap av biologisk mangfold. Norge har forpliktet seg til FNs bærekraftsmål, der utviklingsmål nr. 14 er å bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, og med et delmål om å forhindre, og gjennomføre en sterk reduksjon av, alle typer marin forurensning fram mot 2025.

Derfor bør vi være varsomme når vi setter i gang med ny virksomhet også på havbunnen. Vi bør iallfall ta oss tid til å få skikkelige utredninger før vi vedtar et nytt lovverk som åpner for det som kan bli en ganske omfattende virksomhet på sikt.

I forkant av den lovbehandlingen vi har i dag, foreligger det ikke noen slik offentlig utredning av miljøkonsekvensene, eller et eget lovutvalg. Lovprosessen har gått veldig fort sett i lys av hvor omfattende konsekvenser loven kan få for havmiljøet. Til sammenligning bygger mineralloven på land på en egen offentlig utredning, der bl.a. miljøvirkningene av bergverksdrift ble vurdert.

Mineralutvinning på havbunnen kan gi alvorlige og irreversible skader på naturen, spesielt på sårbare økosystemer rundt aktive hydrotermale ventiler. Dette er de områdene som regjeringen også peker på som de mest lovende områdene for mineralutvinning. Dette er rike og unike økosystemer som kan romme arter vi i dag ikke kjenner til eller kjenner nytten av. Mineralutvinning i disse områdene kan gjøre stor skade på de hydrotermale ventilene.

Dagens kunnskap om hvilke mineraler som befinner seg på og under havbunnen, er også begrenset. Vi vet derfor heller ikke så mye om konsekvensene av en stortilt utvinning. En samlet komité mener derfor at det er behov for mer kunnskapsinnhenting, og det er vi glad for – mer kunnskapsinnhenting om hvilke arter som kan bli berørt på havbunnen, hvor spesielle de er, og hvordan de fungerer i økosystemene de har rundt seg. Videre peker en samlet komité på viktigheten av å se på økosystemene rundt aktive hydrotermale ventiler.

Siden en samlet komité mener det er behov for mer kunnskap, synes vi det er merkelig at det samme flertallet ikke vil ta seg bedre tid og sørge for at vi får nettopp mer kunnskap før vi setter i gang. Det er en av grunnene til at SV er med og fremmer forslaget om å sende saken tilbake til regjeringen for å sikre bedre utredninger før vi eventuelt behandler saken.

Det er ingen tvil om at behovet i verden for mineraler kommer til å øke i årene framover, bl.a. på grunn av en stortilt og helt nødvendig utbygging av fornybar energi. Det er da viktig å sørge for at det økte forbruket av mineraler gir færrest mulig alvorlige konsekvenser for mennesker og miljø. Det mest miljøvennlige vi kan gjøre i dag, er å resirkulere mineraler som allerede er i bruk. Rundt halvparten av alle metaller som allerede er utvunnet, er ikke lenger i bruk. Med andre ord finnes det enorme mengder allerede utvunne mineraler og metaller som bør utnyttes. Vi mener at regjeringen først og fremst burde ha prioritert dette framfor å få en hastebehandling av en minerallov som etter vårt syn er for dårlig utredet.

Med det tar jeg opp forslagene nr. 5–7.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har tatt opp de forslagene han refererte til.

Une Bastholm (MDG) [10:19:56]: Det er langt dette landet, det meste er hav. Norge er fem ganger mer hav enn land. I dag vedtar regjeringspartiene, med støtte fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, å åpne opp havbunnen for gruvedrift, og vi aner ikke konsekvensene for livet i havet. Vi har kartlagt 90 pst. av overflaten på Mars, 95 pst. av Venus, men bare 10 pst. av havbunnen på norsk sokkel. Vi vet altså mer om overflaten på andre planeter enn vi vet om de områdene som nå skal åpnes opp for gruvedrift. Gruvedrift på havbunnen har enorme konsekvenser for havmiljøet. Loven er for dårlig utredet, det ligger ingen offentlig utredning bak, ikke noe lovutvalg, og den gir ikke havet god nok beskyttelse der havbunnen er sårbar. Derfor foreslår vi, sammen med SV, å avvise lovforslaget. De siste 40 årene har vi allerede altså tapt halvparten av all fisk, sjøfugl, hval og andre dyr i havet.

De siste ukene har energi- og miljøkomiteen lært om en ny naturtype: svarte skorsteiner. Fra de svarte skorsteinene på havbunnen strømmer det opp varmt vann. Det skaper livsgrunnlaget for tusenvis av unike arter. Noen forskere tror det var her, ved de svarte skorsteinene, livet på jorden oppsto for 3,7 milliarder år siden. Rundt bare én svart skorstein kan det finnes like mye liv som i en tropisk regnskog. Hver svarte skorstein kan romme livsformer vi ikke finner noen andre steder. La oss huske at de tropiske regnskogene på land har gitt oss medisiner mot kreft, malaria, hjertesykdommer og tuberkulose. Kanskje finnes det smartere og mer bærekraftige måter å utnytte de svarte skorsteinene på enn å grave dem opp og ødelegge dem, men det får vi kanskje aldri svaret på, for det er nettopp de svarte skorsteinene regjeringen, med støtte fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, nå peker ut som de mest interessante for gruvedrift på havbunnen.

Vi er midt i en fornybarrevolusjon, vindmøller og el-biler vil trenge en masse metaller. Hvor vi skal få de metallene fra, har regjeringen egentlig allerede svart på i Granavolden-plattformen: Norge skal være et foregangsland innen sirkulær økonomi. Men som vi har sett før fra denne regjeringen, er det ikke alltid noen sammenheng mellom mål og virkemidler. Framtidens gruver ligger ikke under vann, de ligger i byene. Og hør her: I Sverige forskes det mye på såkalt «urban mining», som kort fortalt betyr å gjenvinne metaller fra elektronikk og infrastruktur framfor å utvinne nye. Forskningen har funnet at 20 pst. av kabelnettet under bakken i Sverige ikke er i bruk lenger. Dette er metaller som i dag graves ut fra gruver, med den miljøbelastningen det gir.

Det finnes også kobber og andre metaller verdt milliarder av kroner under byene våre som bare venter på å bli gjenbrukt. Hvert år kjøper nordmenn 2 millioner mobiltelefoner, én mobiltelefon inneholder gjerne 40 forskjellige metaller. Ett tonn mobiltelefoner inneholder 30–60 ganger mer gull enn ett tonn malm fra en gullgruve. Likevel blir bare én av ti mobiltelefoner gjenvunnet i dag.

Poenget er selvfølgelig at å åpne havbunnen for gruvedrift før vi vet noe om potensialet i «urban mining», er det diametralt motsatte av sirkulær økonomi. Det er ingen ting historisk – jeg har hørt ordet blitt brukt flere ganger i salen i dag – at menneskene finner en ny, jomfruelig ressurs og tar for seg av den, det drev man jo med på hele 1900-tallet. Dette er industrialderens tankesett, det er ikke sirkulær økonomi, det er lineær, gammeldags industrialders økonomiske tenkning. Derfor foreslår De Grønne i dag heller å be regjeringen om å kartlegge potensialet for bl.a. «urban mining» i den varslede strategien for sirkulær økonomi. Det er et forslag jeg uansett håper – isolert sett – at hele salen kan være med på. For øvrig gir også sirkulær

økonomi veldig mange flere arbeidsplasser i og med at en gjenbruker og finner nye måter å bruke ressursene på enn bare å bruke dem én gang og så deponere.

Kanskje er bærekraftig gruvedrift på havbunnen mulig – kanskje – men det vet vi ikke siden regjeringen ikke har gjort nok forarbeid. Og de områdene som regjeringen vil grave i, er dem man antar at er de mest unike områdene på havbunnen.

Det er langt dette landet, det meste er hav, og havet er under press fra alle kanter. Det forplikter. Derfor kommer De Grønne i dag til å stemme imot å vedta havbunnsmineralloven.

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:25:05]: Vi har levd av havets ressurser og muligheter i uminnelige tider. I Norge har vi også en lang tradisjon for å ta i bruk havets ressurser. Vi høster det havet har å tilby, fisk, sjømat og olje og gass, og havet er også en kjærkommen transportåre. Og dette gjør vi samtidig som vi sørger for at havmiljøet ivaretas.

Vi har også lang tradisjon for en forsvarlig forvaltning av våre naturressurser, og vi har forvaltet dem på en måte som har kommet hele det norske samfunnet til gode. Stikkord har vært forutsigbare rammevilkår, ivaretagelse av miljøhensyn, høy verdiskaping, gode arbeidsplasser og inntekter tilbake til fellesskapet.

Denne regjeringen har som mål fortsatt å være best på hav og legge til rette for bruk av havets ressurser. For å lykkes med dette må vi sørge for at de eksisterende havnæringene får vokse videre, ved å videreføre og videreutvikle en effektiv, forutsigbar og kunnskapsbasert regulering av havnæringene. Samtidig skal vi sørge for å legge til rette for nye, framvoksende næringer, og det gjør denne regjeringen. Jeg er derfor svært glad for at vi nå åpner et nytt kapittel i vår havsaga ved at Stortinget i dag behandler lov om havbunnsmineraler. Dette kan bli en ny og spennende havnæring for Norge.

Lovforslaget er i stor grad basert på prinsippene og erfaringene fra øvrig virksomhet på norsk sokkel, og i særdeleshet gjelder dette petroleumsløven. Grunnleggende her er at myndighetene setter krav til hvordan virksomheten skal foregå, og at selskapene står for verdiskapingen, innenfor de rammene som myndighetene setter. Dette er en forvaltningsmodell som har tjent oss godt, og som også kommer til å gjøre det i framtiden.

Det vi vet, er at verden vil etterspørre mer mineraler i framtiden. Hver vindmølle og hvert solpanel som blir installert, krever eksempelvis store mengder metalliske mineraler. Det samme gjør elbiler, pc-er, mobiltelefoner – ting vi tar for gitt i vår hverdag. Slike mineraler finnes også i andre områder enn der det i dag produseres, inkludert på havbunnen på norsk sokkel. Oljedirektoratet har startet kartleggingen av potensialet for havbunns-

mineraler på norsk kontinentalsokkel. Undersøkelser så langt har vært lovende og har vist at det er et ressurspotensial.

Norge har lang erfaring med å forvalte våre naturressurser på en forsvarlig måte. Vi har et verdensledende kompetansemiljø innen de tradisjonelle havnæringene, og vi har ressurspotensial. Dette burde være det beste utgangspunktet for at Norge skal åpne for leting etter og utvinning av havbunnsmineraler på norsk kontinentalsokkel. Det lovmessige grunnlaget for dette legges i lovforslaget som behandles i dag. Derfor er det en viktig dag, en dag som kan komme til å bety mye for mange.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [10:29:07]: Jeg er nok enig med statsråden, som sier at dette er en spesiell dag. Det som vi er med på nå, aner vi egentlig ikke konsekvensene av, annet enn at vi har stor tro på at det er massevis av muligheter der, og at vi har en erfaring med olje- og gassutvinning som bidrar til at vi også skal ivareta dette på en skikkelig måte.

Det er en viktig rammebetingelse å få på plass denne loven, men steg nummer to er jo de økonomiske rammebetingelsene, for da en la grunnlaget for olje- og gassutvinning, var det utrolig viktig å få alle rammebetingelsene på plass. Så jeg har et spørsmål til statsråden: Når vi kan se for oss at vi får en sak til Stortinget som går på de finansielle rammebetingelsene, som skatteincentiv osv.? Kan statsråden være tydelig på når steg to kommer i denne saken? For det henger sammen. Selv om det ikke er energi- og miljøkomiteen som skal behandle det, er det viktig at Stortinget får avklart dette.

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:30:18]: Som jeg sa i mitt innlegg, er dette en ny næring, og ved kommersiell interesse for mineralutvikling på norsk kontinentalsokkel må behovet for særlige regler for skattlegging av inntekter fra utnyttelsen av disse ressursene selvfølgelig vurderes. Til grunn for dette ligger en vurdering av at dersom virksomheten blir økonomisk lønnsom, bør inntekten komme hele samfunnet til gode. Inntektsbeskatningen av virksomheten er ikke foreslått regulert i loven, men vil bli regulert gjennom den ordinære skattelovgivningen.

Lars Haltbrekken (SV) [10:31:18]: En samlet komité påpeker at det er en god del kunnskapsmangel rundt utvinning av mineraler på havbunnen, både hvilke mineraler som finnes der, og – ikke minst – hvilke miljøkonsekvenser dette får. Mitt spørsmål til statsråden er: Hvorfor haster det så veldig at man ikke kunne tatt seg tid til en skikkelig utredning før man sendte dette lovforslaget til Stortinget?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:31:53]: I Norge har vi lang tradisjon for en forsvarlig forvaltning av naturressursene våre. Stikkord her er forutsigbare rammevilkår, ivaretagelse av miljøhensyn, høy verdiskaping, gode arbeidsplasser og inntekter til fellesskapet. Lovforslaget har kommet til etter en grundig lovprosess som har inkludert en bred høringsrunde der bl.a. Regelrådet uttalte at lovforslaget var tilstrekkelig utredet. Lovforslaget forutsetter en åpningsprosess før det gis tillatelser etter loven. En åpningsprosess vil innebære en konsekvensutredning som skal belyse de ulike interessene som gjør seg gjeldende i det aktuelle området. Dette vil ligge til grunn når det skal tas stilling til om og eventuelt på hva slags vilkår et område åpnes for mineralvirksomhet.

Lars Haltbrekken (SV) [10:32:56]: Jeg føler at jeg ikke helt fikk svar på spørsmålet mitt, hva det er som gjør at det haster sånn at man ikke tar seg tid til å vurdere de miljømessige konsekvensene i forkant av at lovforslaget fremmes. Meg bekjent er det ikke en kø av interessenter for å sette i gang med dette umiddelbart, og da burde man, slik man gjør på land, i forkant av nye lover også få en skikkelig miljømessig utredning av det. Så jeg vil gjenta spørsmålet mitt: Hva er det som gjør at det haster så mye denne gang at man ikke kunne ha fått en sånn utredning som også flere av høringsinstansene har bedt om?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:33:48]: Det er nettopp det denne loven legger til grunn, at vi kan gjøre dette på en måte der de miljøfaglige hensynene blir ivaretatt sånn som det skal og må. I en konsekvensutredning vil en vurdering av de miljømessige og økonomiske konsekvensene inngå som en del av konsekvensutredningsprosessen med tanke på åpning av et område for mineralutvinning på havbunnen. Så jeg mener at loven gir et godt rammeverk som vi har god erfaring med bl.a. fra petroleumssektoren, som sikrer oss en god ivaretagelse av alle de hensyn, også miljøhensyn, som skal ivaretas.

Une Bastholm (MDG) [10:35:02]: Miljøpartiet De Grønne har aldri foreslått å avvise et lovforslag før. Vi gjør det denne gangen, fordi vi mener det er dypt uansvarlig når det eneste vi vet sikkert om disse svarte skorsteinene der det nå åpnes opp for gruedrift, er at der er det unike naturmiljøer, unike arter som ikke finnes andre steder på kloden. Derfor fortsetter jeg litt i det samme sporet som representanten Haltbrekken. Det jeg ønsker et klart svar på, er: Hvis man i en konsekvensutredning, hvis det er der kunnskapen skal hentes inn – og når næringsaktørene allerede er inne i bildet – finner ut at mineralutvinning her vil føre til at vi ødelegger

dette miljøet for disse unike artene, betyr det at miljøet og arts mangfoldet i havet vil settes foran næringsinteressene? For det er uklart i lovforslaget, sånn som det er nå, om det faktisk åpnes for et vern av områdene som vi ser er sårbare.

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:36:05]: Da viser jeg til svaret jeg ga til representanten Haltbrekken. En åpningsprosess vil innebære en konsekvensutredning som skal belyse de ulike interessene som gjør seg gjeldende i det aktuelle området. Dette vil ligge til grunn når det skal tas stilling til om man skal ha mineralvirksomhet og eventuelt hva slags vilkår et område skal ha. Det som er viktig her, er at en vurdering av de miljømessige og økonomiske konsekvensene vil inngå som en del av konsekvensutredningsprosessen for åpning. Dersom utvinning blir aktuelt, kreves det en ny konsekvensutredning for hvert enkelt prosjekt. Det er ikke slik at en konsekvensutredning automatisk også er åpning av et område.

Une Bastholm (MDG) [10:37:11]: Da skal jeg gi statsråden litt mer tid til å svare på det som egentlig var spørsmålet mitt, for det var: I situasjoner der vi finner ut at dette går ut over miljøet, for det kan en konsekvensutredning gjøre, og det kommer den til å gjøre i disse tilfellene, har Stortinget nå egentlig gitt regjeringen den muligheten, det mandatet, til å vurdere hva som skal settes først: kåtskapen – unnskyld, president – etter å gi nye næringsinteresser nye muligheter til å ta ut jomfruelige ressurser på kloden vår, eller å ta vare på de unike miljøene på havbunnen som vi vet altfor lite om, og som vi kanskje kan dra ny type nytte av på andre måter enn å hente dem ut og ødelegge dem. Kommer statsråden til å være klar for å sette miljøet først der det står opp mot næringsinteresser?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:38:00]: Det er vanskelig å konsekvensutrede fra talerstolen i Stortinget. Det jeg peker på, er at vi får et lovverk, et rammeverk, som håndterer dette på en veldig god måte, der de avveiningene som representanten Bastholm her peker på, lovmessig må og skal gjennomføres – at vi har et godt system til å gjøre de ulike avveiningene når slike søknader kommer.

Une Bastholm (MDG) [10:38:38]: Et litt annet spor, for i mitt innlegg tok jeg også opp at regjeringen også i Granavolden-plattformen sier veldig tydelig, svart på hvitt, at Norge skal være et foregangsland for sirkulærøkonomi. Da synes jeg det er et paradoks at man rett før man kommer med den strategien, åpner opp for en ny type næring som skal utvinne nye mineraler i en situasjon hvor vi vet at vi allerede har veldig mye mineraler

deponert eller liggende under byene våre, i grunnen, f.eks. som i Sverige, i kabler som ikke er i bruk lenger – at vi ikke vet potensialet i gjenbruk av disse før vi åpner opp nye næringer.

Så spørsmålet mitt er hvorfor regjeringen åpner opp for denne nye næringen før man vet om man faktisk trenger det, før man vet potensialet av en sirkulær bruk av de mineralene vi allerede har tatt opp, altså sirkulær bruk av de ressursene vi har.

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [10:39:42]: Det jeg kan si, er at denne regjeringen er opptatt av sirkulær økonomi, og gjenbruk av metaller er viktig. I Granavolden-plattformen har vi satt som mål at Norge skal være et foregangsland i utviklingen av en grønn sirkulær økonomi som utnytter ressursene bedre, og vi skal utarbeide en nasjonal strategi for sirkulær økonomi, slik Stortinget også har etterspurt. Men dette er klima- og miljøministerens ansvarsområde, så det spørsmålet må rettes til ham.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:40:35]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Arild Grande, Lise Christoffersen og Leif Audun Sande om gjennomsnittsberegning av arbeidstid (Innst. 136 S (2018–2019), jf. Dokument 8:33 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Solfrid Lerbrekk (SV) [10:41:24] (ordfører for saka): Eg vil begynna med å takka komiteen for eit godt samarbeid i denne saka. Me har hatt høyring for å få innspel frå arbeidsgjevar- og arbeidstakarorganisasjonane, og me er alle enige om at dette er ei sak kor det er ganske forskjellige synspunkt. Arbeidsgjevarsida er oppteken av fleksibilitet og å kommentera om dei fleste arbeidsgjevarar er seriøse og ønskjer å retta seg etter regelverket. På den andre sida har arbeidstakarorganisasjonane nokre relativt store bekymringar om utviklinga og praktiseringa av eit komplekst regelverk. Dei meiner at

regelverket vert omgått i dag for å spare pengar, og at denne typen omgåing gjev konkurransefortrinn til spesielt useriøse bedrifter i form av storstilt bruk av bemanningsbyrå og utanlandske arbeidstakarar.

Vidare ser eg meg nøydd til å minna Stortinget om ei sak frå Dagsrevyen på søndag, kor dette kjem ytterlegare til syne. Fellesforbundet seier i denne saka at praktiseringa av regelverket i fleire tilfelle er særskilt kritikkverdige. Dei ser ein tendens kor arbeidstakarar no får kontraktar med 5 pst. stilling og forbod mot å jobba for andre. Ein kan ikkje leva av 5 pst. stilling. I den same saka er NHO Service og Handel inne med ein kommentar, og dei påstår at dette ikkje er eit veldig stort problem.

Utover dette vil eg gjerne snakka frå SVs ståstad i saka. Me må ta på alvor at verkelegheitsskilninga er så forskjellig som ho er, samtidig som me må forstå at det alltid vil handla om ein maktbalanse i arbeidslivet, ein maktbalanse som må regulerast balansert i favør av arbeidstakersida, sånn som arbeidslivet ser ut i dag. Når LO-forbund rapporterer om store bekymringar rundt arbeidslivskriminalitet, som igjen vert bekrefta av det statlege Arbeidstilsynet, må ein rett og slett inn og regulera strengare. Byggenæringens Landsforening bekreftar òg dette.

Eg må seia eg synest det er merkeleg korleis Høgre og resten av posisjonen kan ta alt som kjem frå NHO Service og Handel, for god fisk, rett over hovudet på Byggenæringens Landsforening. Det er som om den mest liberale delen av arbeidslivet, bemanningsbransjen, dei som ikkje skapar verdiar for samfunnet, som skuvar rundt på arbeidskraft og skummar fløyten, snakkar meir sant i Høgres øyre enn kva Byggenæringens Landsforening gjer, dei som verkeleg sit tett på verdiskapinga i den bransjen som er mest utsett for arbeidslivskriminalitet.

Det er heilt klart behov for å setja inn nokre strengare reglar i arbeidslivet for at konkurransen skal vera likeverdige, og for at useriøse aktørar ikkje skal kunna svekja den norske arbeidslivsmodellen. No er det sånn at regelverket er noko komplisert, og det kunne med fordel ha vorte forenkla. Forslaget som mindretallet, inkludert SV, fremjar her i denne saka, er ikkje særskilt radikalt. Det handlar om å gje fagforeiningane den rettmessige tilliten som arbeidsmiljølova i utgangspunktet har som intensjon, og å klargjera dette. Forslag nr. 2 handlar om å stengja den eine døra som i dag opnar for ein konkurransefordel til arbeidsgjevarar som brukar stor grad av austuropeisk arbeidskraft, og som på den måten er med på å undergrava norske fagarbeidarar.

Dette handlar rett og slett om korleis bemanningsbransjen skal tyglast eller ikkje tyglast på kostnad av arbeidstakarar. Eg og fleire med meg meiner at denne bransjen ikkje lenger kan ta ansvar og halda seg til regel-

verk og intensjon bak nytt lovverk, så då er det på tide å lukka døra for heile bransjen.

Eg tek opp forslaga SV er ein del av.

Presidenten: Representanten Solfrid Lerbrekk har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Arild Grande (A) [10:46:12]: Arbeiderpartiet ønsker et trygt og rettferdig arbeidsliv for alle. Sånn er det dessverre ikke i dag. Forskjellene øker – i lønn og mellom dem som har gode avtaler og seriøse arbeidsgivere, og dem som ikke har det. Vi ønsker ikke et samfunn, eller et arbeidsliv, hvor den enkelte står alene. Det gjør tydeligvis det borgerlige flertallet. Hvorfor kutter de ellers i fagforeningsfradraget år etter år? Hvorfor hyller de ellers det uorganiserte arbeidslivet? Og hvorfor fjerner de ellers den kollektive søksmålsretten?

En årsak til at det presser seg fram økende ulikheter, er at det er enkelt for arbeidsgivere å bruke billig utenlandsk arbeidskraft i stedet for å ansette folk fast på norske lønns- og arbeidsvilkår. Det var det vi så i innleiesaken, som regjeringen også ignorerte helt til stortingsflertallet fikk presset fram en tydelig innstramming. Det ser vi også når det gjelder gjennomsnittsberegning av arbeidstid.

Det er i utgangspunktet en god ordning, som sikrer effektivt arbeid og friperioder for arbeidstakerne, men ordningen misbrukes av altfor mange for å spare lønnsutgifter og reiseutgifter. Dermed blir det dårligere vilkår for arbeidstakerne, og det fører i tillegg til at norske bedrifter som ønsker å operere seriøst, som ønsker å ansette sine arbeidere fast, og som ønsker å drive med norske lønns- og arbeidsvilkår, blir fullstendig utkonkurrert. Det var årsaken til at bl.a. BNL, som er medlem av NHO-familien, ba Stortinget om å ta affære i innleiesaken. Det er også årsaken til at mange arbeidsgivere i dag håper at Stortinget følger forslagene fra Arbeiderpartiet og SV.

Vi ser også at det syndes mye mot retten til hjemreise for arbeidstakerne når man fra arbeidsgivers side søker om unntak fra bestemmelsene om å dekke hjemreise og har begrunnet behovet for friperioder med arbeidstakerens behov – og ikke arbeidsgiverens behov. Dermed har man unndratt seg forpliktelsene som regelverket har hatt knyttet til at arbeidsgiver må betale for et rimelig antall hjemreiser. Nå er de reglene endret, men vi fremmer forslag om at det skal strammes opp.

Skal vi redde norsk arbeidsliv, må vi ha langt mer effektive grep for å sikre norske lønns- og arbeidsvilkår. Vi må ha et arbeidsliv med hele, faste stillinger. Vi må styrke organisasjonsgraden og gjeninnføre kollektiv søksmålsrett. Vi må sørge for at flere bestemmelser og unntak fra hovedreglene i arbeidsmiljøloven kun skal være forbeholdt virksomheter som er bundet av landsomfattende tariffavtale med fagforening med innstillingsrett,

og at det skal være krav om at det skal gjøres avtale med tillitsvalgte på den enkelte arbeidsplass.

Alt dette har vi full mulighet til å gjennomføre innenfor EØS-avtalen. Det er ikke EØS-avtalen som står i veien for et seriøst, ryddig og rettferdig norsk arbeidsliv. Det er regjeringen og det borgerlige flertallet som står i veien for den jobben vi ønsker å gjøre. Og denne ignoransen fra regjeringen, sammen med aggressive arbeidsgivere, som i stedet for å føye seg etter kjennelse i norsk høyesterett heller går til ESA for å få presset igjennom sine ønsker for hvordan arbeidslivet skal se ut, er nå i ferd med å skape så stor frustrasjon og forbannelse i fagbevegelsen, at det truer hele oppslutningen om EØS-avtalen. Det er dramatisk. Og jeg vil hevde at sånn sett er høyre regjeringen og de useriøse aktørene på arbeidsgiversiden i dag den største trusselen mot EØS-avtalen.

Erlend Wiborg (FrP) [10:51:26] (komiteens leder): Da jeg hørte foregående innlegg, lurte jeg nesten på om det er samme sak vi debatterer, for mye av det innlegget gikk ut på, var ikke noe av det som er omtalt i forslaget eller innstillingen. For det forslaget som er reist, vil dele norsk arbeidsliv i to: et for de organiserte og et for de uorganiserte.

Muligheten for gjennomsnittsberegning av arbeidstid gir nødvendig fleksibilitet for både arbeidsgivere og arbeidstakere. Den vil Arbeiderpartiet nå kun forbeholde deler av arbeidslivet. Ved å begrense muligheten for gjennomsnittsberegning til kun arbeidstakere og arbeidsgivere som har medlemskap i de største fagforeningene, dem med innstillingsrett, fratar man alle andre et gode, og det er mange.

Så hvordan er egentlig situasjonen i arbeidsmarkedet? Som forslagsstillerne selv beskriver situasjonen: Gjennomsnittsberegning er noe som benyttes i mange bransjer for å sikre effektiv drift innenfor trygge rammer, og det fungerer godt innenfor de aller fleste delene av arbeidslivet som benytter seg av det. Det anerkjenner også forslagsstillerne. Dermed er det åpenbart noe annet enn å rette opp i noe som ikke fungerer, som er målet.

Det er legitimt å ønske seg tiltak for å øke andelen organiserte. Det er imidlertid, slik jeg ser det, ikke legitimt å begrense gode virkemidler for effektiv drift kun til enkelte med medlemskap i de rette organisasjonene. Det er 1,4 millioner arbeidstakere i Norge som ikke er organisert. Mange av disse oppgir at de velger å ikke være organisert fordi de opplever at organisasjonene ikke ivaretar deres interesser. Det er også mange som oppgir at de opplever at flere fagforeninger har for tette koblinger til enkelte politiske partier. Det må også Arbeiderpartiet ta inn over seg. Organisasjonene må med andre ord sørge for å gjøre seg attraktive for arbeidstakere slik at de ønsker å organisere seg, ikke ved å be Ar-

beiderpartiet fremme forslag om å dele arbeidslivet i to for å håpe at det skal tvinge frem at flere ønsker seg medlemskap.

Å fremme forslag om å frata bedrifter og deres ansatte muligheten til å finne gode løsninger sammen utelukkende fordi de ikke er medlem av den rette fagorganisasjonen, eller ikke er medlem i det hele tatt, er intet mindre enn uklokt. Fremskrittspartiet mener en slik tilnærming skaper et A- og et B-lag i arbeidslivet, der A-laget skal ha særskilte muligheter og rettigheter på bekostning av de andre. Det vil vi heller ikke være med på. Enhver arbeidstaker skal ha mulighet til å avtale fleksible arbeidstidsordninger tilpasset egen hverdag, familiesituasjon og eksempelvis pendleravstand. Det skal ikke avgjøres av om du er medlem av LO eller ikke. For vår jobb er å sørge for gode rettigheter og et godt, anstendig arbeidsliv for alle, uavhengig av om du velger å være organisert eller ikke.

Margret Hagerup (H) [10:55:14]: Vi ønsker et arbeidsliv med trygghet og fleksibilitet for arbeidstakere, seriøse arbeidsgivere og et velfungerende og effektivt trepartssamarbeid. Derfor er det merkelig å høre representanten Grande gjentatte ganger si at vi ønsker å redusere fagforeningsfradraget og har gjort det år etter år, når sannheten er at det har stått stille siden 2013. Representanten Wiborg har gjort godt rede for hvorfor det kan være andre tiltak som kan være bra.

Men det som er sikkert i norsk arbeidsliv, er at det må være enkelt å kombinere jobb og privatliv. Arbeidsmiljøloven må ivareta denne fleksibiliteten, samtidig som den skal være en vernelov for arbeidstakerne. Gjennomsnittsberegning av arbeidstid benyttes i dag av mange bransjer og sikrer effektiv drift innenfor trygge rammer. Gjennomsnittsberegningen avtales normalt mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, og ordningen fungerer i all hovedsak godt, slik forslagsstiller også beskriver situasjonen. Dagens system ivaretar behovet for balanse mellom arbeidstakeres og arbeidsgiveres interesser.

Hvis adgangen til å inngå avtale individuelt og lokalt, og adgangen til å søke Arbeidstilsynet om samtykke, fjernes, vil mulighetene for å praktisere gjennomsnittsberegning bli begrenset innenfor de bransjene hvor allmenngjøringsforskrifter gjelder. Dette vil omfatte mange virksomheter, og Høyre mener at dette er unødvendig. Mange små og mellomstore bedrifter har ikke de avtaler som kreves i forslaget, men de er allikevel seriøse, med god dialog internt i bedriften.

Forslaget fra Arbeiderpartiet legger opp til en endring som innebærer risiko for utilsiktede og uheldige virkninger, for gjennomsnittsberegning er et godt virkemiddel for å sikre at arbeidsmiljøloven kan tilpasses arbeidets ulike og skiftende behov. Ordningen gjør det

mulig å ivareta både hensynet til arbeidstakernes helse, sikkerhet og velferd og virksomhetenes behov for en rasjonell drift. Gjennomsnittsberegning av arbeidstid gjør at man kan både jobbe lengre og kortere dager og ha fri innimellom. Det gjør at det kan være attraktivt også for de som bor lenger borte fra arbeidsstedet. Jobber man utover de timene man skal ha, skal man ha overtidsbetaling, og overholder man ikke dette, bryter man loven. Men det er også viktig å presisere at overtidsarbeid skal brukes ved særlige og tidsavgrensede behov, og av velferdsmessige grunner skal en søke å begrense dette. Det skal ikke være regelen.

Høyre mener det er uheldig og uklokt å utforme regelverk hvor man begrenser universelle ordninger og forbeholder dem virksomheter som har medlemskap hos de største fagforeningene. Vi er opptatt av et organisert arbeidsliv og mener at det er en konkurransefordel for Norge med et likestilt og inkluderende arbeidsliv med høy organisasjonsgrad. Vi tror allikevel ikke at en skal bruke den type virkemiddel som Arbeiderpartiet fremmer gjennom forslaget, som «tiltak for å øke organisasjonsgraden i utsatte bransjer», som det står i innstillingen. Nyere rapporter om temaet har vist at en av de største grunnene til liten rekruttering er at man ikke spør folk om de vil være medlem i en fagforening. Det er et riktig sted å begynne, samtidig som vi skal ivareta en arbeidsmiljølov som kan gjelde for hele arbeidslivet, hvor man gir fleksibilitet, samtidig som man verner. Det sikrer et bærekraftig velferdssamfunn basert på et trygt og fleksibelt arbeidsliv.

Hovedregelen i norsk arbeidsliv er faste ansettelser, og ni av ti trives på jobb. Slik høres det ikke ut når en hører på noen av innleggene herfra i dag. Høyre er enig i at vi skal ta dem som bryter regelverket. Men vi skal ikke utforme et regelverk som tar utgangspunkt i dem som bryter regelverket, for da kveler vi norske, lønnsomme arbeidsplasser, og det er ikke bra for et bærekraftig velferdssamfunn. Derfor vil Høyre ikke stemme for forslagene som er framlagt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:59:24]: Vi i Senterpartiet kan ikke få understreket nok vår hovedlinje, nemlig at et velorganisert arbeidsliv er en forutsetning for et trygt familieliv. I den forbindelsen må vi systematisk legge til rette for fagforeninger som er aktive på det faglig-politiske området, slik at de gjennom sin innsats viser sine fagforeningskamerater at det er fordelaktig å være fagorganisert. Den holdningen må sterkere fram i norsk fagbevegelse.

Imidlertid er vi i en krevende situasjon fordi fri bevegelse av arbeidskraft over landegrensene undergraver et velorganisert arbeidsliv, og stadig flere fagfolksgrupper blir rammet. Derfor arbeider Senterpartiet systema-

tisk for at vi må gå fra fri bevegelse til det som i stadig flere EU-land kalles fair bevegelse av arbeidskraft, altså en regulering av bevegelsene av arbeidskraft over landegrensene.

Den foreliggende saken gjelder gjennomsnittsberegning av arbeidstid etter arbeidsmiljøloven. Det har etter Senterpartiets vurdering fungert bra, og det har medvirket til at en har fått en viss fleksibilitet i arbeidstida til arbeidstaker, noe som er fordelaktig for begge parter, og det har medvirket til at vi har kunnet holde fast ved faste ansettelser framfor bruk av vikarer, innleie eller underentreprenører. Det har også gitt arbeidstaker lengre friperioder. BNL, Byggenæringens Landsforening, som er en viktig landsforening, er av den samme oppfatning som det jeg nå gir uttrykk for.

Imidlertid har vi og har hatt problemer knyttet til gjennomsnittsberegning i forbindelse med bemanningsforetak. Vi har nå fått definert fast ansettelse i loven, men vi ser allerede nå at når det gjelder fast ansettelse i bemanningsforetak, som gjelder en deltidsjobb, prøver en å underminere det som Stortinget vedtok. Det er vel noe av bakgrunnen for forslaget som er lagt fram. I den forbindelse fremmet Senterpartiet, og det fikk støtte av Arbeiderpartiet og SV, et forslag til ny § 14-12 (3) i arbeidsmiljøloven, hvor vi skulle særskilt presisere mulighetene for gjennomsnittsberegning og de regler som skulle gjelde, i en egen paragraf. Vi vet at det er § 14-12 (1) og § 14-12 (2) som gir det lovmessige grunnlaget for bruk av bemanningsselskaper, og vi foreslo en ny § 14-12 (3) som spesifikt gikk på bemanningsselskapernes mulighet til å gjennomsnittsberegne arbeidstida.

Noe av årsaken til at denne saken har kommet opp, er det som skjedde i Tariffnemnda, hvor Tariffnemnda mot LOs stemmer har endret bestemmelsen om reise, kost og losji i forskriftene om allmenngjøring, slik at dette kun dekkes ved reiser i Norge. Det tragiske her er at regjeringa og stortingsflertallet har akseptert ESAs tolkning, som overstyres Høyesterett i Norge. Det er en stor utfordring for Arbeiderpartiet, som støtter EØS-avtalen på dette viktige punktet.

Det som er viktig å være klar over, er det som Fellesforbundet har sagt til oss i et notat av 19. november, hvor en går igjennom Arbeidstilsynets innvilgelse av søknader i perioden fra 1. august til 1. oktober 2018. Arbeidstilsynet kan jo ha en mer omfattende gjennomsnittsberegning enn det partene kan, enten det er landsomfattende avtaler eller ikke. Konsekvensene av det som Fellesforbundet har lagt fram, er at slik som praksis er i dag, er det lokale virksomheter med såkalt frivillige pendlere som kan ha en driftstid på 54 timer i uka uten merkostnader. Dette gir en skjev konkurranse og medfører at normalarbeidsdagen forvitrer. Jeg vil understreke: Dette er en utvikling som må stoppes, og som Senter-

partiet er enig med Fellesforbundet i. Problemet er imidlertid at de forslag som er lagt fram, ikke er tilstrekkelig klargjort. Forslagene vil gjelde hele det norske arbeidslivet, og dette arbeidslivet er svært variert. Vi har eksempler, som vi har sagt i innstillinga, på enkelte bransjer, f.eks. asfaltarbeid, som har behov for å få utført mye arbeid på sommeren, og de har en gjennomsnittsberegning som tilfredsstillende det behovet.

Når Senterpartiet stemmer mot forslagene nr. 1 og 2, er det fordi det ikke er tilstrekkelig klargjort til å løse et problem som ikke er godt nok definert, og vi ønsker at en skal gå nærmere inn i det. Det som er utgangspunktet, er arbeidsperiodene for utenlandske arbeidstakere, og det er et stort problem hvordan vi skal løse det juridisk.

Bjørnar Moxnes (R) [11:04:46]: Rødt støtter forslagene om å stramme inn på adgangen til å gjennomsnittsberegne arbeidstiden. En forsiktig bruk av denne adgangen kan gi noen fordeler for både arbeidsgivere og arbeidstakere. Det vi nå ser, er at arbeidsgivere i stadig flere sektorer bruker denne beregningen som et middel til å drive lovlig sosial dumping, og det må vi få en slutt på.

Omfattende bruk av ordningen gir lange arbeidsdager og arbeidsuker i noen perioder og lang avspasering i andre perioder, som betyr at de ansatte aldri får overtidbetaling. Dette brukes i mange sektorer. Det gjøres helt på arbeidsgivers premisser. De henter inn utenlandsk arbeidskraft for å jobbe maksimalt når det passer dem best, og sender dem hjem igjen når det ikke er arbeid til dem lenger. Dette er den nye formen for sosial dumping, som ikke engang er nevnt i regjeringens strategi mot arbeidsmarkedskriminalitet, fordi det er en type sosial dumping som regjeringen dessverre ser ut til å godta. Det gir en farlig utvikling som skaper splid mellom utenlandske og norske arbeidstakere. Rødt ønsker like arbeidsvilkår for dem som bor her til lands, og dem som pendler mellom et arbeidssted her og et bosted i et annet land.

Så har vi gjennom allmenngjøring av tariffavtalene fått bedre kontroll med lønningene i Norge enn om vi hadde vært uten, men så har arbeidsgiverne skjønt at de kan spare mye på å være kreative med arbeidstidsordningene. I dag er det for enkelt å få godkjenning av arbeidstider som avviker fra normalen i arbeidsmiljøloven. Man kan f.eks. tegne en tariffavtale med en såkalt husforening – altså en samling ansatte som ikke har forutsetning for å ta ansvar for helse, miljø og sikkerhet for kollegaene sine. Disse avgjørelsene må løftes opp til de seriøse fagforeningene som har lang erfaring i å vurdere konsekvensene av lange arbeidsuker for de ansatte, ikke minst for helsa på lengre sikt.

Etter vårt syn skal de mest avvikende arbeidstidsordningene kun avtales med norske fagforeninger med såkalt innstillingsrett. I praksis betyr det de større fagforebundene, som også er en helt bærende bjelke i den norske modellen. Gitt alt det vi hører fra regjeringen og høyresiden om den norske modellen, skulle vi tro at de ville støtte et slikt forslag. Men det gjør de altså ikke. I stedet sier de at det må være opp til arbeidsgiver og arbeidstaker lokalt å finne fram til de gode ordningene. Her overser de borgerlige det helt grunnleggende i arbeidslivet, nemlig at arbeidsgiver har mye mer makt enn arbeidstaker. Spesielt ser vi det der misbruk av gjennomsnittsberegning er mest utbredt. Vi kjenner til tilfeller der arbeidsgiver har presset ansatte til å starte fiktive klubber for å kunne tegne avtaler om gjennomsnittsberegning. Disse omgåelsene av lovverket må vi få en slutt på – ikke minst fordi Tariffnemnda nylig fattet vedtak om at utenlandske arbeidere ikke lenger skal få dekket reisen til og fra Norge. Da må vi møte dette med å stramme inn på arbeidsmiljøloven. Derfor støtter Rødt det andre forslaget som er fremmet i saken, som handler om kun å godta gjennomsnittsberegning hvis arbeidstakerne faktisk pendler etter Tariffnemndas nye forståelse. I dag blir det mange steder innvilget lange arbeidsuker uten overtid, samtidig som arbeidsgiver nå slipper å betale hjemreisene til Polen. Dette må stanses.

Denne endringen er ikke minst viktig fordi vi nå ser at EU og EØS overstyrrer tariffavtalene våre. De overstyrrer til og med norske høyesterettsdommer. På den måten banes det vei for mer sosial dumping og mer bruk av billig utenlandsk arbeidskraft framfor å ansette folk som har norske lønns- og arbeidsvilkår, og for å ta i bruk lokal arbeidskraft og lærlinger lokalt. Da trengs det at Stortinget strammer inn, og ikke avviser nødvendige forslag til innstramminger.

Statsråd Anniken Hauglie [11:09:55]: Arbeidsmiljøloven åpner for gjennomsnittsberegning av arbeidstiden. Det innebærer at det er mulig å arbeide mer i noen perioder og mindre i andre perioder, altså en annen og mer fleksibel fordeling av arbeidstiden enn det hovedreglene i loven legger opp til. Avtale om gjennomsnittsberegning kan i dag inngås individuelt med den enkelte arbeidstaker, lokalt med tillitsvalgte i virksomheten eller sentralt mellom arbeidsgiver og fagforening med innstillingsrett. I tillegg kan Arbeidstilsynet etter søknad gi tillatelse til slike arbeidstidsordninger.

Dagens regler for gjennomsnittsberegning gjelder hele arbeidslivet. De er ikke begrenset til spesifikke bransjer.

Forslagsstillerne ønsker at arbeidsmiljøloven skal endres slik at lokale avtaler om gjennomsnittsberegning bare skal kunne inngås i virksomheter som er bun-

det av landsomfattende tariffavtale med fagforening med innstillingsrett.

Det foreslås at loven skal stille krav om at søknader om gjennomsnittsberegning til Arbeidstilsynet som begrunnes med at arbeidstakerne arbeider utenfor sitt hjemsted og har behov for friperioder, må ha som forutsetning at arbeidsgiver har sendt arbeidstakerne på oppdrag.

Gjennomsnittsberegning av arbeidstiden er et viktig redskap for å få hjulene til å gå rundt i store deler av norsk arbeidsliv og et viktig gode for mange arbeidstakere som trenger en fleksibel arbeidstid for å få hverdagen med f.eks. delt omsorg for barn til å fungere.

Det er gjennomsnittsberegning som gjør det mulig å sette opp effektive skift- og turnusordninger, der behovet for arbeidskraft varierer gjennom døgnet eller uka, og det er gjennomsnittsberegning som er grunnlaget for de fleksitidsordningene mange tar som en selvfølge i dag, f.eks. statens ordninger eller lærernes arbeidstid. Det å jobbe lenger noen dager gjør det altså mulig å ha lengre sammenhengende friperioder, noe mange arbeidstakere også ønsker.

Det forslaget som fremmes i komitéinnstillingen, innebærer, slik jeg forstår det, en kraftig innstramming i adgangen til å inngå lokale avtaler. Forslaget betyr at virksomheter der arbeidstakerne ikke er organisert i en fagforening med innstillingsrett, ikke lenger kan inngå lokale avtaler tilpasset den enkelte bedrift. De vil måtte søke Arbeidstilsynet dersom de ønsker en ordning som ikke kan avtales med den enkelte.

Forslaget går også lenger enn det opprinnelige forslaget i Dokument 8:33 S i den forstand at denne innstrammingen skal omfatte hele arbeidslivet og ikke bare allmenngjorte bransjer. Forslaget vil dermed innebære en sterk byråkratisering av en ordning som i hovedsak, slik også forslagsstillerne er inne på, fungerer godt i dag.

Forslaget som berører Arbeidstilsynet, betyr, slik jeg leser det, at bare virksomheter som sender sine arbeidstakere på oppdrag, vil kunne få innvilget søknader om gjennomsnittsberegning, der dette søkes om fordi arbeidstakerne ønsker lengre sammenhengende friperioder på sitt hjemsted.

Jeg er på denne bakgrunn helt enig med komiteens flertall i at det ikke er hensiktsmessig å endre arbeidsmiljøloven, slik forslagsstillerne ønsker.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Arild Grande (A) [11:13:23]: Etter endringen som Tariffnemnda vedtok, har ESA lukket saken om reise, kost og losji. Det har heller ikke kommet noen nye initiativer fra regjeringen for å følge opp saken eller de svekelsene som Tariffnemndas vedtak innebar.

Betyr det at statsråden og regjeringen er fornøyd med utfallet av denne saken?

Statsråd Anniken Hauglie [11:13:51]: Nå er det, som representanten Grande også er klar over, opp til partene å avtale lønns- og arbeidsvilkår seg imellom. Tariffnemnda er et uavhengig organ som tolker de tariffavtalene som inngås. De har fattet en beslutning, og jeg ser ikke noe grunnlag for å skulle overprøve Tariffnemndas beslutning. Jeg tror også det ville vekke betydelige reaksjoner hvis regjering eller storting skulle gå inn og overprøve vurderingene som fattes i Tariffnemnda.

Etter min vurdering ser det ut som Tariffnemnda har funnet en balansert løsning. Dette var et av flere elementer som var omdiskutert mellom partene. Partene løste selv en annen utfordring, som handlet om de såkalte utenfor-porten-selskapene. Tariffnemnda løste dette med reise, kost og losji på en måte som vel balanserte de ulike hensynene rimelig godt. Jeg ser ingen grunn til å skulle overprøve de vurderingene.

Arild Grande (A) [11:14:45]: Jeg tolker det som at statsråden er fornøyd med utfallet av saken. Jeg spurte ikke om man skulle overprøve vedtaket i Tariffnemnda, men jeg spurte om statsråden var fornøyd med resultatet og utfallet av saken. Svaret tyder på at statsråden er det. Da har vi fått det på plass. Arbeiderpartiet er sterkt uenig. Vi mener vedtaket var både unødvendig og svært uheldig, og forslaget som her ligger til grunn, er jo et forsøk på å demme opp for noen av virkningene som vedtaket kunne ha.

En annen side ved hvordan man kan styrke et organisert og trygt arbeidsliv for alle arbeidstakere, er organisasjonsgraden. Nå er det over et år siden Stortinget ba regjeringen om å fremme forslag for å styrke organisasjonsgraden. Det har ikke kommet et eneste forslag fra regjeringen. Man har tvert imot svekket fagforeningsfradraget i hvert eneste budsjett.

Hvorfor har ikke regjeringen fulgt opp det forslaget når man hevder at man er for økt organisasjonsgrad?

Statsråd Anniken Hauglie [11:15:50]: Om jeg er fornøyd? Vel, jeg tar Tariffnemndas vedtak til etterretning. Vi lever jo i et land hvor partene er delegert mye ansvar. Det er opp til partene å løse konflikter og diskusjoner seg imellom i spørsmål som angår dem, og de har nå fattet et vedtak. Det vil alltid være sånn at det kan være uenighet partene imellom om hvordan man skal løse saker, men når de finner fram til løsninger, tar jeg det til etterretning. Hva jeg måtte mene om det personlig, er ikke alltid like relevant. Representanten Grande var i stad veldig opptatt av at den ene parten løper til ESA. Vel, partene gir og tar. Noen ganger går det den ene vei-

en, og andre ganger går det den andre veien. Dette er en konflikt som har pågått over veldig mange år.

Regjeringen er opptatt av at vi skal ha et organisert arbeidsliv. Det er ulike grunner til at man velger å organisere seg eller ikke. Fra regjeringens side har vi vært opptatt av å legge til rette for et godt trepartssamarbeid og involvere partene og gi dem påvirkningsmulighet i sakene som er viktige for dem. Offentlig tjenestepensjon fikk vi i land i fjor, og en ny avtale om inkluderende arbeidsliv fikk vi på plass på slutten av året. Jeg skal selvfølgelig også involvere partene framover i spørsmål som er viktige for dem.

Arild Grande (A) [11:16:57]: Jeg hører hva statsråden sier. Det kommer ingen initiativer fra regjeringens side for å følge opp det som kom i Tariffnemnda. Det kommer heller ingen initiativer for å styrke organisasjonsgraden, og man stemmer i dag ned forslaget vårt om å sørge for at adgangen til å gjennomsnittsberegne arbeidstid skal være forbeholdt virksomheter bundet av landsomfattende tariffavtale med fagforening med innstillingsrett. Det betyr altså at vi trolig må vente til 2021 før det kan tas noen nye initiativer for å rydde opp i ganske uverdige forhold på enkelte arbeidsplasser i Norge.

Vi har sett en tiltakende forskjellsbehandling i arbeidslivet og økende ulikheter, og regjeringen sitter med hendene i fanget i så måte. Har regjeringen slått seg til ro med forholdene i arbeidslivet, eller vurderer man f.eks. å gjeninnføre kollektiv søksmålsrett, i hvert fall som en mulighet, for at arbeidstakerne som føler seg feil behandlet i henhold til dagens lovverk, kan få muligheten til å prøve sin sak?

Statsråd Anniken Hauglie [11:18:04]: Nei, regjeringen kommer ikke til å gjeninnføre kollektiv søksmålsrett. Det ble ikke brukt, det var svært omdiskutert, og det er også prinsipielt betenkelig å skulle ha det.

Det representanten Grande totalt overser, er organisasjonenes eget ansvar for å rekruttere medlemmer. Representanten Wiborg redegjorde for noen av argumentene ansatte bruker for ikke å melde seg inn, og jeg mener det er signaler fra arbeidstakere som organisasjonene faktisk må ta på alvor.

Regjeringen legger til rette for et godt trepartssamarbeid idet at vi involverer partene i saker som er viktige for dem, og gir dem betydelige påvirkningsmuligheter i saker som er viktige for dem. Jeg nevnte offentlig tjenestepensjon i fjor og reforhandling av ny IA-avtale i fjor. Vi har akkurat lagt fram en ny strategi mot arbeidslivskriminalitet sammen med partene, hvor de har hatt muligheten til å påvirke et viktig område som påvirker deres hverdag.

Årsaken til at min anbefaling er å stemme ned forslaget i dag, er at det er veldig dårlig.

Solfrid Lerbrekk (SV) [11:19:14]: Fellesforbundet var i Dagsrevyen på søndag og rapporterte om korleis useriøse aktører no snor seg rundt det nye regelverket i arbeidsmiljøloven. Eg er klar over at ministeren ikkje ville ha dette nye regelverket, men ho har uansett ansvaret for at gjeldande regelverk vert følgt. Synest statsråden at den nye praksisen med 5-prosentstillingar i bemanningsbyrå er innanfor, og om ikkje – kva har ho eventuelt tenkt å gjera for å motverka denne praksisen?

Statsråd Anniken Hauglie [11:19:53]: La meg først si at vi deler engasjementet for og opptattheten av å skulle luke ut useriøse aktører fra det norske arbeidslivet. Vi er enige om at man skal ha faste ansettelser som hovedregel, og at vi skal sørge for et seriøst og godt arbeidsliv for alle.

Når representanten Lerbrekk sier at statsråden ikke ønsket et nytt regelverk, er det en sannhet med visse modifikasjoner. Det var strengt tatt en proposisjon som ble framlagt av denne statsråden om å stramme inn regelverket for å redusere omfanget av bl.a. nulltimerskontrakter, og så ønsket Stortinget å gå lenger enn regjeringen gjorde i sin proposisjon. Vi ønsket å balansere de ulike hensynene mellom arbeidsgiver- og arbeidstaker-siden. Stortinget ønsket å gå lenger enn det.

Hvordan praktiseringen av regelverket vil bli, er det litt for tidlig å si noe om nå. Jeg har lest ett oppslag om ett bemanningsbyrå som har 5-prosentstillinger. Men vi følger utviklingen nøye. Vi har egne forskningsarbeider som skal se på hvordan dette utvikler seg, og så får vi se om det er behov for andre endringer.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Arild Grande (A) [11:21:18]: Først et tilsvaret til Margret Hagerup, som her påsto at fagforeningsfradraget ikke har blitt svekket under dagens regjering, men at det har stått stille. Ja, det har stått stille med nøyaktig samme kronebeløp fram til 2019 som det var i 2013. Det har finansministeren bekreftet. Høyre-folk har vel ikke så dårlig budsjettforståelse at man ikke innser at det er en svekkelse når man ikke har kompensert for pris- og lønnsveksten. Prøver de bevisst å lure folk? Eller står de ikke ved sin egen politikk? Det må man undres på.

Så har vi, bare for å oppsummere debatten, fått bekræftelse fra statsråden på at det kommer ingen støtte fra dagens regjering til norsk fagbevegelse for å stramme opp bestemmelsene knyttet til gjennomsnittsbereg-

ning av arbeidstid – det visste vi ut fra innstillingen, men det er en grei avklaring – på samme måte som regjeringen ikke ga noen som helst drahjelp til arbeidet for å stramme inn kraftig i adgangen til innleie. Der måtte regjeringen dras etter håret steg for steg og presses gjennom et ydmykende nederlag, som Erna Solberg selv sa var det største nederlaget hun hadde i forrige stortingsperiode, før det kom på plass endringer.

Vi har også fått bekreftet at det kommer ingen nye initiativ fra regjeringen for å følge opp de svekkelsene som kom som følge av vedtaket i Tariffnemnda. Det er også en nyttig avklaring for norsk fagbevegelse og norske arbeidsfolk om at det ikke kan forventes noen forbedring i vilkårene før eventuelt et nytt flertall kommer på plass i 2021. Og man har fått bekreftet at det ikke er aktuelt for regjeringen å gjeninnføre kollektiv søksmålsrett, som jo er, når alt annet er prøvd, kanskje det siste halmstrået en arbeidstaker har for ikke å stå helt alene, nemlig at du har en fagforening i ryggen som har reist sak på vegne av deg.

En ting er uenighet i denne sal og mellom partiene om hvor streng arbeidsmiljøloven skal være, og hvilke unntak man skal ha fra hovedbestemmelsene der. Det er det ok å ha debatt om. Men det som jeg synes er mye verre, er at regjeringen med det sender et tydelig signal om at hver enkelt arbeidstaker må regne med å stå alene. Man svekker organisasjonsgraden gjennom å gjøre det dyrere å være medlem i en fagforening. Man lar være å gjeninnføre kollektiv søksmålsrett. Og f.eks. i saken om innleie, som vi har til behandling i Stortinget nå, om tilsyn, har man ikke gjort jobben med å føre tilsyn med regelverket. Altså: Det skal ikke være tilsyn, det skal ikke være noen vaktbikkjer rundt omkring på den enkelte arbeidsplass, og hvis arbeidstakeren føler seg urettmessig behandlet, får han fremme den saken helt alene opp mot arbeidsgiveren. Alle skjønner at det er veien til et arbeidsliv vi ikke ønsker oss, et arbeidsliv med enorme forskjeller.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:24:26]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å hindre fagforeningsknusing (Innst. 135 S (2018–2019), jf. Dokument 8:37 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er Erlend Wiborg, for sa kens ordfører.

Erlend Wiborg (FrP) [11:25:05] (komiteens leder): Det har vært endringer i komitèsammensetningen, og saksordføreren har byttet komité. Derfor tar jeg som komitéleder ordet først.

Representantforslaget fra Rødt går kort ut på å innføre det forslagsstillerne hevder vil hindre såkalt fagforeningsknusing. De ber regjeringen «sette ned et lovutvalg som skal kartlegge hvordan lovverk som tar sikte på å ivareta arbeidstakeres stilling, blir omgått». De ber også om at arbeidsmiljøloven § 16-1 annet ledd endres, slik at ansatte får de samme rettighetene ved konkurs som de i dag har ved virksomhetsoverdragelse. Da flertallet foreslår å avvise disse forslagene, vil jeg anta at forslagsstillerne selv, men også Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil redegjøre for sine forslag.

Kampen for å ha et rettferdig, ryddig og anstendig arbeidsliv må pågå kontinuerlig. I dag har vi heldigvis et godt arbeidsliv, om det er i Fredrikstad, i Sarpsborg, i Oslo, i Tromsø. Ni av ti trives på jobb, men det betyr ikke at vi skal hvile, vi skal fortsette kampen mot de useriøse aktørene. Useriøse aktører, som ikke følger lover, regler, som ikke betaler skatter, avgifter osv., er til stor skade for det seriøse arbeidslivet, som blir utkonkurrert, da det ikke blir like konkurransevilkår. Samfunnet går glipp av mangfoldige milliarder i tapte skatteinntekter. Ikke minst rammes den enkelte ansatte. Det er noe jeg tror vi er samstemte om i denne salen.

Der enigheten i denne salen stopper, er når Rødt og – delvis overraskende – nå også Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet prøver å skape det inntrykket at det kun er seriøsitet der man er fagorganisert og har en tariffavtale. Det er feil. Rundt halvparten av landets befolkning har – som vi også hørte om i foregående sak – valgt ikke å være organisert. De aller fleste av disse jobber i seriøse bedrifter og har ryddige og anstendige arbeidsforhold. Vår jobb som politikere i denne sal er å sørge for et rammeverk for alle, uavhengig av om man er fagorganisert eller ikke.

Den andre delen av forslaget, som omhandler rettigheter ved konkurs, vil jeg også advare mot. I Norge har de ansatte heldigvis gode rettigheter ved konkurs. Man sikres bl.a. lønn gjennom lønnsgarantiordningen. Men samtidig er det en grunn til at en bedrift går konkurs. Ofte er det sammensatt, men det handler ofte om

at de har driftet bedriften på en måte der utgiftene over tid har vært større enn inntektene. Det å lage krav om at en som f.eks. kjøper opp et konkursbo, skal måtte drifte bedriften på samme måte som før den gikk konkurs, vitner om manglende forståelse for hvordan samfunnet og – i særdeleshet – næringslivet fungerer.

Derfor er jeg glad for at et tydelig flertall i denne sal avviser dette forslaget. Jeg er meget overrasket over at spesielt Arbeiderpartiet og Senterpartiet hopper på et slikt revolusjonært forslag.

Eigil Knutsen (A) [11:28:44]: Her kommer revolusjonens røst. Jeg vil først starte med å takke representanten Bjørnar Moxnes for å ha fremmet et relevant og godt forslag om hvordan vi kan utjevne skjeve maktforhold i arbeidslivet. Dessverre stemmer høyresiden imot alle forslagene i denne saken. Selv med tydelige eksempler fra Norwegian og Norse Production på Sotra klarer ikke høyre regjeringens stortingsrepresentanter å stemme for grep som ville gitt et mer rettferdig arbeidsliv.

Forslaget fra Rødt peker spesifikt på det store handlingsrommet vi har som lovgivende makt, innenfor EØS-avtalen. Derfor er deler av forslaget musikk i mine ører, og forslaget om å gi ansatte rettigheter ved virksomhetsoverdragelse etter en konkurs er i tillegg svært relevant for regionen jeg bor i og representerer.

På Vestlandet er vi stolte av sjømatindustrien vår, og i likhet med andre landsdeler har vi i flere tiår kjempet for at havets fornybare matressurser også skal skape gode arbeidsplasser på land. Før vikarbyrådirektivet ble implementert i 2013, foregikk det storstilt forskjellsbehandling av fast ansatte og innleide arbeidstakere, gjerne fra Øst-Europa, i flere bedrifter og bransjer – Sekkingstad på Sotra var én av dem. En fast ansatt hadde nesten dobbelt så høy timelønn som de innleide arbeidene. Slik skal vi ikke ha det i norsk arbeidsliv.

Men, som vi så ofte ser, med nye lover og regler i arbeidslivet følger nye organiseringsformer og stor kreativitet fra enkelte arbeidsgivere for å unngå strengere regler. Underselskap ble opprettet, og forskjellsbehandlingen – eller den sosiale dumping, om du vil – vedvarte. Med det nye underselskapet, Norse Production, forsvant også tariffavtalen. Høsten 2017 vant arbeidstakerne fram med streiken sin, hvor tariffavtale ble forlangt. Etter min mening er det utrolig at vi selv i vår tid stadig ser nye tilfeller hvor arbeidsfolk må gå til det dramatiske skrittet en streik er, for i det hele tatt å skaffe seg en tariffavtale.

I 2018 slo Norse Production seg konkurs. Slakten av fisken fortsatte i en annen bedrift, men ingen av de fagorganiserte fikk fortsette. Bedriften plukket med seg bare dem som ikke hadde organisert seg i en fagforening. Den langvarige kampen for tariffavtale var tapt – bedriftsledelsen vant. Hvis ikke dette er et slående ek-

sempel på at skjeve maktforhold i arbeidslivet fortsatt gjør seg gjeldende, vet ikke jeg.

Jeg skal innrømme at jeg selv ble overrasket over at denne manøveren med å sile ut de fagorganiserte ble gjort med arbeidsmiljølovens unntaksbestemmelser i hånden. Denne unntaksbestemmelsen i arbeidsmiljøloven befester og øker forskjellene i arbeidslivet på bekostning av organiserte arbeidstakere, som alle i denne salen hevder at de ønsker flere av. Det kan og bør vi enkelt gjøre noe med her i dag.

Forslaget vi debatterer, tar også opp i seg arbeidsgiveransvar og styringsrett. Dagens arbeidsmiljølov sier at arbeidsgiver er den som har ansatt en person til å utføre arbeid for seg, og at arbeidsgiveren skal sørge for at loven blir fulgt. Så har vi sett, bl.a. i franchisebedrifter, at arbeidsgiver ikke har mulighet til å sørge for at lover og regler blir fulgt, siden de er underlagt et strengt, felles regelverk av konsernet som de er franchisetakere i. De mister rett og slett muligheten til å være en reell arbeidsgiver for sine ansatte. Dette utfordrer en rekke bestemmelser i dagens arbeidsmiljølov, bl.a. ansattes rett til stillingsvern, informasjon, medvirkning ved virksomhetsoverdragelse, medvirkning i HMS-arbeid, osv.

Dette er fullt mulig innenfor dagens arbeidsmiljølov, noe dommen i Norwegian-saken tydelig viser. Det som dommen også tydelig viser, er at ansvaret ligger på oss i denne salen. Dette må vi ta på alvor. Som lovgivende forsamling har vi vedtatt en arbeidsmiljølov som setter tydelige krav til arbeidsgiveransvaret, med tilhørende rettigheter for arbeidstakerne, men som den samme loven tillater at man organiserer seg bort fra.

Arbeiderpartiet fremmer to forslag her i dag. Det første er at vi ber regjeringen foreslå endringer i arbeidsmiljøloven som tydeliggjør arbeidsgiveransvaret. Det andre vil sikre arbeidstakere bedre rettigheter ved virksomhetsoverdragelse etter konkurs.

Med det har jeg tatt opp de to forslagene som Arbeiderpartiet har sammen med Senterpartiet og SV i denne saken.

Til slutt: Arbeiderpartiet vil stemme imot forslag nr. 3, om et lovutvalg. Vi har, i denne og i tidligere saker, hatt konkrete forslag som ville endret nettopp det som man foreslår at et lovutvalg skal se på. Problemet er at høyresiden stemmer imot våre forslag. Vi har ikke behov for et nytt lovutvalg – vi har behov for et nytt stortingsvalg.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Representanten Eigil Knutsen har teke opp dei forslaga han refererte til.

Kristian Tonning Riise (H) [11:33:45]: Representanten Bjørnar Moxnes har fremmet et forslag som angivelig har til hensikt å forhindre fagforeningsknusing. Heldigvis er det ikke helt slik at hvorvidt fagforeningene i Norge er intakte eller går i tusen knas, avhenger av et representantforslag fra partiet Rødt. Tvert imot har denne regjeringen som et grunnleggende fundament at vi ønsker et velorganisert arbeidsliv, med et reelt trepartssamarbeid som sikrer den nødvendige balansen mellom trygge arbeidsforhold og et konkurransedyktig næringsliv.

Nettopp dette siste, et konkurransedyktig norsk næringsliv, ser ut til å være av mindre interesse for Rødt. Dette forslaget føyer seg inn i en rekke av flere saker vi har hatt til behandling denne stortingsperioden, som ville gjort arbeidslivet vårt mer rigid og mindre tilpassningsdyktig. En viss fleksibilitet til å kunne møte ulike former for organisering i arbeidslivet er avgjørende for at norske bedrifter skal kunne hevde seg i en tøff internasjonal konkurransesituasjon, ofte med knappe marginer. I forlengelsen av det er det ikke minst også avgjørende for at vi skal kunne opprettholde nettopp trygge private arbeidsplasser i Norge som er tuftet på prinsippene i norsk arbeidsliv, framfor å regulere disse ut av landet.

Slik sett virker dette forslaget å være et litt dårlig skjult – eller, det er kanskje ikke skjult i det hele tatt – forsøk på å gjøre det vanskeligere for bedrifter å tilpasse selskapsstrukturer til det markedet de opererer i. Slik sett innebærer dette forslaget kanskje mer å forårsake næringslivsknusing enn å forhindre fagforeningsknusing, som er den egentlige intensjonen med forslaget.

Videre er det mangel på samsvar mellom intensjon og konsekvens ved flere av forslagene. Det tas f.eks. til orde for å tydeliggjøre arbeidsgiveransvaret ved å sørge for at den som har styringsrett, også har arbeidsgiveransvar. Men det er jo slett ikke sikkert at dette vil tydeliggjøre arbeidsgiveransvaret i det hele tatt – snarere tvert imot. Det kan like gjerne pulverisere ansvarsfordelingen ved å gjøre det mer uklart hvem det er som i praksis er arbeidsgiver på den enkelte arbeidsplass.

Når det gjelder forslaget om å gjennomgå konkursløvgivningen, er det for det første mindre relevant i relasjon til problemstillingen representantforslaget tar utgangspunkt i, da dette først og fremst handler om forholdet mellom skyldneren og skyldnerens kreditorer. Men skulle man gjort som Rødt foreslår, er det også veldig vanskelig å se at dette på noen måte skulle styrke arbeidstakers stilling, men det ville gjøre det vanskeligere å overta insolvente foretak og i mange tilfeller gjøre videre drift umulig, og det ville dermed sette alle arbeidsplassene i virksomheten i spill. Det kan umulig være i verken kreditorers eller de ansattes interesse.

Så det er liten grunn til å påstå at dette forslaget ville gjøre noe med den angivelige fagforeningsknusingen, men det er snarere grunn til å tro at det ville skape en tøffere konkurransesituasjon for norsk næringsliv, og i mange tilfeller også ville sette flere arbeidsplasser i spill enn det man i dag gjør ved noen av de situasjonene som dette forslaget viser til.

For å oppsummere: Høyre synes det ikke er nødvendig å sette ned et lovutvalg som skal utrede unødvendige utvidelser av begreper som allerede er godt definert i dagens lovverk. Vi synes også det er direkte uklokt å skulle fremme forslag om lovendringer som ville gjøre virksomhetenes overlevelse mindre sannsynlig og i noen tilfeller umulig, og som ville sette alle arbeidsplassene i en virksomhet i spill, der man i dag kanskje klarer seg med en reduksjon.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:38:13]: Etter å ha hørt siste innlegg får jeg veldig sterkt behov for å appellere til Kristelig Folkeparti om å komme inn i salen i forbindelse med saker som gjelder arbeidslivspolitikken. Kristelig Folkeparti har, før de gikk inn i regjering, hatt respekt og forståelse for den norske modellen på en helt annen måte enn det vi nå ser bli tydeligere og tydeligere fra representanter fra Høyre. Det som Tonning Riise nå sa, argumenterer ikke i det hele tatt for den norske modellen med likeverdighet mellom partene, deling av fortjeneste og langsiktighet i hvordan vi opptrer.

I forslag nr. 1, som Senterpartiet er med på, ber man om

«endring av arbeidsmiljøloven som tydeliggjør at den som reelt har bestemmende innflytelse over arbeidsforholdet, i tillegg til det som fremkommer av arbeidsmiljøloven § 1-8 annet ledd, også har retter og plikter som arbeidsgiver i henhold til arbeidsmiljøloven.»

Hvorfor har vi fått behov for en slik endring? Jo, fordi konkurransesituasjonen internasjonalt som følge av de avtaler vi har, blir stadig rårere og mer brutal. Det blir stadig mer kortsiktighet og stadig større lønnsforskjeller, og den norske modellen utsettes for forvitring hver eneste dag. Når Senterpartiet er med på dette forslaget, er det et fattig forsøk på å prøve å stå opp mot denne utviklingen.

Arbeidsmiljølovens bestemmelser sier at en arbeidsgiver er den som «har ansatt arbeidstaker for å utføre arbeid i sin tjeneste», og at arbeidsgiver «skal sørge for at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt».

Det var rimelig greit tidligere hvor det var rimelig ryddige forhold. Nå ser vi at det på stadig flere områder blir uklarerheter. Vi har tidligere diskutert franchise-systemet. Vi har diskutert konsern, hvor arbeidstakere

ansettes i egne juridiske enheter som gjør at de fratras rettigheter som de ville hatt som ansatt i morselskapet. Sist hadde vi i Høyesterett konflikten med Norwegian, hvor Høyesterett sier at lovgiver har et særlig ansvar for å se om dagens lov ikke bør følges opp.

Dette er bakgrunnen for at Senterpartiet er med på dette, for vi ser at man endrer det som tidligere har vært et avtaleforhold og en praksis som har skapt en rimelig balanse mellom interessene til arbeidsgiver og arbeidstaker. Det er en linje som Senterpartiet kommer til å stå på framover. Det blir en viktigere og viktigere linje framover når vi ser brutaliteten både i konkurransen og i norsk arbeidsliv.

Når det gjelder forslag nr. 2, som vi også støtter, står det:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om å oppheve arbeidsmiljøloven § 16-1 annet ledd, slik at kapittel 16 i arbeidsmiljøloven, som gir ansatte rettigheter ved virksomhetsoverdragelse, også gjelder ved overdragelse fra konkursbo.»

Jeg kan se argumenter mot et slikt forslag, men vi må se på følgende: Hvorfor har forslaget kommet? Jo, fordi vi har arbeidsgivere som er villig til, etter en konkurs, å bare på ny ansette dem som ikke er organisert. Hvis ikke det skal medføre en reaksjon fra Stortinget, legitimerer man en praksis som er en annen tidsepoke verdig. Sånn kan vi ikke ha det. Dermed må vi få til en endring på det punktet. Det er ganske sterkt å erfare at vi i Norge fortsatt har arbeidsgivere som opptrer på den måten. Det er et direkte brudd med det tillitsforholdet som er nødvendig for å få produktivitet, skikkelige virksomheter og skikkelige resultater i bedriftene. Det er så kortsiktig som det går an å bli.

Til slutt vil jeg bare si at Senterpartiet også i innstillingen legger vekt på det forslaget som kom i arbeids- og sosialkomiteens budsjett i 2018 om at vi skal få offentlig tilgjengelig informasjon om konkursskarantene. Det er et område som regjeringen snarest må komme tilbake til Stortinget med, for det vil medvirke til at vi får ryddige konkurranseregler, og at de som driver med konkursrytteri, ikke lenger blir aktuelle i norsk arbeidsliv.

Solfrid Lerbrekk (SV) [11:43:18]: Me står overfor eit arbeidsliv der det vert vanskelegare å organisera seg. Det vert dyrare, og regjeringa har ingen planar om å endra dette. Samtidig ser me alvorlege tilfelle av rein fagforeiningsknusing. Eit eksempel på at marknaden vert sett føre mennesket, er den såkalla Sekkingstad-saka i Hordaland. Dei tilsette ved fiskeforedlingsanlegget på Sotra utanfor Bergen streika med krav om tariffavtale. Etter 34 dagar vende dei tilsette tilbake til arbeidet, etter å ha vunne fram. Men rett etter dette slo arbeidsgjevar seg konkurs – trass lønsam drift. Alle dei tilsette

mista jobben. Kort tid etterpå, utan stopp i produksjonen, oppstod eit nytt selskap der dei organserte arbeidfolka ikkje fekk tilbod om jobb. Dette er rein fagforeiningsknusing og stikk i strid med det som det norske arbeidslivet skal vera.

Regjeringa og me på Stortinget har eit ansvar når det gjeld å leggja til rette for eit trygt arbeidsliv. Rett føre jul tapte pilotane i Norwegian ei viktig sak i Høgsterett. Høgsterett kom til at norsk lov, som han er i dag, tillèt pilotane å vera tilsette i eit anna selskap enn Norwegian, som dei eigentleg jobbar for. Norwegian som arbeidsgjevar kan organisera seg vekk frå arbeidsgjevaransvaret.

Når arbeidsgjevar ikkje lenger har ansvaret for sine tilsette, forsvinn noko av det heilt fundamentale i eit trygt arbeidsliv. Dette er veldig alvorleg.

Arbeidstakarane sin medråderett og innverknad vert svakare med ein slik modell, og viktige rettar ved nedbemanning vert rett og slett noko anna enn det dei er for andre arbeidstakarar. Dette er veldig alvorleg og vil svekkja stillinga til arbeidstakarar i fleire bransjar. SV er bekymra for ei slik utvikling i arbeidslivet. Det bør regjeringa vera òg. Eg registrerer at statsråden ofte snakkar varmt om det organiserte arbeidslivet. Då må dei fundamentale berebjelkane vera på plass. Det kan ikkje vera mogleg å sno seg unna ansvaret for eit trygt arbeidsliv for arbeidstakarane på kostnad av rask profitt. Me ser no eksempel på at forbodet mot såkalla nulltimerskontraktar gjer at folk får 5 pst.-kontraktar. Dette er rett og slett uverdug. Me treng eit lovverk som held mål, der dei tilsette og deira rettar er bestemmande og førande.

Fagforeiningsknusing er alvorleg, og det er grunn til å tru at det skjer oftare enn det me høyrer om i denne saken. Maktforholda i arbeidslivet må utjammast betre enn slik det er i dag. Dei reglane er me her inne ansvarlege for. Her må me ikkje sova i timen, me må tryggja rettane og moglegheitene til arbeidfolk. Med bakgrunn i dette fremjar eg forslaget til SV.

Presidenten: Representanten Solfrid Leirbrekk har teke opp det forslaget ho refererte til.

Bjørnar Moxnes (R) [11:47:10]: Retten til å bli med i en fagforening er en grunnleggende menneskerettighet. Vårt forslag handler om å hindre at folk frarøves den menneskerettigheten, noe som skjer i økende og økende grad i norsk arbeidsliv. Vi så det på fiskeforedlingsbedriften Norse Production på Sotra i Hordaland. Ledelsen der strittet imot tariffavtale. Etter fire ukers arbeidskamp og streik ga de seg og godtok tariffavtale. Arbeiderne, mange av dem polakker, fikk langt bedre arbeidsvilkår og ble likebehandlet med de norske arbeidskameratene etter at tariffavtalen ble innfridd. Men så regisserte eierne en konkurs i selskapet. Et nytt

selskap oppsto tre dager senere i samme lokaler, med samme råvareleverandør og samme kunde. De ansatte bare de av arbeidsfolkene som ikke hadde vært med i en fagforening. De håndplukket dem som ikke hadde slåss for tariffavtale, og diskriminerte på det groveste dem som sloss for rettighetene sine og for en grunnleggende menneskerettighet.

Dette er ifølge Høyres representant angivelig fagforeningsknusing. Merk dere ordet «angivelig». Man må nesten være medlem i partiet Høyre for ikke å skjønne at dette er fagforeningsknusing. Jeg vil be Høyre om å lytte litt mer til arbeidsfolk og litt mindre til sine rike sponsorer som betaler Høyres valgkamp og er arbeidsgivere. Da vil Høyre skjønne at det som skjer i arbeidslivet nå, er grovt, og at det frarøver folk muligheten til å slåss for bedre lønn og for å få sin del av verdiskapningen, som jo skjer ved at arbeidsfolk skaper verdiene, ikke eierne.

Vi ser nå stor vekst i selskaper som innretter driften slik at eierne slipper unna arbeidsgiveransvar. Det undergraver hele intensjonen med arbeidsmiljøloven fra 1977. Høyresiden sier at dette var oppe til vurdering i 2005, så da trenger vi ikke å ta opp problemstillingen på nytt. Da overser høyrepartiene hva som har skjedd på disse 15 årene: for det første utvidelsen av EU østover, som har gitt en massiv arbeidskraftimport i en rekke bransjer, der arbeidsgivere bruker muligheten til å hente arbeidskraft til å jobbe for seg på dårligere vilkår enn det folk med norske lønns- og arbeidsvilkår har, og bruker innleie, franchise og andre kreative forretningsmodeller. Dette alene gjør det viktig og nødvendig å skjerpe og stramme inn regelverket.

For det andre: Høyres og Fremskrittspartiets syn i denne saken innebærer en støtte til useriøse arbeidsgivere. Det er realiteten. Vårt forslag handler om å få en likebehandling av eierne i norsk arbeidsliv og ikke premiere eiere som på Sekkingstad, som bruker en konkurs for å kvitte seg med en fagforening, mens arbeidsgivere som respekterer de ansatte og godtar fundamentet for den norske modellen, nemlig å ha tariffavtaler, får en konkurranseulempa når dette får ture fram.

Det er ganske overraskende og interessant at Høyre og Fremskrittspartiet med Venstre og Kristelig Folkeparti på slep på denne måten premierer de useriøse arbeidsgiverne og gir en konkurranseulempa til de seriøse arbeidsgiverne. Det er oppsiktsvekkende at de ikke vil slå ned på åpenbar omgåelse av arbeidsmiljøloven. Det er viktigere for regjeringen å ta hensyn til kreditorene ved en konkurs enn å sikre at ansatte som er med i en fagforening, får bli med videre, og at tariffavtalen videreføres. Det er et mønster som er tydelig her; regjeringspartiene sier det er viktig å forsvare den norske modellen, men gjør ikke noe som helst i praktisk politikk. De

løfter ikke én finger for å styrke organisasjonsgraden og sikre at arbeidsfolk blir med i fagforeninger og kan slåss for et ryddig arbeidsliv.

Vi vil slåss videre, om vi stemmes ned i dag, for å sikre at denne utviklingen ikke fortsetter.

Statsråd Anniken Hauglie [11:52:31]: Regjeringen ønsker ryddige lønns- og arbeidsvilkår og å legge til rette for et organisert arbeidsliv. Dette er viktig, og det er noe vi har kontinuerlig oppmerksomhet på. Jeg mener at det regelverket vi har i dag, i utgangspunktet er fleksibelt og funksjonelt, i den forstand at det sikrer vern for dem som trenger det, og fanger opp omgåelser. Samtidig må vi ha øynene åpne for at arbeidsmarkedet endrer seg. Endringer i teknologi, demografi og globalisering skaper muligheter, men kan også utfordre gjeldende rammeverk. Valg av organisasjons- og ansettelsesform kan få betydning for hvem som har hvilke rettigheter, muligheter og plikter. Dette er det også all grunn til å være oppmerksom på.

Vi vil ikke ha et arbeidsliv med aktører som blir litt for kreative i den hensikt å organisere seg bort fra arbeidsgiveransvaret. Mitt inntrykk er imidlertid at de fleste virksomhetene er seriøse og tar sitt arbeidsgiveransvar på alvor, også de som har behov for å effektivisere og omorganisere seg. Og det er helt legitimt at næringslivet benytter handlingsrommet i lovverket til å skape størst mulig vekst. Samtidig skal reglene følges og arbeidstakerrettighetene ikke undergraves.

Forskningen viser at utviklingen i bruk av atypiske ansettelser i Norge i hovedsak er preget av stabilitet. Samtidig vet jeg at bl.a. Norwegian-saken har skapt engasjement. Slike saker gir også god anledning til å reflektere over om gjeldende mekanismer er framtidsrettede og tilpasset utviklingen i arbeidslivet. Som i alle saker er det flere hensyn å ta, og jeg har vært i kontakt med både arbeidstaker- og arbeidsgiversiden om denne saken konkret.

Generelt er det god grunn til å være oppmerksom på trender i arbeidsmarkedet. Dette gjelder både med hensyn til hvordan arbeid og virksomheter organiseres, hvilken tilknytning det er mellom den som tilbyr arbeid, og den som utfører arbeid, og hvilke konsekvenser ulik organisering kan få. Etter min mening er det fornøftig å se disse spørsmålene i sammenheng, bl.a. i lys av forskningen og ikke minst i samråd med partene selv. Senere i dag skal jeg også møte partene i arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd. Der vil vi bl.a. diskutere spørsmål i tilknytning til dette.

Når det gjelder forslaget om en gjennomgang av konkurslovgivningen, kan ikke jeg se at det er et relevant tiltak tilknyttet denne problemstillingen i representantforslaget. Konkurslovgivning regulerer, som flere allere-

de har påpekt i debatten, først og fremst forholdet mellom skyldneren og kreditorene.

Representantforslaget omhandler også virksomhetsoverdragelse i konkurstilfellene. Unntaket i loven har sammenheng med det å sikre videre drift av insolvente foretak. Hensynet til arbeidstakerne har vært en viktig begrunnelse for at disse reglene ikke får anvendelse i konkurs, fordi videre drift av virksomheten vil øke sjansen for å bevare arbeidsplassene. Så jeg oppfatter ikke at det er hensiktsmessig å gjøre endringer i reglene om virksomhetsoverdragelse på dette punktet. Generelt er det likevel viktig å følge med på utviklingstrekk rundt hvordan virksomhetene organiserer seg og tilpasser seg ulikt regelverk.

Til slutt: Jeg må si jeg reagerer på påstanden som framsettes fra denne talerstolen om at posisjonspartiene ikke har respekt for den norske modellen. Det gis også inntrykk av at vi har et arbeidsliv som er i oppløsning. Det er ikke korrekt. Vi har et trygt og godt arbeidsliv med høy grad av trivsel, hvor de aller fleste arbeidsgiverne er seriøse.

Som jeg også redegjorde for i forrige sak, har vi sammen med partene i fellesskap løst viktige saker for partene: en ny offentlig tjenestepensjon, som vi skal legge fram for Stortinget, en ny avtale om inkluderende arbeidsliv og en ny strategi mot arbeidslivskriminalitet. Dette har vi løst i fellesskap. Det er saker som er viktige for partene, og hvor partene får stor innflytelse over de sakene som berører dem. Så er det regjeringens oppgave å forsøke å avveie de ulike hensynene partene imellom. Senere i dag skal jeg som sagt diskutere andre viktige spørsmål, også tilknytningsformer, med organisasjonene.

Det er også viktig å huske at ja, vi skal ha øynene åpne for at det kan være tilpasninger som er uheldige. Ja, vi skal ha øynene åpne for at det kan være behov for endringer. Men jeg reagerer på påstander som nærmest gir inntrykk av at det bare er opposisjonen som er opp-tatt av et seriøst arbeidsliv. Det er ikke riktig. Og at nærmest alle arbeidsgivere er useriøse, er heller ikke riktig.

Til spørsmålet om arbeidsinnvandring: Den har nå gått betydelig ned; den har nesten stoppet opp sammenlignet med hvordan det har vært tidligere. Så arbeidslivet er ikke lenger så innvandringsdrevet som det representanten Moxnes påstår.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Eigil Knutsen (A) [11:57:41]: Statsråden var i desember også opptatt av organisert arbeidsliv, da hun fra Stortingets talerstol i tilknytning til Norwegian-dommen sa at det ikke var noe poeng i å endre en organisering som var fleksibel, men at hun samtidig så at det kan være mulig å organisere seg på en måte som kan ha uheldige sider, og at det måtte være viktig å finne balan-

segangen mellom en fleksibel arbeidsmiljølov og det samtidig å kunne luke ut det som er uønsket. Men dette var noe hun måtte komme tilbake til senere, sa hun. Spørsmålet mitt er om statsråden har kommet videre i saken, og eventuelt når Stortinget kan forvente en sak fra statsråden som berører dette temaet.

Statsråd Anniken Hauglie [11:58:28]: Det er viktig at vi balanserer ulike hensyn. Det er ofte interessekonflikter mellom partene som skal ivaretas på en god måte. Før jul hadde jeg møte med Parat i forbindelse med Norwegian-saken. Etter jul hadde jeg møte med NHO Luftfart og Norwegian om Norwegian-saken. I dag skal jeg ta opp spørsmålet om tilknytningsformer med partene i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd for å se om det er ønskelig og mulig å gå sammen og gjøre et arbeid der eller ikke. Forskningen på makronivå viser nemlig en god stabilitet over tid. Det er veldig lite endring i tilknytningsformer på makronivå. Spørsmålet er om det foregår endringer og tilpasninger mer på bransje- eller virksomhetsnivå som vi kanskje må gå grundigere inn i, men det vil jeg ta opp med partene senere i dag. Dersom det er nødvendig å komme til Stortinget, vil jeg selvfølgelig gjøre det. I all hovedsak mener jeg vi grovt sett har et funksjonelt og godt regelverk, men jeg skal være åpen for å se på om det er behov for endringer.

Eigil Knutsen (A) [11:59:34]: Jeg takker statsråden for svaret. Vi må også veie ulike hensyn når vi ser på regelverket for virksomhetsoverdragelse, og om en skal oppheve arbeidsmiljøloven § 16-1 andre ledd, slik at ansatte skal få rettigheter ved virksomhetsoverdragelse også etter konkursbo. Som flere talere fra rød-grønn side har referert til fra talerstolen, lurer vi jo litt på hva vi skal gjøre med en sak som den ute på Sotra der et selskap slår seg selv konkurs og et par dager etterpå åpner et nytt selskap i de samme lokalene med de samme råvarene og plukker ansatte som ikke krever tariffavtale og ikke er organisert. Er det et funksjonelt regelverk som tillater den type organiseringsformer og å plukke ansatte som ikke stiller krav om tariffavtale?

Statsråd Anniken Hauglie [12:00:27]: Noe av utfordringen er å lage et regelverk som klarer å luke ut elementer man mener er uønsket, uten at det rammer et helt næringsliv uavhengig av om det er en utfordring i hele næringslivet eller ikke. Forrige sak er et godt eksempel på det. Det kan være uheldige konsekvenser i noen virksomheter og i noen bransjer når det gjelder gjennomsnittsberegning, men skal vi skjære hele næringslivet over én kam og gjøre det vanskelig for alle uansett om det er et problem eller ikke, og uansett om de ansatte ønsker å ha det slik eller ikke? Litt tilsvarende er det her også. Jeg kjenner ikke detaljene i saken det

refereres til her, men noe av utgangspunktet for at det er unntak i denne type saker, er jo hensynet til virksomhetens overlevelse, hensynet til arbeidstakernes mulighet til fortsatt arbeid – altså redde et selskap. Alternativet kan være at hele selskapet går konkurs, og at alle mister jobben. Derfor er det unntak i dag. Det er kanskje ikke optimalt, men det er kanskje heller ikke så enkelt å få til et optimalt regelverk for alle tilfeller, og det ivaretar det på en god nok måte, så vidt jeg kan se.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:01:39]: Det som er Senterpartiets syn, er at den norske modellen forvitrer. Den har ennå ikke kommet til det punktet at den er i oppløsning.

Det er riktig som statsråden sier, at de fleste er seriøse, men vi er jo nødt til å handle før flertallet er useriøse, en må handle for å unngå en utglidning. Statsråden sier at alle arbeidsgivere ikke er useriøse. Nei, sjølsagt er ikke alle arbeidsgivere useriøse. De fleste er seriøse, men det medvirker nå til å skape en urettferdig konkurranse. I mangel av at man har et globalt organ som kan organisere arbeidslivet, er det Stortinget som må sikre et anstendig og velorganisert arbeidsliv.

Spørsmålet mitt er: Hvorfor kan ikke statsråden være med på forslag nr. 1, som er så forsiktig at en bare ber om at arbeidsmiljøloven tydeliggjør arbeidsgiverbegrepet? Det er et forsiktig forslag.

Statsråd Anniken Hauglie [12:02:43]: Jeg er uenig med representanten Lundteigen i at den norske modellen forvitrer, men jeg er for så vidt enig med ham i at det er viktig at vi passer på at den opprettholdes. Det er viktig at man har en høy organisasjonsgrad, og det er viktig at det fortsatt er et godt trepartssamarbeid. Men at den forvitrer, er jeg ikke enig i.

Vi ser at organisasjonsgraden er stabil på arbeidstakersiden, og den har vært økende på arbeidsgiversiden. Jeg er enig i at den bør være høy både på arbeidsgiversiden og på arbeidstakersiden, slik at organisasjonene er representative for sine medlemmer. Det er viktig, og det har også vært viktig for det norske samfunnet.

Det er klart i dag hvem som er arbeidsgiver. Det er en definisjon av arbeidsgiverbegrepet i loven i dag. Vi ser også at når det gjelder tilknytningsformene, har det, som jeg sa, når man ser på forskningen på makronivå, vært nesten oppsiktsvekkende stabilt over svært mange år. Men jeg ønsker å diskutere spørsmålet med partene i dag, bl.a. i lys av Norwegian-dommen. Det pågår også en annen rettssak nå, i den såkalte Aleris-saken, som ingen av oss vet utfallet av, men jeg skal diskutere det senere i dag med partene.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:03:49]: Vi har et enormt problem fordi virkelighetsforståelsen mellom

opposisjon og posisjon er så forskjellig når det gjelder hva som skjer i norsk arbeidsliv. Senterpartiet er helt tydelig på at den norske arbeidslivsmodellen forvitrer. Statsråden sier at det ikke skjer – den er i godt hold, den er frisk, den er vital, den utvikler seg positivt. Dette er en viktig diskusjon som vi må ta rundt omkring i det ganske land, og hele tida må en stikke fingeren i jorda og se hva som i praksis er virkeligheten der ute.

Mitt neste spørsmål er knyttet til vårt andre forslag, som gjelder ansattes rettigheter ved konkurs. Jeg forstår at statsråden ikke ønsker noen lovendring. Da er mitt spørsmål veldig enkelt, knyttet til det som har skjedd, ved at en har plukket folk som er uorganiserte: Støtter statsråden en sann opptreden ved konkurs, at den nye arbeidsgiveren plukker ut dem som er uorganiserte ved nyansettelser?

Statsråd Anniken Hauglie [12:04:58]: Jeg kjenner ikke den konkrete saken utover det jeg for så vidt har sett i avisene, og jeg kjenner ikke til bakgrunnen for hvordan det har blitt som det har blitt. Men jeg kan være enig i at slik som det beskrives, høres det åpenbart litt spesielt ut. Men jeg kjenner ikke saken, og det kan være andre begrunnelser og hensyn enn det som framkommer.

Ja, det er åpenbart en veldig ulik virkelighetsoppfatning av det norske arbeidslivet mellom posisjon og opposisjon. Men det er en realitet at ni av ti trives på jobb, at det er høy grad av tillit mellom arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, at vi har et norsk arbeidsliv som blir mer og mer helsefremmende, og at ulykkesstatistikken går ned. Det betyr ikke at alt er perfekt. Men det å si at arbeidslivsmodellen forvitrer, at arbeidsgiverne utnytter sine ansatte, er ikke det som er gjengs.

Jeg er enig i at det viktig at vi luker ut det som er useriøst, men i det store bildet har vi et godt og anstendig arbeidsliv. Vi har et godt trepartssamarbeid. Regjeringen og partene samarbeider på, tror jeg, 25 ulike arenaer, og partene får stor grad av innflytelse i saker som er viktige for dem. Det skal denne regjeringen både videreføre og videreutvikle.

Bjørnar Moxnes (R) [12:06:11]: Vi påpeker svære problemer innenfor bygg og anlegg, varehandel og fiskeindustri med fagforeningsknusing og kommer med forslag til tiltak. Regjeringen svarer at generelt står det godt til og avviser forslagene våre. Det er litt som å gå til legen, og legen sier: Ja, jeg ser at du har koldbrann i foten, men ellers er du fin og frisk, så gå hjem og legg deg på senga og slapp av litt.

Vi ønsker tiltak som får gjort noe der det virkelig er store problemer, som vi nå så med Norse Production, altså en ren fagforeningsknusing: å bruke konkurs som

metode for å kvitte seg med ansatte som har blitt med i en fagforening.

Jeg lurer på hva som er statsrådens løsning på denne nye manøveren som arbeidsgiverne tyr til, altså å slå bedriften konkurs, gjenoppstå to dager senere, og kun ta med dem som jobbet der, som ikke var med i en fagforening. Da er man kvitt tariffavtalen og kvitt fagforeningsklubben og driver videre med samme eiere, i samme lokaler, med samme virksomhet. Hva vil statsråden gjøre med det?

Statsråd Anniken Hauglie [12:07:20]: For å bruke koldbrann-anekdoten til Moxnes: Det er vel ikke sånn at hvis man har koldbrann i foten, skal man amputere begge beina. Det er der opposisjonen er i disse sakene, at man finner et problem kanskje i enkeltvirksomheter eller enkeltbransjer, så skal man forsøke å gjøre endringer der, og så skal man påføre et helt arbeidsliv disse endringene, også der det ikke er problemer. Forrige sak om gjennomsnittsberegning er et godt eksempel på det. Man rammer hele næringslivet i spørsmål som kanskje angår svært få.

Forslagene her er litt det samme. Enten treffer de ikke det de ønsker å treffe, eller så er de ikke relevante for problemstillingen. Jeg kan jo ikke anbefale Stortinget å vedta forslag som ikke er relevante for problemstillingen, eller som til og med kanskje motarbeider det som er hensikten, nemlig å sikre flere ansatte.

Når det gjelder den konkrete saken som Moxnes viser til, kjenner jeg ikke detaljene i den, så jeg skal være varsom med å mene for mye der. Men jeg er enig i at man ikke skal unndra seg forpliktelser ved å si opp organiserte (presidenten klubber).

Presidenten: Tida er ute.

Replikkordskiftet er då avslutta.

Den innkalte vararepresentanten for Oppland fylke, Ingjerd Thon *Hagaseth*, tek no sete.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Leif Audun Sande (A) [12:08:52]: Det har vorte nemnt fleire gonger at arbeidsgjevaromgrepet vart vurdert i forarbeida til arbeidsmiljøloven i 2004. Det er 15 år sidan, og arbeidslivet har endra seg veldig mykje sidan den gong. Det er heilt nødvendig kontinuerleg å endra lovverket, slik at det er tilpassa det nye arbeidslivet og gjev folk det same vernet som tidlegare. Det er mykje lettare å modernisera lovgjevinga enn å snu alle endringane i arbeidslivet tilbake til slik det var i tidlegare tider, slik at lovverket stemmer. Folk skal vera vinnarar i det nye arbeidslivet, ikkje taparar. Teknologi, globalisering og nye haldningar mogleggjer mange store framsteg, men legg òg til rette for pulverisering og krea-

tive omorganiseringar, m.a. gjennom arbeidsgjevaransvaret.

I det nye direktivet om arbeidsvilkår som EU bestemte seg for i førre veke, har det heile tida i prosessen vore med ein definisjon av omgrepet «arbeidsgjevar». Om hann er med i det endelege er eg usikker på, men definisjonen kom frå EU-kommisjonen og har vorte godkjend i EU-parlamentet. Han lyder slik: Arbeidsgjevar er ein eller fleire fysiske eller juridiske personar som er direkte eller indirekte part i eit tilsettingsforhold med ein arbeidstakar. Denne formuleringa ligg nærmare det forslaget som i dag vert fremma, enn det som er dagens antikvariske formulering i arbeidsmiljøloven. At den som underskriv ein tilsettingskontrakt, er arbeidsgjevar, er det inga usemje om, men så kjem òg alle dei andre, dei som reelt bestemmer, dei som har reell påverknad over arbeidsforholdet, eller som er indirekte part i tilsettingsforholdet, som EU seier.

Ein arbeidsgjevar har informasjonsplikt i samsvar med lov og avtale, men korleis skal ein arbeidsgjevar kunne informera vidare dersom han ikkje sjølv veit kva han skal informera om? Alt det ligg i eit anna selskap. Korleis skal den tilsette kunne sikra medverknad på utforminga av arbeidssituasjonen viss arbeidsgjevaren ikkje har mandat til å gjera endringar, fordi mandatet ligg i eit anna selskap?

Etter norske reglar skal oppseiingar og permittering skje med bakgrunn i ansiennitet i bedrifta om det ikkje ligg føre sakleg grunn til å fråvika. Korleis skal dette kunne praktiserast når bedrifta vert splitta opp i mindre einingar og arbeidsstokken vert tilsett i dei mindre einingane? Den ansienniteten dei skal måla mot andre, ligg jo i eit anna selskap. Eller når det gjeld franchisemodellar, der franchisegjevar sørger for opplæringsprogram og arbeidsreglement og åtvaringar, alt mellom himmel og jord – korleis skal ein få påverknad då?

Eg forstår at Høgre har behov for å visa at dei gjer nytte for den partistøtta dei får, og eg veit at arbeidsgjevarar ikkje liker å verte fråtekne desse mogleighetene. Sekkingstad, som vart nemnd av fleire her i debatten, er ein av dei som set pris på dette ved å gje støtte til partiet.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:12:13]: Representanten Sande åpnet med noe jeg var veldig enig i, nemlig at vanlige folk skal være vinnere i det nye arbeidslivet, og han avsluttet med noe som jeg skal komme tilbake til.

Debattene i denne komiteen er kanskje noen av de mest polariserte jeg ser i Stortinget, og la meg gjøre det helt tydelig: Jeg tror at hele denne salen, inkludert regjeringspartiene, ønsker ryddige og anstendige forhold i norsk arbeidsliv. Jeg ser rett og slett ingen grunn til at man skulle ha interesse av noe annet.

Så vet jeg jo at opposisjonen da vil mene at vår politikk fører til et uryddig og brutalisert arbeidsliv, men etter seks år med en blå-blå regjering svarer altså ni av ti arbeidstakere at de trives og har medbestemmelsesrett. Så virkelighetsbeskrivelsene står altså ganske langt fra hverandre – fra det helt brutaliserte på den ene siden, med fagforeningsknusing og helt uakseptable arbeidsstandarder, til at Statens arbeidsmiljøinstitutt slår fast at Norge er helt i front når det gjelder bl.a. arbeidsmiljøstandarder. Men er det mulig at begge disse beskrivelsene kan være riktige? Jeg tror det, jeg tror at begge beskrivelsene kan være riktige. Til tross for at vi har verdens best regulerte arbeidsmarked der det store flertallet er godt fornøyd, og vi har seriøse arbeidsgivere som tar samfunnsansvar og arbeidstakere som trives på jobb, så finnes det unntak, og det finnes lovbrudd. Da er det ikke nødvendigvis ny lovgivning vi trenger, i hvert fall ikke ny lovgivning som ikke treffer. Og det er grunnen til at Høyre stemmer mot i dag, som representanten Tonning Riise redegjorde for, og som statsråden også sa.

Så spiller Rødts representant, og også litt representanten Sande, ut at Høyre er et parti som nå gjennom å unngå denne type lovgivning gjør våre givere fornøyd. Jeg forventer egentlig at begge representantene, men kanskje mest representanten fra Rødt, som også har tegnet seg etter meg, snarest mulig leverer inn en politianmeldelse, fordi så grove beskyldninger om korrupsjon fra Stortingets talerstol bør også følges opp fra ord til handling. Er det virkelig slik at Høyre og Høyres representanter følger ønskene fra sine givere om å skape et uryddig, uanstendig og brutalisert arbeidsliv for å få 1 mill. kr inn på konto? Og er det slik at norske næringsledere tjener på å ha uanstendige og brutaliserte forhold? Eller er de fleste norske næringslivsledere opptatt av ryddige og anstendige forhold i norsk næringsliv fordi de bl.a. ikke ønsker å konkurrere mot sosial dumping og uanstendige arbeidsforhold hos andre bedrifter enn seg selv?

Representanten fra Rødt får ordet nå, og jeg forventer en politianmeldelse, og jeg forventer den ganske snart.

Bjørnar Moxnes (R) [12:15:14]: Det er ingenting ulovlig i det at Høyre på Stortinget og i regjering forsvarer interessene til de grupperingene i samfunnet som er rike, som sponser Høyres valgkamp, som ønsker en Høyre-politikk her i landet. Det er tvert imot helt logisk. Vi synes det er helt greit at vi har et parti i Norge som så tydelig er på eiernes side og så tydelig tar stilling mot arbeidstakerne, som Høyre gjør i sak etter sak på Stortinget, og som vi ser i salen her i dag også. Konkursryttere som bruker konkurs for å kvitte seg med ansatte med tariffavtale, for så å få et nytt selskap i

samme lokaler to–tre dager senere, og hvor de kun tar med dem som ikke var med i fagforeningen, til å jobbe for seg, selv det skal altså ikke slås ned på av Høyre på Stortinget.

Jeg tror Sekkingstad, som sponset Høyres valgkamp med 100 000 kr i 2017, er godt fornøyd med at Høyre på Stortinget ikke løfter en finger for at denne praksisen, som ikke er noe som helst annet enn direkte fagforeningsknusing, får velsignelse av Høyres representanter i komiteen og til og med av en statsråd som synes det er litt ille, men som ikke vil gjøre noe som helst for å få rettet opp i denne praksisen.

Så nei, det kommer ikke noe politianmeldelse fra Rødts side. Vi skal ikke anmelde Høyre for å drive Høyre-politikk. Det ville vært veldig underlig. Det er helt naturlig at Høyre agerer som de gjør i stortingssalen i dag. Det som derimot er litt underlig, er at ikke Høyre, som et selv-erklært seriøst parti, ser at denne linjen undergraver de seriøse arbeidsgiverne som ønsker å ha tariffavtaler med de ansatte, ønsker å ha ryddige forhold, og ikke ønsker å spekulere i sosial dumping som strategi. Det som nå skjer, uten at Stortinget griper inn, som vi foreslår, er en klar melding til arbeidsgivere om at de kan ta i bruk denne Sekkingstad/Norse Production-manøveren hvis de ønsker å kvitte seg med tariffavtale, kvitte seg med ryddige forhold, kvitte seg med likebehandling av utenlandske og norske arbeidstakere, som man hadde. Sånn sett er det underlig at Høyre ikke skjønner hva som er til beste for det seriøse næringslivet, som også sponser Høyres valgkamp, men at de tvert imot fører en politikk i Stortinget som legger til rette for at de useriøse aktørene kan fortsette å ture fram som de har gjort på Sotra, uten noen som helst tiltak av noen som helst art fra partiet Høyre. Det er underlig, synes jeg.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:28:31]: Representanten Heidi Nordby Lunde hadde en interessant observasjon, og det har ikke blitt sagt her i salen, så vidt jeg vet, nemlig at vi nå har den mest polariserte debatten i Stortinget i arbeidslivsspørsmål. Jeg er enig i det. Jeg er enig i at det blir svært polarisert etter hvert. Det er for så vidt ikke så rart. Når man reiser i EU-land, ser man at der er det enda mer polarisert. Det system som man har der, med den frie bevegelsen av arbeidskraft, slår jo med sine konsekvenser inn også her i Norge. Så jeg er enig i at her i arbeidslivssaken ligger den største og viktigste politiske saken for trygghet, trygghet for inntekt for folk flest, sånn at man med det høye norske kostnadsnivået kan betale sine utgifter.

Så sier statsråden gjentatte ganger at de fleste er seriøse. Ja, Senterpartiet er helt enig i at de fleste er seriøse. Det skulle bare mangle! Hvis ikke de fleste var seriøse, da vet jeg ikke hva slags utrygghet vi hadde hatt. Men det

som skjer, er at det går feil vei. Den norske modellen forvitrer, det blir mer utrygghet for stadig flere grupper. Det blir mer utrygghet for arbeidsinntekt, som er første forutsetning for jevnbyrdighet mellom folk. Og denne forvitringen fører også til at det blir mer og mer urettferdig konkurranse mellom arbeidsgivere. Seriøse, langsiktige arbeidsgivere med egne fast ansatte taper i større og større grad konkurransen med dem som kutter svinger. Dette har som konsekvens at det svekker produktivitetsutviklingen i det norske samfunnet, som er hele forutsetningen for det velferdssamfunnet vi har, fordi det gir grunnlag for høy betaling for arbeidsinnsatsen.

Vi fra opposisjonen ber her om at man skal få en tydeliggjøring av den som reelt har bestemmende innflytelse over arbeidsforholdet. Det er jo noe av det beste i den norske tradisjonen, nemlig å ta opp i seg det som er dagsaktuelle utfordringer for å videreutvikle den norske modellen slik at det som er det positive knyttet til tillit, knyttet til høy arbeidsproduktivitet, knyttet til rekruttering og utdanning, står høyt framme. Så det er veldig sterkt for oss i Senterpartiet å erfare at regjeringen går imot slike forslag, som er noe av det beste for den norske arbeidslivstradisjonen.

Leif Audun Sande (A) [12:21:42]: Eg trur ikkje nokon skal føla seg fornærma fordi eg seier at Høgre mottek valkampstøtte frå rike onklar. Eg kan like gjerne seia at Arbeidarpartiet får frå fagbevegelsen, så desse tinga utjamnar kvarandre. Eg synest begge delar er heilt greitt i det norske demokratiet.

Eg har lyst til å seia litt om den nordiske modellen som ein snakker om, og trepartssamarbeidet. Den nordiske fagbevegelsen er moderat, har fredsplikt og er samarbeidsvillig, i motsetning til fagbevegelsen i USA, Italia, Storbritannia, Frankrike, der det er ein kampfagbevegelse, som ikkje er innstilt på samarbeid på same måten. Det har mange oppsummert til at den nordiske modellen, den nordiske fagbevegelsen, er ein styrke for Norden, og det er noko me har i alle nordiske land. Grunnen til at me har dette, er ikkje at ein er flinkare til å rekruttere i nokre land enn i andre, men at samfunnet legg til rette for det. I Sverige, Danmark, Finland og Island har dei ein organisasjonsprosent på opp mot 80 – i Noreg ligg me på 50 pst. Og kvifor ligg dei så mykje høgare enn oss i desse landa? Jo, fordi dei praktiserer noko som heiter Gent-modellen. Det betyr at fagbevegelsen får midlar av det offentlege til å betala ut arbeidsløyse-trygda og laga a-kasse knytt opp til fagbevegelsen. Det er med på å gje ei sterk tilknytning til fagbevegelsen. I Noreg har me ikkje den modellen, men me har gjort noko anna, og det er å stimulera til organisering gjennom at det vert gjeve eit skattefrådrag.

Når høgresida nektar å vera med på å utvikla det vidare, er ein òg med på å hindra utviklinga av den norske delen av den nordiske modellen – me kjem ikkje vidare. Ein kan gjerne seia at fagbevegelsen skal rekruttera betre – det jobbar ein med – men ein klarar ikkje å koma opp i den prosentdelen berre med rein rekruttering. Det ser me i dei andre nordiske landa – ein må ha ei eller anna form for godvilje i samfunnet for å få dette til. Då får høgresida akseptera at LO, som organiserer under 50 pst. av norske fagorganiserte, har eit samarbeid med Arbeidarpartiet fordi 60–70 pst. av medlemene stemmer på det partiet. Så har ein den andre vel halvparten, som no er den største delen. Det er dei utanfor LO, som ikkje har dette. Me seier ikkje at dei ikkje skal få tilsvarende stimulans, dette er ein heilskap.

Arbeidsgjevarsida støttar stort sett Høgre, og arbeidstakersida støttar stort sett venstresida. Det må me leva med, og det er det som er styrken i den nordiske modellen.

Arild Grande (A) [12:24:46]: Debatten her – og den foregående – viser med all tydelighet at det er forskjell på hvem de politiske partiene lytter til, og hvem man føler lojalitet overfor. Når vi tar opp disse sakene fra en samlet venstreside i politikken, er det fordi vi har lyttet til arbeidstakerne, og fordi vi har vært rundt på arbeidsplasser og sett hva det er som foregår. At høyresiden velger å se på statistikk og arbeidslivet ovenfra og fjernt fra folk, og friskmelder arbeidslivet og sier at det er ingen problemer, får være deres sak. Men vi ser hva som foregår, hva som rører seg, og vi ønsker å bidra til at vi får ryddige, skikkelige forhold der vi i dag ser at de trues.

Så er det selvfølgelig ikke slik at hvis disse forslagene vedtas, knuser det arbeidslivet eller næringslivet, slik som det blir hevdet fra Høyre. Det er mange eksempler på virksomheter innenfor dagligvarehandelen som opererer innenfor franchise, som tar et arbeidsgiveransvar, og som ikke pålegger franchisetakerne så stor byrde som enkelte gjør. Det finnes også mange som driver seriøst med skikkelige lønns- og arbeidsvilkår og faste ansettelser, og som tjener gode penger innenfor dagligvarebransjen. Så det er ikke slik at hvis dette forslaget blir vedtatt, knuser man plutselig hele næringslivets mulighet for gode konkurransevilkår.

Det vi ser innenfor luftfarten, er det samme. Det er mange som tjener gode penger på å ha ordentlige lønns- og arbeidsvilkår, men vi vet at hvis vi nå ikke stopper det som er i ferd med å skje gjennom at Norwegian fikk medhold i Høyesterett, vil også de seriøse aktørene følge etter og drive business på den samme måten. Vi ser på område etter område i arbeidslivet at man glir i en retning som vi ikke ønsker oss.

Jeg føler at vi både i denne debatten og i det vi har opplevd i debatten om pensjon fra første krone, ser en ny arroganse fra det borgerlige flertallet. Man lytter ikke til arbeidsfolk, man lytter ikke til dem som har skoen på, og man lytter ikke til dem som blir rammet av de innstrammingsene som dagens regjering innfører, som vi også skal debattere i neste sak. Venstre og Kristelig Folkeparti har vi ikke engang sett i salen i dag. Det gjorde vi heller ikke i debatten om pensjon fra første krone. Venstre er det i og for seg greit at vi ikke har med i debatten – de er på mange områder verre enn Fremskrittspartiet – men Kristelig Folkeparti, som i forrige periode var med på en betydelig innstramming i adgangen til innleie og for skikkelige, ryddige arbeidsvilkår, svikter nå i sin rolle som beskytter av familielivet, som beskytter av enkeltindividet. Det synes jeg er trist, og det viser med all tydelighet at arbeidslivsfeltet blir et nedprioritert felt for Kristelig Folkeparti og Venstre, og det blir overlatt til høyresiden. Det vil føre til mange slag på dette området i tiden framover.

Kristian Tonning Riise (H) [12:28:03]: Det har blitt en trend i disse debattene i arbeids- og sosialkomiteen at opposisjonen finner enkeltteksempler på virksomheter som bruker handlingsrommet i regelverket i dag på en måte vi alle vil mene at kanskje ikke er ideell, og så bruker man de eksemplene for å fremme generelle lovendringer som rammer hele næringslivet. Når vi da sier at vi ikke støtter de generelle endringene, beskylder man altså posisjonen for å mene at alle de enkeltteksemplene var helt innenfor sånn det burde være. Nei, det er ikke sånn, men det er ikke god politikk. For i dette tilfellet å skulle gi Sekkingstad og Norse Production en smekk på fingrene fremmes det forslag som ville sette alle arbeidsplassene i alle overdragelser av konkursbo i fare, kun for å rette oppmerksomhet mot én enkelt bedrift man mener har gjort noe galt.

Det er en god grunn til at vi har et unntak fra regelen om videreføring av lønns- og arbeidsvilkår og vern mot oppsigelse ved nettopp overdragelse av konkursbo, og det er begrunnet med arbeidstakers interesser, fordi videre drift av virksomheten øker sjansen for å bevare arbeidsplassene. Denne form for politikk på impuls er lite egnet til å drive ansvarlig styringspolitikk. Når vi i posisjonen stemmer imot forslagene i denne saken her i dag, er det ikke fordi vi mener at alle de enkeltteksemplene som har kommet opp – det er vel egentlig bare to – er helt sånn som det skal være. Nei, det er fordi det å stemme for de forslagene her i dag ville vært et større overgrep mot arbeidstakers interesser landet over enn de enkeltteksemplene som opposisjonen har trukket fram i denne debatten.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Bjørnar Moxnes (R) [12:30:34]: Til forrige taler: Det er ikke noe overgrep å tette hull i lovverket – som vi gjør – basert på at hele bransjer nå er utsatt for omgøelser, bortsetting, innleie, franchise. Hele servicebransjen har jo en dramatisk lav fagforeningsorganisasjonsgrad. Vi ser de samme problemene innenfor bygg og anlegg, innenfor hotell og restaurant – i bransje etter bransje vinner de useriøse fram på bekostning av de seriøse.

Konsekvensen av vårt forslag vil være at man må drive videre, men uten å kunne kvitte seg med de organiserte arbeidstakerne. Det er basert på et prinsipp om at bedrifter som ikke er i stand til å tilby anstendige vilkår, heller ikke har livets rett. Det er sånn vi får et produktivt næringsliv i Norge: at vi luker ut dem som ikke kan bære tariffavtalen, og får videre dem som kan det.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:31:59]: I motsetning til Rødt på Stortinget foreslår Høyre lovgivning som treffer – ikke som Rødt gjør her, tydeligvis også med støtte fra både Arbeiderpartiet og SV, med lover som ikke treffer, og som kan sette flere arbeidsplasser i fare. Hvem er det da som er arbeidstakernes venn, og hvem er uvenn? Ja, det er åpent for diskusjon.

Norsk arbeidsliv ser ut til å være under angrep fra to sider, på den ene siden fra useriøse arbeidsgivere, som undergraver norsk arbeidsliv, som vi alle ønsker å hegne om. På den andre siden er det under angrep fra venstresiden, som introduserer lover og reguleringer som til slutt kan sette norske arbeidsplasser i fare. Det støtter Høyre ikke.

Representanten Arild Grande legger konsekvent ord i munnen på andre representanter, selv om jeg vitterlig sto her og viste til begge virkelighetsbeskrivelser – både at hovedtrekkene i norsk arbeidsliv er bra, og at det kan finnes uanstendige arbeidsforhold i et ellers godt regulert arbeidsliv. Men svaret på det er ikke nødvendigvis innstramminger og forbud som skader norske arbeidsplasser – og til slutt norske arbeidstakere. Etter at denne regjeringen tiltrådte, er det opprettet bl.a. syv arbeidskrimsentre, det er skrudd på lover og reguleringer, man har økt strafferammen der hvor man har sett arbeidsmiljøkriminalitet, og det er innført en rekke tiltak sammen med partene i arbeidslivet.

Så hører jeg også at representanten Grande sier at vi ikke skal basere oss på statistikk, det overordnede bildet av at vi har et ryddig og anstendig norsk arbeidsliv – fordi vi ikke deltar eller er ute og møter verken arbeidstakere eller arbeidsgivere. Det gjør vi. Vi har 45 representanter i dette storting som ukentlig er ute og møter – og har dialog med – både arbeidstakere og arbeidsgivere. Men

vi kan heller ikke basere oss på enkeltteksempler når vi skal lage ny lovgivning som skal treffe nettopp de menneskene som vi møter hver eneste uke, og der vi hører om deres arbeidsforhold.

Høyre støtter en lovgivning som kommer til å regulere opp eller omregulere norsk arbeidsliv, en lovgivning som både støtter den fleksibiliteten næringslivet har behov for for å sikre norske arbeidsplasser, og som også støtter opp om de behovene som arbeidstaker har.

Arild Grande (A) [12:34:30]: Vi har hørt mange bortforklaringer fra høyresidens representanter for hvorfor de ikke kan stemme for noen av de forslagene vi fremmer, og at de har bedre tanker om hvordan vi skal styrke seriositeten i arbeidslivet. Ja, kom med det, da! Vi har invitert regjeringen til å diskutere med Stortinget hvordan vi kan styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet – ingen interesse. Vi har bedt regjeringen om å følge opp forslag for hvordan vi kan gjøre det enklere for seriøse virksomheter å vinne fram i konkurransen mot useriøse – ingen tiltak. Vi har også, gjennom flertallsvedtak i Stortinget for over et år siden, bedt om at det skal komme flere tiltak for å styrke organisasjonsgraden. Men det kommer ingenting, snarere det stikk motsatte.

Vi hører mange fine ord fra regjeringen om at man ønsker et skikkelig, ryddig arbeidsliv. Det er bra. Men fra ord til praksis er det tydeligvis svært lang vei for denne regjeringen og for dagens flertall.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:35:34]

Interpellasjon fra representanten Lise Christoffersen til arbeids- og sosialministeren:

«Navs statistikk viser en økt avgang fra arbeidsavklaringspenger med nesten 20 pst. de tre første kvartalene i 2018. Statsråden har i tidligere svar til Stortinget avvist at den overraskende sterke nedgangen i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger (dels) kan skyldes en intern innstramming av unntaket fra varighetsbetsemmelsene året før Stortinget strammet inn reglene. Verken lov, forskrift, rundskriv eller praksis ble endret. Interne varsler, som Nav avviser kjennskap til, viser imidlertid til en intern innstramming i praksis da rundskriv for § 11-10 Varighet ble endret i juni 2016. En av varslerne satt da med fagansvar i en enhet med vedtaksansvar for 1/3 av alle mottakere av arbeidsavklaringspenger og må antas å ha god kjennskap til interne forhold.

Vil statsråden ta ytterligere initiativ til å avklare om slik innstramming faktisk har skjedd, med eller uten

avklaring fra departementet, og i så fall revurdere sin beslutning om ikke å vurdere justeringer i reglene nå?»

Lise Christoffersen (A) [12:37:05]: Utgangspunktet for denne interpellasjonen ligger egentlig litt tilbake i tid, men den er dessverre like aktuell.

For to år siden – den 19. januar 2017 – stilte jeg et skriftlig spørsmål til statsråden basert på meldinger lagt ut på Facebook-gruppa «Aksjon mot AAP forslag». Facebook-gruppa har over 2 300 medlemmer. Mange av dem er mottakere eller tidligere mottakere av arbeidsavklaringspenger. Det kom i andre halvår 2016 meldinger i denne Facebook-gruppa om at stadig flere etter hvert hadde fått beskjed av sine veiledere i Nav om at reglene for arbeidsavklaringspenger var innskjerpet, slik at brukerne ikke kunne regne med å få forlengelse etter reglene om unntak fra fireårsgrensa for AAP, selv om de ikke skulle være ferdig avklart verken til arbeid eller trygd.

Den 17. november 2016 behandlet Stortinget Meld. St. 33 for 2015–2016, NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet, som var godkjent i statsråd 20. mai 2016. I meldinga varslet regjeringa at den var i gang med en gjennomgang av det de kalte «sentrale aspekter ved inntektssikringsordningene, med hovedvekt på arbeidsavklaringspenger, med sikte på at de i større grad skal stimulere til arbeid framfor trygd.» Den erfaringen vi har med måten denne høyreregjeringa praktiserer arbeidslinja på, er at stimulering til arbeid bare er en pen omskriving av realitetene, som betyr at det skal kuttes i stønader. Logikken synes å være at de som har mye, motiveres av å få mer, mens de som har lite, skal motiveres av å få mindre. Det har vi mange eksempler på, men jeg skal holde meg til arbeidsavklaringspengene nå.

Det sto videre i Nav-meldinga at høringsnotat om innstramminger i retten til arbeidsavklaringspenger skulle sendes ut før sommeren 2016. Det skjedde 8. juli 2016, med høringsfrist 1. november samme år. Det ble også varslet sak til Stortinget i sesjonen 2016–2017, om evaluering av og behov for justeringer i ordningen med arbeidsavklaringspenger.

Da jeg stilte mitt skriftlige spørsmål 19. januar 2017, hadde regjeringa ennå ikke fremmet forslag til lovendringer for Stortinget. Av lovdata.no så det heller ikke ut til at det på det tidspunktet hadde blitt gjort noen forskriftsendringer som skulle tilsi at det skulle strammes inn. Jeg spurte derfor statsråden om hva slags innskjerping i reglene om arbeidsavklaringspenger brukerne hadde fått beskjed av sine veiledere om, og med hvilken hjemmel. Begrunnelsen for spørsmålet var jo at mange følte seg usikre og urolige, fordi sosialhjelp for noen da kunne bli eneste alternativ. En slik uro er det ikke vanskelig å forstå.

Statsrådets svar var i første omgang benektende – det hadde ikke vært en innskjerping i reglene for arbeidsavklaringspenger, verken på lov- eller forskriftsnivå, i løpet av 2016. Det hadde heller ikke vært gjort endringer i arbeids- og velferdsetatens rundskriv. Heller ikke var det sendt ut informasjon internt i Nav om at praktiseringen av regelverket skulle skjerpes, og det var jo merkelig. Det var vanskelig å tro at brukerne bare hadde funnet på dette av seg selv.

Statsrådets svar varslet imidlertid at innstramminger var underveis, slik det var redegjort for i Nav-meldinga. Arbeids- og sosialdepartementet hadde i juli 2016 sendt på høring forslag til endringer i reglene for arbeidsavklaringspenger. Endringene var ment å skulle gi en såkalt noe høyere terskel for å komme inn i ordningen og en lavere terskel for å miste rettigheter i ordningen. Samtidig viste hun til at hun ville legge fram en proposisjon med forslag til endringer i ordningen for arbeidsavklaringspenger i løpet av våren 2017. Det skjedde også.

Stortinget behandlet sak om innstramminger i reglene for arbeidsavklaring 8. juni 2017. Terskelen for å få innvilget arbeidsavklaringspenger ble høyere, varigheten ble kuttet med ett år, fra fire til tre, det ble vanskeligere å få perioden for arbeidsavklaringspenger forlenget, og det ble innført karantene på 52 uker for å kunne få arbeidsavklaringspenger i en ny periode.

Innstramminger ble vedtatt av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, mot stemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne. Rødt var ikke til stede på det tidspunktet. Et forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV om en reform for å sikre unge mottakere av arbeidsavklaringspenger som har restarbeidsevne, et tilbud om aktivitet, utdanning eller arbeid, fikk bare støtte fra Miljøpartiet De Grønne og ble nedstemt. Alt dette skjedde i forrige periode.

For dem som er avhengige av arbeidsavklaringspenger, var det virkelig synd at regjeringa rakk å legge kuttforlaget fram for Stortinget før valget i 2017. I forrige stortingsperiode var det nemlig nok for Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringa med støtte fra bare ett av mellompartiene, og Venstre sørget for den støtten. Innstramminger ble dermed vedtatt. Hadde saken blitt behandlet i Stortinget høsten 2017 istedenfor våren 2017, ville konstallasjonen Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne, som da stemte imot våren 2017, vært nok til å stoppe innstramminger. Det er beklagelig. Det gikk ikke slik. Innstramminger ble gjennomført fra 1. januar 2018. Virkningene så vi nesten umiddelbart. Det kom oppslag etter oppslag i media om folk på arbeidsavklaringspenger som brått mistet inntekten sin. Noen hadde ikke en-

gang fått varsel om opphør før pengene forsvant. Mange av dem var ikke engang ferdig avklart, verken til arbeid eller trygd. De som ikke hadde andre inntektsmuligheter, ble henvist til sosialhjelp eller privat forsørging, og Nav måtte beklage at de ikke hadde vært godt nok forberedt på innstramminger. Selve innstrammingerne hadde Nav klart å gjennomføre, men å varsle brukerne og å sørge for at de var ferdig avklart før pengene ble stanset, var det verre med.

I løpet av 2018 havnet flere og flere i denne håpløse situasjonen, og jeg frykter egentlig at vi bare ser toppen av et isfjell så langt. Arbeiderpartiet mener at dette er alvorlig. Sammen med Senterpartiet og SV fremmet vi derfor forslag i forbindelse med statsbudsjettet for 2019 om at Nav-brukere som plutselig sto uten inntekt på grunn av kapasitetsproblemer i Nav, automatisk skulle få stønaden forlenget inntil nytt vedtak var fattet. Da var vi kommet til 5. desember 2018. Den 13. desember ble forslaget nedstemt. Dessverre hadde Kristelig Folkeparti hoppet av. Vi kan jo alle gjøre oss noen tanker om hvorfor.

Det er også foruroligende at Nav selv er overrasket over at reduksjonen i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger etter innstrammingen fra 1. januar 2018 er så omfattende, på hele 16 700 personer, ned til 124 000. Jeg fortsatte derfor å stille spørsmål til statsråden. Et fall i antallet med forlenget periode på arbeidsavklaring allerede fra 2016 til 2017 ble av statsråden forklart med at dette for en stor del var personer som kom fra de tidligere ordningene med tidsbegrenset uførestønad, atferingspenger og rehabiliteringspenger, og som var blitt ferdig avklart. Det skyldtes uansett ingen innstramming i mulighetene for forlenget AAP-periode forut for Stortingets innstramming fra 2018.

Så fikk jeg tilgang på interne varslinger i Nav selv, bl.a. en rekke meldinger i Navs eget erfaringsforum, der det er mulig for saksbehandlere å luften spørsmål av felles interesse. Der fant jeg en rekke meldinger fra Nav-ansatte over hele landet som stilte spørsmål om det de opplevde som en økende grad av overstyring fra ytelsesforvaltningen, i saker der førstelinja anbefalte unntak fra varighetsbegrensningene i den daværende § 11-10. Vi snakker om tida rundt årsskiftet 2016–2017.

Noen av meldingene viser at det har gått meldinger med spørsmål om hjemmelen for dette oppover i etaten. Et varsel noe senere, men vi snakker fortsatt om første halvår i 2017, viser til disse meldingene og at de i tid sammenfalt med en intern omorganisering i Nav fra 2016, da forvaltningen av AAP ble omorganisert fra 20 til 6 enheter. Varslet viser til rundskrivsendring i 2016. Jeg stilte derfor et nytt spørsmål, men fikk samme svar: Det har ikke vært noen innstramming i mulighetene for forlengelse av AAP før 1. januar 2018, verken i lov, for-

skrift eller rundskriv. Nav er ikke kjent med den typen interne varsler.

Det virker rart at brukerne har fått beskjed om en innstramming som ikke har funnet sted. Enda merkelige er det at Nav-ansatte spør internt om endringer som ikke har skjedd. Enda rarere er det når en av de interne varslerne ikke var saksbehandler, men en person med fagansvar i en enhet som på det tidspunktet hadde vedtaksansvar for en tredjedel av alle mottakere av arbeidsavklaringspenger.

Derfor denne interpellasjonen: Er det likevel slik at den sterke nedgangen i antallet mottakere av arbeidsavklaringspenger som vi ser nå, i hvert fall delvis kan ha sammenheng med en innstramming internt i Nav av unntaket fra varighetsbestemmelsene allerede før Stortinget strammet inn reglene med virkning fra 1. januar 2018? Og hvis det er tilfellet: Har det skjedd en form for dobbel innstramming, som Stortinget ikke har vært klar over da vi gjorde vårt vedtak? Mitt spørsmål til statsråden er derfor om ikke det i så fall bør undersøkes nærmere. Hvis ja bør det være et godt nok grunnlag for å vurdere innstrammingene fra 1. januar 2018 på nytt, om ikke annet av hensyn til dem som nå står på bar bakke, uten annet enn sosialhjelp eller privat forsørging å leve av.

Statsråd Anniken Hauglie [12:47:15]: Representanten Christoffersen viser til at hun er kjent med et internt varsel i Arbeids- og velferdsetaten om at det skjedde en innstramming i etatens praktisering av unntaket fra varighetsbestemmelsene for AAP før regelverket ble endret i 2018. Som jeg nylig også svarte interpellanten på et skriftlig spørsmål, nr. 714, har Arbeids- og velferdsdirektoratet orientert meg om at de ikke er kjent med et slikt varsel. Men etatens rundskriv ble omarbeidet i juni 2016 og bidro til en mer presis og konkret beskrivelse av hvordan man skulle forholde seg til vurderingene av rett til AAP utover ordinær stønadperiode. Denne endringen i rundskrivet innebar ingen innskjerping, men en presisering av gjeldende rett på det tidspunktet.

Videre ble det i 2016 foretatt en spesialisering i ytelseslinjen i Arbeids- og velferdsetaten, der forvaltningen av AAP gikk fra å bli behandlet i alle fylker til å bli behandlet i seks enheter. Direktoratet har opplyst meg om at noen av enhetene før dette hadde en mer lempeleg fortolkning av bestemmelsen om unntak utover ordinær stønadperiode enn andre enheter, og at enkelte enheter derfor har kunnet oppleve arbeidet med å sikre at praksis var i tråd med gjeldende regelverk, som en innskjerping. Utover dette er ikke direktoratet kjent med noen endring i praksis og lovforståelsen av bestemmelsen i 2016.

Representanten viser til den økte avgangen fra AAP i 2018. Det har vært en nedgang i antall mottakere av AAP over tid, også før denne regjeringen tiltrådte. Nedgangen har vært forventet og henger bl.a. sammen med at personer som ble overført til arbeidsavklaringspenger fra de andre midlertidige ytelsene, tidsbegrenset uførestønad, attføringspenger og rehabiliteringspenger, har blitt avklart i løpet av perioden. Det innebærer at det måtte forventes en større avgang enn inngang i ordningen. Samtidig ser vi at det har skjedd en sterk nedgang i 2018, etter at endringene i regelverket for arbeidsavklaringspenger trådte i kraft 1. januar 2018. Det har vært både en reduksjon i inngangen og en vekst i avgangen. Mens inngangen i årets tre første kvartaler ble redusert med 3,5 pst. i forhold til året før, økte avgangen med 19 pst.

Bestemmelsen om unntak fra den generelle varighetsbestemmelsen for AAP, som representanten viser til, var en av flere bestemmelser som ble endret fra 2018. Det er viktig å understreke at AAP skal være en midlertidig ytelse, og et viktig formål med endringene var å understøtte tidligere innsats med sikte på at flere raskere skulle komme tilbake i jobb eller utdanning. Det har aldri vært meningen at noen skal ha dette som en mer eller mindre varig inntektssikring.

Da ordningen med arbeidsavklaringspenger ble innført i 2010, var målet tidligere og bedre oppfølging og at flere skulle raskere tilbake til arbeidslivet. Hovedbildet etter at ordningen hadde virket noen år, var at samlet varighet med arbeidsavklaringspenger ikke var redusert sammenlignet med de tre tidligere ytelsene. Overgangen til arbeid hadde heller ikke økt. Ordningen fungerte med andre ord ikke etter hensikten, og det var også bakgrunnen for lovendringene. Folk ble ikke avklart verken bedre eller tidligere – tvert om gikk mange år etter år uten noen oppfølging som førte dem videre.

For å oppnå økt overgang til arbeid må innsatsen settes inn tidlig. Risikoen for ikke å komme tilbake til arbeid øker med varigheten av fraværet. Bedre og mer målrettede stønadsløp reduserer risikoen for varig frafall fra arbeidslivet og kan oppnås gjennom tidligere igangsetting av arbeidsrettet aktivitet og ved å gjennomføre medisinsk behandling og arbeidsrettet aktivitet samtidig. Derfor ble også maksimal stønadperiode redusert fra fire til tre år.

Erfaringene med det tidligere regelverket viste også at bestemmelsen om unntak fra maksimal varighet ble brukt ofte. I praksis ble unntaket nesten en hovedregel, og det gjorde at folk ble stående lenge uten oppfølging og avklaring. Det er ikke bra, verken for den enkelte eller for samfunnet. Det var derfor et behov for å klargjøre i regelverket hvem som skal få unntak, og å regulere hvor lenge det kan gis unntak fra hovedregelen om maksimal

varighet på tre år. Jeg mener det er viktig at det er en klar grense for hvor lenge det er mulig å motta en midlertid inntektssikring, som arbeidsavklaringspenger skal være.

Samtidig ble det gjort flere andre endringer som skal legge til rette for bedre oppfølging, og som skal gjøre overgangen tilbake til arbeid enklere. Oppfølgingen er i større grad tilpasset mottakerens bistands- og oppfølgingsbehov og knyttet til naturlige stoppunkter i stønadsløpet. Mottaker skal nå, i motsetning til i det gamle regelverket, følges opp etter at behandlingen eller arbeidsrettede tiltak er gjennomført. Videre kan mottakere av AAP nå arbeide inntil 80 pst. i tolv måneder uten å miste retten til AAP, mot tidligere maksimum seks måneder. Etter at behandling/tiltak er fullført, vil mange brukere trenge noe tid på å søke arbeid. Perioden som brukeren kan motta arbeidsavklaringspenger mens han eller hun søker arbeid, er utvidet fra tre til seks måneder. Det er med andre ord gjort også viktige utvidelser i det nye regelverket sammenlignet med det gamle, som man ofte ikke snakker så mye om. Men det er viktige endringer.

Det er også iverksatt flere andre tiltak for å styrke og målrette det arbeidsrettede tilbudet i Arbeids- og velferdsetaten. Regjeringen har tatt initiativ til en inkluderingsdugnad, hvor det offentlige og private skal jobbe sammen, på tvers av ulike sektorer, for å få flere inn i arbeidslivet. Endringer i lønnskuddsordningen i løpet av 2019 skal gjøre den enklere å ta i bruk for arbeidsgivere som ønsker å ansette fra inkluderingsdugnaden målgrupper. Målet er å øke bruken av lønnskuddsordningen. Økt satsing på individuell jobbstøtte, IPS, skal bidra til at flere med psykiske helse- og rusproblemer får tett arbeids- og helserettet oppfølging. Det gjøres endringer i etatens opplæringstiltak for at flere brukere skal få et bedre tilbud som gir formell kompetanse, bl.a. innen fag- og yrkesopplæring. Målet er å kvalifisere flere til ledige stillinger. For det kommunale kvalifiseringsprogrammet er det gjort endringer fra og med i år som skal gjøre programmet mer fleksibelt og tilgjengelig. Blant annet er aldersgrensen senket til 18 år, det skal være lettere å gjennomføre utdanning i programmet, og engangsretten for deltakelse i programmet er fjernet.

I den nye IA-avtalen som nettopp ble inngått med partene i arbeidslivet, er det forsterket fokus på tidlig innsats på arbeidsplassen for å hindre langtids sykefravær og redusere frafall fra arbeidslivet. I tilfeller hvor bedriftsintern tilrettelegging ikke fører fram, skal Nav vurdere om arbeidsrettede tiltak skal prøves ut så tidlig som mulig og tidligere enn i dag. I IA-avtalen legges det til grunn at det skal igangsettes et forsøk med utvidet bruk av kompetansetiltak i regi av myndighetene ved fare for langtidsfravær.

Til sammen skal endringene i regelverket for arbeidsavklaringspenger og andre iverksatte tiltak som jeg nå kort har nevnt, bidra til at flere med nedsatt arbeidsevne kommer raskere ut i ordinært arbeid på en mer inkluderende og tilrettelagt arbeidsplass.

Det nye regelverket for AAP har virket en kort stund. Det er foreløpig for tidlig å si noe om effektene av regelverksendringene, men dette følger departementet løpende opp – også om det skulle være utilsiktede konsekvenser av regelverksendringene. Arbeids- og velferdsdirektoratet har derfor i sitt tildelingsbrev fått i oppdrag å igangsette evalueringer av endringene i ordningen.

Jeg har tro på at de justeringene som er gjort i regelverket for arbeidsavklaringspenger, vil føre til raskere avklaringer og økt overgang til arbeid. Jeg har derfor ikke nå noen planer om å foreslå endringer i regelverket, men vi vil følge de endringene som ble innført for drøyt et år siden, og virkningene av disse, nøye. Målet er at flere skal følges opp tettere, raskere og bedre enn før for å unngå lange, passive stønadsløp uten en god nok oppfølging, som gjør at man blir gående på en midlertidig ytelse over lang tid uten at man avklares videre. For noen er det avklaring til uføretrygd, for andre er det avklaring til arbeid. Men uansett er det viktig at man får til en rask avklaring for nettopp å unngå at man går i uvisse, som det på mange måter kan være for en del som går på de midlertidige ytelsene.

Lise Christoffersen (A) [12:56:42]: Jeg takker for svaret og registrerer at statsråden holder fast ved at det ikke har funnet sted en hittil ukjent innstramming i mulighetene for forlengelse av AAP allerede fra 2016, og at det heller ikke er noen grunn til å revurdere innstrammingene fra 1. januar 2018 nå. Det er nemlig blitt bedre, sier statsråden, men brukerne sier altså noe annet. Tidligere var det slik at unntaket ble en hovedregel. Jeg synes ikke statistikken over antall mottakere av AAP akkurat tyder på det, men om så er tilfellet: Hvem er det som har ansvaret for at det ble slik – er det den enkelte bruker, eller er det det apparatet som er der, eller som skulle vært der, for den enkelte bruker?

Når jeg likevel ikke er helt fornøyd med svaret, er det først og fremst av hensyn til de brukerne som står på bar bakke. Etter at vi begynte å pirke i dette, har e-postboksen nærmest flommet over av henvendelser fra fortvilte mennesker som ikke vet sin arme råd, og det stemmer jo godt med det bildet Nav selv har gitt: en overaskende sterk nedgang i antallet på arbeidsavklaringspenger – hele 16 700 færre brukere på bare ett år, en nedgang på 12 pst. Den nedgangen har særlig rammet mennesker på mellom 40 og 60 år. Det har blitt flere på uføretrygd, men færre med overgang til jobb, og det er flere som fortsatt har nedsatt arbeidsevne, men som ikke får ar-

beidsavklaringspenger selv om de ikke er ferdig utredet. Det er altså flere av dem som ikke er ferdig utredet. Noen er ikke engang ferdig utredet i helsevesenet, men får altså ikke lenger forlengelse av den grunn. Det kunne en få før. Er en ikke ferdig utredet, kan en bare glemme å søke uføretrygd, for det får en avslag på – en får rett og slett ikke lov til å søke.

Det er flere kvinner enn menn på arbeidsavklaringspenger. Psykiske lidelser blant unge og muskel- og skjelettlidelser blant de litt eldre er de dominerende diagnosegruppene. Mange av dem har behov for lange løp, men det har blitt vanskeligere. Så hva mener da statsråden er alternativet for disse menneskene som nå står utenfor alt? Heller ikke Nav har sluppet unna den såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen – 300 mill. kr i kutt så langt. Statsråden har selv gitt en beskrivelse i statsbudsjettet om økte saksbehandlingstider og altfor lang tid på klagebehandlinger. Jeg har ikke helt lyst til å slippe tanken på at det for disse menneskene har skjedd en dobbel innstramming, for det er en påfallende tidslinje her, jf. mitt første innlegg om hva som har skjedd i tur og orden av varslinger, og nå er det jo bekreftet at det faktisk har skjedd endringer, i et rundskriv fra 2016. Før hadde det ikke skjedd, nå har det skjedd, men det har ikke vært noe innhold i rundskrivet. Vi får komme tilbake igjen til det. Jeg synes fortsatt det er grunnlag for å bore litt videre i disse spørsmålene.

Statsråd Anniken Hauglie [12:59:58]: Jeg tror nok vi må være klar over at når man går fra å behandle søknader på mange steder, til å behandle dem på færre steder, vil man kunne oppdage at det kan være ulik praksis fra sted til sted. Det vil innebære at det som kanskje kan være liberalisering ett sted, kan oppfattes som innstramming andre steder. Vi har også sett på andre uteløp og på andre områder at når man går fra mange til få steder, oppdager man at det kan ha utviklet seg ulik praksis, uten at det nødvendigvis er regelverket som har endret seg.

I denne saken er det på mange måter to problemstillinger. Den ene er det som omhandler regelverket i seg selv, om man ønsker det endrede regelverket eller ikke. I det regelverket som vi la fram, hevet vi terskelen for å komme inn i ordningen. Vi strammet inn på vilkårene og gjorde den mer helserettet. Vi kortet ned på stønadsperioden og sørget for en tettere oppfølging fra Navs side og mer arbeidsretting av ordningen. Det er én diskusjon.

Den andre diskusjonen er den diskusjonen som pågår rundt mange av dem som går fra det ene regelverket til det andre – de oppfylte vilkårene i det gamle, men ikke i det nye. Der har vi sett en veldig krevende situasjon, ikke minst for dem som nå kanskje har opplevd å

miste stønaden før nytt vedtak er fattet, og hvor Nav nå forsikret meg om at de har satt alle kluter til for å bidra til både nok kompetanse hos de ansatte og nok ressurser til å behandle søknadene raskt. Det vil være en overgangsperiode. Den er vanskelig, jeg erkjenner det.

Så har vi gjort mange andre endringer, som jeg også nevnte, som vil kunne være gode tilbud for mange. Særlig for mange av de unge som har lettere psykiske lidelser, vil kanskje kvalifiseringsprogrammet være et mer relevant tilbud, som også har en inntektssikring. Der har vi både senket aldersgrensen og utvidet muligheten til å kunne ta utdanning. Vi har også gjort viktige endringer innenfor IA-arbeidet for å bidra til at færre faller ut av arbeidslivet. Det som kanskje er hensikten og vår viktigste jobb nå, er å bidra til at færre kommer inn i de helserelaterte ytelsene, for ofte kan resultatet være at man blir gående der så lenge. Jo mer man kan forebygge der, jo viktigere og bedre vil det være i den andre enden.

Jeg mener at de endringene vi har gjort, er bra, viktige og riktige, men jeg ser også at det har vært veldig krevende i den overgangsperioden vi nå har hatt, for dem som går fra gammel til ny ordning, og som må gi mer dokumentasjon på at de oppfyller vilkårene. Mange vil nok også oppleve at de ikke oppfyller vilkårene i det nye regelverket, og det vil selvfølgelig være en vanskelig situasjon.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Heidi Nordby Lunde (H) [13:02:57]: For Høyre er det et mål at flest mulig skal kunne delta i arbeidslivet, fordi vi vet at arbeid er så mye mer enn en jobb å gå til. Det er samhold, fellesskap, utfordringer og mestring. Ikke minst er det en mulighet til å leve et selvstendig liv og ta vare på seg selv og sin familie.

Derfor ble det gjort nødvendige endringer i forbindelse med ordningen med arbeidsavklaringspenger for å få et kortere og tettere løp for mottakere og for å få flere raskere tilbake i arbeid. Jo lenger en person er borte fra arbeidslivet, jo mer øker sannsynligheten for å falle helt ut. Derfor er det en fordel for den enkelte at denne perioden ikke blir lengre enn nødvendig. Før endringene ble gjort, var reglene slik at unntaksbestemmelser om mulighet for utvidelse ofte ble til en hovedregel, og at folk ble stående lenge uten oppfølging og avklaring. Det er ikke bra, verken for den enkelte eller for samfunnet. Tidlig oppfølging og avklaring er viktig for dem som mottar arbeidsavklaringspenger.

Når det er sagt, har det med god grunn blitt reagert på flere av historiene som har kommet fram i bl.a. Dagsavisen. Det er selvsagt uakseptabelt at Nav-brukere har mistet inntekten sin, uten varsel og uten å ha fått behandlet søknaden sin før utbetalingene ble stanset. Nav

har beklaget dette. Men det er forskjell på feil i saksbehandlingen eller om det tar lang tid, og om det er noe feil med regelverket. 2,8 millioner brukere betyr selvsagt at feil kan skje, selv når vi alle er enige om at det ikke skal det. Men vi hører stort sett om unntakene, ikke om hovedregelen.

Formålet med arbeidsavklaringspenger er å sikre inntekt mens mottakerne får aktiv behandling, deltar på et arbeidsrettet tiltak eller får annen oppfølging med sikte på å skaffe seg eller beholde arbeid. Det ligger en betydelig aktivitetsplikt her – både for Nav og for mottaker. Vi stiller krav, men vi stiller også opp.

Flesteparten av dem som starter å motta arbeidsavklaringspenger, er personer som fortsatt har redusert arbeidsevne etter sykdom, eller er under behandling etter at sykepengerrettighetene er brukt opp. Men mange var to måneder før de begynte å motta arbeidsavklaringspenger, registrert som uten arbeid, i tillegg til deltakere som har avsluttet kvalifiseringsprogrammet, har vært i utdanning eller har vært hjemmeværende.

I SINTEF vurdering av arbeidsavklaringsordningen før endringene ble det pekt på at flere grupper enn de som tidligere mottok rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad – som arbeidsavklaringspenger kom som en erstatning for – har kommet inn på ordningen. Det gjaldt bl.a. unge uten arbeidserfaring, rusmiddelbrukere og innvandrere med svak norsk kompetanse. SINTEF vurderte det slik at dersom disse ikke hadde mottatt arbeidsavklaringspenger, ville de vært sosialhjelpsmottakere, deltakere i kvalifiseringsprogrammet eller uten egen inntekt. De konkluderte også med at de nye gruppene som hadde kommet inn, ikke burde være en del av ordningen, fordi vi må sørge for riktig tiltak til riktig person, og dette var ikke nødvendigvis det.

Sterkest bekymring hadde SINTEF for dem under 30 år diagnostisert med en psykisk lidelse eller andre diffuse problemer. SINTEF pekte på at denne typen symptomdiagnoser kan handle om sosiale problemer, lav selvfølelse og dårlig selvtillit etter mange år med lav mestringsfølelse. Da kan man spørre seg om en ordning som har klare krav til egenaktivitet og avklaring, rehabilitering og behandling, er riktig ordning. SINTEF mente også at inngangsvilkårene burde praktiseres strengt, særlig overfor unge mottakere.

Feilen som har blitt gjort, er at Nav-brukere har mistet inntekten sin, uten varsel og uten å ha fått behandlet søknaden sin før utbetalingene ble stanset. Dette rettes nå opp i. Men det er ikke nødvendigvis en feil at færre får arbeidsavklaringspenger, enten ved at de ikke kvalifiserer til det, eller at de etter en periode ikke kvalifiserer lenger.

Så har jeg lyst til å si at av de 16 000 som nå har gått ut av ordningen, sier Nav selv at 40 pst. har gått ut i arbeid. Det er jo meningen med avklaringspenger, at man blir avklart, eller har gått over på uføretrygd. Det er ikke noe galt i seg selv at man avklares raskere enn tidligere.

Enkelthistorier som vi hører i dag, kan være veldig verdifulle tilbakemeldinger på om et system virker eller ikke, eller har utilsiktede virkninger. Men vi er ikke saksbehandlere i Nav. Vi har ikke hele historien når vi står her, og det ville være uholdbart om saksbehandlingen i Nav flyttes inn i stortingssalen. Noen av dem som har skrevet til oss, skriver bl.a. at de hadde kommet bedre ut dersom de hadde valgt uføretrygd tidligere. Det er feil. Ingen kan velge uføretrygd – eller andre ordninger, for den saks skyld. For å kvalifisere til uføretrygd må bl.a. ens inntektsevne være varig nedsatt med minst 50 pst. på grunn av sykdom og/eller skade. Dette er ikke noe man velger.

Til slutt bare en litt generell refleksjon, som ikke bare handler om arbeidsavklaringspenger, men om de mange norske ordningene og stønadene – at det alltid ser ut til å finnes en vilje blant dem som vil utvide og utvide ordninger til å gjelde mer eller flere. Det kan høres veldig snilt ut på kort sikt, men kan være ødeleggende for dem det gjelder, på lang sikt, og ikke minst undergrave oppslutningen om og bærekraften i det velferdssystemet som skal stå i generasjoner etter oss.

Erlend Wiborg (FrP) [13:08:15]: Arbeidsavklaringspenger er og har alltid vært ment som en midlertidig ytelse for dem som på bakgrunn av sykdom, skade eller lyte har en redusert arbeidsevne på minst 50 pst. Da ordningen med arbeidsavklaringspenger ble innført i 2010, erstattet den tre tidligere ytelser – rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uføretrygd. Formålet med den nye ytelsen AAP var og er å sikre inntekt mens mottakeren er i behandling, deltar på tiltak eller med en annen oppfølging har som mål å beholde eller skaffe seg arbeid.

En gjennomgang i forkant av endringsforslagene som ble vedtatt, viste at flere har fått AAP som tidligere ikke fikk det fra de tre gamle ytelsene som ble slått sammen. Kjennetegnet på mange av de nye mottakerne var svak arbeidstilknytning, dårlig språk eller lav eller ingen inntekt. Flere hadde også lettere psykiske problemer.

Flere analyser viser klart at AAP ikke er en hensiktsmessig ytelse for dem mellom arbeidsledighet og enkelte helseproblemer. SINTEF kartla i 2014 hva Nav-ansatte som jobber med arbeidsavklaringspenger, mente om brukerne av Nav – om de mente de ville hatt bedre muligheter til å bli kvalifisert for arbeidslivet om de ikke

hadde fått innvilget AAP. Om lag én av tre veiledere svarer ja. Jeg siterer:

«Mange svarer at unge som ikke har alvorlige helseproblemer ville fått tettere oppfølging med KVP eller annen sosialhjelp.»

Vi kan videre lese i rapporten:

«Når vi ser hvem NAV-kontorene erfarer for lett får tilgang på AAP, er dette ganske tydelige grupper. De som trenger en annen oppfølging enn det de får som AAP-mottakere er:

- Unge brukere uten alvorlig sykdom
- Brukere med psykiske problemer eller diffuse plager
- Brukere med svært dårlige språkkunnskaper»

Da reglene for AAP ble endret, ble terskelen i praksis hevet gjennom at sykdomskravet for å få ble tydeliggjort i formålsparagrafen, i tråd med intensjonene i ordningen og folketrygdloven. Sykdomskravet er der for å sikre at ytelsen er kommet dem med større helsemessige begrensninger til gode, de som ytelsen var ment å være forbeholdt da den ble innført. Slik må det også være for en forlengelse utover maksimal stønadsperiode. Noe annet ville vært ulogisk og bryte med stønadsens overordnede mål. I de tilfeller der det er andre forhold enn sykdom, skade eller lyte som gjør at en står utenfor arbeid, er det andre ytelser og oppfølging enn AAP som er det rette. Det kan f.eks. være KVP, kvalifiseringsprogrammet i kommunal regi, der oppfølgingen av den enkelte brukeren er tettere og ikke minst mer skreddersydd. Denne ordningen er også styrket av regjeringen og gir gode resultater.

Dersom den nedsatte arbeidsevnen ikke i vesentlig grad skyldes helserelaterede forhold, som f.eks. mestringsproblemer, arbeidsledighet eller økonomiske eller sosiale problemer, er ikke arbeidsavklaringspenger nødvendigvis rett ytelse. Vi må sørge for at de ulike ytelsene brukes rett. Vi skal selvfølgelig sørge for at de som har helseutfordringer, men også de som mangler språk eller er arbeidsledige, får hjelp. Det er viktig at hjelpen er målrettet og god, tilpasset den enkeltes utfordringer, men da må også ytelsens oppfølging være riktig, og vi må i enda større grad se på hvordan vi kan skreddersy ordninger for den enkelte, ut fra mulighetene og behovene den enkelte har.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:12:39]: Jeg vil først takke interpellanten for et viktig initiativ. Arbeidsavklaringspenger er en utrolig viktig inntektssikring for langt mer enn 100 000 mennesker, så dette er veldig sentralt i vår velferdsstat.

Da spørsmålet om å redusere maksperioden for arbeidsavklaringspenger fra fire år til tre år var oppe, stemte Senterpartiet for det. Vi gjorde det fordi vi måtte

få en bedre og raskere behandling i Nav-systemet. Men det betyr også at vi forutsatte at Nav-kontorene fikk de ressurser og den myndighet til oppfølging av brukerne som var nødvendig, sånn at vi kunne få en fullgod gjennomgang av den situasjonen som disse menneskene var i, og – videre – at de nødvendige unntak fra treårsregelen kunne innvilges av dem som var i møtet med det mennesket som eventuelt trengte bistand lenger.

Senterpartiet støttet ikke at det skulle være en tidsbegrensning for unntak fra maksimal varighet, og mente at vilkårene for unntak måtte håndheves av Nav lokalt. Det innebar at det var Nav lokalt som skulle ha det siste ordet når det gjaldt forlenging av stønadsperioden utover tre år, og at dette ble lagt til grunn når den ansvarlige enhet i Nav skulle fatte vedtak. Vi mente altså at det måtte legges til grunn at mottakerne av arbeidsavklaringspenger fikk beholde ytelsen fram til vedkommende var avklart mot arbeid eller andre ytelser. Hvis en greide å gjøre dette før tre år var gått, var det glimrende.

Det er få etater som har større behov for en reform innen organisasjon, kultur og ledelse enn Nav. I dag har vi en mål- og resultatstyring i Nav som fungerer meget dårlig i forhold til det som for mange er det viktigste, nemlig å komme i arbeid når en har vanskeligheter med det, bl.a. som følge av nedsatt arbeidsevne. Vi trenger altså en tillitsreform i Nav-sektoren. For å gjennomføre det jeg nå har sagt, innebærer det at det trengs flere fagfolk i førstelinjen som har ansvar for færre personer. Det at en skal ha ansvar for i gjennomsnitt 90 personer med arbeidsavklaringspenger, sier seg for de fleste at er et altfor stort antall til å gjøre en god jobb, når en vet hvor sammensatte utfordringer mange av disse 90 personene i gjennomsnitt har.

Vi må altså få en reform som innebærer større myndighet og ansvar hos førstelinjene. Det er det som er mulig å få til dersom en skal gjennomføre det som statsråden har sagt, nemlig en tettere, raskere og bedre oppfølging. Det er det som skjer i førstelinjen, som er det sentrale her. Da må vi ha mindre og ikke økende grad av overstyring fra Navs ytelsesforvaltning.

Stadig flere unge trenger bedre og tettere oppfølging enn tidligere for å klare å komme seg i jobb. For ungdom som er ferdig med eller er falt ut av videregående skole, og som har rett til arbeidsavklaringspenger, forventes det etter dagens lovverk at de skal være ferdig avklart i 22-årsalderen. Statistikken viser at stadig flere i denne aldersgruppen blir uføretrygdet. Sykdom, handikap og psykiske lidelser gjør at flere ungdommer trenger lengre tid for å modnes. Mer livserfaring og større perspektiv kan utgjøre forskjellen på om en greier å stå i jobb, sjøl med angst eller problemer med hvordan en forholder seg til andre mennesker. De som jobber med denne aldersgruppen, opplever at nødvendig modenhet først

kan komme i 25-årsalderen, og at det med de nye unntaksreglene i praksis er vanskelig å finne hjemmel til å få utvidet tiltaksperioden utover tre år med arbeidsavklaringspenger.

Nav opplever nå at stadig flere unge helt ned i 22-årsalderen blir permanent uføretrygdet fordi de ikke får mer enn tre år med arbeidsavklaringspenger. Dette er ikke bra for verken individet eller samfunnet. Det må være et mål at denne ordningen skal bidra til at flest mulig kommer inn i arbeidslivet. Senterpartiet går derfor inn for å vurdere å utvide unntaksregelen for arbeidsavklaringer for å hindre at ungdommer som trenger oppfølging utover tre år for å evne å stå i jobb, blir uføretrygdet.

Solfrid Lerbrekk (SV) [13:17:46]: Eg vil starta med å takka representanten Lise Christoffersen for å løfta denne viktige saka. Det er mange i Noreg som no står utan ei trygg inntekt frå Nav, som følgje av innstrammingane i ordninga med arbeidsavklaringspengar. Dette er personar som ikkje har vorte det ein kallar avklart for verken uføretrygd eller arbeid. Dei nye reglane tek ikkje omsyn til at folk kan ha komplekse sjukdomar som krev utgreiing og behandling. Dei tek ikkje omsyn til ventetida for tiltak i Nav, og dei tek heller ikkje omsyn til ventetida i spesialisthelsetenesta.

SV er svært bekymra over det me no er vitne til når det gjeld dei som mistar AAP utan å få noko anna. Det er ein propp i velferdssamfunnet som er trekt ut, og me står igjen med ein lekk velferdsstat, der førstelinja i Nav, som skal følgja opp kvar einskild, ikkje har moglegheit til å gjera vedtak om yting.

Mange av dei tilsette som er saksbehandlarar, rapporterer om ein følelse av maktesløyse retta mot dei nye reglane om arbeidsavklaringspengar. Sist veke hadde eg eit møte med dei som vert ramma av endringane. På dette møtet kom òg mange av representantane for dei som jobbar i Nav. Bodskapet frå dei som hadde møtt fram, var heilt klart: Innstrammingane i arbeidsavklaringspengar fører sjuke folk ut i fattigdom, i håpløse og – i mange tilfelle – i ei personleg krise. Dei nye reglane som fører med seg dette, har ikkje verka lenge, men kva er konsekvensane på lengre sikt?

Eg fryktar katastrofale konsekvensar når det gjeld talet på dei som vert ramma av dette. Fleire av dei som allereie har vorte ramma, er her i dag, og eg ber statsråden om å forklara for dei korleis me kan retta opp dette igjen.

Dei tilsette i Nav fortvilar over situasjonen. Dei nye reglane for forlenging manglar moglegheita til å kunna utøva skjøn. Ei eventuell forlenging av ytinga vert vedteken på forvaltingsnivå av folk som ikkje eingong har møtt den einskilde. Dersom ein ikkje følgjer opp dei

strenge reglane for forlenging i to år, får ein rett og slett stopp i ytinga og kan i nokre tilfelle enda opp med ikkje å få noko frå nokon plass.

Rammevilkåra i Nav er ikkje som dei skal. Mange rettleiarar har opp mot 100 personar å følgja opp, og ventetida for tiltak er ofte altfor lang. Det kan vera fleire månader med venting. Me veit òg at over 600 personar opplevde å få ytinga si kutta i 2018, utan varsel og vedtak. Dette vart det bedt om orsaking for i media frå direktørnivå i etaten. Eg trur neppe at me som stortingsrepresentantar hadde nøgd oss med ei orsaking frå administrasjonen dersom me hadde mista – eller, for den saks skuld, fått kutt i – inntekta vår utan vedtak og varsel.

Mange som tek imot arbeidsavklaringspengar, treng neppe meir enn tre eller fire år for å verta avklarte for arbeid eller uføretrygd. Problemet er at dei som treng det mest, ofte er dei som er sjukast, eller har mest komplekse tilstandar. Dei treng meir tid, og dette må det takast meir omsyn til. Ei såkalla arbeidslinje, der sjuke folk vert skuva ut av systemet, er ei rein fattigdomsline. For dei aller fleste er heller ikkje tre år for kort tid dersom systemet i Nav og helsetenestene er rigga for dette, men det er eit kjempeproblem at mesteparten av denne tida ofte går med til venting på anten tiltak eller medisinsk behandling. Det er rett og slett ikkje desse folka sin feil at dei ikkje vert avklarte innan fristen, men dei vert straffa urimeleg hardt for eit ufungerande system.

Karin Andersen (SV) [13:22:47]: Takk til representanten Lise Christoffersen, som tar dette viktige opp.

Jeg har nå sittet og hørt på både statsråden og representanter for regjeringspartiene og har lett etter noen som på en eller annen måte har vist at man har skjønnet hvor fælt dette rammer mennesker som ikke eier nåla i veggen, er uten arbeid, har dårlig helse og har problemer i livet sitt – jeg finner ingenting av det, dessverre. Jeg finner at man leser opp fra regelverket og sier at dette ikke er en hensiktsmessig ytelse for disse personene. Ja, hva er det som er hensiktsmessig for at man skal kunne leve videre med et godt liv, for at man skal kunne forsørge ungene sine, for at man skal kunne ha muligheten til å gjenvinne helsen sin, eller ha mulighet til hjelp til kvalifisering for å komme i jobb? Det er ikke enkelt.

I Nav-lovens formålsparagraf står det:

«... møte det enkelte mennesket med respekt, bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid og aktiv virksomhet.»

Vi er langt unna det i dag, og det hadde jeg håpet at statsråden hadde erkjent.

Det trengs endringer i regelverket for AAP. Det trengs endringer av måten Nav blir styrt på. Og det trengs en styrking av både Navs ledelsesfilosofi og Navs organisasjon, slik at de har tid og mulighet til å følge opp

dem som trenger oppfølging. Det er mulig å avklare ganske mange, det er mulig å hjelpe folk til kvalifisering, men mange trenger lengre tid. Når vi diskuterer dette, hører det for meg ut som om noen tror at bare vi manipulerer nok, går sykdom over litt fortere også – det gjør ikke det. Noen ganger tar det tid, men jammen kan folk bli friske igjen også, hvis de har en viss grad av økonomisk trygghet i bunnen.

Sosiale problemer blir ikke mindre hvis man ikke har inntektssikring, og helseproblemer blir ikke mindre hvis man har sosiale og økonomiske problemer i tillegg. Det er tvert imot. Så det jeg stusser veldig på – og har gjort bestandig – er denne troen på at det skal være minst mulig til de folkene som sliter mest, for da kommer man i jobb. Sånn er det ikke, et sånt arbeidsliv har vi ikke.

Realiteten er nå at etter disse endringene er det færre med overgang til jobb enn før. Hvis man skal over på sosialhjelp, er det en kommunal ytelse som skal være behovsprøvd hver eneste måned, og der kravene til å omsette det man eier og har, er veldig høye.

Jeg hører også at det er flere som peker på kvalifiseringsprogrammet. Det er bra. Det er også en kommunal ytelse. Så jeg ser at regjeringen her skyver ansvaret for å bistå folk i vanskelige livssituasjoner over på kommunene. Det er akkurat det samme som regjeringen gjør når det gjelder bostøtte, som handler om å gi noen av de samme gruppene trygghet for å kunne bo i sitt eget hjem. Den er også sterkt redusert under denne regjeringen. Dette betyr at for dem som har det vanskeligst, er hjelpeapparatet nå sterkt redusert.

Jeg hører også at flere snakker om at det kan ha vært noe ulik praksis. Ja, Nav-systemet er nødt til å ha en viss grad av skjønn knyttet til individuell behandling. Det er veldig mange som snakker om individuell behandling, men det kan hende at det betyr at praksis må være litt forskjellig fra menneske til menneske, for det skal jo være en individuell behandling av om man trenger mer tid, om man trenger et annet tiltak, om det er sånn at helsevesenet ikke har hjulpet en tidsnok, om man har fått den hjelpen man trenger, og at man har hull i cv-en, som også statsministeren snakker mye om. Men jeg ser ikke noe spor av det i regelverket. Der snakker man mer om kortere tid og mer likt for alle. Det er det motsatte av individuell tilpasning. Er det noe mennesker som sliter med helse, økonomi og sosiale problemer, trenger, er det individuell tilpasning og et Nav og et hjelpeapparat som er der og hjelper en før det går galt, ikke der det står en lapp på døra: «Snu i døra!» – nei, som sier: Kom inn, så skal vi hjelpe deg før det blir for galt.

Her trengs det store endringer, og jeg hadde håpet at statsråden hadde erkjent at det er slik.

Bjørnar Moxnes (R) [13:28:15]: Folk på arbeidsavklaringspenger er nå i en uholdbar situasjon. Derfor er det bra at representanten Christoffersen fra Arbeiderpartiet har løftet denne saken med en interpellasjon.

Vi får nå historier som viser at de lovendingene som Solberg-regjeringen fikk igjennom i 2017, har alvorlige konsekvenser for enkeltmennesker. Det ble advart, men nå ser vi at endringene fører til at folk som er syke, brått – ofte helt uten varsel – får teppet revet bort under seg mens de enten prøver å bli i stand til å jobbe igjen, eller venter på å få innvilget uføretrygd. Leger kaller det «det drøyeste» de har sett. De som jobber i Nav, beskriver det som en nærmest umulig oppgave å få fulgt opp alle innenfor de nye tidsfristene.

Når regjeringen begrunner sin politikk med insisteringen på at det viktigste kriteriet for velferdsordningene er at det skal lønne seg å jobbe, er veien kort til at man egentlig sier at det skal straffe seg å være syk. Hvis man bare kutter nok i ytelsene, eller gjør det enda litt mer nedverdiggende å motta støtte fra fellesskapet, vil folk ta seg sammen og komme seg i arbeid, skal vi tro retorikken fra enkelte på borgerlig side. De glemmer at det som er og skal være hedersmerket for den norske velferdsstaten, er at selv om man ikke er i stand til å jobbe i en kort eller i en lengre periode, betyr ikke det at man kastes ut i fattigdom og utrygghet. Men nå kjenner mange av dem som har arbeidsavklaringspenger, denne regjeringens hardkjør på kroppen, på grunn av en politikk som først og fremst bidrar til å øke fattigdommen og maktesløsheten hos dem som nå rammes.

Det vi som samfunn burde gjøre for de folkene som trenger å få avklart sin helse- og arbeidssituasjon, er å gi dem trygge økonomiske rammer og tiden som trengs for å kunne komme i arbeid igjen. Vi har ingen tro på mirakler, at folk plutselig blir friske bare fordi stønaden uteblir. Da blir folk fattigere, men overhodet ikke friske.

Statsråd Hauglie sier at målet med AAP-reformen var å hindre «at for mange havner for lenge i passive stønadsløp». En advokat sier til Dagsavisen at det må være et minimum at man forsøker å sette seg inn i mottakerens situasjon, før man gjør denne typen drastiske endringer. Det er tydelig at statsråden og regjeringen har en total mangel på forståelse for livssituasjonen til alle dem som prøver å navigere i en jungel av skjemaer, legetimer, behandlinger, utredninger, avslagsbrev og nytte-løse klager. Det er ingen som foretrekker å være i dette systemet frivillig. Å være syk er for mange en fulltidsjobb. Å komme seg tilbake i arbeidslivet er for mange også en fulltidsjobb.

Statsråd Hauglie har ansvaret for et Nav hvor de ansatte må følge opp inntil 100 mottakere av arbeidsavklaringspenger hver, og der regjeringen med et ostehøvel-

kutt kutter flere hundre millioner kroner i Navs budsjett. En bedre løsning enn dette er å prioritere denne samfunnsoppgaven med de pengene som trengs, for å gjøre det mulig for Nav-ansatte å hjelpe folk tilbake i jobb.

Da Hauglie var helsebyråd i Oslo, i 2013, sa hun om de mange personene som lå an til å gå over grensen, som den gangen var fire år, følgende:

«Vi har dessverre her å gjøre med en regjering som verken erkjenner problemet eller er i stand til å gjøre noe med det.»

Slik er det også i dag, eller egentlig verre enn som så, for vi har en regjering som kutter i ytelsene til dem som trenger dem mest, og gir milliarder i skattelette til dem som har mest. De bruker piskene på dem som er nederst på rangstigen, og serverer gulrot på gulrot på gulrot til dem som har mer enn nok fra før. Det er slik sett i alle fall en gjenkjennelig høyrepolitikk, men det er en lite effektiv politikk for å få folk som sliter, i arbeid.

Arild Grande (A) [13:33:32]: Denne saken viser høyrepolitikkenes sanne ansikt. Høyre har en merkelig logikk. Deres skattepolitikk innebærer – og de hevder selv – at rike folk skal bli motivert til å jobbe hardere ved å få enda mer penger. Mens i sosialpolitikken ser vi at logikken har den helt motsatte effekten når det gjelder folk som allerede har utfordringer i livet sitt. De skal bli motivert av å få mindre penger og kutt i de ordningene som kan bistå. Dette henger selvfølgelig ikke sammen, men høyresidens ideologiske skylapper står i veien for at man kan finne løsninger som tåler møtet med virkeligheten for hverdagsmenneskene i Norge.

Det som er verre, er at når vi hører historiene og ser utslagene for enkeltmennesker som blir rammet av disse kuttene, så bryr ikke Høyre seg noe om hva folk forteller. Man har til det kjedsommelige fra denne talerstolen og fra høyresidens representanter gjentatt utdrag fra rapporter, utdrag fra statistikker som skal underbygge at Høyre har truffet planken. Men vi møter menneskene som blir rammet av det, og hører historiene om hvordan det oppleves, hvordan dette slår ut.

Stortingspresidenten som nå presiderer, er glad i å spille tuba, og akkurat nå kunne jeg gjerne tenkt meg å ha hatt en tuba for å få høyresiden til å våkne opp. For hva i all verden er det som skal til for at man får opp øynene og ørene for det som nå fortelles blant de folkene som blir rammet? Hadde det vært sånn at de som går på arbeidsavklaringspenger og som nå blir rammet, som kanskje havner på uføretrygd, faktisk ønsket å bli uføretrygdet, hadde vi ikke fått de reaksjonene vi i dag ser, da hadde alt vært såre vel. Men dette er folk som ønsker å jobbe, det er folk som ønsker å få livet sitt i gang, men som opplever at det stikkes kjepper i hjulene for dem.

Regjeringen svekker Nav og kutter i Navs ressurser, som kunne ha bidratt til at folk faktisk kom i arbeid og fikk livet i gang.

Heidi Nordby Lunde fra Høyre forklarer det med at det er en fordel for alle at det er kortest mulig periode med arbeidsavklaringspenger. Ja, det kan alle være enig i. Særlig de som er midt oppi det, ønsker fortest mulig enten å komme seg i arbeid eller komme i gang med sitt nye liv. Får man den hjelpen som skal til, får man den kompetansen, den etterutdanningen, de tilbudene som skal til for å håndtere de utfordringene man har, er det ikke noe som er bedre for hver enkelt og for storsamfunnet enn at den perioden er kortest mulig. Men regjeringen bruker bare piskene og tror at det å ha ensidige kutt, uten å stille opp, er det som skal til. Der går det et tydelig ideologisk skille mellom høyresiden i politikken og venstresiden, som sier at vi skal ikke bare stille krav, vi skal også stille opp. Vi skal stille opp for de enkeltmenneskene dette er snakk om, med det tilbudet som skal til for at man kan komme seg på føttene igjen.

Jeg må dessverre også i denne debatten spørre om hvor i all verden det har blitt av Kristelig Folkeparti. De stemte jo sammen med oss mot disse innstramningene, fordi de antagelig så det samme som oss, så hvordan dette ville kunne slå ut. Men i dag er de ikke engang til stede i salen. Har de gitt opp saken? Har de endret syn? Eller får de ikke lov til å si hva de mener, fordi de har blitt et gissel i den nye flertallsregjeringen?

Med ensidige kutt uten å stille opp med gode tiltak er regjeringens politikk en fattigdomslinje, ikke en arbeidslinje.

Presidenten: Presidenten vil slå fast at det antagelig er godt at reglementet ikke tillater blåseinstrumenter på talerstolen.

Lise Christoffersen (A) [13:38:44]: La meg få lov til å takke for debatten, og la meg få lov til å beklage at det blir ingen endring, og beklage til dem som har tatt turen til Stortinget for å høre på debatten her i dag.

Noen kommentarer:

Representanten Wiborg sa at arbeidsavklaringspenger kanskje ikke passer for den og den. Altså – hele poenget med arbeidsavklaringspenger er at det er tiltakene som skal tilpasses den enkelte, ikke omvendt. Det var jo grunnlaget for hele reformen med arbeidsavklaringspenger.

Statsråden sier at det kanskje kan virke som det har vært en innstramming fordi søknader behandles på færre steder, og at det kan ha blitt utviklet en ulik praksis. Ja, men det er jo noe av hele poenget med arbeidsavklaringspenger – at den enkelte får tiltak og av en varighet som er koblet til den enkeltes behov opp mot det ar-

beidsmarkedet vedkommende skal vurderes i forhold til. Det er klart det blir lokale forskjeller da.

Representanten Nordby Lunde var inne på at det var en fordel for den enkelte med så korte løp som mulig. Jeg er helt enig når det gjelder dem det er riktig for, men det er ikke bra hvis man blir kastet ut i ingenting.

Nå er ikke jeg jurist, men én ting er jeg innmari god til, og det er å lese rundskriv som ikke fins, og som plutselig fins allikevel. Det er et rød-grønt rundskriv fra 2010 og et mørkeblått fra 2016, og det er ganske store forskjeller mellom de to rundskrivene. Der kommer ideologien fram. Rundskrivet av 2010 framhever brukerperspektivet eksplisitt. Det er strøket i rundskrivet fra 2016. Fra da av er det bare regelverk og tidsbruk som gjelder. Navs plikt overfor brukeren sto i rundskrivet fra 2010, det var strøket i 2016. Manglende oppfølging var ikke lenger grunnlag for forlengelse i 2016. Alle unntak er flyttet nedover, og begrensningene er understreket tydeligere fra 2016. Punktet fra 2010 om behovet for aktivitetsfrie perioder før, under og etter en behandling, f.eks. for personer med psykiske lidelser, er borte i 2016. Punktet om usikker restarbeidsevne og å gi brukeren nok tid også ved små utsikter til bedre arbeidsevne er borte fra 2016. Det samme er punktene om forlengelse ved behov for ekstra påfyll av kompetanse, f.eks. til en master i stedet for en bachelor. Det gjaldt særlig dem som på grunn av funksjonshemming ellers stiller bakerst i køen av arbeidssøkere. For meg virker dette som veldig tydelige innstramminger.

Men glem det! Se på det som har skjedd nå, og si at det er en grunn til å se på de innstrammingerne på nytt. Høyrepartiene har jo nå faktisk greid å lage enda et stort hull i velferdsstatens sikkerhetsnett. Dessverre ser det ut som om folk må vente helt til 2029 før vi kan begynne å sy det hullet sammen igjen.

Statsråd Anniken Hauglie [13:41:59]: Også jeg vil takke interpellanten for en viktig debatt om et viktig tema som angår mange, og som også er viktig for velferdsordningene våre.

Det er riktignok litt uklart for meg etter denne debatten hva opposisjonen egentlig ønsker, om de ønsker seg tilbake igjen til den gamle ordningen, hvor flere enn det som var hensikten, kom inn i ordningen, hvor man ikke fikk færre år i ordningen. Det var heller ikke flere som kom over i arbeid enn det som var intensjonen. Det var ingen lovpålagte plikter for Nav i den gamle ordningen. Man kunne miste stønaden om man prøvde seg litt i jobb. Man kunne også miste ordningen hvis man ikke fikk jobb raskt nok etter at man var ferdig avklart. Ingen her i salen sier noe om hvorvidt det er dit man vil tilbake. Jeg legger det til grunn når man sier at man vil gjøre

om de endringene. Jeg registrerer også at opposisjonen velger å se bort fra evalueringer. Jeg tror det er ukløkt.

Når sentrale mål med en reform ikke nås, har man to valg. Det ene er bare å fortsette å gjøre det som er i strid med intensjonen i reformen, eller man kan velge å gjøre endringer i reformen som fører oss nærmere det som var politiske målsettinger og vedtak i denne sal, nemlig raskere avklaring og tettere oppfølging. Vi valgte å gjøre det siste, å gjøre endringer der.

Det har kommet flere momenter i debatten. Til Lundteigen og styringen av Nav: Jeg er helt enig, Nav hadde behov for store endringer i styringssystemet. Derfor la vi det også om. Det var ekstremt detaljstyrt tidligere, vi endret det. Man kan gjøre mer i egen regi nå. Nav har fått tilført flere ressurser, både i form av teknologi og i form av menneskelige ressurser, nettopp for å følge opp tidligere. Vi har fått viktige reformer også der.

Det er ikke riktig som Karin Andersen sier, at vi skyver folk over fra staten til kommunene gjennom KVP. Tvert om, da KVP ble innført, la man til grunn at det skulle være dobbelt så mange personer i KVP som det som er realiteten i dag. Kommunene fikk også det finansiert. Så realiteten er kanskje snarere omvendt, at det er flere som har gått fra kommunen og over i helserelaterte ytelser enn det som var planen.

Det som er helt sikkert, er at skal vi klare å hjelpe flere over i arbeid og aktivitet, må vi jobbe langs flere spor. Vi må sørge for at flere unge fullfører og består skolen. Vi må sørge for at færre unge kommer inn i Nav, og at de – i den grad de kommer inn i Nav – får god oppfølging og gjerne kvalifiseringsløp. Vi må unngå frafall fra arbeidslivet gjennom lange sykefraværsløp, og vi må få til et bedre samarbeid mellom helsesiden og arbeidssiden. Alt dette gjør vi gjennom bedring av kvalifiseringsprogrammet, gjennom fraværsgrense i skolen, gjennom IA-avtalen og gjennom de tiltakene vi nå har om samarbeid mellom helse og arbeid.

Jeg mener at de endringene vi har gjort, er riktige, men akkurat nå har det vært en krevende periode. Det er jeg også den første til å erkjenne.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 4 avsluttet.

Sak nr. 5 [13:45:09]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven m.m. (håndtering av overvann i arealplanleggingen mv.) (Innst. 159 L (2018–2019), jf. Prop. 32 L (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir

begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Willfred Nordlund (Sp) [13:45:56] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for samarbeidet om saken. Her er det stor enighet, og forslaget fremmes av en samlet komité.

Det ble i 2014 nedsatt et utvalg som skulle gå gjennom gjeldende lovgivning og rammebetingelser for kommunenes muligheter for håndtering av overvann i byer og tettbebyggelser og ikke minst utarbeide et forslag til endringer og forbedringer. Mange kommuner har allerede laget planer med prinsipper eller tiltak for håndtering av overvann – samtidig som vi vet at vi kan forvente oss mer uforutsigbart vær i årene framover, og at det derfor trengs et bedre regelverk.

En utfordring med overvann har vært at problemene oppstår gradvis. Overvannsutvalget anslo i sin utredning at de totale skadekostnadene som oppstår på grunn av overvann, er i størrelsesordenen 1,6–3,6 mrd. kr per år. Både klimautviklingen og samfunnsutviklingen med økt fortetting kan hver for seg øke vannmengdene som kommer lokalt og over kort tid. Det kan gi betydelige skader.

Uten forebyggende tiltak forventer utvalget at skadekostnadene vil følge samme utvikling. I løpet av de neste 40 årene antydes det kostnader i størrelsesordenen 45–100 mrd. kr. Forslagene er ment å motvirke økte kostnader ved at det i planleggingen skal tas høyde for framtidige klimaendringer med sikte på forebygging av skader. Forebygging av overvannsskader er langt rimeligere enn å reparere skadene i ettertid. Det er ikke mulig å fastslå hvor mye vi kan spare som følge av bedre planlegging av overvannshåndtering.

God planlegging i kommunene er nøkkelen til en bedre forvaltning av områdene ved vassdrag, og forslagene som fremmes, tar sikte på å gi et bedre grunnlag for å ivareta viktige flomveier på tettstedene.

Komiteen viser i innstillingen til at det framgår av Meld. St. 33 for 2012–2013 at det nasjonale målet for klimatilpasning er at samfunnet skal forberedes på å tilpasse seg klimaendringene.

Klimatilpasning handler om å erkjenne at klimaet er i endring, forstå konsekvensene og ikke minst iverksette tiltak for å hindre skade, men også å utnytte mulighetene endringene kan innebære. Det er derfor behov for en statlig utpekt myndighet med ansvar for veiled-

ning og videreutvikling av fagfeltet. Dette ansvaret har regjeringen tenkt å gi til NVE. Iverksettelsen av deler av regelverket er foreslått etter at den sentrale myndigheten er på plass. Komiteen har understreket at dette ikke bør ta lang tid, og bedt regjeringen sørge for å få plassert ansvaret for kompetanse og faglig veiledning så raskt som mulig.

Det er viktig å sørge for at vi kan møte økende nedbørsmengder og større variasjoner i været framover på en god måte. Samarbeid på tvers av forvaltningen blir viktig for å redusere risikoen for skade.

Ove Trellevik (H) [13:48:54]: Takk til saksordføreren for gode saksordførarmerknader.

Klimaendringar fører til stadig meir nedbør. For å førebyggja flomskadar er det eit aukande behov for førebyggjande tiltak og god planlegging. Det er særleg to hovudområde som er aktuelle innan overvassproblematikk. Det eine er elvar som går over breddene på grunn av mykje regn eller snøsmelting i fjellet. Det andre er store mengder vatn i f.eks. bustadfelt og tettbygde område som følgje av veldige regnskol. På nyheitene har me høyrte om elvar som tek med seg både hus og bilar og delar av naturen når dei finn seg nye vegar gjennom landskapet fordi det rett og slett ikkje er plass til vassmengdene.

I byar og bustadfelt vert kjellarar fløymde over fordi leidningsnettet som skal ta vatnet, ikkje har tilstrekkelig kapasitet. Spørsmålet har vore: Kva kan me gjera?

Uansett vil tilpassingar til forventna klimaendringar alltid vera relevante. Flaum i flatt terreng og urbane område gjev store skadar. Ei anna og kanskje meir komplisert utfordring er flaum i bratte vassdrag med enorme vasskrefter som ikkje berre skaper store skadar, men som òg er direkte livstruande. Først og fremst må dette kartleggjast og dei kritiske punkta identifiserast, og deretter må det setjast inn tiltak. Saka me behandlar i dag, er såleis svært viktig.

Kommunane får no eit betre verktøy til å vurdere behov for restriksjonar innanfor 100-metersbeltet frå elvar. Det skal ikkje verta byggjeforbod, men poenget er at restriksjonar og tiltak skal vurderast, slik at ein ikkje øydelegg evna vassdraget har til å avleia overflatevatn. I tillegg skal kommunane leggja til rette for ei heilskapleg forvaltning av krinslauget til vatnet med nødvendig infrastruktur. Det krev god planlegging, og kommunane får no ein heimel for å ha planavgjerder med krav om løysingar for avrenning i arealdelen i kommuneplanen. Det er positivt.

Vi kan lesa at fleire parti skriv i merknadene om alternative budsjett og ressursar for å hindra flaum og skred. Det er viktig der det allereie er behov for fysiske tiltak, men heile poenget med denne saka er å få ei så

god planlegging som mogleg for nettopp å hindra risikoen for flaum og skadar frå overvatn.

Karin Andersen (SV) [13:51:21]: Det er positivt i denne saken at alle partier er enige om beskrivelsen, at dette med farlige klimaendringer utgjør en økende trussel for infrastrukturen vår.

Jeg var med da det var storflom i Glomma i 1994, og det vi så da, var at det var de gamle husene, de gamle veiene og de gamle brønnene som holdt. Det var det nye vi hadde gjort, som gikk fløyten – for å si det sånn – i vannmassene. Det tyder jo på at man hadde en litt annen forståelse før for at elver og vassdrag må ha områder å gjøre av vannet når det kommer store mengder. Det kommer det mer og mer av, og vi er nå i en situasjon der vi har bygd mye på områder der det antageligvis egentlig ikke skulle stått noe. Det gjør at dette er en svær oppgave for kommunene framover, så det er viktig at de får denne hjemmelen. Men det er også viktig at vi er sikre på, både fra regjeringens side og Stortingets side, at kommunene har nødvendig kompetanse for å kunne gjennomføre dette på en god måte, og at de har økonomi til å kunne gjøre det. Det er vanskelig å ta penger fra eldreomsorgen til nye stikkrenner og flomforebygging.

Så det er en grunn til at flere partier har pekt på at vi har lagt inn mer penger til dette. Det er fordi behovene er store. Dette kommer til å komme, og det kommer til å være problematisk. Sjøl om man nå får på plass et bedre system for å håndtere dette, er det jo et godt stykke igjen, hvis vi skal være ærlige, til dette er på plass. Det betyr at vi må øke innsatsen på dette området både fra statlige myndigheters side og fra kommunenes side for å redusere de skadelige effektene av ekstremvær framover. Så jeg ser veldig fram til at det kommer mer midler til dette.

Det andre er kommunenes store behov for utskifninger i vann- og avløpssystemet sitt ellers, for det er det jo også gjort ganske mange utredninger av. Hvis man skal klare dette framover, kan det nok tenkes at de avgiftene i så fall blir altfor høye til at det vil være mulig for kommunesektoren å gjøre alt dette til sjølkost. Så vi må nok også se på hvordan ulike deler av dette skal kunne finansieres framover, slik at vannforsyningen vår er trygg, at overvannet blir håndtert, og at kloakken også blir håndtert, slik at dette ikke skaper ekstra ekstremisituasjoner i situasjoner som kan forekomme på grunn av ekstremvær, og som vil være vanskelig nok å håndtere i seg sjøl.

Statsråd Monica Mæland [13:54:29]: Det er veldig bra at det er bred enighet om lovendringene som regjeringen har foreslått i denne saken, og som skal legge til rette for bedre håndtering av overvann gjennom plan- og bygningsloven. De nye reglene vil gi kommunene mulighet til å ivareta overvannshåndtering på en ny

måte, og det er viktig sett i lys av de store utfordringene økte nedbørmengder gir.

Lovproposisjonen følger i all hovedsak opp overvannsutvalgets forslag til lovendring på planområdet, slik det framgår av ekspertutvalgets utredning fra 2015. Forslagene skal motvirke økte kostnader ved at kommunen kan forebygge skader gjennom arealplanlegging. Forebygging av overvannsskader er selvsagt både rimeligere og bedre enn å reparere skadene i ettertid.

Vi ønsker å bo i byer og tettsteder som er gode å leve i. Når klimaet endrer seg, må vi ha et lovverk som gjør det mulig å løse utfordringene. Det er ikke noe nytt at kommunene må ta hensyn til overvann. Jeg bor og lever i en by hvor vi har gjort dette i hundrevis av år. Det nye nå er at klimaet endrer seg raskt.

Håndtering av overvann kan ikke bare ivaretas i det små gjennom byggesaker, det må også bygge på planer som tenker helhetlig. Derfor er jeg veldig tilfreds med at Stortinget gir sin tilslutning til forslaget om at kommunene i sin planlegging skal legge til rette for en helhetlig og bærekraftig forvaltning av vannets kretsløp med nødvendig infrastruktur.

Klimatilpasning handler om å erkjenne at klimaet er i endring, det handler om å forstå konsekvensene og om å iverksette tiltak for å hindre skade, men også å utnytte de muligheter endringene kan innebære.

Lovforslaget fra regjeringen klargjør kommunenes ansvar for å ivareta klimahensyn gjennom løsninger for reduksjon av klimagassutslipp og tilpasning til forventede klimaendringer.

Regjeringen er opptatt av å forebygge skadevirkninger av ekstremvær. Denne proposisjonen, som Stortinget nå er i ferd med å sluttbehandle, er bare et første steg. Vi jobber også med å følge opp de øvrige tilrådingene fra overvannsutvalget. For eksempel kan jeg nevne bedre håndtering av overvann i byggesaker, krav til sikkerhet mot skader, pålegg om tiltak i eksisterende bebyggelse og gebyrfinansiering av overvannstiltak. Dette vil bli fulgt opp av regjeringen i tiden som kommer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:57:07]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap (Innst. 160 S (2018–2019), jf. Dokument 8:43 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir

begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [13:58:01] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for arbeidet med dette representantforslaget. Denne saken handler om et representantforslag fra representantene Karin Andersen, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes. I saken framsettes tre forslag. Det første forslaget går ut på å innføre en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap. Det andre forslaget går ut på å innføre en saksbehandlingsfrist for tilbakekall av statsborgerskap. Det tredje forslaget går ut på å innføre krav om dobbelt statsborgerskap for tilbakekall av statsborgerskap.

Stortinget har tidligere behandlet tilsvarende forslag. Den gangen ble det heller ikke vedtatt å gå inn for å utrede en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap, men det ble understreket at det må foretas en forholdsmessighetsvurdering i slike saker. Dette blir fulgt opp av regjeringen.

Et flertall på Stortinget har tidligere vedtatt at tilbakekall av statsborgerskap skal gjøres ved dom. En slik sak har vært ute på høring og vil komme til behandling i Stortinget. Det er en del momenter i den saken som kan være interessante og relevante for denne saken. Da vil jeg nevne det som kom fram etter høringen om saken om domstolsbehandling av tilbakekall. Det går ut på at det faktisk finnes andre måter – som har blitt synliggjort – å styrke rettssikkerheten og ivareta intensjonen til Stortinget på enn ved å behandle sakene i domstol.

Et annet moment er at det foreslås en forholdsmessighet, og at det lovfestes.

Et tredje moment er at barn og barnebarn som en hovedregel ikke skal kunne miste statsborgerskapet.

Det er tre viktige momenter for å ivareta rettssikkerheten og også situasjonen til dem som har havnet i et uføre.

Et flertall i komiteen støtter ikke forslagene i saken, og jeg går ut fra at de respektive partiene snakker for sine forslag og synspunkter senere.

Jeg vil knytte noen kommentarer til forslagene.

Først til foreldelsesfrist: For Fremskrittspartiet er det veldig viktig å ha muligheten til å tilbakekalle et statsborgerskap som er gitt på feil premisser, selv om det har gått lang tid. Det å gjøre det motsatte, altså sette en foreldelsesfrist, vil gi et signal om at dersom man jukser seg inn med falsk historie eller falsk ID til Norge, vil det

lønne seg bare man holder på løggen lenge nok. Det er et feil signal å gi.

Det er også helt konkrete erfaringer som gjør at det vil bli veldig vanskelig å håndheve helt klare intensjoner om å fjerne kriminalitet, f.eks., og annet misbruk av ordningen. Politiet sier at de har helt klare tilfeller av at det har blitt operert med dobbel identitet for å drive med omfattende kriminalitet. Hvis man da ikke etter en viss tid kan tilbakekalle et statsborgerskap når sånne ting viser seg, ja, så står man ganske handlingslammet igjen. En annen ting er at det finnes helt konkrete saker der personer har fått statsborgerskap med én identitet og oppholdstillatelse med en annen og dermed f.eks. kan heve dobbel trygd fra Nav. Dette er ting som myndighetene må ha mulighet til å slå ned på hvis de skal klare å håndheve norske lover på en god måte. Hvis man hadde gått inn for forslagsstillernes synspunkt her, ville man fratatt myndighetene den muligheten.

Når det gjelder saksbehandlingsfrist, er intensjonene sikkert gode, men det vil også være med på å svekke rettssikkerheten i kompliserte saker der man trenger lang tid på å få verifisert dokumenter og komme til bunns i sakene. Hvis det blir satt en frist, må man gjøre et vedtak før man er kommet helt i mål.

Fremskrittspartiet er tilfreds med at det store flertallet i komiteen ikke går inn for disse forslagene, og vi ser fram til videre behandling av lovforslaget som vil komme.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [14:03:20]: For Arbeiderpartiet er rettssikkerheten til den enkelte viktig. I forrige periode fikk vi gjennomslag for at det må foretas en forholdsmessighetsvurdering ved tilbakekall av statsborgerskap. Der skal botid og tilknytning til Norge særlig vektlegges.

Det er alvorlig å bli fratatt statsborgerskapet og miste tilknytningen til et land. Fordi rettssikkerheten til den enkelte er viktig, fikk vi også gjennomslag for domstolsbehandling ved tilbakekallelse av statsborgerskap. Det betyr at alle sakene skal behandles grundig før et eventuelt vedtak om tilbakekallelse blir gjort.

Så langt har ikke regjeringen klart å følge opp vedtaket som skal styrke sikkerheten til dem som står i disse vanskelige situasjonene.

Stortinget behandlet i fjor forslag om domstolsbehandling ved tilbakekallelse av statsborgerskap. Kristelig Folkeparti, Venstre og SV fremmet et forslag om at regjeringen skulle utrede en foreldelsesfrist. Forslaget ble ikke vedtatt. Der ble det understreket at det skal foretas en forholdsmessighetsvurdering. Stortinget har vedtatt at botid og hvor lenge man har hatt statsborgerskap, skal være med i vurderingen ved tilbakekall.

Departementet har i et høringsnotat foreslått at forholdsmessighetsvurderingen skal lovfestes, og at følgende skal vektlegges:

- hvor lenge personen har vært norsk statsborger, og eventuelt hvilke andre statsborgerskap personen har
- personens tilknytning til Norge. Her vil personens botid i Norge, slektninger personen har i Norge, og personens alder ved ankomst til Norge være relevant. Det må ses opp mot tilknytning til andre land personen eventuelt har statsborgerskap i.
- om personen har familie og eventuelt mindreårige barn i Norge, og om familielivet ble etablert før eller etter at personen burde forstått at tap av statsborgerskap kunne være aktuelt
- graden av integrering gjennom bl.a. utdanning og arbeid

Dette er en start for å sikre at mennesker med tilknytning til og liv i Norge ikke blir kastet ut på urettmessig grunnlag. Det er allerede vedtatt av Stortinget at barn ikke skal miste sitt statsborgerskap som følge av feil foreldre eller besteforeldre har gjort.

Det er paradoksalt at vi som nasjon stiller høyere krav til identitet for statsborgerskap enn for å få oppholdstillatelse. Derfor mener Arbeiderpartiet at vi mye tidligere må stille krav til identitet. Vi vil kartlegge identiteten til dem som kommer, før de kommer.

Ove Trellevik (H) [14:06:11]: Takk til saksordføreren for gode saksordførarmerknader.

Eg nemnde så vidt at regjeringa var i full sving med å følgja opp eit likelydande Dokument 8-forslag som me hadde i førre periode. Ein absolutt foreldingsfrist, som også denne gongen vert foreslått, vil vera svært uheldig for samfunnet og i større grad gjera det mogleg for personar å fortsetja å leva eit dobbeltliv på ulike identitetar. Søkjarane kan også ha gjeve norske myndigheiter urette opplysningar om identiteten sin som kanskje enno ikkje er avdekte. Eit norsk statsborgarskap gjev også rettar som kan nyttast til ulovleg verksemd i andre land, og i verste fall kan vedkomande også utgjera ein sikkerheitsrisiko.

I brevet frå departementet kjem det fram at Utlendingsdirektoratet har sett tilfelle der personar er involverte i kriminell verksemd som narkotikahandel og overfører store pengebeløp til heimlandet. Det er også tilfelle der personane sjølve ikkje ønskjer å samarbeida om å oppklara den rette identiteten sin og det er umogleg for norske myndigheiter å få verifisert identiteten til personen i heimlandet.

Vi har også hatt personar som etter ei tid med norsk statsborgarskap søkjer om vern eller opphald i andre land på ein annan identitet enn den som er registrert

her i Noreg. I tillegg er det avdekt at personar har søkt statsborgarskap både i Noreg og Sverige på ulike identitetar. Her i Noreg har politiet avdekt at personar har hatt fleire ulike identitetar – vedkomande er norsk på den eine og har permanent opphaldsløyve på den andre, og tek imot doble ytingar frå Nav.

Slike forhold ønskjer me ikkje, og det er i svært mange tilfelle viktig og riktig å ha anledning til å tilbakekalla. Å ha ein absolutt frist for tilbakekall vil vera svært uheldig. Sjølv om det kan ha negative konsekvensar for den det gjeld, at uvisse trekkjer ut i tid, må tidsfaktoren aldri verta ein heimel for å hindra tilbakekall av norsk statsborgarskap. Heldigvis vart ikkje forslaget vedteke då, og det vert heller ikkje vedteke i dag.

Men i innstillinga vi hadde for ei tid sidan, var det fleirtal for ei samhøvevurdering, og i høringsbrevet til regjeringa vart det uttrykkjeleg slått fast at det skal gjerast ei samhøvevurdering i saker om tilbakekall av norsk statsborgarskap ved dom. Det betyr i praksis at i saker om tilbakekall av statsborgarskap skal det leggast vekt på kor lenge personen har vore norsk statsborgar, eventuelt kva andre statsborgarskap personen har, og kva tilknytning personen har til Noreg. Her vil butid, grad av integrering, slekt og familie og om familien har vore etablert før eller etter at personen burde ha forstått at tap av statsborgarskap kunne ha vore aktuelt, vera viktige faktorar å vurdere. Dette må sjåast opp mot tilknytning til andre land personen eventuelt har statsborgarskap i. I tillegg skal det evaluerast om tap av statsborgarskap medfører at ein vert statslaus. Det er òg viktig å få evaluert og sett på.

For Høgre er dette gode og relevante faktorar som skal vurderast.

I høringsnotatet vart det også fremja forslag om lovendringar for å presisera at barn og barnebarn som hovudregel ikkje skal mista statsborgarskapet som følge av feil som er gjorde av foreldra eller besteforeldra til barnet.

I sum meiner eg at vi har ei god tilnærming til utfordringane, og Høgre meiner det er unødvendig med ein tidsfrist for tilbakekalling av statsborgarskap.

Heidi Greni (Sp) [14:10:06]: Det er lett å forstå at det for den enkelte som får beskjed om at tilbakekall av statsborgerskap vurderes, er svært belastende, naturlig nok. Senterpartiet mener det er viktig å ivareta de personene som får saken sin gjenopptatt, og som lever med beskjeden om at de risikerer å miste statsborgerskapet. Vi har derfor tidligere vært med på forslag om at dette kun skal skje ved domstolsbehandling, og at det skal være unntak for barn og barnebarn. Det er vi veldig glade for at det ble flertall for. Senterpartiet er opptatt av ivaretagelse av rettssikkerheten, og vi mener ikraft-

tredelse av unntaket for barn og barnebarn der de ikke kan miste statsborgerskap grunnet uriktige opplysninger fra foreldre eller besteforeldre, kan bidra til å redusere den urimeligheten som mange opplever ved tilbakekall av statsborgerskap, og at det vil sørge for at det ikke rammer utilsiktet. Det er viktige praksisendringer, som må komme på plass så snart som mulig.

I denne saken støtter vi en frist for saksbehandlings- tid for å sikre at ventetiden fra varsel om eventuelt tilbakekall ikke blir urimelig lang. Innføring av en absolutt foreldelsesfrist vil kunne sende et signal om at det etter en tid ikke vil få konsekvenser å oppgi uriktige opplysninger for å få innvilget statsborgerskap. Derfor vil ikke Senterpartiet gå inn for det forslaget.

Ved behandling av Dokument 8:33 for 2016–2017 var domstolens evne til å foreta en forholdsmessighetsvurdering et sentralt tema. Den vurderingen vil kunne sørge for mange av de hensynene som en foreldelsesfrist skal ivareta. Domstolene er godt egnet til å foreta forholdsmessighetsvurderinger og vurdere rimeligheten av et eventuelt tilbakekall. Det ble i behandlingen av Dokument 8:33 tydelig understreket at det forutsettes at domstolene i forbindelse med denne forholdsmessighetsvurderingen legger særskilt vekt på botid og f.eks. hvor lenge en har hatt statsborgerskapet.

Etter at en person mottar varsel om at myndighetene vurderer tilbaketrekking av statsborgerskap, kan det gå år før de hører noe mer, og det kan gå mange år før de får en avklaring. Det mener jeg er uakseptabelt, og det er altfor lenge å leve i usikkerhet. Senterpartiet mener derfor det er nødvendig å vurdere en frist for saksbehandlingstid etter mottatt forhåndsvarsel for å sikre at folk ikke må vente i svært lang tid før de får avklart situasjonen sin. En eventuell frist må gi rom for forvaltningen til å foreta en grundig vurdering samt sikre prosesser som ivaretar den enkeltes rettssikkerhet, samtidig som det foreligger en ramme for hvor lang tid det kan gå før det kommer en endelig avgjørelse. Derfor støtter Senterpartiet forslaget om å foreta en utredning av en frist for hvor lang tid det kan gå fra det er sendt et forhåndsvarsel om tilbakekall av statsborgerskap, til saken må være avklart hos utlendingsmyndighetene i første instans. Jeg er skuffet over at flere ikke vil være med på det.

Senterpartiet forventer at regelverket som skal sikre at barn og barnebarn ikke blir skadelidende, og en domstolsbehandling, kommer på plass så snart som mulig, for å sikre at de som venter på en avklaring, kan få et svar.

Til slutt vil jeg fremme forslaget som Senterpartiet er med på.

Presidenten: Da har representanten Heidi Greni tatt opp det forslaget hun refererte til.

Karin Andersen (SV) [14:14:26] (komiteens leder): Statsborgerskap er en veldig viktig sak for folk, og for dem som skal bo i Norge lenge, er det en fordel at man er statsborger, med de plikter og rettigheter det medfører.

De aller fleste land har en foreldelsesfrist på tilbakekall av statsborgerskap. Problemet som vi ser nå, er at regjeringen har satt av svært store ressurser til å grave i tildels gamle saker, der det høres ut som om alt man eventuelt finner der, handler om alvorlig og grov kriminalitet. Jeg hører noen nevne eksempler på at noen har hatt flere identiteter. Ja, det må jo være en feil ved saksbehandlingen fram til vedkommende har fått sine tillatelser. Jeg vil minne om at regjeringen er utrolig sendreiktig med å få på plass biometrisk identifikasjon, som man har jobbet med i mange år, og som kunne ha løst problemet med at noen kan operere med flere identiteter.

Det kan være mye i søknadsprosessene i kritiske situasjoner der det kan oppstå en feil – villet eller ikke – men nå skal man liksom behandle alt som om det var veldig alvorlig kriminalitet. For alvorlige forbrytelser i Norge er det foreldelsesfrist, det er bare de aller grovste som ikke har det. Og hva er grunnen til det? En av hovedgrunnene er at ting er vanskelige å bevise etter veldig mange år, og hvordan i all verden skal det være mulig å bevise feil i dokumenter etter 15–20 år i et land der det ikke er notoritet på dokumenter i det hele tatt?

Spørsmålet er: Hvorfor gjør man dette til en veldig farlig sak for Norge? Den saken som virkelig fikk dette fram i søkelyset, var Mahad-saken. Jeg nevner den, fordi den er viktig, da den også viser noe annet som er grovt urimelig i måten vi behandler disse sakene på nå – og den saken det var mye bråk om – nemlig tap av statsborgerskap som straff. For hvordan er reglene der? Jo, der må man være over 18 år før noe av det man sier, blir tatt i betraktning, om man skal miste statsborgerskapet. I disse sakene stiller vi altså barn til ansvar for hva de har sagt når de er 13–14 år. Da er det greit, da kan du miste statsborgerskapet. I de sakene er det også krav om dobbelt statsborgerskap, altså at man ikke skal gjøre noen statsløse. Det er det ikke når det gjelder å frata noen statsborgerskap på grunn av feil som er gjort.

Jeg er klar over at det ikke er noe absolutt forbud mot å gjøre folk statsløse, men er det en god intensjon som helliger dette veldig strenge regelverket, der man nå ikke vil ha tidsfrister, men sier at man skal ha en forholdsmessighet? Det må jo bety at man i noen tilfeller skal se bort fra dette. Eller er det ikke det det betyr? Det må jo bety at man i noen tilfeller skal si: Denne feilen er begått, men vi ser bort fra den. Er det da tida som går – snakker vi om en tidsfrist der det er rimelig å legge den typen feil til side når det ikke er noe i saken som viser at vedkommende er grovt kriminell, eller at det har opp-

stått et problem ut fra dette, at det kan være et menneske som i en fortvilt situasjon har sagt noe feil? Det er mulig å ha andre reaksjoner enn tap av statsborgerskap på slike ting. Det høres ut som at man da sier at det liksom er helt greit at man gjør det. Nei, det er ikke greit, men det går an å ha reaksjoner som er mer forholdsmessige.

Forslaget om at det når myndighetene tar opp en slik sak, må være en foreldelsesfrist, hadde jeg virkelig håpet Stortinget hadde vært med på, for det er grovt urimelig at man skal kunne holde på med disse sakene i årevis. Nå sitter statsråden som også er statsråd for integrering, her – hvordan i all verden folk skal kunne integrere seg hvis de skal leve med dette i år etter år etter år? Det hjelper sikkert litt hvis man vet at det ikke skal gå ut over barn og barnebarn, men det er ingen god situasjon for dem heller å leve med dette. Her bør i hvert fall myndighetene sjøl klare å sette en strek når de har satt i gang en slik sak.

Presidenten: Representanten vil antakelig fremme forslag?

Karin Andersen (SV) [14:19:35]: Jeg vil gjerne ta opp de forslagene SV er alene om i innstillingen.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har da tatt opp de forslagene hun refererte til.

Torhild Bransdal (KrF) [14:19:56]: Når et parti har blitt en del av en regjering, vil opposisjonen kunne godte seg over at man i noen saker må innta andre holdninger enn man har gitt uttrykk for tidligere – endatil, i noen tilfeller, stemme imot egne forslag.

I denne saken har Kristelig Folkepartis linje vært – og er fremdeles – at dette bare skal benyttes i helt spesielle tilfeller. Ja, jeg er klar over at vi tidligere har stemt for at det bør være en foreldelsesfrist. I løpet av debatten og belysningen av sakens flere sider, har vi kommet til at vi kan stå på det som er regjeringens holdning. I denne saken trenger jeg dermed ikke å se beskjemet ned, men heller ta høyde for at det er plass til å møte meg selv i døra når beskyldningene om det forhåpentligvis kommer.

Så til selve saken: Inndraging av statsborgerskap er et svært alvorlig grep, og det må rammes inn av regler som sikrer at det benyttes forholdsmessig. Konsekvensene for både den det gjelder, og dennes familie må vektlegges – likeså forholdets alvorlighetsgrad.

Saker om tilbakekall av statsborgerskap er svært ressurskrevende å behandle for utlendingsmyndighetene, som også har en plikt til å påse at saken er så godt opplyst som mulig før det treffes vedtak. Inndraging av statsborgerskap skal fremdeles være et tiltak man benytter bare unntaksvis etter å ha vurdert kriterier som

- hvor lenge personen har vært statsborger, og eventuelt andre statsborgerskap
 - personens tilknytning til Norge
 - familie og mindreårige barn i Norge
 - grad av integrering, bl.a. utdanning og arbeid
 - hovedregelen om at barn og barnebarn som hovedregel ikke kan miste statsborgerskapet som følge av feil begått av barnets foreldre eller besteforeldre
- Med det anbefaler jeg komiteens tilråding.

Une Bastholm (MDG) [14:22:12]: Denne saken handler om grunnlaget for demokratiet vårt og Norge som rettsstat, og jeg må si at når jeg hører debatten her, synes jeg det står litt dårlig til med de grunnleggende liberale verdiene i Stortinget. Menneskerettighetene gir enhver rett til et statsborgerskap i den staten hvor man har tilhørighet, og uten en prinsipiell likebehandling av alle statsborgere mangler også en fundamental grunnstein i demokratiet.

Miljøpartiet De Grønne mener derfor at statsborgerskap burde være en umistelig rettighet for alle. Å få innvilget statsborgerskap kan gjerne henge høyt, men når man først har fått det, er det ikke noe staten bør kunne inndra igjen, for tilhørigheten til en stat er noe man som borger selv eier, det er noe man har rett til. Det er ikke en medalje myndighetene gir deg for å være lovlidig, for å være flink – eller for å være norsk, for den saks skyld. At en da i det minste setter en tidsfrist for hvor mange år det kan gå før statens lange arm kommer og inndrar statsborgerskapet ditt, bør i hvert fall være et minimum.

Har man gitt uriktige opplysninger for å få opphold og etter hvert statsborgerskap, skal man selvfølgelig straffes med en rettferdig og en rimelig dom, men det faktum at man har bodd i Norge i veldig mange år i mellomtiden, gjør at tilhørigheten til Norge uansett er like reell. Jeg hører det refereres til dobbel identitet, noe som er en fullstendig anekdotisk avsporing av hele debatten. Det er ulovlig.

Staten har alle muligheter til å dra disse menneskene inn for domstolen, så domstolen får gjøre den vurderingen. Men her snakker vi prinsipielt om hvem som eier et statsborgerskap når man først har fått det. Ikke å ha en foreldelsesfrist bryter med rettsprinsippene om foreldelse og forutberegnelighet. I forarbeidene til straffeloven er det et helt sentralt hensyn bak reglene om foreldelse at verdien av bevisene svekkes med tiden. Ikke bare blir det vanskeligere å bevise skyld, det blir også vanskelig for statsborgere å bevise sin uskyld, og det bør veie tungt i en rettsstat.

En foreldelsesfrist skal avspeile handlingenes alvorlighet. Eksempler på straffbare handlinger som i dag forældes, er grov menneskehandel, slaveri, grov kroppsska-

de eller mishandling, og de eneste forbrytelsene i straffeloven som ikke har foreldelsesfrist, er drap, terror, alvorlige krigsforbrytelser, voldtekt og seksuell omgang med barn.

I 2016 behandlet Stortinget en proposisjon som skulle sikre at myndighetene oppfyller kravene til rettsikkerhet som følge av Grunnloven og internasjonale konvensjoner. Da uttalte en enstemmig justiskomiteé følgende:

«Foreldelse er en viktig rettssikkerhetsgaranti som gir enkeltpersoner og virksomheter nødvendig forutberegnelighet. I tillegg spiller effektivitetshensyn inn, og at det alltid vil være behov for å sette punktum for sanksjonsadgang.»

Det er jeg helt enig i. Derfor er det rart at flertallet i denne saken i dag er imot foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap. Det vil jo nettopp gi forvaltningen incentiv til å gjøre grundigere undersøkelser ved selve saksbehandlingen og hindre at mulige tilbakekallingsaker blir liggende. Det er altså fornuftig også dersom en vil hindre byråkrati og overformynderi.

Da synes jeg det er viktig å få sagt en ting som ikke har vært oppe i debatten hittil, og det er at Norges rutiner og muligheter til sannsynliggjøring av asylsøkernes sannhetsvitner og begrunnelser for asylsøknaden har blitt mye bedre. Så det vi først og fremst snakker om her, er ikke signalet Norge gir for framtiden, det er de som kom hit på 1990-tallet, da Norge hadde dårlige rutiner for sannsynliggjøring av påstandene, vi snakker om.

Dagens regler skaper et A-lag og et B-lag, og her kommer jeg tilbake til de prinsipielle liberale verdiene dette storting skal stå for. Vi som har vært norske statsborgere siden fødselen, tilhører A-laget, som har et umistelig statsborgerskap. Vi kan utøve terror, svindle, lyve, stjele og drepe, men statsborgerskapet mister vi ikke. Statsborgere som ikke er født i Norge, derimot, men som kom til Norge for 20 eller 30 år siden, tilhører B-laget. De kan til og med bli gjort statsløse fordi de kanskje har gjort feil da de kom hit og søkte om asyl.

For meg har en sånn forskjellsbehandling ingenting å gjøre i en moderne rettsstat. Uten en foreldelsesfrist gir Norge langt dårligere rettssikkerhet for sine borgere enn veldig mange andre land i Europa – Tyskland, Finland, Belgia og Frankrike har alle foreldelsesfrister, og det er også vanlig i Europa at man overhodet ikke praktiserer tilbakekall av statsborgerskap, fordi man forutsetter at myndighetene gjorde jobben sin da folk fikk opphold, og da de fikk statsborgerskap.

Bjørnar Moxnes (R) [14:27:31]: Rettssikkerhet er en forutsetning for nær sagt alle rettigheter vi har. Jeg håper vi i Stortinget er enige om å styrke rettssikkerheten og verne om den, uavhengig av hva man måtte

mene om innvandrings spørsmål. Vi bør også være enige om å stille strenge krav til de instansene som behandler søknader om asyl, oppholdstillatelse og i siste instans statsborgerskap – krav om en kvalitetsmessig, grundig og effektiv behandling. Der det gjøres feil og nye opplysninger må innhentes, bør det skje innenfor fastsatte tidsrammer. Dette er helt grunnleggende og rimelige krav vi bør være enige om å stille til UDI, UNE og domstolene.

Hvis ikke UDI og UNE har tid til å behandle disse sakene innenfor et gitt tidsrom, f.eks. fem år, ti år eller mer, er ikke løsningen å fortsette uten foreldelsesfrist. Da er løsningen å øke kapasiteten. Systemet er laget for å ivareta mennesker som skal få sakene sine behandlet. Da skal ikke menneskene tilpasse sine skjebner til byråkratiske hindringer, men det har åpenbart litt for mange partier på Stortinget dessverre glemt.

Det finnes noen saker som ikke har foreldelsesfrist, det gjelder bl.a. voldtekt, drap og alvorlige terrorhandlinger. Når vi ikke har noen slik frist på andre lovbrudd, de fleste lovbrudd, er det av gode grunner. Det er, som vi vet, fordi bevis svekkes over tid, og fordi lang saksbehandlingstid er en enorm påkjenning for den enkelte, noe som igjen har enorme ringvirkninger for samfunnet rundt. Folk som ellers er i arbeid, og som holder hjulene i gang, får livet satt på vent og kastes ut i usikkerhet. Derfor bør sakene som er satt på vent etter fjorårets vedtak om domstolsbehandling, tas opp raskest mulig, så folk kommer i gang igjen med livet sitt i lokalsamfunn i Norge og slipper å vente på å få et svar.

En palestinsk familie risikerer nå – etter nærmere 30 år i Norge – å miste statsborgerskapet. Barn og barnebarn skal straffes for en påstått saksbehandlingsfeil for 20 år siden. Vi hadde, tror mange, avskaffet arvesynden i Norge, men åpenbart ikke når det gjelder etterkommere av innvandrere. Hvis familiemedlemmene mister statsborgerskapet, blir de statsløse. De havner i et juridisk ingenmannsland. De vil ikke ha rett til å bo eller leve i noe land i verden. Dette svarer Arbeiderpartiet, Høyre og andre på med det diffuse begrepet «forholdsmessighetsvurdering». Det vi trenger, er faste regler og faste rammer framfor politisk tåkeprat – og et system som det stilles krav til, akkurat som vi stiller krav til personene som får sakene sine behandlet i systemet.

Det finnes flere integreringsutfordringer i Norge, men å bruke tid og krefter på å gå igjennom 20–30 år gamle saker om statsborgerskap, er ikke blant våre integreringsutfordringer. Tvert imot skader det integreringsarbeidet fordi det skaper utrygghet blant innvandrere og deres etterkommere. Skal folk kunne bli aktive deltakere i samfunnet vårt, og skal vi få til en god integrering her i landet, er en grunnleggende sikkerhet for at man er norsk, og at man tilhører Norge, en forutsetning.

Jeg vil berømme ungdomspartiene, som – utenom Fremskrittspartiets Ungdom – samlet har gått ut og krevd en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap. Dessverre gjør Venstre og Kristelig Folkeparti helomvending i saken, men ungdomspartiene deres står støtt og gir ikke etter for presset fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Vi i Rødt mener at alle skal ha den samme rettsikkerheten, og vi krever at hensynet til våre innbyggers trygghet og rettigheter skal være førsteprioritet uansett hvor de opprinnelig kommer fra.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jan Tore Sanner [14:32:47]: Kunnskapsdepartementet har hatt på høring forslag om endringer i statsborgerloven som kan ivareta de hensyn som en foreldelsesfrist skal ivareta. Forslagene følger opp Stortingets anmodningsvedtak av 9. mai 2017, som ble vedtatt i forbindelse med Stortingets behandling av representantforslag om domstolsbehandling ved tilbakekall av statsborgerskap.

I høringsnotatet er det bl.a. foreslått å lovfeste at norsk statsborgerskap ikke skal tilbakekalles dersom det ut fra forholdets alvor og statsborgerens tilknytning til Norge vil være et uforholdsmessig inngrep overfor vedkommende selv eller nærmeste familie. I vurderingen skal det bl.a. legges vekt på hvor lenge personen har bodd i Norge, og hvor lenge personen har vært norsk.

Det er foreslått at eventuell statsløshet skal inngå som en del av vurderingen av om det er forholdsmessig å tilbakekalle det norske statsborgerskapet.

Det er også foreslått lovendringer for å presisere at barn og barnebarn som hovedregel ikke kan miste statsborgerskapet som følge av feil begått av barnets foreldre eller besteforeldre. Et begrenset unntak er foreslått for tilfeller der barnet har liten tilknytning til Norge. Det er foreslått at barns statsborgerskap ikke skal kunne tilbakekalles dersom barnet dermed blir statsløst.

Det er videre foreslått at det skal presiseres i loven at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i saker som berører barn.

Forvaltningen og domstolene er godt egnet til å foreta forholdsmessighetsvurderinger, og vil kunne besørge de hensyn som en foreldelsesfrist skal ivareta. Å lovfeste forholdsmessighetsvurderingen vil i ytterligere grad sikre dette.

En absolutt foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap vil kunne ha uheldige konsekvenser. I enkelte tilfeller kan det sett hen til forholdets alvor være forholdsmessig og ønskelig å tilbakekalle, selv om det har gått lang tid siden vedkommende ble norsk. Det kan være tilfeller der personen aktivt benytter ulike identi-

teter, f.eks. til å begå alvorlig kriminalitet. Vedkommende har ikke nødvendigvis heller sin primære tilknytning til Norge og kan være bosatt i utlandet.

En foreldelsesfrist vil i større grad gjøre det mulig for personer å fortsette å leve dobbeltliv på ulike identiteter. Det norske statsborgerskapet gir også rettigheter som kan benyttes til ulovlig virksomhet i andre land, og i verste fall kan personen utgjøre en sikkerhetsrisiko.

I disse tilfeller er det viktig å ha en adgang til å tilbakekalle.

Saker om tilbakekall av statsborgerskap er svært ressurskrevende å behandle for utlendingsmyndighetene, som etter forvaltningsloven har plikt til å påse at saker er så godt opplyst som mulig før det treffes vedtak i saken. Sakene skal behandles og vurderes individuelt på en måte som ivaretar rettsikkerheten til den enkelte. En generell saksbehandlingsfrist for denne sakstypen vil være lite egnet til å sikre en individuell behandling.

Selv om det kan ha negative konsekvenser for den det gjelder at saken trekker ut i tid, tilsier tungtveiende hensyn, som kontrollhensyn og hensynet til rettsikkerheten for den enkelte, at det ikke bør innføres saksbehandlingsfrist i disse sakene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [14:36:48]: I fjor fikk Arbeiderpartiet sammen med resten av den daværende opposisjonen gjennomslag for domstolsbehandling av tilbakekall av statsborgerskap. I samme forslag ble det understreket fra komiteens side at i alle saker om tilbakekallelse skulle det være en forholdsmessighetsvurdering som særlig skulle se på botid og tilknytning til Norge – dette for å sikre at mennesker med hele livet sitt i Norge ikke skulle bli fratatt statsborgerskapet sitt av bagatellmessige grunner. Saken om domstolsbehandling er nå ute på høring. Hvordan mener statsråden han ivaretar rettsikkerheten til den enkelte som skal få tilbakekall av statsborgerskapet sitt vurdert?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:37:30]: Høringen er nå avsluttet, og departementet er i gang med å vurdere de høringsuttalelsene som har kommet inn. Det har kommet mange viktige momenter som vi nå går igjennom og vurderer. Det som vil være sentralt, handler nettopp om å lovfeste forholdsmessighetsvurderingen. Det mener vi er et sentralt punkt i dette, og at det kan ivareta de hensyn som foreldelsesfrist er ment å ivareta. Jeg tar sikte på å legge frem forslag for Stortinget før sommeren.

Heidi Greni (Sp) [14:38:25]: Vi mottar mange henvendelser fra folk som får beskjed om en eventuell tilbakekalling, og så går det mange år før de hører noe

mer fra myndighetene. Vi har også eksempel på at de, etter at de har fått et sånt varsel, opplever at de får innvilget familiegjenforening, f.eks., eller familieetablering med en kone fra utlandet. De får unger, etablerer familie osv., og det går mange år før de hører noe mer. Mange oppfatter dette som at saken da er lagt bort, men etter kanskje fem–seks år får de beskjed om at statsborgerskapet er tilbakekalt. Stemmer det at det kan gå så enormt mange år fra de får varselet til de får en avklaring? Og hvis det stemmer, hva vil statsråden i så fall gjøre for å redusere denne saksbehandlingstiden? Jeg regner med at vi er enige om at det er en veldig stor belastning?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:39:29]: Nå er det vanskelig for meg å kommentere innholdet i de henvendelsene som representanten Greni måtte få, og det er heller ikke mulig for meg å si noe generelt om tidsbruken i denne type saker, utover at det er krevende saker. Her skal det tas individuelle hensyn, her skal man ivareta rettssikkerheten, og her er det også et behov for å utøve kontroll av de opplysningene man har fått inn. At sakene er krevende, gjør også at det kan ta noe tid. Nå har jo mange saker også blitt stilt i bero i påvente av den saken vi skal legge frem før sommeren. Det betyr at det er en betydelig restanse som også må håndteres. Men jeg er enig med representanten i at det er i alles interesse at disse sakene behandles så raskt og effektivt som mulig, samtidig som man ivaretar hensynet til kontroll og rettssikkerhet.

Karin Andersen (SV) [14:40:38]: Det er viktige sider ved denne saken som handler om forholdet mellom rettsstaten og den enkelte innbygger, som jeg synes det ikke virker som regjeringen tar på særlig alvor. Statsråden sier sjøl i sitt innlegg nå at det kan handle om bagatellmessige forhold. Men et bagatellmessig forhold kan også være en feil som er begått, og som er begått for lenge siden. Da har rettsstaten prinsipper for foreldelsesfrist i andre saker, spesielt fordi man har problemer med å føre bevis for ting som har skjedd for veldig lenge siden. Så det er en forsikring fra myndighetenes side om at man ikke skal begå overgrep mot folk der de sjøl har liten mulighet til å bevise det, og der også myndighetenes mulighet til å avklare fakta i saken blir mindre.

Ser ikke statsråden at de forholdene er til stede i disse sakene i stort monn når det handler om noe så alvorlig som et statsborgerskap?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:41:45]: Jo, jeg er helt enig i at dette er prinsipielle og viktige spørsmål, og at det handler om forholdet mellom rettsstaten og den enkelte. Det er nettopp derfor jeg opplever at hele Stortinget tar disse spørsmålene svært alvorlig, der flertallet

nå avventer den grundige saksforberedelsen som departementet har knyttet til den saken som vi tar sikte på å legge frem før sommeren.

Som jeg understreket i mitt innlegg: Med lovfesting av forholdsmessighetsprinsippet skal norsk statsborgerskap ikke tilbakekalles dersom det ut fra forholdets alvor og statsborgerens tilknytning til Norge vil være et uforholdsmessig inngrep overfor vedkommende selv eller nærmeste familie. I vurderingen skal det bl.a. legges vekt på hvor lenge personen har bodd i Norge. Så her tar vi nettopp hensyn til den enkelte og at rettsikkerheten skal sikres.

Karin Andersen (SV) [14:42:55]: Grunnen til at regjeringen jobber med dette, er at det er et flertall på Stortinget som har bedt regjeringen om å gjøre det, det er jo ikke regjeringens eget initiativ å gjøre dette. Men i og med at vi nå har en lov som gjør at man kan frata noen statsborgerskapet ved straff, og der er altså kravene at man ikke skal kunne straffes med å miste statsborgerskap for noen handlinger man har begått før man var 18 – regelverket for tilbakekall av statsborgerskap er ikke slik i dag – må jeg spørre statsråden: Synes han det er rimelig at vi har en strengere behandling for den som kanskje har gjort en feil i en veldig klemt og alvorlig situasjon, som ikke egentlig medfører at man har gjort noe annet feil i ettertid, enn for den som f.eks. har begått en terrorhandling mot Norge?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:43:58]: Jeg har ikke tenkt å gå ytterligere inn i disse spørsmålene nå, og det skyldes den realitet at vi nå vurderer de høringsinnspillene som har kommet, og at vi skal legge frem saken før sommeren. Da vil Stortinget få grundig mulighet til å vurdere alle sider ved denne saken.

La meg bare vise til at det både er hjemlet i Europarådskonvensjonen om statsborgerskap av 1997 og i FNs konvensjon om begrensning av statsløshet av 1961 at det er åpnet for tilbakekall i tilfeller der statsborgerskapet er ervervet på grunnlag av uriktige opplysninger. Det betyr at dette har forankring også i internasjonal rett, og de spørsmål som representanten tar opp, vil vi ha mulighet til å komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Une Bastholm (MDG) [14:45:02]: Det er noen begreper som går litt igjen i debatten. Ett av dem er begrepet «absolutt frist». Det er jo ikke noen frist i dag. Vi snakker om hvorvidt det overhodet skal være en frist. I de fleste tilfeller vil jeg tro hele Stortinget samlet kunne vært enige om at det kunne være unntak fra den fristen, f.eks. om man begår terrorhandlinger mot staten.

Et annet begrep som går igjen, er dette med forholdsmessighet, og jeg synes det er bra at vi også politisk har tatt prinsipielt stilling til det. Men det er også sånn at

i forvaltningsretten er det allerede et ulovfestet prinsipp å vurdere forholdsmessighet og proporsjonalitet, så det at man får det inn i domstolene nå, vil allerede sørge for det.

Det jeg savner, både fra statsråden her og i debatten, er de prinsipielle vurderingene av hvem som faktisk eier et statsborgerskap når det først er gitt. Spørsmålet mitt er egentlig: Hvorfor har Norge mer behov for kontroll enn Frankrike, Belgia, Finland og Tyskland?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:46:04]: Her får hvert enkelt land svare for seg. Jeg ser ikke noen grunn til at jeg skal gå inn og vurdere hvilke regler man har i andre land. Vi har foretatt og foretar vår vurdering av dette.

Det som synes å ligge til grunn for både representantens spørsmål nå og innlegg tidligere i dag, er at man er prinsipielt uenig i at det skal være mulig å frata statsborgerskap. Der viser jeg til mitt forrige svar, at det er hjemlet både i Europarådskonvensjonen og i FNs konvensjon om begrensning av statsløshet. Så dette er hjemlet både i norsk lov og i internasjonal rett, og vi mener at det er et viktig redskap som myndighetene må kunne ha i spesielle tilfeller.

Presidenten: Replikorkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [14:47:09]: Det har blitt framsatt en del merkelige påstander i denne debatten. Representanten Karin Andersen sier at alle blir behandlet som om de har begått alvorlig kriminalitet. Det er ikke riktig. Det er nettopp poenget med forholdsmessighet, som har blitt understreket av flere, som taler mot at alle skal bli behandlet som om de har begått alvorlig kriminalitet. Poenget er at man fortsatt bør og må ha muligheten til å handle mot dem som bruker og misbruker et norsk statsborgerskap som de har fått på feil premisser, til å begå bl.a. kriminalitet. Forholdsmessighetsvurderingen skal ta hensyn til bl.a. forholdets alvor. Dersom man har bodd 20 år i Norge, begikk en feil da man fikk det, og er godt integrert i dag, vil det bli vektlagt tungt i en slik sak. Derfor er det ikke riktig, det som har blitt framsatt.

Det er mange som liker å sammenligne med foreldelsesfrist for alvorlig kriminalitet. Det er også en merkelig sammenligning, for det er ikke straff å levere tilbake noe man ikke skulle hatt. Det er ikke straff hvis man stjeler en bil, å levere den tilbake. Derfor er det heller ikke straff å levere tilbake et statsborgerskap som man heller ikke skulle hatt. Det er merkelig at Miljøpartiet De Grønne mener man ikke i det hele tatt skulle ha mulighet til å ta fra noen et statsborgerskap som de åpenbart ikke skulle hatt. Ja, jeg mener det er naivt.

Representanten Andersen har også stilt en del spørsmål ved hvorfor man ikke i det minste kan innføre et krav om dobbelt statsborgerskap, dersom man skal ta et statsborgerskap som er ervervet på feil premisser. Det er flere grunner til at man heller ikke bør innføre det. En grunn er at det ville være veldig enkelt for en person som står i fare for å miste det, og har jukset til seg et norsk statsborgerskap, bare å kvitte seg med det andre. Da står man helt uten mulighet til å handle overfor åpenbare jukseverkere. Det er en naiv og feilslått tilnærming til problemet.

Grunnen til at man ikke kan miste statsborgerskapet hvis man f.eks. blir dømt for alvorlig kriminalitet og terror, er internasjonale konvensjoner som forhindrer det. Jeg tror representanten Andersen kan være veldig trygg på at dersom det hadde vært mulig å ta statsborgerskapet fra disse også, ville Fremskrittspartiet gått inn for det.

Karin Andersen (SV) [14:50:09]: Det siste innlegget fra Fremskrittspartiet beskriver veldig godt det jeg sier denne debatten får det til å høres ut som, for det omtales som om flertallet er kriminelle og har jukset. Det er ikke riktig. Det er den bølgen Fremskrittspartiet rir på, og som dessverre også flertallet er med på – at dette er et stort og alvorlig problem for Norge. Nei, det er et problem at noen kan operere med flere identiteter, men det kan vi ikke løse via statsborgerskap. Det må løses via biometrisk identifikasjon der man kan avsløre om noen opererer med forskjellige identiteter. Der har regjeringen en jobb å gjøre. Der kunne man absolutt brukt noen flere ressurser, framfor å bruke enormt mye ressurser på dette, slik man har valgt å gjøre.

Når det gjelder forholdsmessighetsvurderingene som regjeringen nå har blitt pålagt å utrede, er det riktig at de kan løse noe av dette. Man sier da at det skal veie tungt, men det gir jo ingen trygghet. Ikke engang etter 25–30 år gir det noen trygghet. Hvordan skal det være mulig for et menneske som har flyktet fra et annet land, å kunne bevise noe som skjedde så mange år tilbake, når det kanskje har foregått flere regimeskifter i tillegg? Det er umulig.

Det vil være en del tvil i noen av disse sakene, uten at det er grunn til fare for Norge på noen som helst slags måte. Den tvilen må myndighetene avklare i prosessen fram mot at man innvilger et statsborgerskap. Er tvilen stor og alvorlig, må det få konsekvenser da og ikke 25 år etterpå. Jeg synes det er rart at statsråden som har ansvar for integrering, ikke tar inn over seg de alvorlige utfordringene dette vil være for veldig mange som man nå begynner å rote i sakene til, og som ikke har gjort noe gærent. De har integrert seg, de jobber, de fungerer godt. Men man har liksom et politisk ønske – fra Fremskrittspartiet.

partiet særlig – om å rote i disse gamle sakene, for å holde ved like at kanskje alle som har kommet hit, særlig dem som er flyktninger, egentlig ikke er flyktninger.

Det er en feil måte å drive integrering på, det er en dårlig måte å drive integrering på, og det skaper ikke trygghet i samfunnet. Det hadde kanskje kunnet være bunnplanken her hvis det hadde vært noe fornuft i det, men det er det altså ikke.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [14:53:15]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om nasjonal satsing for flere lærere i skolen (Innst. 158 S (2018–2019), jf. Dokument 8:14 S (2018–2019))

Presidenten: Etter forslag fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:54:09] (ordfører for saken): Komiteen har i sitt arbeid vært aktiv på dette området siden stortingsvalget 2017, med fire representantforslag. Komiteen avholdt åpen høring i saken vi nå har til behandling, 18. desember. Vi takker for at sentrale organisasjoner innen utdanningsområdet og fra skoleiersiden deltok med tydelige innspill.

Engasjementet for lærerne i skolen er sterkt, både hos posisjonen og hos opposisjonen, selv om virkemidlene er vidt forskjellige. Forslagsstillerne fremmer forslag om å styrke rekrutteringen av lærere samt en forsterket satsing på virkemidler for å beholde nyutdannede lærere i yrket, bl.a. gjennom veiledning. Jeg beklager sterkt at komiteen og flertallet i Stortinget ikke har klart å enes om noen konstruktive tiltak for å følge opp engasjementet rundt lærernes stilling i skolen i denne omgang.

Det komiteen er enig om, er at lærerne er skolens viktigste ressurs, og at tilgangen på kvalifiserte lærere er en nøkkelfaktor for å sikre kvalitet i opplæringen. Faglig og pedagogisk trygge samt kompetente lærere er den viktigste enkeltfaktoren for en god skole og for å motive-

re nyutdannede lærere til å forbli i yrket. Et viktig tiltak for å forhindre frafall og lærermangel er derfor god veiledning av nyutdannede lærere. Og det er noe vi er nødt til å gjøre, nemlig å rekruttere flere lærere til yrket og sørge for at de vil bli der.

Granavolden-plattformen inneholder momenter komiteen også i dagens innstilling stiller seg bak, og punkter Stortinget har vedtatt før. Utfordringen er når regjeringen fremmer politikk som gir motsatt resultat. Vi trenger styrket desentralisert utdanning, ikke større utdanningsinstitusjoner som legger ned utdanningstilbud. Vi trenger kommuner med økonomisk handlingsrom til å ansette og å gi arbeidsvilkår til sine ansatte i tråd med Stortingets ambisjoner for lærertetthet, faglig og pedagogisk oppfølging og en overkommelig hverdag – ikke en regjering som blindt innfører nye krav til opp- og gjennomføring av lærerutdanningen, og ikke en regjering som stiller norm- og rapporteringskrav som binder opp ressurser og tvinger kommuner til å endre fra f.eks. den vellykkete Dovre-modellen til regjeringens standardiserte A4-skole. Regjeringens ambisjoner for lærerkarrierer og lærerspesialister overkjører treparts-samarbeidet både nasjonalt og lokalt. Det hindrer fleksibilitet i en krevende hverdag, der man vil ha flere spesialpedagoger og assistenter inn i skolen – ikke færre. La lærerne være lærere! La de nyutdannede som trenger veiledning, få veiledning!

Senterpartiet har ønsket seg en stortingsmelding om rekruttering av lærere. Her er hele Stortinget enig om at det er behov for økt rekruttering, bedre oversikt over tingenes tilstand og bedre håndtering av lærerne i tiden som kommer. Det er dette som må til for å sikre langsiktigheten i politikken og rekrutteringen. Dette burde det ikke gå politisk prestisje i, men være bred enighet om. Når vi alle enes om at lærerne er den viktigste enkeltfaktor for at elevene lykkes i skolen, burde det ikke være kontroversielt å legge fram en stortingsmelding om dem. Vi får nå en stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap, som skal legges fram for Stortinget høsten 2019. Vi forutsetter at lærerne er en viktig del her.

Økende lærermangel og dårlige søkertall til grunnskolelærerutdanning for 1.–7. trinn gir varselsignal om at nettopp de yngste barna blir rammet av lærermangelen.

Detaljstyring, tidstyver og manglende tillit til praksis i klasserommet er også graverende tilbakemeldinger fra lærerprofesjonen. Her mener Senterpartiet økt fokusering på nettopp tid til faglig arbeid i fellesskap er løsningen, framfor flere pålegg fra regjeringen. Statsråden har videre satt ned et tidstyvutvalg. Det er bra temaet blir satt på dagsordenen, men et slikt utvalgsarbeid må bli fulgt opp. Nasjonale prøver og standardisering er en

utfordring og en tidstyv som hindrer lærerne i å følge opp det lovverket som pålegger dem å tilpasse opplæringen til hver enkelt elev. La lærerne være lærere!

Lærertetthet er viktig i hele grunnopplæringen. Fra-fallet i videregående skole, særlig blant gutter på yrkes-fag, er altfor høyt. Ungdata-undersøkelsen viser at stadig flere unge, både gutter jenter, sliter med skolerelatert stress og udefinerbare psykiske og fysiske helseplager. Flere kvalifiserte lærere med tid til å se og å følge opp hver enkelt ungdom er etter Senterpartiets syn et viktig tiltak for å sikre alle ungdommer et likeverdig og godt opplæringstilbud, uavhengig av hvor de går på skole, eller hvilke forutsetninger og behov de har.

Med det vil jeg ta opp de forslagene der Senterparti-et er medforlagsstiller.

Presidenten: Representanten Marit Knutsdatter Strand har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Turid Kristensen (H) [14:59:26]: Regjeringen har høye ambisjoner for norsk skole. Det er godt kjent at læreren er skolens viktigste ressurs, og at tilgangen på kvalifiserte lærere er en nøkkelfaktor for å sikre god kvalitet i opplæringen. Det er vi nok alle enige om. Vi er nok alle også opptatt av at vi skal ha nok kvalifiserte lærere i skolen, men her slutter kanskje også enigheten – ikke minst når det gjelder hvilke tiltak som best kan sikre oss at vi får nok kvalifiserte lærere, hvor mye som må vedtas og pålegges fra oss på Stortinget, og om vi kan ha tiltro til at kommunene selv kan håndtere mange av de tiltakene som er ønskelige og nødvendige for å sikre oss nok gode lærere i skolen.

Framskrivninger fra SSB er nettopp framskrivninger. Dette viser hva lærermangelen blir i fremtiden hvis situasjonen ikke endrer seg – hvis ikke rekrutteringstiltak settes inn, hvis ikke lærerutdanningene oppfattes som attraktive og flere søker seg til utdanningene, hvis vi ikke sørger for at de som tas opp til utdanningen, har forutsetninger for å fullføre, hvis ikke utdanningene har god kvalitet og får flere til å gjennomføre studiene. Disse beregningene er derfor ikke en fasit, men et verktøy som gjør det mulig å sette inn tiltak som kan påvirke utviklingen de neste årene. Erfaringen viser at lærermangel kan forebygges med de rette tiltakene.

Det er likevel ingen tvil om at regjeringspartiene tar denne utfordringen på største alvor. Regjeringspartiene har allerede gjort mye for å bedre utviklingen og møter utfordringene med en rekke offensive grep. I 2018 ville nesten én av ti søkere til høyere utdanning bli lærere – en svært gledelig utvikling. En av forklaringene på dette kan være at regjeringspartiene har innført femårige lærerutdanninger på masternivå og skjerp kravene til opptak. Dette styrker lærernes fagkompetanse, øker

lærerutdanningenes status og gjør dem attraktive for flere.

Penger og lønn er heller ikke ubetydelig, og masterutdanningen gir nyutdannede lærere høyere startlønn – en differanse på ca. 70 000 kr. Regjeringen har også innført en ordning med sletting av studielån for lærere som tar jobb i skolen etter å ha fullført femårig grunnskolelærerutdanning eller lektorutdanning. Ordningen skal bidra både til rekruttering, til økt gjennomføring og til at nyutdannede lærere tar jobb i skolen.

Regjeringen har også et ønske om at flere som jobber i skolen, og som ikke har formell lærerutdanning, får anledning til å kvalifisere seg, og at flere lærere som har godkjent lærerutdanning for høyere trinn, kan få kvalifisere seg til å undervise på 1.–4. trinn, altså en mulighet til å få en dobbeltkompetanse. Det er derfor igangsatt et arbeid med å sørge for nettopp dette.

Regjeringen ønsker likevel at flere lærere skal ønske å bli i skolen – selv om lærere har lav turnover sammenlignet med andre profesjoner i kommunene. Vi har derfor lagt til rette for nye karriereveier, som f.eks. lærerspesialistordningen, som oppleves av lærerne som en alternativ og god karrierevei. Det viser også at det er riktig av regjeringspartiene å jobbe fram nye karriereveier i skolen. De nye veiledningsordningene for nyutdannede vil også bidra til at de får lyst til å bli. I tillegg har over 27 000 lærere fått tilbud om videreutdanning.

Jeg merker meg at i innstillingen har samtlige partier, unntatt SV, uttrykt at lærernes opplevelse av videreutdanningen og konsekvensene den gir, gir gode resultater. Det framstår som noe underlig, ikke minst siden SV i en merknad viser til at de selv har fremmet forslag om å gi alle lovfestet rett og plikt til dette. Men når de samtidig kutter 500 mill. kr i potten i sitt alternative budsjett, er det kanskje lettere å forstå.

Vi er også enig i at det er avgjørende at vi lykkes med å rekruttere enda flere studenter til lærerutdanningene framover, men vi mener i motsetning til opposisjonen at vi er bedre tjent med rekrutteringstiltak som ikke er nasjonale rekrutteringskampanjer. Det har derfor de siste årene vært bevilget midler til ulike tiltak i samarbeid med lærerutdanningsinstitusjonene. Det er også bevilget midler til rekruttering av menn og av lærere med innvandrerbakgrunn. Disse tiltakene til sammen er med på å øke attraktiviteten til læreryrket. De er med på å øke rekrutteringen og til å bidra til gode profesjonsfellesskap i skolene, noe som vil føre til at flere vil velge å bli og fortsette å jobbe i skolen.

Utfordringene er der, men jeg ser optimistisk på mulighetene vi har for å sikre elevene våre gode og kvalifiserte lærere i fremtiden. Dette er noe vi skal og må lykkes med.

Roy Steffensen (FrP) [15:04:20] (komiteens leder): Det var en god oppsummering av mye av regjeringspartiernes politikk fra representanten Kristensen. Er det noe vi kan være enige om, er det at det vil være gode jobbmuligheter i årene som kommer, for dem som ønsker å bli lærer. Vi vet at det skal ansettes veldig mange nye, og det er en utfordring som vi må løse, og som vi er i ferd med å løse.

Som saksordføreren var inne på, opplever jeg at det er bred enighet i denne salen om målet, som er å skaffe flere lærere, men så er vi kanskje noe uenige om hvordan vi kommer oss dit. Regjeringspartiene har i snart seks år jobbet nettopp med å heve statusen for læreryrket, og det har vi tenkt å fortsette med i tiden som kommer. I dagens sak kommer vi til å stemme mot forslagene fra opposisjonen, enten fordi vi er uenige, som f.eks. om kompetansekrav, eller fordi vi mener at forslagene er unødvendige, som f.eks. å forskriftsfeste veiledningsordningen, eller fordi vi mener at dette må håndteres av kommune- og skoleeier, som forhandlinger om lønn, eller fordi regjeringen allerede gjør en solid innsats på feltet, som f.eks. forslag nr. 12, fra Arbeiderpartiet og SV om å sørge for at bevilgningene til etter- og videreutdanning holdes på et høyt nivå.

Som representanten Kristensen var inne på, er det bare to måneder siden Sosialistisk Venstreparti foreslo et kutt på 500 mill. kr til etter- og videreutdanning, og i valgkampen i 2013 husker jeg at Arbeiderpartiet drev valgkamp på at om de bare fikk fortsette, skulle de doble antallet som fikk etter- og videreutdanning, fra 1 500 til 3 000. Vel, fakta er at vi klarer å gjøre en ganske god jobb med dette uten deres hjelp. I år vil over 7 000 lærere få dette tilbudet, og i de årene vi nå har styrt, har nesten 30 000 lærere fått etter- og videreutdanning.

Det er godt å se at Arbeiderpartiet og SV nå kommer etter, for dette er et viktig moment for at flere blir værende i yrket som lærer. I alle mine møter med lærere er noe av det viktigste de selv trekker fram, muligheter for videreutdanning. Dette er med på å øke kvaliteten på undervisningen, noe som bekreftes av at sju av ti lærere endrer på undervisningsopplegget sitt etter at de har gjennomført videreutdanning.

Forslag nr. 4, om å fjerne firerkravet i matematikk er eksempelvis noe vi er imot. For å rekruttere lærere må vi også rekruttere studenter som gjennomfører utdanningen. Klare kompetansekrav gir bedre lærere. Det fører til at gjennomføringsgraden øker, fordi søkerne har et høyere karaktergjennomsnitt med seg fra videregående skole og har dermed bedre forutsetninger for å fullføre. Det er noe vi har sett fra tidligere år gjennom forskning og erfaringer fra andre studietilbud. Vi vil ha de beste søkerne til lærerutdanningen, og derfor har vi stilt strenge-

re opptakskrav, noe som sørger for at statusen til læreryrket øker, og som på sikt vil gi flere gode lærere.

Andre tiltak vi har gjort for å motvirke lærermangel, er bl.a. å øke statusen gjennom innføring av masterutdanning, som vil gi høyere lønn, bedre veiledning for nyutdannede lærere for å hindre et eventuelt frafall tidlig i yrkeskarrieren, og vi har innført ordninger for sletting av studielån for lærerutdannede ut fra hvilken type utdanning de har, eller hvor de ønsker å bosette seg for å jobbe. Vi mener at summen av tiltak vi har gjort, er viktig både for å sikre rekruttering og for å sikre at flere lærere blir i klasserommet.

Selv om vi har gjennomført mye og allerede ser en del resultater, som f.eks. at det har kommet flere kvalifiserte lærere i skolen, og at 15 pst. flere søkte seg til grunnskolelærerutdanningen på 1.–7. trinn, er det likevel ikke tid til å heise flagget og slappe av. Vi ser at tilgangen på kvalifiserte lærere fortsatt vil være en utfordring noen steder i landet i årene som kommer, og derfor skal dette arbeidet fortsatt ha høy prioritet.

Jeg har tro på at mye av det som er igangsatt, vil ha god effekt, men vi må også gi tiltakene tid til å virke. Som representanten Kristensen påpekte, har regjeringspartiene høye ambisjoner for norsk skole. Vi ser at pilene begynner å peke i rett retning. Vi ser at elevene lærer mer, at de er mer til stede, at færre faller fra, og vi ser også at flere nå vil bli lærere. Derfor skal vi holde stø kurs og intensiteten oppe i arbeidet med å forbedre og fornye norsk skole og i arbeidet med å øke rekrutteringen til læreryrket.

Torstein Tvedt Solberg (A) [15:09:08]: Jeg er enig med dem som sier at det er ingen uenighet i denne sal om at læreren er viktig. Vi i Arbeiderpartiet har en ubetinget kjærlighet til lærerne, vi kan rett og slett ikke få nok av dem. Arbeiderpartiet mener at mange nok lærere er en forutsetning for at barna lærer på skolen, er trygge på skolen og trives på skolen.

Mer overraskende er det kanskje at det er så stor uenighet i denne sal om hvordan en skal møte den økende lærermangelen vi i dag ser. Der må jeg si meg uenig med representanten Kristensen – uenigheten er ikke om hvordan vi skal møte den økende lærermangelen, men om vi skal møte den. Vår kritikk mot regjeringa er at den forholder seg passiv til den økende lærermangelen en nå ser. Beregning etter beregning viser nå at lærermangelen bare øker – sist med SSBs framskrivning fra november 2018, der framskrivningen mot 2040 viser at det er en mer alvorlig lærermangel vi går i møte, og samtidig ser vi en regjering som fortsetter å styre blindt mot den lærermangelen som vi ser, eller som i dag, da Studiebarometeret til NOKUT kom, der lærer- og lektorstudentene er de som er minst fornøyd med sin praksis,

og er blant studentgruppene som er lite tilfreds med sin utdanning. Selv etter alle disse beregningene, selv etter alle ulike studiebarometre og tilbakemeldinger en får, ser vi regjeringspartier som fortsetter å stemme imot alle forslag, forslag som i dag kunne ha endret den utviklingen som framskrivningene viser.

Jeg må si meg enig med representanten fra Senterpartiet – jeg er litt skuffet og til og med litt overrasket. I denne sal blir det i dag fremmet i alt 20 forskjellige forslag, stort og smått, men regjeringspartiene stemmer imot absolutt alt. De stemmer altså for ingenting – null. Regjeringa støtter ingenting, og det er samtidig som en ser at framskrivningene på lærermangelen bare blir verre. Der må jeg også si meg uenig med representanten Stefansen – vi har ikke tid til å vente, det er grep som bør tas nå.

Jeg forstår at regjeringa ikke synes opposisjonen er genial i absolutt alt vi gjør, men jeg må også si at jeg synes i hvert fall noen av forslagene våre er ganske så gode. Det burde vært rom for at en kanskje kunne vært med på i hvert fall noen, men det er en altså ikke. Det er skuffende at en stemmer imot de forslagene som kanskje kunne hatt mest effekt med tanke på å møte den økende lærermangelen. Avskiltingen av lærerne med tilbakevirkende kraft kunne vi satt en stopper for i dag. Det blir det ingenting av. Firerkravet i matte for nye lærerstudenter kunne vi satt en stopper for. Det blir det ingenting av. Det ble dessverre ofret i Kristelig Folkepartis forhandlinger. Disse to forslagene ville ha endret mye. Dessverre blir de i dag stemt ned.

Det er ingenting som hindrer regjeringa i å støtte de fleste av de andre forslagene som i dag skal opp i Stortinget, men allikevel sier regjeringa blankt nei til alt. Det synes jeg er en litt spesiell holdning til et så viktig tema. Regjeringa mener altså at alt den foretar seg, er helt genialt, men alt det opposisjonen foreslår og fremmer av ideer, nei, det må stemmes ned. Det blir feil. Jeg synes det framstår ganske arrogant. Det er spesielt arrogant mot de lærerne, rektorene og foreldrene som hver dag ser en annen virkelighet i skolen, og som må leve med lærermangelen, kjenne den på kroppen hver eneste dag.

Jeg har spurt meg: Ville det være så farlig om en stemte for noen av forslagene, f.eks. forslag nr. 8, der vi foreslår et kompetanseløft for de ukvalifiserte lærerne i skolen? En har sett en urovekkende økning i andelen ukvalifiserte som underviser i skolen. Her foreslår vi å ta grep. Hadde det vært så galt å støtte dette? Eller forslag nr. 9, om tiltak for å få tilbake reservestyrken – altså alle de tusenvis vi vet er utdannet lærer, men som ikke er i skolen i dag – hadde det vært så galt å støtte dette forslaget? Eller forslag nr. 10, der vi foreslår å sette i gang flere seniortiltak for å få flere til å stå lenger i jobb – hadde det vært så galt å støtte dette? Summen av diskusjonen vi

har i dag, er altså at alle de 20 forslagene som blir fremmet, stemmer en imot – en sier nei til alt.

Jeg er enig med dem som har sagt at engasjementet i denne saken er stort, kanskje spesielt utenfor denne sal, så jeg tror heller ikke denne debatten er over.

Jeg vil også si til regjeringa at hvis en tenker seg litt om nå og ombestemmer seg, skal vi fra opposisjonen være ganske raus – hvis vi da klarer å få til flertall for noen av forslagene – og dele litt av æren. Men fram til det skjer, vil vi fortsette til ord blir til handling.

Jeg vil ta opp de resterende forslag som Arbeiderpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Torstein Tvedt Solberg har tatt opp de forslagene han refererte til.

Mona Fagerås (SV) [15:14:29]: Mangelen på kvalifiserte lærere er en av de største utfordringene vi står overfor i norsk skole de kommende årene. SV mener det haster med å ta grep for å avhjelpe den alvorlige lærermangelen i skolen og sikre at elevene våre møter en kvalifisert lærer i klasserommet. At tusenvis av elever går til skolen hver dag og ikke får undervisning av en kvalifisert lærer, er uakseptabelt. Situasjonen er alvorlig i norsk skole.

Regjeringen har med vidåpne øyne bidratt til en lærerkrise gjennom avskilting av lærere og innføring av mattekrav. Dessuten har innføringen av femårig lærerutdanning på masternivå ført til en forskyvning av ferdigutdannede lærere. I tillegg har den nasjonale normen for økt lærertetthet økt behovet for flere lærere. SV har støttet innføringen av en masterutdanning, og ikke minst er vi glade for at lærernormen endelig er innført. Men det er uansvarlig og sterkt uforståelig at regjeringen ikke samtidig ser behovet for en nasjonal satsing på flere lærere.

Svært mange kommuner rapporterer om vanskeligheter med å tiltrekke seg ansatte med godkjent kompetanse for undervisning. Situasjonen er vanskelig over hele landet, men spesielt utfordrende er det i nord, der lærermangelen er størst. I Nord-Norge er det i tillegg slik at antallet ledige studieplasser ved flere av utdanningsinstitusjonene er dramatisk høyt.

Når det gjelder lærere uten godkjent utdanning, er tallet økende – fra 3,24 pst. i 2013 til 5,6 pst. i 2017. Den rød-grønne regjeringa lyktes med å snu en negativ trend på få år, noe som viser at dette er et spørsmål om vilje og prioriteringer – en vilje og evne til prioriteringer som er helt fraværende hos dagens regjering. I praksis medfører dette at det i 1,5 millioner skoletimer blir undervist av personer som ikke har utdanning. Dette er uheldig for kvaliteten på undervisningen og et stort paradoks når regjeringen avskilter lærere med formell lærerutdanning. Ja, jeg er faktisk en av disse.

Jeg mener derfor at denne regjeringen styrer med åpne øyne mot økt lærermangel og en skole med lavere kvalitet på undervisningen, stikk i strid med det regjeringspartiene har stått her og påstått før. Det haster med å ta grep for å avhjelpe den alvorlige lærermangelen og sikre at elevene møter en kvalifisert lærer i klasserommet. Skal vi få nok lærere, trengs det et kobbelt med tiltak, og vi må starte nå. Det foreligger i denne saken 20 konkrete forslag som ville ha vært med og hjulpet på den alvorlige situasjonen. Men ikke ett eneste av disse forslagene som foreligger i saken, kan regjeringspartiene være med på. De har heller lyst til å snu diskusjonen og snakke om at SV holdt tilbake 500 mill. kr til etter- og videreutdanningen, fordi de ikke vil snakke om at lærermangelen i norsk skole har økt med 50 pst. så lenge Høyre har sittet med ministeren.

Å foreslå kutt i kompetansehevingsmidler handler ikke om at SV er imot kompetanseheving. Det er for å synliggjøre en uenighet som vi har med regjeringen på to felter. Regjeringen bruker store summer på kompetanseheving av lærere som ikke ønsker det, og som heller ikke trenger det. Vi har fantastiske resultater på de nasjonale prøvene, som de er så opptatt av. I tillegg kommer vi ikke utenom at denne regjeringen har avskiltet erfarne lærere.

SV har i denne saken prøvd å være konstruktive og bevege politikken. Men vi får heller ikke støtte for vårt kompromissforslag, hvor høy gjennomsnittskarakter og dermed breddekompetanse kan trumfe firerkravet i matematikk. Det er beklagelig at vi har en regjering som ikke vil se på noen av de 20 forslagene for å gjøre noe med den mest alvorlige situasjonen vi har i norsk skole.

Jeg tar opp de forslagene SV står alene om.

Presidenten: Representanten Mona Fagerås har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Guri Melby (V) [15:19:57]: Venstre deler SVs engasjement for å få flere gode lærere i skolen. Gode og trygge lærere er det aller viktigste for barna våre. Vi vet hvor stor forskjell en dyktig lærer kan gjøre i et barns liv. Derfor har Venstre gjennom mange år satset systematisk for å løfte fram lærerne. Vi har kjempet for masterutdanning for lærere, som gjør lærerne bedre rustet til å undervise. Det har også bidratt til å øke statusen til læreryrket, og rekordmange studenter søker seg nå dit. Vi så i høst en kraftig økning i antall studenter som har startet på lærerutdanningen. Både ved grunnskolelærerutdanningen 1.–7. trinn og 5.–10. trinn har rundt 15 pst. flere studenter i år enn i fjor startet på studiet. Det viser at dette er tiltak som faktisk virker.

Jeg mener at den økte interessen for lærerstudiet også viser at kritikken mot karakterkrav i matematikk ikke treffer helt. Dette er et krav som ble innført for å sik-

re gjennomføring på grunn av høyt frafall. Det er kanskje for tidlig å konkludere med at det å stille høyere krav gjør studiet mer attraktivt, men det viser i hvert fall at det ikke er færre som søker seg til lærerstudiet etter at dette kravet ble innført. Tvert imot ser vi at både søker-tall og inntakstall øker.

For Venstre har en langvarig og systematisk satsing på videreutdanning av lærere vært et av de viktigste tiltakene for å sikre gode lærere i skolen. Det har vi prioritert i alle budsjettforhandlinger før vi gikk inn i regjering, og det prioriterer vi når vi sitter i regjering. Derfor er det nå rekordmange lærere som både får og benytter seg av tilbudet om videreutdanning. For oss har det vært viktig at dette også utvides til å gjelde flere fag, noe vi har fått gjennomslag for i regjeringserklæringen. Jeg må si at jeg er litt overrasket over at SV i innstillingen ikke vil anerkjenne den rekordstore satsingen på videreutdanning, at det gir gode resultater, og at dette er noe lærerne selv også opplever.

Vi har også fått på plass flere svært målrettede tiltak for lærerrekuttering som har fungert godt. Etter initiativ fra Venstre innførte regjeringen i 2017 en ordning med sletting av studielån for lærere som tar jobb i skolen. Det er et helt konkret tiltak som bidrar effektivt til å gjøre læreryrket mer attraktivt. Vi premierer også det å gjennomføre utdanningen på normert tid, det å utdanne seg for 1.–7. trinn og å ta jobb i Nord-Norge etter endte studier. Og den som får full uttelling, kan få over 160 000 kr av studielånet slettet.

Veiledning er viktig for å sikre nyutdannede lærere den oppfølgingen de trenger den første tiden i skolen. Vi er ikke uenige med SV i at dette er viktig. Det vi er uenige om, er virkemidlet for å sørge for at alle nyutdannede lærere får den veiledningen de trenger. Det vi mener vi må sørge for, er at det er rom for å se at behovene er ulike rundt omkring i Skole-Norge. På mange skoler jeg har besøkt, får lærerne god oppfølging og god veiledning. Lærere jobber tett sammen i team og samarbeider om både opplegg og undervisning, og de slipper å stå alene om de utfordringene som de møter. Det tette samarbeidet mellom lærerne gjør at de sammen kan finne løsninger og løse utfordringer. Det bidrar også til å løfte kvaliteten på undervisningsopplegget og på undervisningen.

Bedre organisering av lærernes arbeid er kanskje noe av det aller viktigste for å sikre at læreryrket er attraktivt. Det krever først og fremst en tydelig skoleledelse. Etter at jeg kom inn i utdanningskomiteen, har jeg besøkt mange skoler, og det som slår meg etter alle disse besøkene, er hvor viktig god skoleledelse er for at en skole skal lykkes. Vi trenger derfor ikke bare å fokusere på at vi må rekruttere gode lærere, vi må også utdanne og rekruttere flere dyktige rektorer – dyktige rektorer som gir tydelige rammer til lærerne, og som legger til rette for

god undervisning og for at alle elever blir tatt godt vare på. Rektorer som evner å rekruttere og beholde gode lærere, er kanskje det viktigste grepet som vi bør se på nå framover, for å sikre at vi har gode lærere i norsk skole også i framtiden – i tillegg til alle de tiltakene som regjeringen allerede er godt i gang med.

Opposisjonen etterlyser tiltak for å flere lærere i skolen. Jeg mener at den kritikken blir ganske hul all den tid jeg kan våge påstanden at vi aldri har hatt en regjering som har gjort mer for å sikre at vi har mange og kompetente lærere i norsk skole. Samtidig er det ingen tvil om at den satsingen må videreføres med uforminset styrke dersom vi skal sikre at alle norske barn møter kompetente lærere også i framtiden.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:24:35]: Det er ingen tvil om at vi har et behov for betydelig flere kvalifiserte lærere de neste årene, spesielt i grunnskolen. Det trengs økt rekruttering til lærerutdanningen på begge utdanningsnivåene, spesielt på 1.–7. trinn.

Ulike tiltak er satt i gang. Betydelige øremerkete midler har sikret flere lærere i grunnskolen, og Kristelig Folkeparti er veldig glad for at vi fra høsten 2018, i samarbeid med daværende regjeringspartier, fikk innført lærernormen på skolenivå, og fra og med 2019 trappes den ytterligere opp med en enda større lærertetthet for elevgrupper.

Målet med lærernormen er å sikre at alle elever i Norge har lik tilgang på lærerressursene, uavhengig av om de bor i en storby eller en bygd. Det er ikke tvil om at innføring av lærernormen i seg selv er et betydelig tiltak for rekruttering av flere lærere. Hvis vi ser hva lærere har sagt de senere årene om årsaken til at de slutter, har det ofte vært at de har erkjent at de står overfor en krevende oppgave, som det er å måtte forholde seg til for mange elever, og den dårlige samvittigheten dette har gitt mange lærere når det gjelder svekkede muligheter til å kunne følge opp den enkelte elev.

Færre elever per lærer gjør læreroppgaven mer overkommelig og skaper bedre forutsetninger for å drive tilpasset opplæring. Veiledningsordningen for nytilsatte lærere i grunnskolen, som vi fikk gjennomslag for sammen med regjeringen i budsjettet for 2019, er et annet viktig tiltak, som det nå er bevilget penger til, og som gir grunn til å tro virker positivt inn på å gjøre læreryrket mer attraktivt og bidra til å redusere frafallet i yrket.

Praktisk læring og veiledning fra en erfaren og gjerne en utdannet kollega innen veiledning det første året vil sikre en bedre overgang mellom utdanning og jobb og hjelpe lærerne til å lykkes. Jeg vil ikke utelukke at forskriftsfesting av veiledningsordningen i framtiden kan være en idé som bør drøftes nærmere, men nå er det viktig at vi først vinner erfaring og får muligheten til å ut-

vikle ulike modeller, slik at en kan få veiledningsordningen til å fungere etter sin hensikt.

Et tredje tiltak er knyttet til regjeringens bevilgning av midler til Nord universitet og Universitet i Tromsø for å utvikle modeller for å kvalifisere personer med ufullstendig lærerutdanning for tilsetting i skolen. I samarbeid med Utdanningsdirektoratet har disse to universitetene prøvd ut modeller på ulik måte og skal evaluere disse etter hvor vellykket de er med tanke på å kunne fortsette et opplegg også andre steder i Norge som sliter med å få kvalifiserte lærere. Det er derfor positivt og viktig at det nå prøves ut ordninger med fullføring for dem som har en påbegynt lærerutdanning.

Så konstaterer vi en økning i lærertettheten på 1 045 flere årsverk til undervisning fra skoleåret 2018/2019 sammenliknet med forrige skoleår. Dette er gledelige tall. Arbeidet med å sikre kvalifiserte lærere over hele landet må fortsette og forsterkes. Et virkemiddel det har vært snakket mye mindre om, er de mulighetene som kommunene selv har for rekruttering, nemlig utvikling av lokal lønnspolitikk rettet mot lærerrekuttering. Lokale lønnsavtaler gir handlingsrom for kommunene til å styrke rekrutteringen. Kommuner som Bodø har vist at dette virkemidlet gir et godt resultat. De har brukt det f.eks. for å rekruttere lærere til utkantsskoler.

I tillegg må jeg nevne den satsingen som noen lærerutdanningsinstitusjoner har utviklet gode modeller for, nemlig desentralisert utdanning. Det er et egnet og velprøvd virkemiddel som ikke bare styrker rekrutteringen, men som også rekrutterer lærere til områder som ofte sliter med å skaffe kvalifiserte folk. Behovet for flere lærere på 1.–4. trinn er velkjent og stort. Det er positivt at regjeringen nå vil gjøre det mulig for flere lærere som har godkjent lærerutdanning, å kunne kvalifisere seg for såkalt dobbel kompetanse.

Det er avgjørende at vi nå framover lykkes med å rekruttere flere studenter til lærerutdanningene – en utfordring som tas på det største alvor. Det er ingen enkle løsninger som kan gi svaret, men vi tror at summen av flere tiltak på både kort og lengre sikt vil bedre rekrutteringen ytterligere. Budsjettforlikene mellom nåværende fire regjeringspartier de siste årene har bidratt med midler til mange store og ulike rekrutteringstiltak som nå må få virke. De må følges opp med nye tiltak for å sikre alle elever kvalifiserte lærere i hele grunnskoleløpet.

Statsråd Jan Tore Sanner [15:29:49]: Læreren er den aller viktigste for å gi elevene en god skole, med mestring og læring.

Regjeringen har fra første dag og med stor styrke arbeidet for at det skal være tilstrekkelig mange lærere, og for at lærerne skal ha nødvendig faglig og pedagogisk kompetanse. Forslagsstillerne snakker derfor mot bedre

vitende når det hevdes at regjeringen siden 2013 med åpne øyne har styrt inn i en kritisk lærermangel. La meg bare vise til representanten Mona Fagerås, som i sitt innlegg var svært bekymret for situasjonen i Nord-Norge. Ja, det er utfordringer i nord, men andelen ukvalifiserte i Nord-Norge har gått ned når det gjelder årsverk. Førstevalgssøkere til grunnskoleutdanning for trinn 1–7 i Nord-Norge har gått opp 75 pst. i perioden 2013–2018.

Mye av det representantene foreslår, er bra og viktig. Flere av de foreslåtte tiltakene er allerede planlagt eller iverksatt. Vi begynner nå å se resultatene og forventer en positiv utvikling i årene som kommer. Sektoren må nå få ro og gode betingelser for å gjøre en skikkelig jobb. Vi bør ikke sette i gang nye tiltak som stjeler ressurser fra dem som er i gang.

Svaret på lærermangelen er ikke å senke kravene til kvalitet. En utdanning som stiller krav, tiltrekker seg motiverte studenter. Dette er også studenter som har bedre forutsetninger for å gjennomføre. Det ble innført karakter- og poengkrav i lærerutdanningen i 2005. Nå er det flere kvalifiserte søkere til lærerutdanningen enn før. Det er flere som møter opp ved studiestart. Andelen som gjennomfører utdanningen, økte etter at kravene kom. Å stille krav er å vise at vi har tydelige forventninger til og store ambisjoner for fremtidens lærere. Det er tross alt et av samfunnets aller viktigste yrker.

Regjeringen har innført en ordning for at studenter som tar lærerutdanning, kan få slettet studielån. Ordningen er landsdekkende. Målet er at flere søker lærerutdanning, at flere gjennomfører, og at flere tar seg jobb som lærer. For å få full uttelling må man ta grunnskoleutdanningen for trinn 1–7, ha gjennomført på normert tid og ta jobb i skolen etterpå. I tillegg er det en spesielt gunstig ordning nettopp for Nord-Norge.

Vi jobber aktivt for å rekruttere flere til læreryrket, særlig til trinn 1–4. Nylig har vi gitt 7 mill. kr til å kvalifisere ukvalifiserte lærere og for at lærere for høyere trinn kan undervise på lavere trinn. Vi støtter rekrutteringstiltak, og vi støtter opp under lokalt arbeid. Særlig jobber vi med tiltak rettet mot mannlige søkere og søkere med minoritetsbakgrunn.

Det kan være tøft å være fersk lærer. Vi må jobbe for å beholde flere av dem i yrket. Sammen med organisasjoner for barnehage, skole og høyere utdanning har vi blitt enige om «Prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede nytilsatte lærere i barnehage og skole». Vi skal også tildele 60 mill. kr gjennom en tilskuddsordning for veiledning av nyutdannede, som kom på plass med budsjettforliket med Kristelig Folkeparti. Før vi går inn i diskusjoner om regulering gjennom lov eller forskrift, må vi gjøre oss erfaringer. Derfor vil vi følge utviklingen tett gjennom en egen evaluering.

Ordningen med lærerspesialister er et annet tiltak for å rekruttere og beholde lærere. Dette prøves ut og er en spennende karrierevei, både for unge lærere og for dem som har vært i yrket en stund.

Kvalitet i skolen og kvalitet i utdanning må til for å gjøre lærerutdanningen og læreryrket til attraktive valg. Jeg er glad for at universiteter og høyskoler jobber målbevisst for å rekruttere flere til lærerutdanningene og for å utvikle kvaliteten på utdanningene. Det er bra at kommunene sender lærerne sine på videreutdanning. Jeg er også glad for det gode samarbeidet i partnerskap mellom universiteter og høyskoler og skolene. Tillit, status og kvalitet kan ikke vedtas, det må vises gjennom handling og resultater. Vi har satt i gang gode prosesser, og vi ser resultater. Vi lover å jobbe videre for at alle barn skal møte faglig sterke og gode lærere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nina Sandberg (A) [15:34:53]: De fleste ser nå at mangel på kvalifiserte lærere er i ferd med å bli en trussel for norsk skole. Posisjonen, hører jeg, trøster seg stadig med at vi ser en viss oppgang i søkertallene, men det hører med i bildet at for mange av dem som fullfører utdanningen, slutter i løpet av de fem første årene. Vi må gjøre det vi kan for å beholde så mange som mulig av dem som er nyutdannet. Når vi vet at seks av ti ikke får veiledning, hvorfor kan ikke regjeringen på det grunnlaget støtte et så enkelt forslag som å forskriftsfeste veiledningsordningen for nyutdannede lærere?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:35:36]: Nå har vi fått på plass en avtale med prinsipper og forpliktelser for veiledning av nyutdannede og nyansatte lærere. Jeg er helt enig med representanten i at det er viktig med god veiledning. Gjennom budsjettforliket fikk vi også på plass 60 mill. kr som skal benyttes til dette arbeidet. Jeg kan ikke se at en forskriftsfesting nå ville gjøre en stor forskjell. Nå er det viktig at vi får prøvd ut den enigheten vi har fått på plass, og at vi får tildelt de midlene som ble vedtatt i budsjettet. Den ordningen skal evalueres, og så kan vi kanskje på et senere tidspunkt diskutere om en forskriftsfesting er nødvendig eller ikke.

Det er også en utfordring at noen slutter i løpet av utdanningen, men nettopp derfor er det viktig å sikre at man har et høyt nivå på de studentene som starter, for det bedrer også gjennomføringen.

Nina Sandberg (A) [15:36:42]: Det var en god overgang til det jeg skulle spørre om nå. Vi i Arbeiderpartiet er nå bekymret over at så mange som én av tre av dem som starter på grunnskolelærerutdanningen, slutter underveis i studiet. På studiebarometerlanseringen i dag så vi nok en gang at grunnskolelærerstudentene

jevnt over har mye å utsette på kvaliteten i utdanningen. Ikke nok med det – det har vært en veldig tydelig tilbakemelding fra lærerstudentene hele tiden mens Erna Solberg har regjert. Vi trenger et krafttak for å rekruttere og beholde lærere, og det er helt åpenbart et nasjonalt ansvar. Derfor spør jeg: Hvorfor stemmer regjeringspartiene ned f.eks. det enkle forslaget om en nasjonal rekrutteringskampanje?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:37:29]: Nå har vi en flertallsregjering med en ambisiøs plan for å styrke skolen, for å styrke lærerutdanningen og for å bidra til at alle barn kan møte en kvalifisert lærer. Som jeg sa i mitt innlegg, mener jeg at det er mange gode forslag fra opposisjonen. Flere av disse forslagene er vi godt i gang med. Andre forslag kommer til å bli gjennomført på et senere tidspunkt. Det at man ikke nå stemmer for opposisjonens forslag, betyr ikke at man nødvendigvis er imot alle forslagene. Det bør Arbeiderpartiet kjenne godt til. Jeg var selv representant under åtte år med rødgrønn flertallsregjering, og det var ikke slik at de daværende regjeringspartiene løp skoene av seg for å stemme for opposisjonens forslag. Men som sagt: Her er det et viktig engasjement og også forslag som selvsagt vil kunne bli vurdert på et senere tidspunkt.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [15:38:41]: Vår tverrpolitiske målsetting om nok kvalifiserte lærere i skolen har stått seg i flere år. Nå krasjer dessverre målsettingen front i front med økte kompetansekrav med tilbakevirkende kraft. Realiteten er at når kommunene i Nord-Norge bl.a. skal ansette, er det ikke kvalifiserte søkere. I samme område står plasser på lærerutdanningen tomme.

Hvorfor mener regjeringen det er bedre at elevene får undervisning gitt av ansatte uten lærerutdanning enn av lærere som tok lærerutdanning før 2014? Og når det gjelder Nord-Norge, opplever jeg at det i statsrådets innlegg er en vente-og-se-holdning basert på dagens tiltak. Hva vil regjeringen konkret gjøre for å ta tak i læremangelen i Nord-Norge?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:39:30]: Nå opplyste jeg i mitt innlegg at når det gjelder Nord-Norge, har andelen ukvalifiserte gått ned når vi ser på årsverk, og jeg viste også til at førstevalgssøkere til grunnskoleutdanning trinn 1–7 har økt med 75 pst. i Nord-Norge fra 2013 til 2018. Det betyr at noen av de tiltakene som regjeringen har iverksatt, åpenbart må virke. Et av de viktigste tiltakene er nettopp knyttet til avdrag på studielån, hvor det er en særskilt gunstig ordning for Nord-Norge, eller for tiltakssonen, nettopp fordi vi ser at der er utfordringene betydelige, og da er det viktig at vi

motiverer flere til å søke seg til lærerutdanning og ta jobb i nord.

La meg også vise til at vi i samarbeid med Nord universitet og Universitetet i Tromsø jobber med prosjekter som handler om å kvalifisere ukvalifiserte lærere, slik at de kan bygge på sin utdanning og bli fullt kvalifisert.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [15:40:42]: Det er et faktum at det i enkelte kommuner er mellom 20 og 30 pst. ukvalifiserte. Dette er alvorlig. Antall studieplaser har samtidig gått ned. Når det blir pekt på at andelen kvalifiserte søkere har økt, mener jeg vi også må stille spørsmål ved hva slags tall vi løfter fram. Omgjøring fra lån til stipend er krevende, og det er grunn til å spørre hvor treffsikkert det er. Statsråden tar også opp disse momentene i sitt brev til komiteen.

Jeg vil dra dette litt over på yrkesfag, for i dagens debatt hyller regjeringen økt oppmøte i videregående, men glemmer at det samtidig er flere som får «ikke vurdert» i fag. Særlige utfordringer er det nettopp i gjennomføringen av yrkesfag, der kun 57 pst. av guttene lykkes. Hva vil statsråden gjøre for at vi skal få mange nok yrkesfaglærere?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:41:40]: For det første er det viktig at enda flere ungdommer velger yrkesfag. Der kan vi sammen glede oss over at det går i riktig retning, ved at det er flere som nå velger yrkesfag – like mange som velger studiespesialisering. Det er også flere som fullfører og består, og flere som får lærlingplass. Vi har også en egen satsing på yrkesfaglærere og videreutdanning av yrkesfaglærere. Jeg mener det er viktig at vi viser at dette er en attraktiv vei å gå, og at regjeringen satser på yrkesfaglærere.

Det er ingen tvil om at det her også er utfordringer fremover. Skal vi lykkes med å heve statusen for yrkesfagene ytterligere, må det være en samlet satsing som handler både om de ulike studieløpene, om utstyr og om satsingen på lærerne innenfor yrkesfag.

Mona Fagerås (SV) [15:42:44]: Jeg har vært hos Kunnskapsdepartementet og hentet tall fra tre svært attraktive kommuner i Lofoten. I Vestvågøy er 9 av 125 lærere ufaglærte, i Vågan 7 av 120. Å drive tidlig innsats i Moskenes kan umulig være enkelt, for på småskoletrinnet der er 1 av 5 lærere ufaglærte. Dette er de faste. I tillegg har vi selvfølgelig vikarene, som er inne i kortere eller lengre perioder. Etter mine enkle beregninger ser ikke dette så veldig optimistisk ut, selv om jeg hører at ministeren er noe mer positiv. Skolene mangler kvalifiserte lærere, og mange lærere har ikke den fordypningen de må ha for å innfri kompetansekravene.

For mange av disse kommunene står valget derfor mellom å tilsette flere ufaglærte lærere og å sende flere

lærere på videreutdanning. Skal det være sånn? Og hva er ministerens råd til de kommunene som står i dette dilemmaet?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:43:49]: Det er i hvert fall ikke SVs svar, som er å senke ambisjonene. Jeg mener det er et veldig dårlig alternativ for elevene og for norsk skole å møte utfordringene vi har med å rekruttere kvalifiserte lærere, med å senke ambisjonene og kutte kraftig i etter- og videreutdanningstilbudet. Jeg forventer at kommunene har kompetanseplaner for sine skoler og sine lærere, og at de benytter seg av de svært gunstige ordningene regjeringen har lagt på bordet for videreutdanning av lærere. Det er et handlingsrom for skoleeiere for å tiltrekke seg lærere. Nå har vi også – som jeg refererte til i et tidligere svar – i samarbeid med Nord universitet og Universitetet i Tromsø et pågående prosjekt som handler om kvalifisering av lærere som har noe utdanning, men mangler det siste for å bli kvalifisert.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Regina Alexandrova (H) [15:44:04]: Det er gjort mange tiltak fra regjeringen for å styrke lærerutdanningen. Vi ønsker å gi barna våre de beste mulighetene for å lykkes på skolen og legge et godt grunnlag for videre utdanning og arbeidsliv. Da er satsing på lærerne et viktig tiltak for at barna våre skal møte en skole med godt faglig innhold og kvalifiserte lærere.

NIFUs årlige undersøkelse blant lærere som har gjennomført videreutdanning i regi av staten – Kompetanse for kvalitet – viser at lærerne har blitt bedre til å undervise, elevene lærer mer, lærerne selv har blitt mer engasjert i jobben sin, og de kommer til å endre undervisningen som følge av studiene. Dette er veldig positivt og viser at satsingen på etterutdanning gir resultater. Satsingen betyr mye for hverdagen til lærerne og elevenes faglige utbytte, og bidrar til å skape en bedre skole for alle.

I tillegg viser den målrettede satsingen de borgerlige har gjennomført på skole og utdanning, at elevene er mer til stede på skolen, flere fullfører, og karakterene går opp. Så det er allerede mange gode resultater av regjeringens målrettede skolesatsing. Det blir derfor noe underlig med Senterpartiets uttalelse om blind innføring av tiltak. Og SVs meget negative oppfatning av dagens satsing på lærere synes jeg er spesiell.

Innføring av femårig masterutdanning styrker lærernes fagkompetanse, gir økt lønn og bidrar til økt status for lærerutdanningen. For å sikre at flere lærere tar jobb i skolen etter utdanning har regjeringen innført en

ordning for sletting av studielån. I tillegg har Nord-Norge fått ekstra midler for å styrke rekrutteringen til lærerutdanning og jobb i skolen, slik som statsråden nevnte – 6,7 mill. kr i 2017 til rekruttering og kvalifiseringsarbeid og muligheten for å slette 55 000 kr av studielånet. Med dette tiltaket for Nord-Norge sammen med den nasjonale satsingen vil man kunne slette 161 000 kr av studielånet om man tar grunnskoleopplæring for trinn 1–7 på normert tid og jobber i Nord-Norge de tre første årene etter utdanningen. Dette gir økte muligheter for styrking av fagkompetansen i nord, og med nytt borgerlig flertall videreføres den gode skolepolitikken med å styrke kunnskap og mestring.

Nina Sandberg (A) [15:48:15]: Den økende lærermangelen i norsk skole er en alvorlig utfordring som må løses. I morges var jeg til stede på den årlige presentasjonen av Studiebarometeret, som er en undersøkelse som har blitt gjennomført siden 2013. Den dekker så godt som alle norske universitet og høyskoler og i alt nesten 1 800 studieprogram. Den undersøkelsen viste dessverre det som vi har registrert i flere år på rad: Grunnskolelærerstudenter er klart mindre tilfreds enn studenter i andre utdanninger. Det nasjonale gjennomsnittet for hvor fornøyd studentene er i sitt studieprogram, er på 4,1. På grunnskolelærerutdanningene er det 3,7 på 1–7 og 3,6 på 5–10. Så lærerstudentene er nesten uten unntak mindre fornøyd enn andre, uansett hvilket område man spør dem om: undervisning, tilbakemelding, veiledning, læringsmiljø, organisering, eksamen, medvirkning osv. Det uforståelige med dette er at regjeringen viser så liten vilje til å ta kontroll over et vedvarende problem som ikke kan løses av lærestedene alene.

Det nytter så lite at statsråden for høyere utdanning nøyer seg med å trekke institusjonenes innstilling og evner i tvil, som hun gjør i dagens Khrono. Statsråden sier at vi må bli litt mer utålmodige. Hun lurar på om utdanningsinstitusjonene bruker Studiebarometeret på riktig måte, før hun konkluderer med at Studiebarometeret er et verktøy som gir lærestedene anledning til å ta tak i problemene. Ja, det gjør det, men den anledningen har høyreregjeringen som den øverste ansvarlige hatt i alle disse årene, men veldig lite skjer.

En samlet komité har bedt regjeringen sikre nok kvalifiserte lærere gjennom en forsterket rekrutteringspolitikk og nye tiltak som bidrar til økt rekruttering til lærerutdanningen og til yrket. Det er et veldig tydelig signal. Studiekvaliteten i lærerutdanningen oppleves åpenbart ikke som god nok for dem som erfarer den. Vi i Arbeiderpartiet undres derfor over at regjeringen ikke prioriterer konkrete kvalitetsfremmende tiltak høyere, og hvorfor regjeringspartiene i dag stemmer ned en

mengde gode forslag som kunne bidratt til å gjøre lærerutdanningen mer attraktiv og til å få flere til å lykkes med å fullføre studiet.

Jorodd Asphjell (A) [15:50:59]: Det viktigste vi som samfunn kan gjøre, er å investere i våre barn og unge og sørge for at de har en god oppvekst og får mulighet til å lære på en god måte. Da er det viktig at de opplever trygghet i både lek, fysisk aktivitet og læring på skolen.

Det mest brukte uttrykket i denne debatten tror jeg er «dette kommer vi tilbake til på et senere tidspunkt». Jeg skal ikke si hvem som har sagt det – det kan salen selv vurdere.

Vi trenger en regjering som investerer i fremtiden – i våre barn og unge. Da trenger vi dyktige og motiverte lærere. De er vår viktigste ressurs for at barn og unge skal trives og lære. Da må vi bruke virkemidler som gjør at flere velger å utdanne seg som lærere og ønsker å stå i yrket ute i Kommune-Norge og i fylkene.

Hvilke virkemidler skal til for å få til dette? I mange sammenhenger er det viktig at skoleeierne, altså kommunene og fylkene, får nødvendige ressurser for å kunne rekruttere flere lærere. Det er viktig at de står i arbeidslivet i mange år – ikke som umotiverte arbeidstakere, men som motiverte arbeidstakere.

Behovet for lærere avhenger selvsagt av både skolestruktur, elevtallsutvikling, nyrekruttering og hvor mange som blir i skolen i årene framover. En viktig forutsetning er, som jeg sa, at kommunene får de nødvendige ressursene til dette, og at det blir en nasjonal rekrutteringsplan som setter kommunene i stand til å rekruttere. Lærertetthet er viktig for at lærerne skal ha nok tid til å følge opp hver enkelt elev.

Vi i komiteen var på en reise rundt omkring i Trøndelag noen dager. Lærertetthet i den videregående skolen er alfa og omega. Vi ser behovet for flere yrkesfaglærere. NTNU meldte at det vil være et stort behov for det i tiden framover – ikke bare flere elever. Hvis vi trenger flere elever, trenger vi i hvert fall flere lærere.

Når det gjelder forslag nr. 11, hvor vi ber regjeringen styrke og utvikle det desentraliserte yrkesfagtilbudet, stemmer altså regjeringspartiene imot det. Det forundrer meg når de i merknadene «viser til regjeringens betydelige innsats» – jeg gjentar – «betydelige innsats for å øke gjennomføringen av videregående skole». Akkurat dette står i hvert fall ikke til karakteren 5 i karakterboken.

Mona Fagerås (SV) [15:54:19]: Jeg føler meg litt som Carola: Jeg føler meg liksom litt «fångad av en stormvind». Det er fordi nesten 10 pst. av lærerne i hjemkommunen min ikke er kvalifisert. Det vil si at av min sønns tiårige grunnskoleutdanning er det ca. ett helt år hvor han har en lærer som ikke er lærer. Mange

av disse kommer til og med rett fra å være elev på en videregående skole til å bli ansatt som lærer selv.

Når jeg leser Nordahl-utvalgets rapport om manglende oppfølging av barn med særskilte behov og Stoltenberg-utvalgets bekymring for guttene i skolen, spør jeg meg selv hva vi egentlig kan forvente når ansvarlige utdanningsmyndigheter aksepterer at folk uten et fnugg av pedagogikk og elevkunnskap i 1,5 millioner skoletimer underviser barna vi sender til skolen?

Det er ikke bare i min hjemkommune man sliter. Andre kommuner er dessverre enda verre stilt. Flere kvalifiserte lærere er en viktig forutsetning for en god skole med høy kvalitet. Å sørge for gode lønns- og arbeidsvilkår er ett av flere viktige virkemidler for å rekruttere og beholde kvalifisert arbeidskraft. Lærerne i skoleverket har hatt en langt lavere lønnsutvikling enn resten av samfunnet. Regjeringspartiene snakker varmt om å øke statusen på læreryrket, men lukker øynene for at lønn har betydning for dette. For at flere kvalifiserte lærere skal ønske å bli værende i jobben og mange nye skal ønske seg inn i læreryrket, er jeg ikke i tvil om at også lønningene og lønnsvilkårene må forbedres.

Handlingsrommet som allerede finnes i avtaleverket, og som kan brukes til å heve lærernes lønnsnivå, må utnyttes. Hvorfor tør ikke noen av de andre partiene i denne salen engang å si det? De nasjonale utdanningsmyndighetens rolle som pådriver og initiativtaker for å nå nasjonale utdanningspolitiske mål skal være en støtte, ikke undergrave det etablerte trepartssystemet. Men i motsetning til SV, som mener at tiltak som berører lærernes lønns- og arbeidsvilkår, selvfølgelig må skje i samarbeid med partene i arbeidslivet og i tråd med gjeldende tariffavtaler, durer kunnskapsministeren i vei når han selv finner det opportunt, bl.a. ved å dele ut 122 mill. kr til lærerspesialister, uten forankring hos partene og muligens i strid med lærernes tariffavtale. Men å finne fram til løsninger sammen med partene, nei, det er visst å gå for langt. Forstå det, den som kan.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [15:57:30]: Dersom et yrke skal være attraktivt, må det være muligheter for kompetansepåfyll, for videreutvikling og for å velge nye veier i karrieren, slik f.eks. lærerspesialistordningen gir. Det er også viktig å være inkludert i et kollegium som diskuterer praksis og utforsker nye metoder. Det er imidlertid ingenting som tilsier at et yrke blir mer attraktivt ved at politikere reduserer krav til utdanningen eller kutter i muligheten til å få etter- og videreutdanning.

Da er det min undring: Hva mener egentlig SV i skolepolitikken nå? For litt over et år siden ba SV regjeringen love at regjeringen ikke skulle kutte i etter- og videreutdanning. Men de glemte åpenbart å fortelle sine

egne finanspolitikere dette, for i SVs alternative budsjett vil de kutte 500 mill. kr i etter- og videreutdanning – nesten 30 pst. av budsjettet. SVs representant Fagerås forsvarte kuttet både nå og da, og på Dagsnytt atten sa hun til og med at alt regjeringen har brukt på etter- og videreutdanning de siste årene – ja, 7,6 mrd. kr – kunne og burde ha blitt brukt på noe annet.

Det er for så vidt en ganske ærlig snuoperasjon og nedprioritering. Men nå er vi her i dag, to måneder senere, med SV som på den ene siden påstår at den rekordstore satsingen på videreutdanning ikke har gitt gode resultater, har vært bortkastet og bør kuttes, men på den annen side nok en gang ber regjeringen love at de skal videreføre bevilgningene til etter- og videreutdanning på «minst dagens nivå» i framtidige statsbudsjetter. De vil til og med innføre en rett for alle lærere til å få etter- og videreutdanning. Det faktum at SV nekter å betale for denne retten og selv vil kutte i dagens nivå, står kanskje et sted i usynlig blekk.

Dersom skolepolitikere i SV er bekymret for kutt i satsingen på lærernes kompetanse, eller at færre vil rekrutteres til læreryrket, bør de ta et oppgjør med eget parti. Kanskje skal de prøve, som representanten Fagerås selv kalte det, å synliggjøre en uenighet med regjeringen – uten å kutte i etter- og videreutdanning for 2 000 lærere.

For Høyre er det elevenes læring og utvikling som er det viktigste, og de største forskjellene i norsk skole er fremdeles mellom A- og B-klassen. Derfor har lærerløftet vært en av de viktigste satsingene for denne regjeringen. Nå er det rekordmange søkere til lærerutdanningen. Høyre og regjeringen skal holde trykket oppe uten å redusere krav og uten å redusere ambisjoner.

Så håper jeg at SV finner ut hva de egentlig mener om etter- og videreutdanning, for satsingen på etter- og videreutdanning er ikke en distraksjon fra den debatten vi her har om rekruttering av lærere – snarere tvert imot: Det er viktig for å rekruttere lærere.

Marit Arnstad (Sp) [16:00:32]: Når en lytter til debatten, kan en få et visst inntrykk av at det fra regjeringens partienes side ikke finnes noen særlige utfordringer knyttet til antallet lærere og lærerutdanning i Norge i dag. Men det gjør jo det. Det er klart at avskiltingen av allmennlærere ga et uheldig signal. Det har antakelig skjøvet en del lærere ut av skolen og også gitt et signal til en del av lærerne, gode lærere, som ikke har vært veldig klokt. Firerkravet i matematikk stenger en del gode, motiverte kandidater ute fra lærerutdanningen, og det er fortsatt slik at en del studieplasser står tomme. Lærernormen fører til en tøffere konkurranse om lærerkreftene. Den gir ennå ikke lik tilgang til lærere over

hele landet. Den fører til tøffere konkurranse, og den trekker ressurser fra bl.a. distrikter i Nord-Norge.

Jeg mener at etter en slik debatt må vi stille oss spørsmålet: Har vi en felles oppfatning om at det er et problem at det er mange ikke-kvalifiserte som underviser i dagens skole – er det et problem eller er det ikke? Er det et problem at i hver femte nordnorske kommune er hver femte lærer ikke kvalifisert, har ikke noen utdanning i det hele tatt, formelt sett? I noen kommuner er det mer enn hver fjerde lærer. En må i hvert fall erkjenne at det er et problem. Så kan vi drøfte om det har blitt bedre eller dårligere, og hvem som gjorde hva for noen år siden, men jeg forventer i alle fall at salen har en felles erkjennelse av det problemet.

Jeg opplever at regjeringen har en vente-og-se-holdning og håper på at dette skal gå bra. Det kan bli i overkant spennende. Jeg synes det er problematisk at vi har en regjering som til en viss grad undervurderer problemene, for det virker som om de synes det er vanskeligere at folk har 3 i matte, enn at det er en stor andel ikke-kvalifiserte som underviser i dagens skole. Det er vanskelig, rett og slett veldig vanskelig, å forstå.

Jeg har også sett litt på Studiebarometeret, og jeg må få lov til å nevne til slutt at Studiebarometeret viser at de studiestedene som har de mest fornøyde studentene, er steder som høyskolene i Innlandet, på Vestlandet, i Volda og i Nesna. Når det gjelder andre deler av grunnskolelærerutdanningen, er det Levanger og Bodø. Nord universitet har de mest fornøyde lærerstudentene. Det skulle en ikke tro – heller ikke når en ser hvordan regjeringens representanter for tida reiser rundt og snakker ned Nord universitet og peker på hvor store problemer det er der. Men de har altså studenter som er veldig godt fornøyd – kanskje litt i motsetning til en del av de største lærestedene.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Martin Henriksen (A) [16:03:41]: Vi har fått alvorlige tall om lærermangelen i skolen. SSB kom i november med framskrivinger mot 2040 som viser at situasjonen er mer alvorlig enn tidligere antatt. Vi står overfor en mangel på lærere. Fremdeles er det for få søkere til grunnskolelærerutdanningen. For mange faller fra i lærerutdanningen, for mange studenter velger å ikke starte i yrket, og for mange slutter i læreryrket etter få år. Konsekvensen er at altfor mange elever ikke får møte en kvalifisert lærer i klasserommet. Bruken av ufaglærte har økt med 40 pst. under denne regjeringa. I 2017 hadde 20 pst. av kommunene i Nord-Norge, – én av fem kommuner – mer enn 20 pst. ufaglærte lærere i klasserommet. Det er alvorlig hvis vi skal ha en inklude-

rende fellesskole der alle barn gis mulighet til å lære, til å trives og til å lykkes. Vi må ha nok lærere.

Dette er en varslet lærermangel som regjeringa har styrt mot med åpne øyne. Vi mener helt ærlig at regjeringa ikke har gjort det den kunne og burde ha gjort. En debatt har vært om kompetanseheving for lærere. Arbeiderpartiet vil ikke avskilte erfarne lærere, vi vil ha fullt trykk på kompetanseheving. Hvordan sikrer man det? Jo, dette er kommunenes ansvar, og da må kommunene ha en plan for hvordan man skal heve lærernes kompetanse, og hvilken kompetanse lærerne trenger.

Da Arbeiderpartiet spurte kunnskapsminister Jan Tore Sanner om hvor mange kommuner som hadde en kompetanseplan, var svaret at han ikke hadde oversikt. Han hadde heller ikke en plan for å skaffe seg en sånn oversikt. Kunnskapsministeren skjønte at dette kanskje kom litt galt ut, og gikk senere ut og sa at han ville ha kompetanseplaner i alle kommuner. Men han ville ikke gjøre noe aktivt for at det skulle skje. Tvert imot ba kunnskapsministeren Utdanningsforbundet, lærerne og foreldrene om å være med og sørge for at kommunene laget en kompetanseplan. Han plasserte ikke ansvaret hos ordførerne, kunnskapsministeren eller regjeringa sjøl, men hos lærere og foreldre. Jeg ble litt målløs. Hvis jeg hadde vært Siv Jensen da hun var i opposisjon, kan det hende jeg hadde blitt dypt sjokkert over denne ansvarsfraskrivelsen i møte med lærermangel og manglende kompetanseplaner. Det å ikke ha oversikt, det å ikke vite om kommunene følger opp den største satsingen på etter- og videreutdanning som Stortinget enstemmig har stilt seg bak, er en ansvarsfraskrivelse.

I dag hadde man hatt muligheten til å rette opp det og mange andre utfordringer i skolen, men regjeringa er ikke bare passiv i møte med lærermangelen, man stemmer imot samtlige 20 forslag som opposisjonen har kommet med i denne salen. Derfor vil jeg advare mot å fortsette stø kurs. Man trenger å få opp dampen og justere kursen.

Jorodd Asphjell (A) [16:07:09]: Som mangeårig tiltsvalgt i Norsk Grafisk Forbund var det viktigste vi gjorde for å rekruttere nye fagarbeidere, selvsagt lønns- og arbeidsvilkår. Det var en viktig forutsetning for at folk skulle ta den utdannelsen, og for å kunne rekruttere dem. Selvsagt handlet det også om hvordan distriktene kunne få godt kompetente arbeidsfolk i forhold til de store byene og de store avisene, som kanskje var lønnsledende.

Et desentralisert utdanningstilbud er også avgjørende for å rekruttere dyktige fagarbeidere og dyktige lærere i alle landets kommuner. Hvorfor har vi en desentralisert sykepleierutdanning? Jo, fordi vi trenger sykepleiere i små kommuner, langs kysten, i fjellet og i innlan-

det. Skal vi rekruttere dyktige lærere, bør vi kanskje også, ikke minst med tanke på videregående skole og yrkesfaglærere, ha et desentralisert tilbud for yrkesfaglærere som er tilpasset det lokale næringslivet. Hvilken type utdanning trenger vi for å rekruttere elever og lærere og gi arbeidslivet godt kompetente arbeidsfolk?

Da vi var på NTNU i forrige uke, var vi i realfagbygget. Der fikk vi se hvordan lærerne fulgte opp studentene. De hadde undervisning i ti minutter, og så hadde de en ganske lang pause for å sjekke om studentene hadde fått med seg undervisningen. Hvorfor gjorde de det? For det første var det tilfredsstillende for læreren at studentene faktisk hadde forstått det læreren hadde formidlet. Samtidig var det tilfredsstillende for studentene at de hadde fått med seg det læreren hadde undervist i. Men hva krevde det? Jo, det krevde flere ressurser, flere lærere, fordi det var mer arbeidskrevende, men resultatet var langt bedre enn det hadde vært før.

Etter- og videreutdanning av lærere er viktig, likeens som innenfor andre yrkesområder. Jeg gikk ut som boktrykker – jeg må tenke meg om – i 1980, og jeg tror ikke jeg kunne gått tilbake til det, for det yrket finnes snart ikke lenger. Etter- og videreutdanning er ikke bare for sykepleiere, leger, bussjåfører eller industriarbeidere, det er like mye for lærere, slik at de får faglig påfyll for å kunne gjøre en god innsats i skolen.

Derfor trenger vi et nasjonalt løft som gjør at lærere blir verdsatt gjennom å kunne ta faglig påfyll, få nok ressurser, få nok tid til hver enkelt elev, så elevene får en god skolehverdag.

Guri Melby (V) [16:10:27]: Vi må erkjenne at lærermangelen er et problem, sa representanten Arnstad, og hevdet at det som var forskjellen på opposisjonspartiene og regjeringspartiene, var at man var uenige om hvorvidt det er en potensiell utfordring med lærermangel. Jeg mener det er en helt feil virkelighetsbeskrivelse. Hadde en regjering som ikke tok denne utfordringen på alvor, virkelig sørget for å ettergi opptil 160 000 kr i studielån til folk som søkte seg til yrket? Eller hadde en regjering som ikke tok dette på alvor, brukt over 1,6 mrd. kr på videreutdanning, eller for den saks skyld reformert og utviklet lærerutdanningen, sånn at den har blitt mer attraktiv og har flere søkere enn noensinne? Selvsagt ikke. Dette er den første regjeringen som virkelig tar den store utfordringen vi har med å gjøre læreryrket attraktivt, på alvor.

Dersom det var noen av de tiltakene som er foreslått som enten ikke allerede gjennomføres på en eller annen måte, eller var mer effektive enn dem vi allerede har, vil jeg hvert fall for min del absolutt si at jeg ville ha vurdert å stemme for et slikt tiltak. Vi har en regjering som er framoverlent når det gjelder å møte denne store utford-

ringen, og som har gjennomført og er i ferd med å gjennomføre en rekke tiltak for å bidra til å gjøre læreryrket mer attraktivt. Jeg er helt sikker på at det vil ha god effekt, og at vi sørger for at norske elever også i framtiden vil møte dyktige og kompetente lærere.

Det aller, aller viktigste både for å beholde de lærerne vi har, og for å sørge for at de er i stand til å gjøre jobben sin, er å sikre god videreutdanning. Det har aldri vært så mange lærere som er ute i videreutdanning, som i dag. Det er også paradoksalt nok en av grunnene til at vi har mange ufaglærte som underviser i klasserom – det er fordi det er så mange lærere som er ute og tar studiepoeng, som er ute og hever sin kompetanse. Men på sikt vil dette selvsagt bidra til at vi har enda flere kompetente lærere i alle norske klasserom over hele landet.

Det nest viktigste er å greie å få de aller beste studentene til å søke seg til lærerutdanningen. Vi har sett at det partiet som har løftet denne problemstillingen, SV, er de som har vært mest kritiske til å stille tydelige krav til lærerstudenter, enten det gjelder krav til kompetanse i matte, eller det gjelder å utvide lærerutdanningen til en mastergradsutdanning. Jeg er helt overbevist om at de tiltakene er helt avgjørende for å få de beste elevene fra videregående skole til å søke seg til lærerutdanningen, og det er nøkkelen til at vi skal få gode lærere også i framtiden.

Presidenten: Representanten Mona Fagerås har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Mona Fagerås (SV) [16:13:11]: Det virker som om verken ministeren eller representanten Guri Melby hørte hva jeg sa under mitt innlegg, og at de heller ikke har hørt om SVs kompromissforslag når de avfeier at SV er opptatt av kompetanse. Vi har lagt fram et faglig velfundert forslag fra Universitets- og høgskolerådet som ifølge pedagogstudentene ville gitt oss mellom 500 og 600 flere lærerstudenter i 2018. Kompromissforslaget er at for å komme inn på lærerutdanningen kan man ha 4 i snitt, og at det skal trumfe firerkravet i matte. Er ikke 4 i snitt ganske god breddekompetanse, og ville ikke det vært et fornuftig forslag for å kunne argumentere for at vi er for både kompetanse og at det skal stilles krav?

Turid Kristensen (H) [16:14:27]: Som vel flere av oss fra regjeringspartiene har sagt tidligere her i dag, tar vi utfordringen med å skaffe nok og kvalifiserte lærere til skolen på største alvor. Vi gjør det. Det er helt sant, faktisk – selv om noen her i salen i dag gir uttrykk for at de enten ikke har hørt oss si det eller ikke tror på oss. Å høre på opposisjonens innlegg i denne saken minner om da Arbeiderpartiets Nils Kristen Sandtrøen nylig

under en debatt i Dagsnytt atten, mot nettopp statsråd Sanner, sa at Norge har en fæl samfunnsutvikling. Det er litt av en påstand, må jeg si, en påstand de aller færreste vil kjenne seg igjen i – selv de som representerer Arbeiderpartiet.

Opposisjonen i salen her i dag prøver på samme måte å tegne et bilde av situasjonen i skolen og de tiltakene som regjeringen har satt inn, som overhodet ikke stemmer med virkeligheten. Det er utfordringer, ja, men: Regjeringen styrer blindt mot lærermangel, en lærerkrise, sies det. Regjeringen har en fraværende vilje til prioritering for å sikre oss kvalifiserte lærere, sies det. Virkelig? Noen må ha lukket både øyne og ører grundig for den skolepolitikken som regjeringen har ført de siste fem årene. Vi har jobbet hardt med å sikre nok og kompetente lærere. Vi har ikke inntatt noen vente-og-se-holdning.

Jeg nevnte noe av det som har vært gjort, tidligere i dag, og hvis man ikke hadde fått med seg det som har skjedd de siste fem årene, hadde man altså mulighet for å få en liten oppdatering da. Det kan synes som at flere allikevel ikke hørte på det, men da kan jeg foreslå at man tar en titt på innstillingen som er lagt fram.

Jeg er også helt enig med statsråd Sanner i at det å senke kompetansekravene og senke kvaliteten ikke er veien å gå – selv om det synes å være mange i opposisjonens løsning, ikke minst SVs. Vi skal ha både nok lærere og godt kvalifiserte lærere, så her er virkelig ja takk, begge deler på sin plass.

Flere har pekt på at regjeringspartiene ikke vil støtte noen av de mange forslagene som er framsatt her i dag – 20 forslag. Dette har vi også hørt før. Det fremmes mange forslag, og forslagene gjentas gjerne hvert år. Man skulle nesten tro at det ble gjort for å kunne stå på denne talerstolen og være indignert over at regjeringspartiene ikke støtter det store antallet. Men, som statsråd Sanner har vært inne på, mye er igangsatt, og mye er allerede varslet. Det er ikke så overraskende at det framsettes påstander om at det å ikke støtte opposisjonens forslag betyr at vi ikke satser på ulike områder. I mitt første halvannet år på Stortinget har jeg nettopp lært meg at opposisjonen i sak etter sak forsøker å framstå som handlekraftig og nytenkende ved nettopp å fremme forslag som regjeringen allerede har satt i gang tiltak på, eller har sagt at de skal sette i gang tiltak på. Unødvendig, men for all del – alle har rett til å fremme de forslagene de ønsker.

Heldigvis er det Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti som styrer skolepolitikken i Norge. Det skal vi være glade for.

Torstein Tvedt Solberg (A) [16:17:42]: Det har vært interessant å prøve å følge debatten nå i dag. Det er in-

gen tvil om at regjeringspartiene prøver å flytte oppmerksomheten bort fra sin egen handlingslammelse og passivitet til å peke videre på andre partier heller enn å svare på de utfordringene de får.

Det er kanskje en interessant diskusjon om regjeringa styrer mot den økende lærermangelen med åpne eller lukkede øyne. Det regjeringa ikke kommer bort fra, er at den ikke har de nødvendige tiltakene som snur denne utviklingen.

Jeg vil også si meg direkte uenig med statsråden, som påstår at sektoren ikke ønsker tiltak, at sektoren vil ha ro. Vi har hatt en åpen høring om dette forslaget fra SV, og der var det entydig fra alle som stilte på høringen fra sektoren, at en ikke ønsket seg ro og ingen forslag. Nei, det var et tydelig krav om tiltak, krav om at regjeringa tar grep, og at det ikke minst haster – at det ikke er sånn at vi har god tid og bare kan fortsette med den samme kursen. Begrunnelsen til sektoren var nettopp den urovekkende utviklingen en har sett. Så hvem statsråden snakker med, er jeg litt usikker på.

Det som jeg synes er rart når en nå skal se på og oppsummere denne debatten, er at en er så passiv når en ser at lærermangelen øker, og at en skryter av seg selv når hver eneste nye beregning som kommer, betyr at en også øker anslagene for lærermangelen. Representanten Kristensen prøver å bli litt indignert over vår beskrivelse. Det er ikke bare vår beskrivelse – det er SSBs tall, Statistisk sentralbyrås framskrivninger. Hvis det å referere til SSBs tall er å svartmale i denne sal, ja, da får vi en merkelig diskusjon. Jeg synes det er rart at regjeringa velger med bakgrunn i disse tallene og utviklingen å være fornøyd med egne tiltak, og at en stemmer mot alle våre 20 forslag når en nå ser at lærermangelen bare øker. Det er helt åpenbart, synes jeg, at de tiltakene en har alene nå, ikke fungerer.

Jeg skulle, som jeg sa i hovedinnlegget mitt også, ønske at en faktisk ville stemme for noen av de 20 forslagene som i dag fremmes. Det hadde betydd at en i dag kunne tatt grep i sektoren, at en ønsket en annen utvikling og ikke minst hadde fått gjort noe med lærermangelen. Dessverre må vi bare konstatere at regjeringspartiene stemmer mot både stort og smått og ønsker å fortsette med en stø kurs som sektoren ikke ønsker.

Martin Henriksen (A) [16:20:42]: Arbeiderpartiet og resten av opposisjonen ønsker en mer offensiv politikk i møte med lærermangelen. Det er neppe overraskende, og vi tror også det er helt nødvendig i møte med den utviklingen vi ser, og de tallene vi blir presentert for.

Jeg må si at regjeringspartienes respons først og fremst er egnet til en slags studie i selvrettferdighet. De framstår også ganske usikre på om de skal karakterisere

opposisjonens forslag som «unødvendige» og «ukloke», eller om de egentlig er for det. Hvis det stemmer, som vi har hørt flere ganger i denne salen, at mange av disse tiltakene er regjeringspartiene egentlig for, burde det vel heller ikke være et problem å stemme for. Men det er åpenbart at det forplikter regjeringa i mye sterkere grad til en mer offensiv politikk.

Jeg har lyst til å kommentere en av de debattene som har pågått lenge, og som også har vært oppe her i salen. Når Høyre sier at man ikke må senke kravene, f.eks. til å komme inn på lærerutdanningen, er jeg enig i det. Denne debatten viser det som ofte blir litt fordummede i norsk debatt, når Høyre gjentatte ganger tyr til den typen forenklet retorikk. Når Arbeiderpartiet vil ha bort firerkravet for å komme inn på lærerutdanningen, er det for det første fordi det utelukker mange gode søkere fra å bli lærere. For det andre gjør vi det fordi det ikke er det beste kravet man kan stille til framtidige lærerstudenter.

Vi snakker ofte i skolepolitikken og utdanningspolitikken om at det vi gjør, skal være kunnskapsbasert. Da skulle jeg ønske at også regjeringspartiene ville lytte til forskning. En undersøkelse fra NHH som ble publisert i høst, viser at når det gjelder prestasjoner på lærerstudiet – det sies rett ut – så er minimumskravet om karakteren 4 i matematikk det som gir svakest effekt. De sier at de finner at et minimumskrav om karakteren 4 i norsk, et krav om minimum 40 skolepoeng og krav om bestått programfag i matematikk i størst grad ville bidra til prestasjonene på lærerstudiet. Konsekvensen av denne forskningen og disse konklusjonene har bl.a. blitt trukket av Pedagogstudentene, eller av UHR-Lærerutdanning, altså Universitets- og høyskolerådets lærerutdanning. Derfor foreslår de å erstatte dagens firerkrav med et bedre og mer treffsikkert krav. Det har vi foreslått i salen i dag.

Debatten handler altså ikke om hvorvidt man skal senke kravene eller ikke. Debatten handler om hvilke typer krav som sikrer oss de beste lærerstudentene for framtida. Da er det synd at regjeringa og regjeringspartiene velger å lukke øynene, begrave hodet i sanden og nekte å innse at noe annet enn det de selv har foreslått, kan fungere. Jeg tror politikken har godt av å se på denne typen tiltak med nye øyne når vi får erfaringer fra sektoren, forskning og innspill fra organisasjonene i sektoren om at andre krav, andre tiltak, kan fungere bedre. Det er synd at regjeringa ikke ønsker å gjøre det.

Arne Nævra (SV) [16:24:00]: Selv om jeg har vært et par år i skoleverket, for mange herrens år siden, vil jeg si litt som en slags lekmann, for jeg sitter ikke i den rette komiteen. Jeg har fulgt med på debatten nede fra kontorplassen, og jeg må si jeg synes det er trist at regje-

ringspartiene ikke er med på i hvert fall noen av disse 20 forslagene.

Når mye av diskusjonen i dag har dreid seg om rekruttering til skolen, til læreryrket, behøver jeg ikke referere til en masse utredninger. Det kan jeg heller ikke, for jeg sitter ikke i den posisjonen at jeg kan nevne en masse fagutredninger. Men det er en del ting jeg synes er ganske opplagt i denne saken.

Hvis en er blant dem som er i reservestyrken utenfor skoleverket i dag – en har kanskje en annen jobb, er sliten eller synes på en eller annen måte en ikke helt takler det presset som har vært i skolen – hva er det da som kan lokke en inn igjen? Jeg ville tenkt at det kanskje hadde noe å gjøre med antallet elever i klassen. Det har vi vært igjennom mange ganger i debatter her i salen. Der har Kristelig Folkeparti fått til en del. De har ikke gått langt nok etter SVs syn, men de har fått til en del. Det betyr veldig mye.

Det som også betyr veldig mye – det har vært nevnt så mange ganger, og det er ganske opplagt og logisk – er selvfølgelig kriteriene for å komme inn på en lærerskole. Det er helt opplagt at det ikke er alle det ligger for å kunne få en firer i matte. Jeg synes det er så opplagt, og det er ikke i samsvar med den alminnelige oppfatningen ute blant folk at en firer i matte skal være et krav for å under vise i noe annet enn matte. Folk skjønner det ikke. Det er mange av oss som ikke skjønner det kravet. Det kravet, eller den gjennomsnittskarakteren, som vi i opposisjonen har foreslått, ville gitt en mye mer rettferdig ordning.

Jeg synes det er veldig rart at Høyre ikke vurderer dette med tillitsreform i skolen. Høyre er jo et parti som har tatt hensyn til og høyde for individuell frihet i alle år. De har brukt det i sine talepunkter. Tillit til læreren dreier seg om en individuell tillit til hver lærer. Jeg må si at hvis jeg skulle søkt meg til skolen i dag, ville jeg tenkt at jeg ikke ville inn i skoleverket for å snu papirer, for å rapportere og bli målt hele tiden. Jeg ville hatt tillit til at min metode var ålreit. Og jeg ville hatt en god og faglig sterk rektor som hadde passet på at jeg som lærer hadde tak på klassen min, og at jeg gjennomførte det jeg skulle etter planer.

Disse tre viktigste kriteriene synes jeg burde vært oppfylt, og det hadde gjort at i hvert fall jeg hadde kommet inn i læreryrket igjen hvis jeg hadde vært 20 år yngre.

Presidenten: Representanten Turid Kristensen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Turid Kristensen (H) [16:27:15]: Bare kort. Jeg fikk lyst til å kommentere representanten Tvedt Solbergs siste innlegg. Nei, vi er ikke frustrerte over at man henviser til SSBs tall – de er fakta. Men det blir feil å prøve å

framstille regjeringens politikk som tiltaksløs, eller at man ikke gjør noe for å møte de utfordringene vi ser, for det gjør vi.

Så hadde jeg lyst til å kommentere det representanten Henriksen snakket om, kunnskapsbasert skolepolitikk. Det er jo noe vi i Høyre setter veldig høyt. Jeg har nettopp lest om professoren som har uttalt seg om den forskningen som er gjort, og det er jo ikke det at matematikk ikke har en betydning – gode karakterer har jo en betydning for gjennomføring av studiene – men som man har framholdt her i dag, har det vært frykt for en betydelig nedgang i antall søkere, og det slår den samme forskningsrapporten fast ikke har slått til. Det synes jeg vi kan glede oss over, og det er disse tingene jeg skulle ønske meg at opposisjonen kunne anerkjenne, at det faktisk er mye som går rett vei i norsk skole.

Presidenten: Representanten Torstein Tvedt Solberg har også hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torstein Tvedt Solberg (A) [16:28:32]: Til diskusjonen om SSB-tallene: Grunnen til at vi er kritiske og trekker fram disse tallene, er nettopp at disse nye beregningene, helt ferske beregninger fra SSB fra november, viser at utviklingen går feil vei. Da er det kanskje ikke så rart at opposisjonen er utålmodig og fremmer forslag som vil gjøre noe for å snu nettopp denne utviklingen. Det overraskende her er egentlig at regjeringa er fornøyd med at utviklingen går feil vei, sier seg fornøyd med egne tiltak og ikke vil være med på noen av de forslagene som opposisjonen kommer med. Jeg synes fortsatt det er rart, og ganske overraskende, at en ikke kan stemme for noen av de 20 forslagene som kommer fra opposisjonen. Det er en stor bredde i forslagene, som kunne ha vært med og løst den utfordringen som ligger foran oss med den økende lærermangelen. Men vi må bare konstatere at regjeringa sier blankt nei. Det er beklagelig.

Statsråd Jan Tore Sanner [16:29:44]: Det siste representanten Tvedt Solberg sier, er i hvert fall ikke riktig. Det er ikke slik at regjeringen sier bastant nei. Snarere tvert imot brukte jeg tid i mitt innlegg på å si at mange av de forslagene som fremmes av opposisjonen, er bra, og da må man ikke fremstille det som at regjeringen sier blankt nei. Men det er nå engang slik at vi i regjering har mulighet til både å utrede og få vurdert ulike forslag, og vi iverksetter en rekke tiltak for at flere skal velge læreryrket, og det er det flere som gjør. Vi bruker mye ressurser på å bedre lærerutdanningen og ikke minst på satsing på etter- og videreutdanning.

Så bruker vi også SSBs tall, men man må bruke dem med en viss forsiktighet. For vel er det riktig at den frem-

skrevne lærermangelen fra 2018 er høyere enn den som var i 2015, men den er lavere enn den som var i 2012, slik at hvis man ser på disse tallene, er ikke det fasiten, men det er en prognose. Vi iverksetter en rekke tiltak for å gjøre det mer attraktivt å bli lærer. Det handler om innhold og kvalifikasjoner, men det handler også om lærernormen, som Utdanningsforbundet selv trakk frem som viktig for å øke rekrutteringen til læreryrket. Så den samlede satsingen vi nå gjør på skolen, gjør at flere barn får gleden av å møte en kvalifisert lærer i klasserommet.

Vi kommer til å fortsette satsingen på læreren som et av de aller viktigste yrkene i Norge og ser frem til videre samarbeid med opposisjonen om nye tiltak som kan iverksettes, slik at enda flere velger læreryrket. Det er jo faktisk slik at velger man å bli lærer, har man en rimelig trygg jobb å gå til og ikke minst mange spennende utviklingsmuligheter fremover.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:32:06]: Det er ingen tvil om at politikk handler om å prioritere. Man kan omtrent konstant ha prisverdige formål og forslag deretter, men man må faktisk prioritere, for midlene strekker ikke nødvendigvis til. Da er det verdt å stille spørsmål ved om vi gjennom regjeringens ressursbruk når målene vi setter oss, for Stortinget har et enormt antall mål, og vi har et enormt omfattende lovverk som lærere og skole må forholde seg til daglig. Det sikrer elevene både rettigheter og muligheter, men det forutsetter også at det er ressurser og muligheter til å følge opp kravene som blir stilt. Da mener vi det er grunn til å stille spørsmål ved om all ressursbruken vi har under dagens regjering, treffer behovet – særlig i kommuner i Nord-Norge. Vi vet at desentraliserte utdanninger bidrar til rekruttering lokalt, både av studenter og deretter etter at studentene har fullført studiet. Det bidrar også til at man får økt trivsel, som man kan se i Studiebarometeret, ved mindre forhold, og det bidrar til praksisrekruttering lokalt, for det er nettopp en kostnad ved å sende elever og studenter landet rundt for å ha praksis. Det er kostnadskrevende, og oppfølgingen blir deretter. Den blir dårligere. Har man derimot stedegen, stednær utdanning, er det også enklere å følge opp utdanningene. Dette er en helt konkret utfordring som Nord universitet har adressert. De får pålegg – fra regjeringen – fordi de har en krevende utdanningscampusstruktur. Da ivaretar ikke regjeringen nettopp det vi melder her og i dagens innstilling, at det er behov for desentraliserte utdanninger, at det er behov for økt rekruttering av lærere, særlig i Nord-Norge.

Når statsråden peker på status knyttet til læreryrket, mener jeg at dagens regjering er veldig god til å snakke om status, men dessverre får vi tiltak som svekker status. Tusenvis av lærere har signert et opprop om at de taper

status nettopp fordi de mister den kompetansen de har hatt ved å jobbe i yrket i tiår etter tiår. Når kompetansekrav får tilbakevirkende kraft, ja da er ikke det med på å heve profesjonsstoltheten.

Vi har hatt en interessant debatt i dag, og vi ser fram til å se ny politikk fra regjeringen for rekruttering av lærere framover.

Statsråd Jan Tore Sanner [16:34:53]: Det er ikke behov for noen ny politikk, men det kan være behov for en forsterket politikk. Jeg er enig i den problemstillingen som representanten og saksordfører Knutsdatter Strand trekker opp når det gjelder rekruttering i Nord-Norge. Det er en av årsakene til at vi har spesielle tiltak nettopp knyttet opp mot Nord-Norge. Det handler om avskrivning av studielån, som et særskilt gunstig tiltak, men også samarbeidet med Nord universitet og Universitetet i Tromsø om å gi lærere som har noe utdanning, men som har behov for å bygge på litt ekstra, mulighet for å bli kvalifisert lærer.

Dette er ikke en problemstilling som vi overser – tvert imot. Det er en problemstilling vi tar tak i. Men jeg er grunnleggende uenig med representanten Knutsdatter Strand i at man avskilter lærere og senker statusen ved at vi stiller krav om at lærere som underviser i matematikk, norsk og engelsk, skal ha fordypning i faget. Det skulle nesten bare mangle at en lærer som underviser i matematikk, ikke skulle ha fordypning i matte. Når vi i år gir 7 200 lærere mulighet for videreutdanning i disse fagene, men også i begynneropplæring og andre sentrale fag, vet vi fra lærerne, og de sier selv, at de endrer undervisningen og blir bedre lærere. Det at vi satser så tungt på både lærerutdanning og videreutdanning, er viktige tiltak for å sikre en høy status for lærere og gjøre yrket enda mer attraktivt for nye studenter.

Presidenten: Representanten Martin Henriksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Martin Henriksen (A) [16:36:50]: Jeg tolker kunnskapsministeren mer positivt enn hans partifeller i salen. Han slår fast at vi er uenige om noen tiltak. Om andre tiltak sier han at det er mange forslag opposisjonen kommer med, som er gode, og han legger til at regjeringen har mulighet til å utrede og få vurdert ulike forslag. Det tolker vi positivt. Jeg mener at regjeringens partiene for så vidt kunne sagt her i salen eller skrevet i innstillinga at noen av disse tiltakene kan man gjerne vurdere. Men jeg tar kunnskapsministeren på ordet og håper at han følger opp egne ord og blir med på å vurdere tiltakene. I en del av forslagene ber man faktisk om å få oversikt over eller vurdering og utredninger av ulike forslag. Nå håper jeg at kunnskapsministeren kan bidra

til f.eks. å utrede norm for lærertetthet i videregående, en nasjonal oversikt over kompetansen til praksislærere, se på hvordan man kan få gjennomført et kompetanseløft for ukvalifiserte i skolen, eller se på effekten av 4-krav i matte og utrede bedre og mer treffsikre ordninger, som også sektoren har etterspurt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [16:38:01]

Interpellasjon fra representanten Eirik Sivertsen til samfunnsikkerhetsministeren:

«Fiskefartøyet "Northguider" grunnstøtte 28. desember under reke-tråling i Hinlopenstredet. Alle de 14 om bord ble reddet i en dramatisk redningsaksjon. Det var en situasjon som var ventet. Med stadig økende økonomisk aktivitet på og rundt Svalbard, samt i havområdene opp mot Nordpolen, vil det skje ulykker. Gjennom en bindende avtale i Arktisk råd har Norge tatt på seg forpliktelser til å ha en beredskap i disse områdene. Prosjektet SARINOR har de siste årene dokumentert at det er et betydelig gap mellom de kravene som stilles til beredskap, utstyr mv., og den faktiske situasjonen.

Hva vil regjeringen gjøre for å lukke gapene mellom den faktiske og ønskede situasjonen?»

Eirik Sivertsen (A) [16:39:16]: La meg først få lov til å gratulere statsråden med posten og ønske henne velkommen til Stortinget.

Norge er i dag en av verdens ledende havnasjoner. Hver dag går mange tusen nordmenn på jobb i en av havnæringene innen olje og gass, maritim virksomhet eller sjømat. Vi har verdens nest lengste kystlinje, og vi råder over havareal som er mer enn fem ganger større enn vårt eget landareal. 80 pst. av dette havarealet ligger nord for polarsirkelen. Næringer knyttet til havet gir Norge store inntekter. I 2016 var den totale verdiskapingen på 494 mrd. kr.

Vi har ambisjoner om fortsatt å være en ledende havnasjon. Både denne og den forrige regjeringen har ambisjoner om en femdobling av eksportinntektene fra maritim verdiskaping innen 2050. Sentralt for å lykkes med dette er nordområdene våre.

Det skjer mye i nordområdene. På bakgrunn av ny teknologi og endringer i klimaet blir nå nye ressurser tilgjengelig i nord, som ikke tidligere var tilgjengelig. Det fiskes stadig lenger nord, det er flere cruiseskip som seiler i farvannene, det er flere turister som kommer for å besøke hav og land, og petroleumsnæringen trekker lenger nordover. Vi gleder oss over veksten, og vi skal fortsette å arbeide for at det også kommer dem som bor i nord, til gode.

Der det er menneskelig aktivitet, skjer det ulykker. Det er ikke et spørsmål om hvis, det er et spørsmål om når. La meg minne om to eksempler:

Ved midnatt 19. juni 1989 gikk cruiseskipet «Maksim Gorkiy» inn i dravis på et uventet sted på vei mellom Island og Magdalenefjorden på Svalbard. Skipet hadde 954 mennesker om bord. Heldigvis var KV «Senja» bare fire timer unna da nødsignalet ble sendt ut. KV «Senja» er et norsk kystvaktfartøy i Nordkapp-klassen, med iskapasitet og konstruert for stor utholdenhet i værharde områder over lang tid.

Da KV «Senja» satte kurs mot havaristen, hadde mannskapet ingen informasjon om hva slags skip nødsignalet gjaldt, at det var is i området, hva skaden besto i, hvor mange mennesker som var i nød, eller om det var noen som var skadet eller omkommet. Mellom 300 og 400 mennesker hadde forlatt skipet da KV «Senja» etter fire timer kom fram, og befant seg enten i livbåter eller på isflak. KV «Senja» fikk etter hvert viktig assistanse fra helikoptre, men de måtte bryte sikkerhetsregler i helikopteroperasjonene for å få cruisepassasjerene om bord.

KV «Senja» tok totalt om bord 768 mennesker i løpet av en 20 timer lang redningsaksjon. Heldigvis omkom ingen, og bortsett fra utmattelse og stressreaksjoner var det heller ingen store skader blant passasjerer eller mannskap fra cruiseskipet. Deler av besetningen ble igjen om bord og kunne ta skipet til havn for egen maskin etter å ha fått hjelp med midlertidige reparasjoner.

Havariet med cruiseskipet «Maksim Gorkiy» fikk en så positiv utgang som mulig takket være solid innsats fra godt trente redningsmannskaper, gode værforhold, ro og disiplin blant besetning og passasjerer og en god por-sjon flaks.

Et mer nylig eksempel er fiskefartøyet «Northguider», som grunnstøtte 28. desember i fjor under reke-tråling i Hinlopenstredet. I 24 minusgrader, mørke og sterk vind ventet mannskapet sammen i styrhuset på beskjeden om at redningsmannskapene var på vei. Under dramatiske forhold med sjøgang, snøbyger, sterk kuling og 24 minusgrader ble alle 14 om bord reddet uten større skader. Det tok likevel to uker før den 50 meter lange havaristen var tømt for de 322 kubikkmeterne med diesel de hadde om bord da de gikk på grunn.

Dette er to eksempler på ting som allerede har skjedd, og det vil skje igjen.

Gjennom den juridisk bindende avtalen om søk og redning i Arktisk råd, som vi undertegnet i 2011, har vi tatt på oss større forpliktelser enn hva som følger av andre internasjonale bestemmelser. Hovedhensikten med den avtalen er å styrke koordineringen av beredskap og redningsoperasjoner i Arktis. Men det heter også i artikkel 3:

«Each Party shall promote the establishment, operation and maintenance of adequate and effective search and rescue capability within its area as set forth in paragraph 2 of the Annex to this Agreement.»

Utover det setter ikke avtalen noen standard for hvilken kapasitet vi har forpliktet oss til. Det avgjørende spørsmålet blir derfor: Hva ligger i begrepene fremme etableringen, utførelsen og opprettholdelsen av en tilstrekkelig og effektiv redningstjeneste i Arktis? I lys av Norges ambisjoner for framtidig aktivitet og ønske om verdiskaping i nordområdene vil det være det sentrale spørsmålet, uavhengig av denne avtalen. Det er derfor også det kjernespørsmålet jeg ønsker å drøfte her i dag.

Det er bred enighet om at det er forebygging som er det aller viktigste en kan gjøre – forebyggende arbeid. Det er gjort mye de siste årene for å øke sjøsikkerheten i nord. Det aller viktigste er arbeidet for å forebygge ulykker. For eksempel har vi fått på plass Polarkoden, som trådte i kraft 1. januar 2017, som skal bidra til at så vel norske som utenlandske fartøy og utstyr er egnet for operasjoner i polare farvann, og at mannskapet har nødvendig kompetanse. I tillegg er trafikkovervåking og kontroll av trafikken gjennom norske farvann styrket betydelig. Etter vedtak i Stortinget er det også vedtatt et program for å etablere bredbånds telekommunikasjon på høye breddegrader ved hjelp av satellitter.

Likevel må vi erkjenne at nordområdene har klare tilleggsutfordringer for beredskap mot akutt forurensning og bergingsoperasjoner til sjøs, sammenlignet med andre områder. Enorme geografiske avstander i kombinasjon med en liten befolkning og svært begrenset infrastruktur gjør at hendelser og aksjoner med et visst omfang i dag vil være prisgitt ressurser utenfra.

I tillegg er det også operasjonelle utfordringer som er særlige for det arktiske. Lave temperaturer påvirker alle ledd i en operasjon når en skal redde miljø og verdier, men også ising, tåke, dårlig sikt og polare lavtrykk vil gjøre forholdene krevende for både personell og utstyr. Det er bare å lytte til dem som var involvert i operasjonen for å berge «Northguider» og mannskapet i romjulen i fjor.

SARiNOR er et prosjekt mellom flere offentlige og private aktører innen maritim virksomhet og beredskap. Første del fokuserte på søk og redningstjenesten. Den andre delen, SARiNOR2, fokuserte på beredskap mot akutt forurensning og bergingsoperasjoner, som en naturlig videreføring. Prosjektet har kartlagt og dokumentert betydelige utfordringer og gap mellom den ønskede situasjonen og den faktisk gjeldende situasjonen. Rapportene fremmer også en lang rekke forslag for å endre på den situasjonen.

Hovedfunnet i SARiNOR1 er at nivået på dagens beredskap i nordområdene ikke reflekterer dagens eller framtidens aktivitetsnivå og ligger under myndighetenes ambisjoner. Sannsynligheten for overlevelse etter en stor ulykke i fjerntliggende områder i polare strøk kan sorteres mellom to hovedfunn: evnen til overlevelse på skadestedet og tilgjengelig redningsberedskap. Evnen til å overleve på skadestedet etter evakuering vil være avgjørende, da det er en rekke faktorer som reduserer overlevelsessevnen, deriblant kanskje den viktigste, hypotermi. Samtidig er man i en situasjon hvor det kan ta lang tid, opptil flere dager, før en redning er gjennomført.

Utenfor rekkevidden til redningshelikoptrene er sannsynligheten for å overleve en større ulykke til havs betydelig mindre sammenlignet med kystnære strøk. Lange avstander, begrenset infrastruktur og krevende klimatiske forhold fører til lang mobiliseringstid og representerer en betydelig risiko for dem som har sitt arbeid eller ferdes i disse områdene.

Hovedmålet for SARiNOR2 har vært å kartlegge dagens beredskap mot akutt forurensning og bergingsoperasjoner. La meg minne om at det i arktiske strøk er særskilte miljømessige utfordringer og sårbare miljø. Det å identifisere behovene og definere framtidens beredskapsløsninger for nordområdene var også sentralt i prosjektet. Sentralt var det også å identifisere de tiltakene som i størst mulig grad adresserer svakheter, og som fremmer samordning og samarbeid mellom brukerne av nordområdene. SARiNOR2 konkluderer med behovet for fire tiltakspakker og i alt 19 tiltak for å avbøte situasjonen.

SARiNOR-prosjektene har frambrakt verdifull og nyttig kunnskap som potensielt kan redde mange liv og store verdier i nord. Prosjektet har vært finansiert med private midler og tunge bidrag fra Utenriksdepartementet. Dessverre har det vært relativt laber respons fra andre departement som har ansvar for beredskap og redning, eller som har interesser i områdene. SARiNOR-prosjektet har derfor gjentatte ganger, i kontakt med stortingspolitikere, blitt oppfordret til å prioritere de viktigste tiltakene. Det har de også gjort, og de har levert en egen handlingsplan, datert 12. januar 2018, som også regjeringen er gjort kjent med.

Vi er nok enige om at det er særlige utfordringer med å forebygge og ha tilstrekkelig beredskap for ulykker og hendelser i nordområdene. Jeg tror vi også er enige om at den i dag ikke er god nok, verken for situasjonen i dag eller for framtiden, med tanke på den forventede veksten. Derfor blir mine spørsmål til statsråden:

Er statsråden enig i at den beredskapen vi har i dag, ikke er god nok, verken for å møte dagens behov eller for

de behovene som kommer med den forventede aktivitetstøkningen?

Hvilke av tiltakene i SARiNOR-rapportene er det regjeringen eventuelt ikke vil følge opp?

Hvilke andre tiltak er det regjeringen eventuelt vil iverksette for å sikre at vi har tilstrekkelig og adekvat beredskap i nordområdene?

Så langt synes det som om det bare har vært Utenriksdepartementet som har vært engasjert i spørsmålet om å bedre situasjonen. Til tross for at vi har et polarutvalg og flere departement som har betydelige interesser i å bedre situasjonen, har ikke lavhengende frukter og enkle tiltak blitt fulgt opp. Hvordan vil da statsråden med den nye posten sørge for at regjeringen arbeider mer systematisk, og samordnet tar tak for å bedre situasjonen?

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [16:49:34]:

Først takk til representanten Sivertsen for lykkønsknin-gene. Det setter jeg stor pris på.

Det foregår en viktig utvikling i nord, som regjerin-gen følger nøye. Isforholdene er i endring, og nye områ-der blir mer tilgjengelige. Økt aktivitet medfører økte forventninger til redning og beredskap. Dette gjelder overfor både operative redningsaktører og myndighe-ter. Regjeringen vil styrke sikkerheten og beredskapen i nord. Stortinget har gjennom behandlingen av sval-bardmeldingen gitt sin tilslutning til at man fortløpen-de skal vurdere beredskapen på Svalbard i lys av aktivi-teten på øygruppen og endringer i risikobildet.

Før jeg går videre, vil jeg først rose redningsperso-nellet som i den kaldeste, mørkeste og vanskeligste ti-den på året reddet hele mannskapet på 14 fra reketråle-ren «Northguider» utenfor Svalbard. Det var ned mot 20 minusgrader, mørkt, sterk vind og tette snøbyger da mannskapet ble reddet i sikkerhet av Sysselmannens to helikoptre i en krevende redningssituasjon. Hendelsen skjedde ikke i nærområdene utenfor Longyearbyen, men i Hinlopenstredet, som ligger nordøst for Spitsber-gen. Dette er et isolert og vanskelig tilgjengelig område, ikke minst på vinteren. Til tross for utfordringene og områdets beliggenhet klarte redningspersonellet på de to helikoptrene fra Longyearbyen å redde hele mann-skapet mindre enn fire timer etter at båten havarerte. Dette skjedde under kyndig koordinering av Hovedred-ningssentralen Nord-Norge med støtte fra den lokale redningssentralen på Svalbard. Samarbeidet fungerte godt, i tett dialog gjennom hendelsen.

Det er viktig å erkjenne at forholdene på Svalbard og i tilgrensende havområder er spesielle. Klimatiske for-hold, lange avstander og fravær av dagslys flere måneder i året gir særlige utfordringer innenfor redningsbered-skap. Vi registrerer også at sivil fartøystrafikk har økt

rundt Svalbard de siste årene, med mer fiskeaktivitet nord for Svalbard også i vintersesongen. I denne sam-menheng er det viktig å understreke at den enkelte har et ansvar for egen risikovurdering, forebyggende tiltak og egen beredskap. Fellesskapet kan ikke til enhver tid være til stede overalt.

Det er bl.a. økt aktivitet og trafikk i Arktis som ligger til grunn for Norges internasjonale rednings- og bered-skapssamarbeid i havområdene i nord. Gjennom avta-len i Arktisk råd som har vært i kraft siden 2013, skal sta-tenes som grenser til Polhavet, samarbeide om søk og redning i forbindelse med både luft- og sjøfart i Arktis. Formålet med avtalen er å styrke samarbeidet om og ko-ordineringen av søk og redning i denne regionen. Avta-len stiller ikke krav til avtalepartene om å øke bered-skapsressursene, slik representanten selv hevder. Selve dimensjoneringen av beredskapen er derfor et nasjo-nalt anliggende. Gjennom avtalen er Arktis delt inn i uli-ke søk- og redningsansvarsregioner. Hovedredningssen-tralen Nord-Norge er operativt kontaktpunkt med ko-ordineringsansvar for redningsaksjoner i Norges områ-de, som strekker seg helt opp til Nordpolen. Siden 2015 har avtalen blitt fulgt opp av en arbeidsgruppe i Arktisk råd, der også Norge deltar med ekspertise fra Hovedred-ningssentralen Nord-Norge. Den samme arbeidsgrup-pen følger også opp en oljeavtale under Arktisk råd.

Norge har også i mange år vært part i en bilateral av-tale med Russland om søk og redning i Barentshavet. Et-ter avtalen øves det årlig gjennom øvelsesserien Øvelse Barents, der Norge og Russland bytter på å arrangere øvelsen.

Internasjonale redningsavtaler bidrar til å sikre vår egen beredskap, og økt internasjonalt samarbeid om redning bidrar til å utnytte de samlede ressursene på en mer optimal måte.

Når det gjelder Svalbard og de tilgrensende havom-rådene, har det i de senere år skjedd en styrking av red-ningsberedskapen. Longyearbyen framstår i dag som en plattform for redning og beredskap i området. I 2014 fikk Sysselmannen to Super Puma-helikoptre, som har langt større kapasitet når det gjelder frakt av antall nøds-tedte, sensorer og rekkevidde. Ny hangar ble også ferdig-stilt på samme tidspunkt. I 2014 inngikk også Syssel-mannen leiekontrakt for et nytt, moderne tjenestefar-tøy, «Polarsyssel». Seilingssesongen for «Polarsyssel» ble i 2016 utvidet fra seks til ni måneder. Fartøyet har også helikopterdekk. Kystvakten har en egen samarbeidsav-tale med Sysselmannen, og Sysselmannens helikoptre kan også lande på KV «Svalbard».

Fra 2017/2018 ble det etablert vaktordning for ane-stesileger knyttet til Sysselmannens helikoptre. Syssel-mannen har i dialog med relevante beredskapsaktører startet et arbeid med vurdering av samlokalisering av

utstyr i Longyearbyen. Samtidig er det viktig å påpeke at den stedlige beredskapen på Svalbard ikke er dimensjonert for å håndtere større og samtidige hendelser over lang tid. Det er viktig å erkjenne at Longyearbyen er og vil være avhengig av ressurser fra fastlandet.

Forebygging er derfor viktig. Etablering av statlig lostjeneste og innføring av havne- og farvannslov er eksempler på nettopp det. Det er også innført forbud mot bruk av tungolje over store deler av Svalbard, og det er stasjonert oljevernutstyr i Longyearbyen. Kystvakten er en svært viktig ressurs i nord som følge av at den er kontinuerlig til stede i norske havområder, med totalt tre fartøy i strukturen. Av Kystvaktens patruljedøgn foregår 60 pst. i nordlige havområder. Det tilstrebes til enhver tid å ha et fartøy i fiskevernsonen rundt Svalbard. Til enhver tid å ha tilstedeværelse i alle havområder der det er aktivitet, vil imidlertid kreve en vesentlig større struktur. Regjeringens forsering av bygging av tre nye havgående kystvaktfartøy gjør at Kystvakten i enda større grad blir en beredskapsressurs også i havområdene i nord. NH90 er tilpasset norske forhold, skreddersydd for behovene til Kystvakten, og de vil bidra til bedre beredskap også i nordlige havområder.

Regjeringen har også gjort mye de siste årene for å øke sjøsikkerheten i nord. Det aller viktigste er arbeidet for å forebygge ulykker. Regjeringen arbeider nasjonalt og internasjonalt for å sikre at fartøy og utstyr er egnet for operasjon i polare farvann, at kapteinen og mannskapet har nødvendig opplæring til å håndtere de utfordringer de kan komme ut for, og at skipet opereres deretter.

Noe av det viktigste arbeidet som har vært gjort for å sikre en bærekraftig utvikling i skipsfarten i nord, er FNs sjøfartsorganisasjon, IMO, sitt arbeid med Polarkoden, som trådte i kraft 1. januar 2017. Denne vil bidra til å redusere sannsynligheten for uønskede hendelser og herunder øke sikkerheten for skip og mannskap og beskyttelsen av det sårbare miljøet i disse områdene.

Det er større sambandsutfordringer i nordlige farvann enn det er lenger sør. Kommunikasjonsinfrastrukturen er begrenset. Velfungerende nødkommunikasjon er helt sentralt for god beredskap i nord. Vurderinger av behovet for forbedringer innen nødkommunikasjon er et kontinuerlig arbeid. Justis- og beredskapsdepartementet har bl.a. mottatt innspill fra Hovedredningssentralen og Telenor Kystradio om utbygging av bedre radiokommunikasjon, HF, som vurderes. Eksisterende satellittkommunikasjonssystemer har liten eller ingen dekning nord for 72. breddegrad. Stortinget behandlet våren 2018 et betinget tilsagn om kapital til Space Norway AS for å bidra til å realisere satellittbasert bredbåndskommunikasjon i nordområdene. Norge vil gjennom dette få

sivil og militær egeevne som styrker vår rolle som en ansvarlig aktør i nordområdene.

Å sikre tilstrekkelig beredskap i norske havområder er en prioritert oppgave for regjeringen. Det er en krevende oppgave i et stort og værhardt område, og regjeringen vurderer derfor fortløpende beredskapen i lys av aktiviteter og gjeldende risikobilde.

At mannskapet på «Northguider» ble fraktet uskadd til Longyearbyen under fire timer etter at fartøyet havarerte, viser at beredskapen fungerte – dette til tross for at tråleren selv valgte å operere alene, i mørket, langt fra nærmeste fartøy, i farvann med is og under vanskelige værforhold i julehøytiden.

Eirik Sivertsen (A) [16:59:55]: La meg si takk for svaret fra statsråden. Vi er enige om mye, ikke minst om at det er særlige utfordringer med å operere i nordområdene, og også om det å ha tilstrekkelig beredskap.

Jeg ville vært forsiktig med å trekke den konklusjonen etter det som skjedde med «Northguider», og si at det er et argument for at beredskapen i dag er god nok. Det skal jeg komme litt tilbake til. Men jeg sa ikke i mitt innlegg at avtalen i Arktisk råd stiller krav om hvilken beredskap vi skal ha, men jeg sa at kjernes spørsmålet her i dag blir å diskutere hva det betyr når vi har forpliktet oss til å ha en adekvat og tilstrekkelig beredskap og det å ha den operasjonell. Det er for så vidt også interessant å diskutere, uavhengig av avtalen.

Det er riktig, som statsråden sier, og som jeg også sa i mitt innlegg, at mye har skjedd. Det har skjedd mye når det gjelder forebygging. Det har skjedd mye når det gjelder styrkingen av beredskap, både under denne regjeringen og også av foregående regjering. Satellittene, som det refereres til, som bedrer telekommunikasjonen, var et initiativ fra Stortinget, et forslag som ble fremmet i 2016. Jeg var selv en av forslagsstillerne til det.

Jeg skulle ønske at jeg var glad for at vi fikk NH90-helikoptrene, men jeg er i tvil om de kommer. Det har vært et langt mareritt og er en diskusjon vi har gående. For øyeblikket er det ikke en beredskap som vi kan ha tillit til at kommer.

Jeg skal forsøke å utfordre statsråden på noen konkrete punkter. Det som står i regjeringens nordområdemelding, er bl.a. at man skal vurdere tiltak fra SARINOR, og et av spørsmålene blir da: Hvilke av de tiltakene er det man ikke vil iverksette? Hvilke tiltak er det man har bestemt seg for å iverksette?

Det var svikt i kommunikasjonen mellom «Northguider» og omverdenen. Det vanskeliggjorde kommunikasjonen mellom «Senja» og Hovedredningssentralen og de nødstedte. Kommunikasjon var også utfordrende da helikoptret falt ned utenfor Barentsburg – i 2017, var det vel. Når får vi satellittene på plass? Vil regjeringen

sette i gang utbygging av kystradio for å bedre kommunikasjonen på øygruppa og i havområdene rundt?

Det er også en diskusjon om hva som ville skjedd hvis helikoptrene ikke nådde fram, for de opererte helt i ytterkanten av sin radius da de var på «Northguider». Hva om det hadde skjedd noen kilometer lenger øst eller lenger nord – hva da? Vil regjeringen vurdere, som det har kommet krav om, å utvide operasjonstiden til «Polarsysse», slik at den er helårslig? Vil man styrke beredskapen?

Hva med spørsmålet om en avdeling for samvirkekompetanse ved hovedredningssentralene, slik som Samvirkegruppa har foreslått overfor departementet, som departementet fikk en rapport om tilbake i 2016? Når får vi en beslutning om det? Vil regjeringen gå inn for det?

Svaret viser at vi er enige om beskrivelsen, og at utfordringene er der. Men jeg må si jeg er skuffet over at ambisjonene om å løfte dette på plass, som en nødvendig forutsetning for å utvikle nordområdene, mangler regjeringen.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [17:03:10]: Forslagene fra SARiNOR-rapporten vurderes som ledd i det kontinuerlige arbeidet med tiltak for økt sjøsikkerhet, beredskap mot akutt forurensning og søk og redning i de nordlige havområdene. Noen av tiltakene er allerede igangsatt av regjeringen, som f.eks. arbeidet med å legge til rette for styrket infrastruktur for maritim kommunikasjon, inkludert et satellittbasert kommunikasjonssystem i nordområdene, som jeg nevnte i mitt innlegg. Dette er viktig for sikker navigasjon og for en effektiv og sikker redningstjeneste og nødkommunikasjon.

Det er viktig å påpeke at vurderingen av behovet for satellittbasert bredbåndskommunikasjon var initiert av bl.a. NFD før SARiNOR-rapporten faktisk kom. Det gjelder også arbeidet med de ytterligere forbedringene av livredningsutstyr m.m. i IMO. Men SARiNOR-rapporten har gitt nyttige innspill som absolutt tas med videre.

Gjennom internasjonalt redningsarbeid i nordområdene får vi stadig mer erfaring, og ikke minst gjennom regelmessige øvelser, som også nevnt av representanten. Dette gir et nyttig grunnlag for videreutvikling av redningsberedskapen både i Norge og i andre land, og det er til gjensidig fordel. Det er et meget viktig beredskapstiltak under utredning – som representanten også viste til – nettopp det satellittbaserte bredbåndskommunikasjonssystemet i nordlige områder.

Jeg vil i denne sammenheng også nevne SAR-Arktisavtalen. Det er en avtale fra 2013 om samarbeid om søk

og redning i forbindelse med luft- og sjøfart i Arktis. Formålet med Arktis-avtalen er å etablere et mer forpliktende redningssamarbeid, inkludert en bedre regional organisering av søk og redning i Arktis.

Norge er også part i den bilaterale avtalen med Russland om samarbeid om sjøredning i Barentshavet. Det øves årlig på omgang mellom Norge og Russland både som en skrivebordsundersøkelse og live. Masseredning fra cruiseskip er et scenario som det øves på i flere sammenhenger, noe som gir nyttig erfaring.

Jorodd Asphjell (A) [17:06:05]: Først vil jeg si at det er veldig godt at det reises en interpellasjon om akkurat dette, med den ulykken som nettopp har skjedd i Svalbard-området, som bakteppe.

Havområdene rundt polene er krevende. Det er av-sidesliggende, og det er sårbart, noe som har betydning for sikkerheten til både skip, mannskap og passasjerer så vel som for miljøet det opereres i. Det er det vel ingen som er uenig i. Polarkoden, som trådte i kraft 1. januar 2017, som også er internasjonal, har regler om både utforming og konstruksjon av skip, utstyr, operasjonelle forhold, opplæring og beskyttelse av miljøet.

Jeg hadde gleden av å være ordfører for saken om samfunnsikkerhetsmeldingen. I den forbindelse var jeg med på SARiNOR2-øvelsen. Jeg var med en uke i disse områdene, hvor vi skulle teste redningsutstyr. Jeg lå i en gummiflåte i 48 timer i 40 minusgrader. Vi lå 20 personer inne i en sånn flåte, personer som var godt forberedt. Det var ungdommer fra Kystvakten og Forsvaret. Det var folk fra leverandørene, som hadde utarbeidet og laget dette utstyret. Vi var altså godt forberedt. Det var ikke så mange som lå i 48 timer. Da vi ble hentet opp fra disse gummiflåtene, tror jeg jeg hadde en kroppstemperatur på 34–35 grader. Det var ikke noe særlig mat, det var fuktig, det var mørkt, det var høye bølger. Det gjorde inntrykk – i forhold til det å sitte og skrive en innstilling til en samfunnsikkerhetsmelding på et kontor her i huset. Det å få lov til å delta sammen med leverandører, sammen med folk som har dette som oppgave, gir gode erfaringer.

Jeg var også med på å skrive rapporten – for å gi et lite inntrykk. Det var leverandører fra Canada, Nederland, Danmark og flere andre land som leverer utstyr til skipene som skal operere i disse farvannene. Vi fikk testet utstyret – testet det som var bra, testet det som ikke var bra. Umiddelbart etter ulike øvelser satt vi i arbeidsgruppen for å se på hva som måtte forbedres, sånn at utstyret kunne redde liv i framtiden. Jeg kan ikke få fram snakket SARiNOR-øvelsene godt nok. Det er mange folk som er med på frivillig basis. Det var med leger, det var med redningsfolk osv. Vi ble hentet opp fra sjøen av Puma-helikopter. Vi ser av det som har skjedd nå, at de

brukte flere timer på å redde 14 personer fra en fiskebåt. Vi kan tenke oss et scenario – som også statsråden var inne på – med et cruiseskip med flere tusen om bord, gamle folk er det kanskje også, som ikke er forberedt. Vi var heldige; vi var forberedt og hadde utstyr rundt oss.

Til dette med trening og testing av utstyr sammen med leverandører: Kanskje også de som skal operere i disse farvannene, bør være med på sånne øvelser, slik at de får prøve det å ligge i disse flåtene, prøve å bli kalde, prøve å bli hentet opp i mørket, i bølger osv. Det tror jeg også de som opererer kommersielt, har behov for å dra lærdom av. Kystvakten gjør også en fenomenal jobb.

Men jeg må si: «Polarsyssel» – som ligger i Longyearbyen – lå under denne ulykken i opplag på Sunnmøre. Det er ikke bra. Med den økte trafikken vi har, knyttet til både fisk, turisme osv., bør «Polarsyssel» kanskje ha operativt ansvar alle månedene i året, for vi vet at det ikke er snakk om om det skjer en ulykke, det er spørsmål om når det skjer. Det har vi erfaring med. Det handler om responstid. Det er veldig store avstander, og det å ha skip og helikopter tilgjengelig er helt nødvendig.

Et styrket samarbeid mellom det offentlige, private aktører og lokale forhold er helt nødvendig for at Norge skal være verdensledende innen søk og redning i våre områder, hvor vi har et helt spesielt ansvar. Derfor er dimensjoneringen helt avgjørende for at vi kan gjøre et godt arbeid.

Margunn Ebbesen (H) [17:11:28]: Først ønsker jeg å rette en takk til representanten Eirik Sivertsen, som tar opp denne viktige saken og lar oss i Stortinget få lov til å ta del av oppmerksomheten rundt sikkerheten til dem som ferdes i de værharde havområdene i Arktis. Jeg er fryktelig glad for at det gikk så bra med mannskap på båten, og ikke minst vil jeg rette en stor takk til dem som utøver sitt arbeid som redningspersonell under slike krevende forhold.

Vi har gjennom de senere årene merket økt aktivitet og trafikk i Arktis, både på grunn av de klimatiske endringene som gjør at fiskeressursene har flyttet seg lenger nord, og fordi Arktis, spesielt Svalbard-området, er attraktivt for cruisetrafikk. Nå gikk det heldigvis bra ved denne hendelsen. Under fire timer etter forliset var mannskapet reddet fra havaristen og kommet i sikkerhet og under oppsyn i Longyearbyen. Vi skal selvsagt være opptatt av økt sikkerhet og styrking av redningsberedskapen i området. Men jeg synes også det er viktig å ta med seg at beredskapen faktisk er styrket. Sysselmannen fikk i 2014 to Super Puma-helikoptre, som har både større kapasitet og lengre rekkevidde enn det forrige, så det var et godt framskritt. Disse var avgjørende for at redningsoperasjonen gikk så bra som den gjorde.

Likedan fikk «Polarsyssel», som er Sysselmannens tjenesteskip, økt sin seilingstid fra seks til ni måneder fra 2016. Jeg registrerer i dag at det diskuteres hvorvidt «Polarsyssel» seilingstid bør øke fra ni til tolv måneder. Det kan godt være riktig vei å gå, men jeg synes vi kanskje må ta med oss at «Polarsyssel» stort sett ligger i nær-områdene til Longyearbyen og opererer ikke i isområdene. Det hadde tatt flere døgn fra «Polarsyssel» eventuelt hadde vært sendt ut fra Longyearbyen til den hadde vært i nærheten av havaristen. Jeg tror det er viktig at vi diskuterer om Kystvaktens båt er den rette til å være tilstede, og at vi i alle fall sørger for å bruke de tilgjengelige ressursene vi har, på en best mulig måte.

Jeg mener det er viktig at de som opererer under disse krevende forholdene, er kjent med beredskapen som til enhver tid finnes tilgjengelig, at de tar høyde for at en redningsoperasjon kan være svært krevende og tar sine forholdsregler og foretar en risikovurdering når de opererer i arktiske forhold.

Til slutt ønsker jeg å berømme det arbeidet som SARiNOR har gjort med å belyse behovet for redningsressurser, og som i fortsettelsen gir viktige innspill for å sikre god og mest mulig riktig beredskap for dem som ferdes i Arktis. Regjeringen har uttrykt at den vil styrke sikkerhet og beredskap i nord, og gjennom svalbardmeldingen har Stortinget gitt sin tilslutning til at man fortløpende skal vurdere beredskapen på Svalbard, i lys av økt aktivitet på øygruppen og en eventuell endring i risikobildet.

Himanshu Gulati (FrP) [17:15:05]: Også jeg vil begynne med å takke interpellanten for å ta opp dette temaet. Jeg vil også gjerne gratulere statsråden med utnevnelsen som samfunnssikkerhetsminister. Det er fint at regjeringen får en egen statsråd med ansvar for dette feltet.

Det er viktig å huske på – og vi bør alle være takknemlige for – det statsråden nevnte, at denne redningsaksjonen gikk bra, og at mannskapet på 14 kom godt ut av dette, til tross for ganske harde værforhold. Det er også viktig å erkjenne at forholdene på og i områdene rundt Svalbard er spesielle. De klimatiske forholdene og det spesielle landskapet vil alltid gjøre dette området mye mer krevende enn andre steder. Uansett hvor god beredskapen er, vil dette være en spesiell faktor i disse områdene. Representanten Asphjell var også selv inne på sine erfaringer med denne beredskapen, som illustrerer hvor spesielle forholdene på Svalbard og tilliggende områder er.

Derfor er det kanskje ekstra viktig å understreke det ansvaret de aktørene som driver i disse områdene, har for forsterket beredskap og planer for hva man skal gjøre i nødsituasjoner. Jeg synes det er positivt at vi ser en

økende aktivitet i de arktiske områdene, men de som opererer i disse områdene, enten det er fiskefartøy eller det er cruiseskip, vil også måtte ha en annen type beredskap og en annen type utstyr enn det man har i mer sydlige strøk.

Hovedredningssentralen og Redningsselskapet har også gode verktøy for å håndtere de spesielle utfordringene som Svalbard og lignende områder byr på. Jeg har selv hatt gleden av å se en del av disse planene gjennom min deltakelse på sjefskurset ved Forsvarets høgskole, og jeg vil gi dem ros for det imponerende stykke arbeid som er gjort, selv om vi åpenbart kan bli mye bedre.

Jeg vil også trekke fram de avtalene man har med Russland om søk og redning i Barentshavet, og igjen: Helikopterulykken på Svalbard ble nevnt i tidligere innlegg, og den viste – i hvert fall arbeidet i etterkant – at man evner å samarbeide godt når det har skjedd kritiske hendelser.

Det er feil å si at beredskapen ikke er styrket. Beredskapen er styrket. Man kan sikkert alltid gjøre mer, og vi kan ikke si at vi er i mål, men de to Super Puma-helikoptrene som sysselmannen har fått, er definitivt en styrking av beredskapen. «Polarsysse» er også en styrking av beredskapen. Dette er viktige verktøy og veldig viktig for hele Svalbard-samfunnet og alle dem som opererer i Svalbard-området. Så det er en styrking av beredskapen, selv om de vanskelige forholdene på Svalbard gjør at vi er nødt til å jobbe mer med dette. Med det kanskje viktigste vi kan gjøre for å hindre uønskede utfall av nødsituasjoner framover, for det vil oppstå, er forebygging, og at aktørene som opererer i disse områdene, gjøres oppmerksom på den spesielle beredskapen og de spesielle forholdene som de er nødt til å ta høyde for også på egne fartøy når de opererer i slike områder.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [17:19:15]: Har vi god nok beredskap i Barentshavet? Bakgrunnen for spørsmålet er hendelsen da fiskebåten «Northguider» fra Møre og Romsdal sendte ut signal helt nord i Hinlopenstredet, i Kinnvika på Nordaustlandet på Svalbard, den 28. desember 2018.

Som tidligere fisker også i dette området vet jeg hva det betyr å ha sikkerhet for at man blir berget om uhellet er ute. Dette er kanskje noe av det tøffeste vi har av kystområder, øde og kaldt. Det eneste egnede bergingsfartøyet befant seg 1 000 km fra Longyearbyen da tråleren gikk på grunn.

Reketråleren «Northguider» ligger fortsatt på grunn i det verna området, med hull i skroget. Man kan ikke ha en beredskap der vi kommer halsende etter fra land når det skjer forlis, som det skjedde utenfor Svalbard en fredag ettermiddag. Nå ligger båten i et svært utsatt område, i et av de rikeste områdene for fisk, i en vernesone.

Går båten ned, er det en katastrofe, uansett om en har fått tatt ut all oljen av båten, i hvert fall det meste av oljen.

Norges evne til suverenitetshevdelse i norsk økonomisk sone er svekket med dagens regjering. Kystvakten sliter med for lite personell til å dekke behovet sitt. Kystvakthelikoptrene er ennå ikke kommet på fartøy. Den norske kapasiteten til søk og redning er svekket ved at de maritime patruljeflyene på Andøya står på bakken på grunn av regjeringens skjødesløshet når det gjelder personell.

Kystvakten signaliserer stor usikkerhet rundt situasjonen de er satt i. De har ikke fått dobbel besetning, slik de skulle få i 2017. NH90 er ennå ikke på plass, og Sjøforsvarets evne til overvåking, kontroll, søk og redning er svekket. Kystvakten mener vi er på vei tilbake til situasjonen som var før da Lynx-helikoptrene var tilgjengelig, med dumping av fisk, større fartøy som går med slukte lanterner inn i fjordene for å fiske, samt lite handlingsrom til å hjelpe folk i nød. På toppen av det hele melder nå Andøya flystasjon at Orion-flyene ikke vil evne å være i beredskap fra nå og framover i 2019.

Kystvakten hadde ingen fartøy i området da ulykken skjedde. Det nærmest mulige bergingsfartøyet var KV «Barentshav» som lå ved Bjørnøya, men fartøyet kunne ikke seile inn i havariområdet da det var mer is der enn det skipet er konstruert for å håndtere. KV «Svalbard», som er sertifisert for å seile i islagt farvann, befant seg på kystvaktbasen på Sortland. Det er mer enn 1 000 km unna Longyearbyen. Det tar flere døgn å gå fra Sortland til Svalbard.

Sysselmannens spesialbygde oljefartøy, «Polarsysse», med helikopterbase som skal sørge for beredskap og sikkerhet i farvannene, ligger i vinteropplag i Ålesund i tre måneder hver vinter på grunn av økonomi.

Poenget er ikke om en har fartøy i vernesonen. Poenget er om en har tilstrekkelig med fartøy rundt Svalbard til å utføre alle de oppgavene en er satt til å utføre etter kystvaktloven – kystvakthelikopter, § 14 – redningsaksjoner, fiskerioppsyn, fangstoppsyn og ressurskontroll.

Heldigvis gikk det bra med folk denne gangen. Det skyldes ikke regjeringen. Det er bare flaks.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [17:24:01]: Statsråden var inne på det med satellittar og kommunikasjon, og det er viktige delar av problemstillinga. Men heile ulykka med «Northguider» illustrerer noko anna og langt meir konkret, og det er at dei samla ressursane rett og slett er for langt unna – altfor langt unna Arktis. Heile «Northguider»-hendinga er den mest perfekte illustrasjonen storting, regjering og beredskapsmyndigheiter kan få på det.

Vi har ingen beredskapsbase på øygruppa. Næraste beredskapsbase er på fastlandet. Vi har ikkje heilårsdrift av «Polarsysse», eit skip som vi berre har leigd inn i ni månader frå islandske aktørar. Det betyr at det er ute i månadene november, desember og januar, det er ikkje heilårsdrift på det, samtidig som det er heilårs fiske ved øygruppa – i stadig aukande omfang på grunn av varmare vatn. Og det er heilårs turisme på øygruppa. Stadig auka aktivitet skulle tilseie at ein også skulle ha auka beredskap.

Det regjeringa har gjort her, er ikkje spesielt imponerende. Super Puma-helikoptra blei vedtatt – utvidinga av kapasiteten – i 2012. Da «Polarsysse» gjekk frå sju til ni månaders drift i 2016, var det sjølv sagt ei utviding, men det er den einaste utvidinga vi har sett. Det har ikkje vore ei vidare styrking av beredskapen i nord.

Og da er det berre å seie, som Severin Suveren sa det: Dette var flaks! Det var flaks at det gjekk så bra som det gjorde. To minutt hadde helikoptra før dei måtte snu. Tenk om dei hadde hatt «Polarsysse», som har landingsopplegg for helikopter, så kunne dei hatt betre tid. Der som dei hadde hatt litt mindre tid, litt dårlegare vær, kunne dette gått skikkeleg ille. Det var flaks, og dette var midt i eit naturreservat der vi veit det kan skje ulykker på vinterstid. Det er rein flaks, for ein har ikkje dimensjonert beredskapen tilstrekkeleg.

«Polarsysse» låg på dette tidspunktet i opplag på Moltustranda i Sunnmøre. Der stod skipet. Det har kapasitet til å ta imot alle dei 300 000 litrane med olje som måtte naudlastast. Det hadde ikkje KV «Svalbard», det var ikkje dimensjonert for dette. Og dette var ein reke-trålar. Vi veit at det er turistskip i området, langt fleire menneske kan vere involverte på desse båtane, og vi kan ikkje bygge den norske innsatsen på beredskap i Arktis på flaks, sånn som ein gjer her. Det er det regjeringa legg opp til.

Da blir det veldig interessant når eit samla norsk «search and rescue»-miljø kjem med ein rapport og anbefalar ein serie tiltak. Dei anbefalar sjølv sagt heilårsdrift av «Polarsysse», og dei anbefalar at ein skal etablere ein fast, stadleg beredskapsbase på øygruppa. Dette vil kunne gi langt meir kunnskap og mykje meir koordinering av redningsoperasjonar i nord, til ein samla sum, anslått av ekspertgruppa, på 170 mill. kr. Antakelegvis kosta reke-trålar langt meir, men det er den samla kostnaden for den auka beredskapen i nord som eit samla redningskompetansmiljø stiller seg bak, og dei meiner at da får vi betydeleg meir kapasitet til å gjere redningsopdrag dimensjonert for den auka aktiviteten.

Eg skjønar at det har vore diskusjon, for det var i mars i fjor at SARiNOR-prosjektet blei framlagt for regjeringa – om kven som skal ta rekninga. Eg beit meg fast i statsråden sitt svar, at fellesskapet kan ikkje vere overalt

der ulykker skjer. Det synest eg vi skal bite oss merke i – fellesskapet kan ikkje vere overalt der ulykker skjer. Betyr det at ein ikkje skal vere til stades tilstrekkeleg dimensjonert for forholda med den auka aktiviteten i nordområda? Har ein bestemt seg for det? Slik eg har forstått det, er SARiNOR-rapporten ikkje effektuert, ein har ikkje gått inn på konklusjonane der. Dette blei lagt fram i mars i fjor og er ei direkte oppfølging av svalbardmeldinga frå 2016 og beredskapsmeldinga frå 2017, der ein sa at vi skal auke beredskapen i nord. Og det einaste vi står igjen med, er eit satellittprosjekt, NH90, som er heilt uklart kva tid kjem, og desse to månadene ekstra med «Polarsysse», som vi veit er for lite. Så eg vil be statsråden om å kome med klare svar på kva dei har tenkt å gjere når det gjeld beredskapen i nord.

André N. Skjelstad (V) [17:29:17]: Jeg vil takke representanten Sivertsen, som trekker opp et viktig tema som jeg synes vi bør diskutere, om hvordan beredskapen på Svalbard bør dimensjoneres. Ikke minst er den dimensjoneringen viktig for tryggheten for befolkningen, bosetningen, på Svalbard, men den er også viktig for skipsfarten rundt øygruppa og hele det norske ansvarsområdet for beredskap i Arktis. Og da bør en ta med seg om det i det hele tatt bør være fartøy alene i Hinlopen midt på vinteren, og en bør kunne spørre hvem som egentlig opptrer uforsvarlig her. Bør et fiskefartøy operere midtvinters, i den aller mørkeste tiden, i et av de mest risikofylte og avsidesliggende farvannene en kan oppdrive? Dette er et område som er dårlig kartlagt og langt unna bistand om en kritisk situasjon skulle oppstå. Sysselmannen gjennomførte en strøken redningsoperasjon med sine to redningshelikoptre. Senere ble fartøyet tømt for olje, etter godt arbeid fra lokale aktører på Svalbard. Og bør kanskje fiskerinæringen lære noe av reiselivet, som har strenge retningslinjer for hvordan en opererer i Arktis?

Ambulanseflyberedskapen på Svalbard representerer selvfølgelig en sårbarhet, og sårbarheten i ambulanseflykapasiteten på Svalbard er påfallende og bør gjøres noe med. Flykapasiteten med små propellfly i Nord-Norge er marginal når en kommer opp til Svalbard, og en var heldig i skredkatastrofen i 2015 med at været var såpass bra, at flyene kom seg opp og hentet dem som var alvorlig og livstruende skadet.

Dette er et spor som vil gi en betydelig styrking av beredskapen for en rimelig penge, siden fly og mannskap allerede er her. Det er rasjonelt å utnytte kapasiteten staten allerede har betalt for, og det vil gi umiddelbar gevinst. Ikke minst er tiltakslisten fra SARiNOR et godt utgangspunkt for å utvikle beredskapen i Arktis. Sivertsen peker på arbeidet til SARiNOR i sin interpellasjon. Det er flere gode tiltak i den handlingsplanen, men

det er avgjørende at slik aktivitet legges til Longyearbyen, og at den beredskapen bidrar til lokal kompetanse, arbeidsplasser og verdiskaping.

Kompetansen rundt beredskap i Arktis bør kunne være et viktig satsingsområde for Longyearbyen, og det er et godt spor at en etablering av en værradar og en intensivering av sjøkartlegging på Svalbard prioriteres som to viktige og konkrete tiltak fra SARiNORs handlingsplan. En værradar vil gi bedre værprognoser, som igjen er viktig når en skal vurdere evakuering av skredutsatte boligområder, og vil også være til hjelp for fly- og helikoptermannskapene når de skal ut på krevende oppdrag, lik oppdraget i Hinlopen i vinter. I dag vet flyverne lite om hvilke værforhold som venter når de kommer ut på krevende redningsoppdrag. De jeg har pratet med, som har operert redningshelikopter på Svalbard, trekker fram veldig mange grunner til å etablere en værradar på Svalbard.

Værprognoser knyttet til vurdering av evakuering i skredutsatte boligområder er en trygghet for befolkningen, men det kan også bygges opp spennende utdanning og forskning rundt en slik værradar. Flyvere, som er med på redningsoppdrag, kan bruke sanntidsinformasjon fra værradaren for å unngå dårlig vær. Værforholdene skifter utrolig fort på Svalbard, og dette vil gi bedre værvarslinger, som kan komme både reiseliv, forskningsmiljøene og ikke minst fiskebåter og befolkningen for øvrig til gode. Da kunne en time flyankomstene bedre, som er spesielt viktig for ambulansefly med redusert kapasitet. Dette vil da sikre beredskapen for Svalbard samlet sett.

Når jeg har sittet og hørt på debatten, er jeg litt overrasket over at man ikke er opptatt av det som SARiNOR – og det miljøet som i hvert fall jeg har hatt kontakt med, altså svalbardmiljøet – har vært svært opptatt av, nettopp hvor viktig værinformasjon er i området. I stedet ønsker man å polemisere rundt noen andre utfordringer, som jeg mener selvfølgelig også er viktig, men jeg tror også det er særskilt viktig å få slik informasjon når en ferdes i disse områdene.

Willfred Nordlund (Sp) [17:33:43]: Først og fremst skal jeg takke interpellanten for å ta opp et særskilt viktig tema. Det er klart at når vi ser på regjeringserklæringen som vi hadde her for kort tid tilbake, hvor statsministeren valgte ikke å nevne nordområdene i det hele tatt, er de spørsmålene som representanten stiller, betimelige.

Vi skal videre være glad for at den siste tids hendelser ikke ledet til at noen mistet livet, og at det gikk bra med dem som var om bord på «Northguider». Man fikk demonstrert at med litt flaks får vi til det utrolige.

Det som er bakgrunnen for interpellantens spørsmål, er bl.a. SARiNOR-prosjektet, altså søk og redning i

nordområdene, et prosjekt som har gått over lang tid, og vi sitter nå med siste handlingsplanen for det. Jeg registrerer at statsråden ikke er interessert i å gå inn på og svare på hvilke tiltak som regjeringen kunne tenkt seg å følge opp. Jeg er spent på å se om det betyr at man har tenkt å ta det inn i den lenge varslede nordområdemeldingen, og om det er derfor man er litt tilbakeholden med å gi informasjon. Det burde man ikke være. Jeg mener at man burde ha forsterket arbeidet med å få på plass en tilstrekkelig beredskap i nordområdene uavhengig av om man venter på å gå i gang med en ny nordområdemelding.

Det vi ser, som selvfølgelig flere representanter har erfart, er at det er økt aktivitet i nordområdene, både på bakgrunn av at polisen smelter, og fordi man markedsfører tilgangen innenfor turismen og innenfor forskning til nye områder av verden, som naturligvis er interessert i å se det som foregår, og ikke minst kunne forske på nye ting.

Et av hovedelementene som SARiNOR drar opp i handlingsplanen, er at man ønsker å få etablert et arktisk beredskaps- og kunnskapssenter i Longyearbyen for søk og redning, og ikke minst på beredskapssiden. Det registrerer jeg at statsråden nærmest mener at man allerede har fått på plass, idet man sier at man har fått på plass en «plattform» i Longyearbyen. Det tror jeg søk- og redningsmiljøet er sterkt uenig i. Det forutsetter at man har betydelig større omfang av beredskapsmateriell og -personell og ikke minst utvikling av dette enn det som er tilfellet i dag.

Det er jo sånn at det er utgifter knyttet til det å øke beredskapen, men det er utgifter som Stortinget egentlig måtte innse kom når man har valgt å satse på nordområdene. Når man legger til grunn det som skjer værmessig, men også de økte økonomiske mulighetene som større tilgang til nord gir, må man også kunne forutsette at man er klar over at det vil medføre kostnader. Da er det mer diskusjon om hvordan man skal få det på plass. Det er vel og bra at man har en avtale for søk og redning, men spørsmålet blir hvordan man skal få på plass avtaler om beredskap, altså hvordan man skal være forberedt på forhånd. En av tingene Polarkoden tar opp i seg å prøve å få til, er bl.a. at man sikter på økt egenredning.

Det er en viktig bakgrunn som ikke er tatt opp, og det er at 90 pst. av den arktiske skipstrafikken går gjennom norsk farvann. 80 pst. av Norges havområder ligger i Arktis, og når vi fra denne salens side har tenkt å ta en større rolle og bruke havet mer – det er det også forskningsmiljøene peker på for de framtidige teknologiske løsningene og medisinene som må på plass – må vi også være innstilt på å øke beredskapen, om det dreier seg om beredskapssenter på Svalbard, de ulike tiltakene

som SARiNOR peker på, tilstrekkelig kapasitet for Kystvakten, herunder helikopter, og den nye værradaren som representanten Skjelstad var inne på, eller andre tiltak. Det forplikter når Norge som stat har det området som vi har, og ikke minst de mulighetene som vi har.

Jeg håper at regjeringen kommer til å være litt mer ydmyk framover og ikke minst kan se på mange av de gode faglige tilrådingene som SARiNOR har kommet med om hvordan vi skal få bedre beredskap i nordområdene. Det vil være en betingelse for at vi skal kunne sikre mennesker og verdier etter hvert som aktiviteten øker i nordområdene – forhåpentligvis til det gode for oss alle.

Geir Inge Lien (Sp) [17:38:48]: Eg vil takke representanten Sivertsen for å bringe opp ei viktig sak. Dette er utruleg viktig. Vi ser at det er fiskebåtar og andre fartøy som ferdast i desse områda. Dei er avhengige av å ta sin fangst på den tida når anten fisk eller reker, eller kva det no er, er i området. Då må båtane vere der, og då er det viktig at beredskapen er der.

Noreg er det landet i verda med nest lengst kyst. Samtidig har vi suverenitet over enorme havområde, spesielt i nord. Det norske havområdet frå Lindesnes til nordspissen av Svalbard er like langt som frå Lindesnes til Gibraltar. Barentshavet og Norskehavet er eit sårbart og lunefullt havområde. I 2018 vart det gjennomført 8 507 aksjonar styrte av hovudredningsentralane. 2 969 av desse var i nord. Talet på operasjonar er dobla dei siste ti åra. I 2018 var det om lag 550 000 cruisepassasjerar i norske farvatn og om lag 80 000 turistar til sjøs mot Svalbard. Talet er aukande frå år til år. 85 pst. av maritim aktivitet i Arktis er i norsk sone, og det er rundt 20 000 personar som har sitt daglege virke til sjøs i Noreg. Desse har 20 gonger så høg dødelegheitsrisiko som dei som jobbar på land. Då er det viktig med ein god beredskap.

Kystvakta signaliserer stor usikkerheit rundt situasjonen dei er sette i. Dei har ikkje fått dobla besetninga eller fått ressursar slik dei hadde fått lovnad om i 2017. NH90 er enno ikkje kome på plass, og Sjøforsvarets evne til overvaking, kontroll, søk og redning er svekt. Kystvakta meiner vi er på veg tilbake til situasjonen som var før Lynx-helikoptera var tilgjengelege. Dumping av fisk, større fartøy som går med sløkte lanterner inn i fjordane for å fiske, og lite handlingsrom til å hjelpe folk i nød er resultatet.

Noreg evnar ikkje å sikre robust MPA-kapasitet, som hjelper i redning, grunna regjeringa sitt feilslåtte vedtak om Andøya flystasjon. Hovudredningsentralen har gjentekne gongar sendt bekymringsmeldingar til regjeringa. No er det på tide å kjenne ansvaret sitt og ta grep for sikre truverdig beredskap i dei norske havområda og farvatnet rundt. Eg håpar no at regjeringa og mi-

nisteren er audmjuke og lyttar til dei signala og dei gode innspela som er komne her.

Eirik Sivertsen (A) [17:42:38]: La meg takke mine gode kollegaer for en god og opplyst debatt, en debatt som i all hovedsak har handlet om å diskutere hvordan vi kan gjøre dette bedre, for det ville ha vært rom til – også i lys av medieoppslag, debatter vi har hatt i Stortinget de senere årene – å kritisere mye tyngre det samlede beredskaps- og sikkerhetsarbeidet. Det har vi valgt ikke å gjøre, fordi vi oppfatter at alle debattantene har hatt interesse av å gjøre ting bedre.

Jeg mener at hvis vi tar skip og mannskap og eventuelt passasjerer inn i farvannet i Arktis, bærer en et veldig stort ansvar som kaptein. En må være forberedt på at det er røffe forhold, det er krevende situasjoner, og en må være seg bevisst at det er områder der det ikke er beredskap til enhver tid, og en kan ikke forvente at noen er der umiddelbart hvis ulykken skulle være ute.

Men selv om en har god kompetanse, er forberedt og har tenkt igjennom disse forholdene, kan ulykken være ute, slik «Northguider»-ulykken har vist. Ulykker kan skje den beste, men jeg er ikke enig med dem som har sagt her i dag at grunnen til at det gikk bra, bare var flaks, for det var dyktig sjømannskap om bord i «Northguider», det var flinke redningsmannskaper og godt samarbeid, men det var også en god porsjon flaks.

Selv om vi har gjort mye de siste årene når det gjelder forebygging, vi har styrket beredskapen, og vi har planer om å få satellitter opp – ja, det er riktig at Nærings- og fiskeridepartementet har vurdert disse satellittene, men de har forkastet det, det nådde ikke opp i satsingsforslaget til NFD, det var Stortinget som løftet det opp – er jo spørsmålet: Er det godt nok? Mitt svar er nei, det er ikke godt nok i dag – ikke i lys av de ambisjonene vi har som maritim nasjon og havnasjon, og det er ikke godt nok med tanke på den økende aktiviteten vi alle forventer.

Det ligger et veldig godt kunnskapsgrunnlag der. SARiNOR1 kom i 2016, SARiNOR2 kom i 2017. Det kom en prioritert handlingsplan på oppfordring fra stortingsrepresentanter til regjering og storting i 2018. Regjeringen har skrevet i sin nordområdestrategi at man skal vurdere tiltakene, og vi hører statsråden si at man vurderer det fortløpende. Det er godt at man vurderer det, men det kunne vært greit om man konkluderte snart. Hva er det vi kan gripe fatt i? Og alle skjønner at ikke alt kan løses på en gang, men man må si noe om hva det er vi skal prioritere. La meg appellere til regjeringen om at man vurderer det. Man kan ta utgangspunkt i den prioriterte handlingsplanen som det er bred tilslutning til hos de berørte aktørene fra SARiNOR, som ble lagt fram i fjor – disse tiltakene som for en overkommelig sum kunne rettet på situasjonen.

Vi er en polarnasjon, vi er en havnasjon. Hvis vi skal fortsette å være en stormakt i nord, må vi ha nærvær og tilstedeværelse. Det gjelder myndighetsutøvelse, men det gjelder også trygghet og beredskap, slik at de som opererer der, og som utøver nærvær og tilstedeværelse, kan få redning når ulykken er ute.

Statsråd Ingvil Smines Tybring-Gjedde [17:45:56]:

Tusen takk for veldig gode spørsmål og innlegg og en veldig interessant debatt her i Stortinget i dag. Jeg rives også med følelsesmessig av dette, dette er krevende områder.

Vi er alle her enig i at god sikkerhet og beredskap mot uønskede hendelser er avgjørende for en bærekraftig utvikling i Arktis og en sunn utvikling i nordområdene. Med økt kommersiell aktivitet knyttet til bl.a. cruise-trafikken, fiskeri og forskningsaktiviteter er det viktig at vi har nødvendige beredskapsressurser og -kapasitet i Barentshavet og rundt Svalbard. Det er vi alle enig i.

Internasjonalt samarbeid om søk og redning i arktiske farvann er viktig i denne sammenheng, men vi må erkjenne at forholdene på Svalbard og i tilgrensende havområder er spesielle. Det har alle som har vært på denne talerstolen i dag, påpekt. Jeg er uenig med representanten Knag Fylkesnes i at Svalbard ikke har en redningsbase. Longyearbyen framstår i dag som en plattform for redning og beredskap. Sysselmannens helikoptre er styrket med to store helikoptre. Seilingsperioden for Sysselmannens fartøy «Polarsyssel» er utvidet fra seks til ni måneder. Det er etablert en egen samarbeidsavtale mellom Kystvakten og Sysselmannen, og det er opprettet vaktordning for anestesilege knyttet til Sysselmannens helikopter.

Men forebygging er den beste beredskapen. Det er innført statlig lostjeneste og havne- og farvannslav. Det arbeides nasjonalt og internasjonalt for å sikre at fartøy, utstyr, kaptein og mannskap har den nødvendige opplæring og er egnet til å operere i polare farvann, jf. f.eks. Polarkoden, som kom i 2017.

Jeg har selv vært i redningstjenesten. Jeg har jobbet som profesjonell klatrer og har vært i både øvelser og skarpe redningssituasjoner. Jeg vet hva det dreier seg om når man ikke har godt nok utstyr. Men hva er godt nok utstyr? Jeg minner om de fire svenske turistene som døde i Tamokdalen for en stund siden. Man kunne ikke gå inn og redde dem på grunn av været. Var utstyret godt nok, eller hadde vi begrensninger på grunn av vær-situasjonen?

Det er viktig å huske at alle de 14 om bord i «Northguider» ble reddet. Og det er viktig å understreke at alle som ferdes i de krevende farvannene ved Svalbard og andre steder, må være seg bevisst de spesielle forholdene de utsetter seg for. I siste instans er det skipperen om

bord som har ansvaret for fartøy, sikkerhet og navigasjon. Jeg må også minne om at hadde «Polarsyssel» ligget i Longyearbyen den dagen da «Northguider» gikk på grunn, hadde den brukt 20 seilings timer for å komme besetningen til unnsetning.

Presidenten: Debatten i sak nr. 8 er dermed omme.

Sak nr. 9 [17:49:12]

Stortingets vedtak til lov om register over reelle rettighetshavere (Lovvedtak 38 (2018–2019), jf. Innst. 143 L (2018–2019) og Prop. 109 L (2017–2018))

Presidenten: Ber noen om ordet? – Så synes ikke.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt syv forslag. Det er

- forslagene nr. 3 og 4, fra Else May Botten på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
 - forslagene nr. 1 og 2, fra Else May Botten på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 5–7, fra Lars Haltbrekken på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- Det votes over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Prop 106 L (2017–2018) Lov om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven) sendes tilbake til regjeringen.

Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg for å utrede mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen der både miljøinteresser og de ulike næringsinteresser er representert. Utvalgets mandat må blant annet omfatte en vurdering av de miljømessige og økonomiske konsekvensene ved å åpne opp kontinentalsokkelen for mineralutvinning.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.58.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

L o v

om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen
(havbunnsmineralloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1 Lovens formål

Denne loven skal legge til rette for undersøkelse og utvinning av mineralforekomster på kontinentalsokkelen i samsvar med samfunnsmessige målsettinger, slik at hensynet til verdiskaping, miljø, sikkerhet ved virksomheten, øvrig næringsvirksomhet og andre interesser blir ivaretatt.

§ 1-2 Lovens saklige virkeområde

Denne loven gjelder virksomhet knyttet til undersøkelse og utvinning av mineralforekomster på havbunnen og grunnen under denne.

Loven gjelder ikke for vitenskapelig forskning på undersjøiske mineralforekomster.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på marine arter, planter og genetisk materiale som tas opp som ledd i aktiviteter omfattet av første ledd.

Loven gjelder med de begrensningene som følger av overenskomster med fremmede stater eller folkeretten for øvrig.

§ 1-3 Lovens geografiske virkeområde

Loven gjelder for mineralforekomster i Norges indre farvann, Norges sjøterritorium og på norsk kontinentalsokkel.

Med sjøterritoriet menes havområdet fra grunnlinjene ut til tolv nautiske mil som opprettet i medhold av lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone. Indre farvann omfatter havområdene innenfor grunnlinjene. Loven gjelder ikke for den delen av sjøen som er undergitt privat eiendomsrett.

Med kontinentalsokkelen menes havbunnen og undergrunnen i de undersjøiske områdene som strekker seg gjennom hele den naturlige forlengelsen av landterritoriet til ytterkanten av kontinentalmarginen, men ikke kortere enn 200 nautiske mil fra grunnlinjene som sjøterritoriets bredde er målt fra. Avgrensningslinjen for kontinentalsokkelen mot en annen stat går likevel ikke utover midtlinjen, med mindre noe annet følger av folkerettens regler for kontinentalsokkel utenfor 200 nautiske mil fra grunnlinjene eller en overenskomst med vedkommende stat.

Loven gjelder ikke for virksomhet knyttet til mineralforekomster på norsk kontinentalsokkel utenfor Dronning Maud Land og Peter I Øy eller mineralvirksomhet i havområder utenfor norsk jurisdiksjon, som det internasjonale havbunnsområdet.

Kongen kan gi forskrift om eller fastsette i enkeltvedtak at loven også skal gjelde for videre bearbeiding av mineraler fra en utvunnet undersjøisk mineralforekomst som foregår på norsk landterritorium eller sjøgrunn underlagt privat eiendomsrett, når slik bearbeiding er nødvendig for eller utgjør en integrert del av utvinningen.

Kongen kan gi forskrift om lovens geografiske virkeområde.

§ 1-4 Retten til mineralforekomster og ressursforvaltning

Den norske stat har eiendomsrett til mineralforekomster på kontinentalsokkelen og eksklusiv rett til ressursforvaltning.

Ressursforvaltningen forestås av Kongen i samsvar med bestemmelsene i denne loven.

§ 1-5 Definisjoner

I denne loven forstås med:

- a) mineralvirksomhet: all virksomhet som er omfattet av lovens § 1-2
- b) innretning: installasjon, anlegg og annet utstyr for mineralvirksomhet, også rørledninger og kabler om ikke noe annet er bestemt, men ikke forsynings- og hjelpefartøy eller skip som transporterer mineraler i bulk
- c) undersøkelse: leting etter og kartlegging av mineralforekomster for kommersielt formål, medregnet geologiske, geofysiske, geokjemiske og geotekniske aktiviteter og drift og bruk av innretninger i den utstrekning de anvendes til undersøkelse
- d) utvinning: uttak av mineraler fra havbunnen eller havbunnens undergrunn for kommersielt formål, medregnet bearbeiding på innretninger, deponering av eventuelt overskuddsmateriale fra driften og bygging, plassering, drift og bruk av de innretninger som er nødvendig for utvinningen og transporten av mineralene til innretninger eller transportskip
- e) rettighetshaver: en fysisk eller juridisk person som etter loven her eller tidligere lovgivning har fått en tillatelse til undersøkelse eller utvinning av mineralforekomster eller en særskilt tillatelse til anlegg av og drift av innretninger, en gruppe personer som sammen har fått en slik tillatelse, eller en person som inngår i en slik gruppe
- f) operatør: en rettighetshaver som står for den daglige ledelse av mineralvirksomheten.

§ 1-6 *Krav om tillatelse*

Ingen andre enn staten kan drive mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen uten tillatelse, godkjenning eller samtykke etter denne loven. Bestemmelsene i loven for øvrig og de forskrifter som gis i medhold av den, gjelder for statlig mineralvirksomhet så langt de passer.

§ 1-7 *Krav til forsvarlig mineralvirksomhet*

Mineralvirksomhet etter denne loven skal foregå på en forsvarlig måte og ivareta hensynet til sikkerhet for personell, miljø og de økonomiske verdiene innretninger og fartøyer representerer.

Mineralvirksomheten må ikke unødvendig eller i urimelig grad vanskeliggjøre eller hindre skipsfart, fiske, luftfart eller annen virksomhet eller volde skade eller fare for skade på rørledninger, kabler eller andre under-sjøiske innretninger. Alle rimelige foranstaltninger skal tas for å unngå skade på naturmangfoldet i havet eller kulturminner på havbunnen og å unngå forurensning og forsøpling.

§ 1-8 *Flyttbare innretninger under fremmed flagg*

Annen norsk lov enn loven her og vedtak truffet i medhold av annen lov gjelder ikke for andre flyttbare innretninger under fremmed flagg enn de som er permanent plassert, dersom ikke noe annet følger av lov eller er fastsatt av Kongen i statsråd.

Kapittel 2. *Åpning av områder for undersøkelse og utvinning*

§ 2-1 *Åpning av områder for mineralvirksomhet*

Kongen i statsråd kan beslutte at et nærmere avgrenset område av norsk kontinentalsokkel skal åpnes for mineralvirksomhet.

Før et område åpnes etter første ledd, skal det gjennomføres en konsekvensutredning.

Et utkast til beslutning om å åpne et nytt område for mineralvirksomhet, med tilhørende konsekvensutredning, skal sendes på høring. Interesserte skal normalt gis en frist på minst tre måneder til å uttale seg.

§ 2-2 *Konsekvensutredning før åpning*

Departementet er ansvarlig for å gjennomføre en konsekvensutredning før åpning av nye områder på kontinentalsokkelen for mineralvirksomhet.

Konsekvensutredningen skal bidra til å belyse de ulike interessene som gjør seg gjeldende på det aktuelle området, slik at dette kan ligge til grunn når det skal tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, området kan åpnes for mineralvirksomhet. Konsekvensutredningen skal belyse hvilke virkninger en eventuell åpning kan få

for miljøet og antatte næringsrelaterte, økonomiske og sosiale virkninger.

Kongen kan gi forskrift om konsekvensutredninger.

§ 2-3 *Mineralvirksomhet i åpnete områder*

Tillatelse til mineralvirksomhet kan kun gis for områder som er åpnet etter § 2-1.

Kongen kan bestemme at lovens krav til åpningsprosess kan fravikes for kystnære mineralforekomster omfattet av kapittel 10.

Kongen i statsråd kan i særlige tilfeller gi tillatelse til mineralvirksomhet i områder som ikke omfattes av første ledd.

Kapittel 3. *Undersøkelsestillatelse*

§ 3-1 *Søknad om og tildeling av undersøkelsestillatelse*

Departementet kan etter en skriftlig søknad tildele en tillatelse til undersøkelse til en fysisk eller juridisk person.

En søknad om undersøkelsestillatelse skal presist angi det geografiske området den omfatter. Søknaden skal også redegjøre for

- i form av et undersøkelsesprogram, hvilke undersøkelser man ønsker å gjennomføre
- formålet med undersøkelsene, inklusive de mineralforekomstene man ønsker å undersøke
- når undersøkelsene er planlagt påbegynt og avsluttet
- hvor innenfor det geografiske området undersøkelsene skal utføres
- miljømessige konsekvenser av undersøkelsene, samt hvordan naturmangfoldet i området er tenkt ivaretatt.

Departementet kan gi forskrift om nærmere krav til innholdet i søknaden.

Tillatelsen kan gis for hele eller deler av det omsøkte området og fastsette de geografiske koordinatene for det området den gjelder.

En undersøkelsestillatelse kan gis for inntil fem år. Dersom en undersøkelsestillatelse gis for en kortere periode, kan departementet senere forlenge tillatelsen innenfor rammen på fem år.

Det skal betales et behandlingsgebyr for søknad om undersøkelsestillatelse. Departementet gir forskrift om gebyrets størrelse.

Departementet kan gi forskrift om eller fastsette i den enkelte tillatelsen hvilke vilkår som knyttes til en tillatelse, som krav til teknologi, påkrevde sikkerhetstiltak og krav om å melde inn aktiviteter.

§ 3-2 Undersøkelsestillatelse gir ikke enerett eller fortrinnsrett

En undersøkelsestillatelse gir ikke enerett til undersøkelse i de områder som er nevnt i tillatelsen eller fortrinnsrett ved tildeling av utvinningstillatelse.

Departementet kan tildele utvinningstillatelse til andre i områder som dekkes av en undersøkelsestillatelse.

En undersøkelsestillatelse etter denne loven er ikke til hinder for

- a) at det gis rett til å foreta undersøkelser etter og utvinning av petroleumforekomster i medhold av petroleumsløven
- b) aktivitet i medhold av lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumforekomster og mineralforekomster
- c) aktivitet i medhold av havressurslova og naturmangfoldloven
- d) aktivitet i medhold av havenergilova.

Det kan ikke gis undersøkelsestillatelse for områder som omfattes av utvinningstillatelse gitt i medhold av § 4-1. Det kan gjøres unntak fra første punktum dersom søknaden om undersøkelsestillatelse gjelder andre mineraler enn de som er omfattet av en pågående eller planlagt utvinning i henhold til en godkjent plan for utvinning etter § 4-4, og rettighetshaveren til utvinningstillatelsen samtykker.

§ 4-8 gjelder tilsvarende for andres rett til å plassere innretninger i områder som omfattes av en undersøkelsestillatelse.

§ 3-3 Melding i forbindelse med undersøkelser mv.

Rettighetshaveren skal senest fem uker før aktiviteten etter en undersøkelsestillatelse påbegynnes sende en melding til departementet, Oljedirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Kystverket og Forsvarsdepartementet med opplysninger om

- a) tid, varighet og nøyaktige opplysninger om området undersøkelsene gjelder med posisjonslinjer
- b) undersøkelsesmetodene som skal anvendes
- c) hvilket fartøy som skal benyttes
- d) i hvilken form resultatene fra undersøkelsen vil foreligge.

Departementet kan gi forskrift om innsending av melding i forbindelse med undersøkelser, blant annet om unntak fra fristen i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om at fartøy som driver undersøkelser etter mineraler, skal ha om bord og bruke utstyr som overvåker og rapporterer aktiviteten

til fartøyet, som for eksempel satellittsporingssystemer og ferdskriversystemer.

Kapittel 4. Utvinningstillatelser mv.

§ 4-1 Utlysning og tildeling

Kongen kan på nærmere bestemte vilkår tildele utvinningstillatelser. En utvinningstillatelse gir rettighetshaveren enerett til undersøkelser etter og utvinning av alle mineralforekomster i området som er omfattet av tillatelsen.

Utvinningstillatelser kan bare tildeles juridiske personer som er stiftet i overensstemmelse med norsk lovgivning og er registrert i Foretaksregisteret, når ikke noe annet følger av internasjonale avtaler.

Før tildeling av en utvinningstillatelse finner sted, skal Kongen offentlig utlyse det området som det søkes om utvinningstillatelse for. I utlysningen skal det fremgå hvilke kriterier tildeling av utvinningstillatelse skal skje på grunnlag av, og hvilke frister og vilkår som gjelder. Kongen kan i særlige tilfeller tildele utvinningstillatelse uten utlysning. Områder som utlyses skal angis med geografiske koordinater. Koordinatene fastsettes i samsvar med petroleumsløven § 3-2.

Tillatelsen kan gis for hele eller deler av det omsøkte området. Kongen fastsetter de geografiske koordinatene for utvinningstillatelsen.

Kongen kan gi forskrift om eller fastsette i den enkelte tillatelsen hvilke vilkår som knyttes til en tillatelse, som omfanget av den arbeidsforpliktelsen som skal oppfylles, krav til teknologi, finansiell sikkerhetsstillelse, og påkrevde sikkerhetstiltak.

§ 4-2 Søknad om tildeling av utvinningstillatelse

En søknad om utvinningstillatelse skal redegjøre for

- a) hvilke mineralforekomster som er identifisert i området
- b) hvilke mineraler eller mineralforekomster som planlegges utvunnet
- c) eventuelt det kjente ressurspotensialet
- d) det geografiske området som ønskes omfattet av tillatelsen
- e) søkerens finansielle evne
- f) søkerens teknologiske kompetanse og tekniske gjennomføringsevne
- g) den foreslåtte utbyggingsløsningen
- h) all annen informasjon som er nødvendig for å avgjøre søknaden.

Departementet kan gi forskrift om nærmere krav til søknadens innhold.

Det skal betales et behandlingsgebyr for en søknad om utvinningstillatelse. Departementet gir forskrift om gebyrets størrelse.

§ 4-3 Arbeidsforpliktelse og arbeidsprogram

En søknad om utvinningstillatelse skal ledsages av et forslag til et arbeidsprogram. Programmet skal dekke perioden frem til tidspunktet for innsendelse av planen for utvinning.

Kongen kan pålegge rettighetshaver en nærmere bestemt arbeidsforpliktelse for det området utvinnings-tillatelsen omfatter. Arbeidsforpliktelsens innhold og omfang og fristen for oppfyllelse fastsettes av Kongen i den enkelte utvinningstillatelsen. Dersom ikke en kortere frist er fastsatt, skal arbeidsforpliktelsen være fullført innen den perioden som fastsettes etter § 4-5 første ledd.

Kongen kan etter søknad gjøre unntak fra arbeidsforpliktelsen eller endre den.

§ 4-4 Plan for utvinning av mineralforekomster

Beslutter en rettighetshaver til en utvinningstillatelse å utvinne en mineralforekomst, skal rettighetshaveren forelegge for departementet til godkjenning en plan for utvinning av mineralforekomsten. Planen skal være tilpasset virksomhetens omfang og inneholde en beskrivelse av utvinningen og en konsekvensutredning. Departementet kan etter søknad i særlige tilfeller helt eller delvis frafalle kravet om en plan for utvinning.

Beskrivelsen av utvinningen skal blant annet redegjøre for de aktuelle tekniske løsningene og økonomiske, ressursrelaterte, tekniske og sikkerhetsrelaterte forhold knyttet til utbyggingen og driften. Konsekvensutredningen skal i tillegg omfatte nærings- og miljørelaterte forhold, som forebyggende og avbøtende tiltak, og opplysninger om hvordan en innretning vil kunne disponeres ved avslutning av mineralvirksomheten.

Planen skal også inneholde opplysninger om innretninger for transport eller bearbeiding som omfattes av § 4-7 og gi opplysninger om hvilke tillatelser mv. som det er søkt om etter annen lovgivning.

Departementet kan gi forskrift om de nærmere kravene til en plan for utvinning.

Planlegges en utvinning i to eller flere trinn, skal planen så vidt mulig omfatte den samlede utvinningen. Departementet kan avgrense godkjenningen til å gjelde enkelte trinn.

Før en plan for utvinning er godkjent, skal det ikke inngås vesentlige kontraktsforpliktelser eller påbegynnes byggearbeider, med mindre departementet samtykker.

Departementet skal i et eget dokument redegjøre for og begrunne vedtaket om å godkjenne eller ikke godkjenne en plan for utvinning. I begrunnelsen skal det blant annet fremgå hvilke miljøvilkår som eventuelt er knyttet til godkjenningen, og hvilke tiltak som eventuelt er forutsatt å avbøte vesentlige negative miljøvirknin-

ger. Dokumentet skal offentliggjøres, med unntak for eventuelle taushetsbelagte opplysninger.

Departementet skal underrettes om og godkjenne vesentlige avvik eller endringer av forutsetningene for en fremlagt eller godkjent plan og vesentlige endringer av innretninger. Departementet kan kreve fremlagt en ny eller endret plan for godkjenning.

§ 4-5 Utvinningstillatelsens varighet

En utvinningstillatelse gis for inntil ti år. Dersom utvinningstillatelsen gis for en kortere periode, kan departementet senere forlenge tillatelsen innenfor rammen på ti år.

Rettighetshavere som har oppfylt arbeidsforpliktelsen i henhold til § 4-3, og de vilkårene som for øvrig gjelder for den enkelte utvinningstillatelsen, kan søke om forlengelse av utvinningstillatelsen utover perioden som er fastsatt i medhold av første ledd. I vurderingen av hvorvidt forlengelse skal gis, skal departementet se hen til sannsynligheten for at en plan for utvinning vil kunne bli forelagt departementet for godkjenning innen utløpet av forlengelsesperioden. Forlengelsen kan gis for perioder på inntil fem år. Departementet kan fastsette en ny arbeidsforpliktelse og nye vilkår i forbindelse med forlengelsen. Reglene om arbeidsforpliktelser i § 4-3 gjelder tilsvarende for arbeidsforpliktelser etter fjerde punktum.

Når en plan for utvinning er forelagt departementet for godkjenning, har rettighetshaveren etter søknad krav på å få utvinningstillatelsen forlenget med inntil 20 år. Departementet kan etter søknad fra rettighetshaveren beslutte ytterligere forlengelser under forutsetning av at utvinningen til enhver tid foregår i henhold til en godkjent plan for utvinning.

Dersom en utvinning ikke igangsettes innen fem år etter at planen for utvinningen ble godkjent, bortfaller utvinningstillatelsen. Det samme gjelder dersom en igangsatt utvinning blir innstilt i mer enn to år. Departementet kan forlenge fristen etter første og andre punktum dersom det kan godtgjøres at utvinningen vil igangsettes eller gjenopptas innen rimelig tid.

§ 4-6 Tilbakelevering av områder

Departementet skal ved tildelingen av en utvinningstillatelse fastsette hvor stor del av området som dekkes av tillatelsen, rettighetshaveren kan kreve forlengelse for etter § 4-5 tredje ledd. Departementet kan etter søknad samtykke i at rettighetshaveren beholder mer enn det området som er fastsatt ved tildelingen.

Rettighetshaveren kan med tre måneders varsel og virkning fra neste kalenderår levere tilbake hele eller deler av området som er omfattet av en utvinningstillatelse. Departementet kan kreve at vilkårene for tillatelsen

og forpliktelsene som følger av den, skal være oppfylt før tilbakelevering av deler av området eller oppgivelse av tillatelsen.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av områder som tilbakeleveres etter første og andre ledd.

§ 4-7 *Særskilt tillatelse til anlegg av og drift av innretninger*

Departementet kan på nærmere bestemte vilkår gi tillatelse til anlegg av og drift av innretninger på kontinentalsokkelen når retten til anlegg og drift ikke følger av en godkjent plan for utvinning.

Tillatelser etter første ledd gis for en bestemt periode og kan etter søknad fra rettighetshaveren forlenges av departementet.

§ 4-8 *Retten for andre til å plassere innretninger mv.*

Rettighetshaveren kan ikke motsette seg at andre legger ut rørledninger, kabler eller andre typer ledninger eller plasserer andre innretninger på, i eller over området som omfattes av en utvinningstillatelse. Slike innretninger må ikke volde urimelig ulempe for rettighetshaveren og kan ikke være innenfor sikkerhetssonen som er fastsatt av departementet i medhold av § 6-3.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for nødvendige trasé- og grunnundersøkelser før slik plassering.

§ 4-9 *Andre naturforekomster enn mineraler mv.*

En utvinningstillatelse etter denne loven er ikke til hinder for at andre enn rettighetshaveren gis rett til å foreta undersøkelser etter og utvinning av petroleumforekomster i medhold av petroleumsløven når dette ikke medfører urimelig ulempe for den mineralvirksomheten som rettighetshaveren driver i medhold av utvinningstillatelsen. Det samme gjelder

- aktivitet i medhold av lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumforekomster og mineralforekomster
- aktivitet i medhold av havressurslova og naturmangfoldloven
- aktivitet i medhold av havenergilova.

Dersom det er gjort funn av petroleum i et område som omfattes av en utvinningstillatelse etter denne loven, og fortsatt petroleumvirksomhet ikke kan foregå uten å medføre urimelig ulempe for mineralvirksomheten som rettighetshaveren driver i medhold av utvinningstillatelsen, bestemmer Kongen hvilken av virksomhetene som skal utsettes, eventuelt i hvilket omfang. Det skal ved avgjørelsen tas hensyn til hva slags funn som er gjort, foretatte investeringer, hvilket stadi-

um virksomheten har nådd, virksomhetens varighet og omfang og dens økonomiske og samfunnsmessige betydning.

Den som får utsatt sin virksomhet, har etter søknad krav på å få tillatelsen forlenget for et tidsrom som svarer til utsettelsen. Dersom utsettelsen bare gjelder en begrenset del av den virksomheten som kan utføres i henhold til tillatelsen, kan departementet fastsette en kortere forlengelse eller bestemme at forlengelse ikke skal gis eller bare gis for en del av området tillatelsen gjelder.

Dersom utsettelsen medfører at arbeidsforpliktelsen etter § 4-3 ikke kan gjennomføres innen den fastsatte fristen, skal fristen forlenges i nødvendig utstrekning.

Dersom mineralvirksomheten utsettes, skal arealavgiften for den perioden utsettelsen varer, frafalles.

Hvis en utsettelse etter andre ledd må antas å bli særlig langvarig, kan tillatelsen i stedet tilbakekalles.

Kongen kan ved enkeltvedtak bestemme at den som tillates å opprettholde sin virksomhet, helt eller delvis skal refundere påløpte omkostninger og i rimelig utstrekning dekke annet tap for den som må utsette, innskrenke eller stanse sin virksomhet.

§ 4-10 *Eiendomsrett til utvunnede mineraler*

Rettighetshaveren etter utvinningstillatelsen får eiendomsretten til de mineralene som utvinnes når de er tatt opp fra havbunnen til havets overflate.

§ 4-11 *Forsvarlig utvinning*

Utvinningen skal skje i samsvar med forsvarlige tekniske, miljøfaglige og sunne økonomiske prinsipper, og det skal unngås at mineraler går unødige tapt. For å oppnå dette, skal rettighetshaveren fortløpende vurdere utvinningsstrategien og tekniske løsninger og iverksette nødvendige tiltak.

§ 4-12 *Samordnet virksomhet og andres bruk av innretninger*

Dersom det er rasjonelt å samordne utvinningen av mineralforekomster som ulike rettighetshavere har utvinningstillatelse for, skal det søkes oppnådd enighet om den mest rasjonelle samordningen av mineralvirksomheten. Avtaler om samordning av mineralvirksomhet skal godkjennes av departementet. Oppnås det ikke en slik avtale innen rimelig tid, kan departementet bestemme hvordan en samordnet mineralvirksomhet skal gjennomføres.

Departementet kan bestemme at innretninger som omfattes av §§ 4-4 og 4-7, og som eies eller brukes av en rettighetshaver, kan brukes av andre hvis hensynet til rasjonell drift eller samfunnsmessige hensyn tilsier det, og departementet finner at en slik bruk ikke er til urime-

lig fortrenghet for en rettighetshavers eget behov eller for noen som allerede har rett til å bruke innretningen.

En avtale om bruk av innretninger som omfattes av §§ 4-4 og 4-7 skal forelegges departementet til godkjenning, med mindre departementet bestemmer noe annet. Departementet kan ved godkjenning av avtale etter første punktum eller hvis det ikke oppnås enighet om slik avtale innen rimelig tid, samt ved pålegg etter annet ledd, fastsette tariff og andre vilkår eller senere endre de vilkårene som er blitt avtalt, godkjent eller fastsatt, for å sikre at prosjekter blir gjennomført ut fra hensynet til ressursforvaltning og at eieren av innretningen gis en rimelig fortjeneste blant annet ut fra investering og risiko.

§ 4-13 *Utvinningstillatelse med flere rettighetshavere*

Departementet kan etter søknad bestemme at flere rettighetshavere kan være deltakere i en utvinningstillatelse og ved tildeling beslutte at en utvinningstillatelse skal deles mellom flere rettighetshavere.

Dersom en utvinningstillatelse er delt mellom flere rettighetshavere, utpeker departementet én av dem som operatør. Skifte av operatør krever departementets godkjenning.

Departementet kan sette som vilkår for tildeling av en utvinningstillatelse at rettighetshaverne inngår avtaler av bestemt innhold seg imellom, som regulerer samarbeidet i utvinningstillatelsen.

§ 4-14 *Overdragelse av tillatelse mv.*

En hel eller delvis overdragelse av en utvinningstillatelse eller tillatelse til anlegg og drift av innretninger kan bare skje med samtykke fra departementet. Det samme gjelder for andre direkte eller indirekte interesseoverføringer eller deltakelser i tillatelsen, som overdragelse av aksjeposter og andre eierandeler som kan gi bestemmende innflytelse over en rettighetshaver som innehar en andel i en tillatelse.

En overdragelse av rettighetshavers eiendomsrett til faste innretninger kan bare skje med departementets samtykke.

Departementet kan gi forskrift om hvilke vilkår som kan fastsettes i saker etter første og annet ledd.

§ 4-15 *Avgift til Den internasjonale havbunnsmyndigheten*

For mineralvirksomhet utenfor 200 nautiske mil kan det pålegges en avgift til Den internasjonale havbunnsmyndigheten. Departementet gir forskrift om avgiftens størrelse og beregningsmåte og om innkreving av avgiften.

Avgiftskrav etter første ledd med tillegg av renter og omkostninger er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 4-16 *Ilandføring av mineraler*

Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift bestemme hvor og på hvilken måte ilandføring av mineraler skal skje.

Kapittel 5. Avslutning av virksomhet mv.

§ 5-1 *Oppryddingsplikt*

Rettighetshaveren skal sørge for en forsvarlig opprydding mens arbeidene pågår og etter at disse er avsluttet, og gjennomføre de tiltak departementet fastsetter om opprydding og avslutning.

§ 5-2 *Avslutningsplan*

Med mindre departementet bestemmer eller samtykker til noe annet, skal rettighetshaveren legge frem en avslutningsplan for departementet senest to år før en tillatelse etter §§ 4-1 eller 4-7 utløper eller oppgis, eller bruken av en innretning endelig opphører. Rettighetshaveren skal gi departementet melding om opphørstidspunktet dersom bruken av en innretning antas å endelig opphøre før tillatelsen utløper.

En avslutningsplan skal omfatte et forslag til fortsatt produksjon eller nedstengning av produksjonen og disponeringen av innretninger der dette er aktuelt. Slik disponering kan blant annet være videre bruk i mineralvirksomheten, annen bruk, hel eller delvis fjerning eller etterlatelse. Planen skal inneholde en beskrivelse av avslutningen, en konsekvensutredning og de opplysningene og vurderingene som anses nødvendige for å fatte vedtak etter § 5-3. Departementet kan kreve ytterligere opplysninger og vurderinger, eller kreve ny eller endret plan. Departementet kan gi forskrift om de nærmere kravene til en avslutningsplan.

Departementet kan i særskilte tilfeller frafalle kravet om å legge frem en avslutningsplan.

Ved tilbakekall av en tillatelse gjelder bestemmelse i første til tredje ledd tilsvarende så langt de passer.

§ 5-3 *Vedtak om disponering*

Departementet skal fatte vedtak om disponering og fastsette en frist for gjennomføring av vedtaket. I vurderingen som ligger til grunn for vedtaket, skal det blant annet legges vekt på tekniske, sikkerhetsrelaterte, miljørelaterte og økonomiske forhold og hensynet til andre brukere av havet.

Rettighetshaveren og eieren av en innretning er forpliktet til å sørge for at et vedtak om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet. Forpliktelsen til å gjennomføre disponeringsvedtaket gjelder selv om disponeringsvedtaket treffes eller skal gjennomføres etter utløpet av tillatelsen.

Dersom en tillatelse eller en andel i en tillatelse overdras etter § 4-14, skal den overdragende rettighetshaveren være subsidiært økonomisk ansvarlig overfor de øvrige rettighetshavere for kostnadene ved gjennomføringen av et vedtak om disponering. Den overdragende rettighetshaveren skal også være subsidiært ansvarlig overfor staten dersom utgifter knyttet til departementets vedtak om tiltak etter sjetten ledd ikke dekkes av rettighetshaveren eller en annen ansvarlig. Det økonomiske ansvaret etter første og andre punktum beregnes på grunnlag av størrelsen på den overdratte andelen og fremmes mot den overdragende rettighetshaveren etter fradrag for skatteverdien av kostnadene som pådras ved gjennomføringen av disponeringsvedtaket. Den overdragende rettighetshaverens forpliktelser består ved senere overdragelser av andelen eller deler av denne, likevel slik at et krav først skal rettes mot det selskapet som sist overdro andelen. Det økonomiske ansvaret er begrenset til kostnader knyttet til innretninger som eksisterer på overdragelsestidspunktet. Det samme gjelder for den overdragende eieren ved en hel eller delvis overdragelse av eierandeler i rettighetshaveren.

Dersom en innretning er overdratt i medhold av § 4-14, er rettighetshaveren og eieren i fellesskap forpliktet til å sørge for at vedtaket om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom vedtaket om disponering går ut på at innretningen skal brukes videre i mineralvirksomheten eller annen bruk, er rettighetshaveren, eieren og brukeren i fellesskap forpliktet til å sørge for at fremtidige vedtak om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom et vedtak om disponering ikke blir gjennomført innen den fastsatte fristen, kan departementet iverksette nødvendige tiltak på vegne av rettighetshaveren eller en annen ansvarlig og for deres regning og risiko. Utgifter til slike tiltak er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 5-4 *Ansvar*

Den som er forpliktet til å gjennomføre et disponeringsvedtak etter § 5-3, er ansvarlig for skade eller ulempe som voldes forsettlig eller uaktsomt i forbindelse med disponering av innretningen eller gjennomføring av vedtaket ellers.

Dersom vedtaket går ut på etterlatelse, er rettighetshaveren eller eieren ansvarlig for skade eller ulempe som voldes forsettlig eller uaktsomt i forbindelse med den etterlatte innretningen, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom det er flere ansvarlige etter første eller andre ledd, hefter de solidarisk for økonomiske forpliktelser, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Ved et vedtak om etterlatelse kan det avtales mellom rettighetshaverne og eierne og staten at fremtidig vedlikehold og ansvar skal overtas av staten mot en avtalefestet økonomisk kompensasjon.

§ 5-5 *Heftelser*

Dersom staten krever en innretning fjernet, bortfaller de heftelsene som hviler på den. Det samme gjelder dersom staten overtar innretningen i henhold til § 5-6, men da skal bruksrettigheter stiftet med departementets samtykke likevel bestå.

§ 5-6 *Statlig overtakelse*

Staten har rett til å overta en rettighetshavers faste innretninger på kontinentalsokkelen når tillatelsen utløper, oppgis eller tilbakekalles, eller når bruken av slike innretninger opphører endelig. Kongen bestemmer med bindende virkning om og i hvilken utstrekning det skal betales vederlag for overtagelsen.

Dersom staten har meddelt at den vil benytte sin rett til å overta faste innretninger, får overtakelsen virkning seks måneder etter at tillatelsen er utløpt eller bortfalt på annen måte, eller at bruken av innretningen er endelig opphørt, med mindre noe annet avtales, eller departementet bestemmer noe annet.

Ved en statlig overtakelse skal innretningen med tilhørende utstyr være i en slik stand som et forsvarlig vedlikehold for operasjonell funksjonsdyktighet tilsier. Tvister om dette og om den erstatningen som eventuelt skal betales til staten for manglende vedlikehold, avgjøres ved skjønn.

Kapittel 6. Særskilte krav til sikkerhet

§ 6-1 *Sikkerhet*

Mineralvirksomhet skal gjennomføres slik at et høyt sikkerhetsnivå kan opprettholdes og utvikles i takt med den teknologiske utviklingen. Kongen kan gi forskrift om sikkerhet i mineralvirksomheten.

§ 6-2 *Beredskap*

Rettighetshaveren og andre som deltar i mineralvirksomheten skal til enhver tid opprettholde en effektiv beredskap med sikte på å møte fare- og ulykkessituasjoner som kan medføre tap av menneskeliv eller annen personskade, forurensning eller stor materiell skade. Rettighetshaveren plikter å påse at nødvendige tiltak iverksettes for å hindre eller minimere skadevirkninger, også det som er nødvendig for så langt som mulig å føre miljøet tilbake til tilstanden før uhellet skjedde. Departementet kan gi forskrift om beredskap og tiltak etter første og andre punktum. Dette kan omfatte påbud om beredskapssamarbeid mellom flere rettighetshavere.

Ved fare- og ulykkessituasjoner som nevnt i første ledd, kan departementet bestemme at andre skal stille nødvendige beredskapsressurser til rådighet for rettighetshaverens regning. Departementet kan for rettighetshaverens regning også iverksette tiltak for å skaffe nødvendige tilleggsressurser på annen måte.

Reglene i kapittel 5 i lov 15. desember 1950 nr. 7 om særlige rådgjerd under krig, krigsfare og liknende forhold gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 6-3 Sikkerhetssoner mv.

Rundt og over innretninger på kontinentalsokkelen skal det være en sikkerhetssone, med mindre departementet bestemmer noe annet. I fare- og ulykkessituasjoner kan departementet opprette eller utvide sikkerhetssoner. Utstrekning av soner som nevnt i første og andre punktum bestemmes av Kongen. Første og andre punktum gjelder ikke for rørledninger og kabler.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at en sikkerhetssone skal gå over avgrensningslinjen til en annen stats kontinentalsokkel. Videre kan Kongen bestemme at det skal være en sikkerhetssone på norsk kontinentalsokkel selv om vedkommende innretning ligger utenfor denne.

Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at en sone tilsvarende sikkerhetssonen skal etableres i rimelig tid forut for plassering av innretninger som nevnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at det skal være en sikkerhetssone rundt og over etterlatte eller dumpede innretninger eller deler av slike innretninger.

Uvedkommende fartøyer, luftputefartøyer, luftfartøyer, fiskeredskaper eller andre gjenstander må ikke befinne seg innenfor en sone som nevnt i første til fjerde ledd. Dersom fiske kan foregå i sonen eller deler av sonen uten å true sikkerheten eller hindre utøvelsen av mineralvirksomheten, kan departementet likevel gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at slikt fiske kan finne sted.

Departementet kan gi forskrift om adkomst for innretninger som nevnt i første ledd til sone som nevnt i tredje ledd, og om merking og andre tiltak av hensyn til navigasjon.

§ 6-4 Stansing

Ved fare- og ulykkessituasjoner som nevnt i § 6-2 skal rettighetshaveren eller andre som står for drift og bruk av innretningen, i nødvendig utstrekning stanse virksomheten så lenge kravet til forsvarlig virksomhet tilsier det.

§ 6-5 Kvalifikasjoner

Rettighetshaveren og andre som deltar i mineralvirksomhet, skal ha nødvendige kvalifikasjoner for å utføre arbeidet på en forsvarlig måte. Opplæring skal finne sted i nødvendig utstrekning.

Rettighetshaveren plikter i tillegg å påse at enhver som utfører arbeid for ham overholder bestemmelsene i første ledd.

Kapittel 7. Registrering og pantsettelse

§ 7-1 Registrering av tillatelser

Departementet skal føre et register over alle utvinningstillatelser gitt etter denne loven. Registeret skal hete Havbunnsmineralregisteret. Departementet kan gi forskrift om at registeret også skal omfatte tillatelser gitt etter § 4-7.

I registeret gis hver tillatelse sitt eget blad. Departementet skal føre dagbok over de dokumentene som skal registreres, og kan gi forskrift om hvordan dagboken og registeret skal innrettes og føres, meldeplikt for rettighetshaveren ved overdragelse og andre endringer vedrørende tillatelsen og fremgangsmåten for øvrig ved registreringen. Det kan også gis forskrift om hvilke gebyrer som kan kreves.

Tinglysingsloven kapittel 2 og 3 gjelder tilsvarende så langt de passer, og ikke noe annet følger av loven her eller forskrift gitt i medhold av loven.

§ 7-2 Pantsettelse av tillatelser

Departementet kan samtykke til at en rettighetshaver pantsetter en hel tillatelse eller at den enkelte rettighetshaveren pantsetter sin andel i en tillatelse som ledd i finansiering av virksomheten knyttet til tillatelsen. I særlige tilfeller kan departementet samtykke til at finansieringen omfatter virksomhet i henhold til en annen tillatelse enn den som pantsettes.

En pantsettelse etter første ledd får rettsvern ved registrering i Havbunnsmineralregisteret.

§ 7-3 Panterettens omfang mv.

Ved pantsettelse av hele tillatelser etter § 7-2 omfatter panteretten de rettighetene som til enhver tid følger av tillatelsen og pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen.

Panteretten omfatter ikke rettigheter i innretninger som er registrert i et annet realregister, eller rettigheter i innretninger plassert på land eller sjøgrunn som er undergitt privat eiendomsrett.

Panteretten omfatter heller ikke rettigheter i flyttbare anleggsmaskiner som kan pantsettes etter panteloven § 3-8, eller rettigheter i annet løsøre som kan re-

gistreres i et annet realregister. Reglene i panteloven §§ 3-4 og 3-7 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Ved pantsettelse av en andel i en tillatelse etter § 7-2, omfatter panteretten pantsetterens ideelle andel av den formuesmassen som til enhver tid er knyttet til tillatelsen og pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen.

§ 7-4 *Panthaverens rett mv.*

Departementet skal gi en panthaver et skriftlig varsel om tilbakekall eller oppgivelse av en tillatelse eller av en andel i denne, med meddelelse om at panteretten bortfaller dersom det ikke begjæres tvangssalg uten unødig opphold. Er tvangssalg begjært i rett tid, kan det ikke meddeles en ny tillatelse i strid med panthaverens rett.

En panterett som nevnt i første ledd kan ikke overdras eller pantsettes uten departementets samtykke. Den kan heller ikke uten et slikt samtykke være gjenstand for utlegg, arrest eller gjeldsforhandling eller inngå i panthaverens konkursbo.

Kapittel 8. Særlige regler om erstatning til norske fiskere

§ 8-1 *Saklig virkeområde og definisjoner*

Dette kapitlet gjelder erstatning for økonomisk tap som en mineralvirksomhet påfører norske fiskere som følge av at virksomheten legger beslag på fiskefelt, eller medfører forurensning og avfall, eller ved at en innretning eller tiltak i forbindelse med plassering av en innretning volder skade.

Med forurensning og avfall i dette kapitlet forstås forurensning og avfall som nevnt i forurensningsloven § 6 første ledd nr. 1 og 2 og § 27 første ledd.

Med norske fiskere menes i dette kapitlet personer registrert i fiskermanntallet og eiere av fartøy som er innført i registeret over merkepliktige norske fiskefarkoster.

§ 8-2 *Beslagleggelse*

Dersom mineralvirksomheten i et område helt eller delvis beslaglegger et fiskefelt, plikter staten i den utstrekning fisket blir umuliggjort eller vesentlig vanskeligjort, å yte erstatning for det økonomiske tapet dette medfører.

Erstatningen kan fastsettes helt eller delvis som et engangsbeløp eller som faste årlige beløp. Tap som er oppstått mer enn syv år etter at beslagleggelsen fant sted, kan ikke kreves erstattet.

Staten kan kreve regress av rettighetshaveren dersom rettighetshaveren burde ha avverget tapet.

§ 8-3 *Ansvar for forurensning og avfall*

Rettighetshaveren er erstatningsansvarlig uten hensyn til skyld for økonomisk tap som følge av forurensning og avfall fra mineralvirksomheten, utgifter til rimelige tiltak for å avverge eller begrense slik skade eller slikt tap og for skade eller tap som slike tiltak medfører.

Rettighetshaverens ansvar etter første ledd omfatter også skade og ulempe fra forurensning og avfall som følge av trafikk med forsynings- eller hjelpefartøy og ved forflytning av en innretning til eller fra vedkommende felt. Rettighetshaveren kan gjøre gjeldende regressansvar mot den direkte skadevolderen eller rederen dersom de ellers gjeldende ansvarsvilkårene er oppfylt.

For at erstatning skal kunne kreves for tapt fangsttid i forbindelse med lokalisering, merking, opptak eller ilandbringelse av gjenstander, må gjenstandene merkes forsvarlig eller bringes i land og forevises for politiet, havnemyndighet eller annen tilsvarende offentlig myndighet, med mindre det foreligger absolutte hindringer. Posisjonen må i alle fall meldes til politiet eller havnemyndighet.

Tredje ledd gjelder også ved erstatning for annet tap dersom en slik merking, posisjonsangivelse eller ilandbringelse med rimelighet kan kreves.

Erstatningsansvaret omfatter også andre fartøy som bistår et fiskefartøy med å bringe gjenstander til land.

§ 8-4 *Solidaransvar*

Dersom det er voldt skade som nevnt i § 8-3 uten at skadevolderen kan identifiseres, skal rettighetshaverne være solidarisk ansvarlige i den utstrekning skaden kan tenkes å være forårsaket av mineralvirksomhet i tilknytning til vedkommendes tillatelse.

§ 8-5 *Innretning mv. som volder skade*

Dersom en innretning eller tiltak i forbindelse med plassering av en innretning volder skade, og skadelidte ikke har rett til erstatning etter bestemmelsene i § 8-2, er rettighetshaveren erstatningsansvarlig uten hensyn til skyld for det økonomiske tapet som fiskerne lider som følge av skaden.

§ 8-6 *Nemnd mv.*

Krav som fremmes i medhold av dette kapitlet skal behandles av en nemnd. Kongen gir forskrift om nemndas sammensetning og saksbehandling og om klagebehandlingen ved klage over nemndas avgjørelser.

Klageinstansens vedtak kan innen to måneder etter at vedkommende part har fått melding om vedtaket, ved stevning bringes direkte inn for tingretten.

Krav fastsatt av nemnda eller klageinstansen er tvangsgrunnlag for utlegg etter at klagefristen eller fristen i annet ledd er utløpt.

Ved oversittelse av fristen i andre ledd, kan klageinstansen etter reglene i forvaltningsloven § 31 vedta at tingretten skal ta saken til behandling. Vedtak som gjelder fristoversittelser kan ankes til tingretten.

Kapittel 9. Alminnelige bestemmelser

§ 9-1 Tilsynsmyndighet

Departementet fører tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven blir overholdt av alle som utøver mineralvirksomhet som omfattes av loven.

Tilsynsmyndigheten kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven.

Tilsynsmyndigheten skal på ethvert tidspunkt ha adgang til alle innretninger for gjennomføring av tilsynsvirksomhet, også skip som benyttes for mineralvirksomhet.

Utgiftene til tilsyn kan kreves dekket av rettighetshaveren eller den som tilsynet i det enkelte tilfellet retter seg mot eller finner sted hos.

§ 9-2 Forsikringsplikt, sikkerhetsstillelse mv.

Den virksomheten rettighetshaveren driver etter loven, skal til enhver tid være forsikret. Rettighetshaveren skal sørge for en rimelig forsikringsdekning ut fra hensynet til risikoen for eksponering og premiekostnader.

Departementet kan ved tildeling av tillatelser etter denne loven, eller senere, bestemme at rettighetshaveren skal stille en slik sikkerhet som departementet godkjenner, for oppfylning av de pliktene rettighetshaveren har påtatt seg i forbindelse med mineralvirksomhet etter denne loven og for mulig ansvar.

Departementet kan gi forskrift om krav til forsikringsdekning og sikkerhetsstillelse.

§ 9-3 Plikt til å etterleve loven og påse at bestemmelser blir overholdt

Rettighetshaveren og andre som deltar i mineralvirksomhet etter denne loven, plikter å iverksette systematiske tiltak som skal sikre at loven, forskrifter gitt med hjemmel i loven og enkeltvedtak truffet i medhold av loven, etterleves.

I tillegg plikter rettighetshaveren å påse at enhver som utfører arbeid for ham, enten personlig, ved ansatte eller ved entreprenører eller underentreprenører, overholder bestemmelsene gitt i eller i medhold av loven.

§ 9-4 Ansvar for forpliktelser

Rettighetshavere som sammen innehar en tillatelse, er solidarisk ansvarlige overfor staten for økonomiske

forpliktelser som følger av mineralvirksomhet i henhold til tillatelsen.

§ 9-5 Ansvar for skadeforvoldelse

Dersom noen som utfører oppdrag for en rettighetshaver blir erstatningsansvarlig overfor en tredjemann, hefter rettighetshaveren for erstatningskravet i samme omfang som og solidarisk med skadevolderen og eventuelt dennes arbeidsgiver.

Rettighetshaveren er erstatningsansvarlig for forurensningsskade uten hensyn til skyld. For øvrig gjelder reglene i forurensningsloven kapittel 8 så langt de passer.

§ 9-6 Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelsene i loven eller enkeltvedtak truffet i medhold av loven blir gjennomført, kan departementet treffe vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten kan fastsettes når en overtredelse av loven eller et vedtak er oppdaget og begynner å løpe, dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Dersom særlige grunner tilsier det, kan en tvangsmulkt fastsettes på forhånd, og den løper da fra en eventuell overtredelse tar til.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt, blant annet om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av en påløpt tvangsmulkt.

§ 9-7 Overtredelsesgebyr

Departementet kan pålegge den som har overtrådt bestemmelser gitt i denne loven, å betale et overtredelsesgebyr til statskassen. Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. Et foretak kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor foretakets kontroll.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr, blant annet om vilkår for å ilegges overtredelsesgebyr, størrelsen på gebyret, renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall, og frafall av et ilagt overtredelsesgebyr.

§ 9-8 Midlertidig stans av virksomhet

Hvis en rettighetshaver ikke etterkommer et pålegg om tiltak gitt i eller i medhold av loven, kan departementet kreve midlertidig stans av virksomheten.

Departementet kan iverksette midlertidig stans av virksomheten dersom dette er nødvendig for å avverge en overhengende fare.

Utgiftene til å stanse virksomheten kan kreves dekket av rettighetshaveren. Et krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 9-9 *Endring og tilbakekall av tillatelse mv.*

Departementet kan oppheve, trekke tilbake, endre vilkårene i eller sette nye vilkår for en tillatelse etter denne loven eller en forskrift gitt i medhold av loven dersom

- det foreligger en grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven
- rettighetshaveren ikke etterkommer et pålegg om å rette eller stanse forhold som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak truffet etter denne loven
- tillatelsen er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning
- vesentlige forutsetninger som lå til grunn for å gi tillatelsen er bortfalt
- den sikkerheten som rettighetshaveren plikter å stille etter § 9-2 er vesentlig svekket, eller selskapet eller sammenslutningen som innehar tillatelsen, oppløses eller tas under akkord- eller konkursbehandling.

En endring eller et tilbakekall av en tillatelse etter første ledd kan gjøres tidsbegrenset. Tidsbegrensede endringer eller tilbakekall kan gjøres betinget av at bestemte forhold utbedres eller endres.

Ved avgjørelser etter paragrafen her skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som det må påregnes at en endring eller et tilbakekall vil påføre innehaveren av tillatelsen, og de fordelene og ulempene som endringen eller tilbakekallet for øvrig vil medføre.

Departementet kan gi forskrift om endringer og tilbakekall av tillatelser.

§ 9-10 *Følgene av tilbakekall, oppgivelse av rettigheter eller bortfall av andre grunner*

Et tilbakekall av en tillatelse, oppgivelse av rettigheter eller bortfall av rettigheter av andre grunner fritar ikke for de økonomiske forpliktelsene som følger av denne loven, forskrifter gitt i medhold av loven eller enkeltvedtak med særskilte vilkår fastsatt i medhold av loven. Hvis en arbeidsforpliktelse eller en annen forpliktelse ikke er oppfylt, kan departementet kreve innbetalt helt eller delvis det beløpet som oppfyllelse av forpliktelsen ville ha kostet. Beløpet fastsettes med bindende virkning av departementet.

Blir en tillatelse som er knyttet til en etablert innretning trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for å sørge for at innretningen blir overtatt av noen som lovlig kan drive virksomheten.

Blir en utvinningstillatelse trukket tilbake, kan departementet lyse ut utvinningstillatelsen for innhenting av søknad fra andre interesserte, eller pålegge en frist for

overdragelse. Ved utlysningen gjelder reglene i kapittel 4 for behandling av søknader så langt de passer.

§ 9-11 *Rapporteringskrav og datainnsamling mv.*

Departementet kan kreve at materiale og opplysninger som en rettighetshaver, operatør, entreprenør eller underentreprenør har eller utarbeider vedrørende planlegging og gjennomføring av mineralvirksomhet etter denne loven, skal være tilgjengelige i Norge. Departementet kan også kreve at dette overleveres vederlagsfritt til departementet eller den departementet utpeker. Overleveringen skal skje på det formatet departementet bestemmer, i den utstrekning dette finnes rimelig.

Rettighetshaveren skal vederlagsfritt sende prøver av de mineralene som tas opp fra havbunnen, til departementet eller den departementet utpeker. Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at tilsvarende skal gjelde for biologisk materiale. Staten overtar eiendomsretten til det innsendte materialet.

Rettighetshaveren skal vederlagsfritt sende følgende materiale til departementet, eller den departementet utpeker

- rapporter fra undersøkelser så snart de foreligger, og senest tre måneder etter at undersøkelsene er avsluttet
- kopier av data, prøver og resultater og tolkningen av dem
- opplysninger om uttak av mineraler, og mengden som er tatt ut, og en beskrivelse av mineralgehalten
- opplysninger om videresalg av mineraler og salgsverdien.

Departementet kan gi forskrift om hvilket materiale som skal være tilgjengelig for myndighetene, hva som kan kreves overlevert, når materialet senest skal være tilgjengelig eller overlevert, og om hvilke opplysninger som skal gis til offentlige myndigheter før mineralvirksomheten begynner, og etter at den er kommet i gang.

§ 9-12 *Taushetsplikt*

Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang til eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om geologiske forhold i materiale eller i opplysninger som nevnt i § 9-11 andre og tredje ledd, og fastsette varigheten av en slik taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at opplysninger av enhver art som meddeles myndighetene i forbindelse med en søknad om utvinningstillatelse skal være underlagt taushetsplikt og varigheten av slik taushetsplikt.

Forskrifter eller enkeltvedtak som blir gitt i medhold av denne paragrafen, skal ikke være til hinder for at departementet gir generelle uttalelser om virksomheten og mulighetene for å finne mineralforekomster, eller til bruk for utarbeidelse av oversiktskart eller for statistiske formål. Slike forskrifter eller enkeltvedtak skal heller ikke hindre utveksling av informasjon som forutsatt i lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret og lov 6. juni 1997 nr. 35 om Oppgaveregisteret eller en annen lovpålagt utveksling av informasjon med offentlige organer.

§ 9-13 *Partsinnsyn mv.*

Reglene i forvaltningsloven § 18 første ledd om en parts rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter gjelder ikke i saker som gjelder søknader om utvinningstillatelse etter denne loven.

§ 9-14 *Straffebestemmelser*

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser, påbud, forbud, eller vilkår gitt i eller i medhold av §§ 1-6, 4-16, 5-1, 5-3, 6-1, 6-2, 6-3 eller 6-4 straffes med bøter eller fengsel inntil to år, hvis ikke overtredelsen rammes av et strengere straffebud.

§ 9-15 *Opplysninger om betalinger*

Departementet kan gi forskrift om at rettighetshavere og forvaltningsorganer skal gi opplysninger om betalinger til eller fra staten i tilknytning til mineralvirksomheten. Forvaltningsorganer kan pålegges å gi slike opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Opplysningene kan offentliggjøres både av avgiveren og mottakeren av opplysningene.

Kapittel 10. Særlige regler for forekomster av skjellsand, sand og grus i kystnære områder

§ 10-1 *Tilpasninger for kystnære forekomster*

Kongen kan gi forskrift om i hvilken grad lovens bestemmelser skal gjelde for undersøkelse og utvinning av forekomster av skjellsand, sand og grus i området fra marbakken og ut til én nautisk mil fra grunnlinjene. Dette kan også omfatte unntak fra loven.

§ 10-2 *Fylkeskommunenes kompetanse*

Fylkeskommunen kan tildele tillatelser til undersøkelse eller utvinning av skjellsand, sand og grus i området nevnt i § 10-1.

Kapittel 11. Ikrafttredelse og endring av andre lover

§ 11-1 *Ikrafttredelse mv.*

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

For tillatelser gitt før lovens ikrafttredelse gjelder loven i den utstrekning bestemmelsene ikke er i strid med tillatelsen som er gitt.

§ 11-2 *Endringer i andre lover*

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

I

I lov 21. juni 1963 nr. 12 om utforskning og utnyttelse av undersjøiske naturforekomster gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster og *mineralforekomster*.

§ 1 første og andre ledd skal lyde:

Denne lov gjelder vitenskapelig utforskning av havbunnen og grunnen under denne og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster og *mineralforekomster* i indre norsk farvann, på norsk sjøterritorium og på kontinentalsokkelen. Med kontinentalsokkelen menes havbunnen og undergrunnen i de undersjøiske områder som strekker seg ut over norsk sjøterritorium gjennom hele den naturlige forlengelse av landterritoriet til ytterkanten av kontinentalmarginen, men ikke kortere enn 200 nautiske mil fra grunnlinjene som sjøterritoriets bredde er målt fra, likevel ikke utover midtlinjen i forhold til annen stat med mindre annet følger av folkerettens regler for kontinentalsokkel utenfor 200 nautiske mil fra grunnlinjene eller overenskomst med vedkommende stat.

Kongen kan gi forskrift om virksomhet som er omfattet av denne loven.

Nåværende § 1 andre og tredje ledd blir tredje og nytt fjerde ledd.

§ 2 tredje ledd oppheves.

§ 3 skal lyde:

§ 3. All vitenskapelig utforskning av havbunnen og grunnen under denne krever tillatelse fra departementet eller den det bemyndiger. Det kan settes bestemte vilkår for slike tillatelser.

II

I lov 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper skal § 1-1 fjerde ledd lyde:

Loven gjelder ikke for partrederier etter sjøloven kapittel 5. Den gjelder heller ikke for samarbeidsavtaler

knyttet til tillatelse gitt i medhold av lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet § 4-3 og samarbeidsavtaler med hjemmel i lovens § 3-3 fjerde ledd og § 4-7, jf. § 4-3, og tilsvarende avtaler inngått før petroleumslovens ikrafttredelse eller samarbeidsavtaler knyttet til tillatelse gitt i medhold av havbunnsmineralloven §§ 3-1 og 4-1, jf. § 4-7.

III

I lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser skal § 4 lyde:

§ 4. Stedlig virkeområde

Loven gjelder på norsk territorium med unntak av Svalbard.

Loven gjelder ikke utenfor den private eiendomsrettens grenser i sjø. *Loven gjelder likevel for aktiviteter som har til formål å utvinne mineralske forekomster fra innslagspunkt på land, men hvor den mineralske forekomsten strekker seg ut under havbunnen.*

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A § 1-1 og forslag nr. 6, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«§ 1-1 skal lyde:

Denne loven skal sikre bærekraftig og miljømessig forvaltning av ressurser på havbunnen ved eventuell undersøkelse og utvinning av mineralforekomster på kontinentalsokkelen. Aktiviteten må kun foregå på en slik måte at den ivaretar samfunnsmessige målsettinger som miljø, verdiskaping til beste for fellesskapet, sikkerhet ved virksomheten, øvrig næringsvirksomhet og andre interesser.» Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen bifalt med 93 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.58.54)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A § 1-7 og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«§ 1-7 skal lyde:

Mineralvirksomhet etter denne loven skal foregå på en forsvarlig måte og ivareta hensynet til sikkerhet for personell, miljø og de økonomiske verdiene innretninger og fartøyer representerer.

Mineralvirksomheten må ikke unødvendig eller i urimelig grad vanskeliggjøre eller hindre skipsfart, fiske, luftfart eller annen virksomhet eller volde

skade eller fare for skade på rørledninger, kabler eller andre undersjøiske innretninger. Alle rimelige foranstaltninger skal tas for å unngå skade på naturmangfoldet i havet eller kulturminner på havbunnen og å unngå forurensning og forøpling.

Forvaltningen av mineralressursene skal være økosystembasert og i tråd med føre-var-prinsippet.

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre en miljømessig forsvarlig mineralvirksomhet.

Miljømyndighetene skal påse at kravet til en miljømessig forsvarlig mineralvirksomhet overholdes, og kan fremme innsigelse mot plan for utvinning av mineralforekomst hvis miljøhensyn ikke er rimelig ivaretatt. Innsigelse skal fremmes så tidlig som mulig og senest innen den frist som er fastsatt for høringen av konsekvensutredningen. Innsigelse skal begrunnes i nasjonale mål, rammer og retningslinjer.» Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen bifalt med 64 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.59.22)

Presidenten: Det voteres over A § 3-1 annet ledd bokstav e).

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 53 mot 50 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.59.47)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«§ 4-2 bokstav d skal lyde:

d) det geografiske området som ønskes omfattet av tillatelsen, herunder identifisert naturmangfold på havbunnen og en første konsekvensutredning av naturlige virkninger en eventuell mineralutvinning vil ha for det identifiserte naturmangfoldet.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 94 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.00.07)

Presidenten: Det voteres alternativt mellom A § 4-2 første ledd bokstav d) og forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«§ 4-2 bokstav d skal lyde:

d) det geografiske området som ønskes omfattet av tillatelsen, herunder identifisert naturmangfold på havbunnen.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble innstillingen bifalt med 53 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.00.45)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere etablering av et eget ressurscenter for mineralprospektering i Norge.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 62 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.01.05)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta et internasjonalt initiativ for sterkere vern av verdifulle naturområder på havbunnen i internasjonalt farvann for å sikre at eventuell utnytting av mineralforekomstene skjer på en miljømessig forsvarlig måte.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 64 mot 39 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.01.25)

Presidenten: Det voteres over resten av A. Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 94 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.01.44)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 93 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.02.05)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en grundig vurdering av potensialet i urban mining og økt gjenvinning av metaller i den kommende strategien for sirkulær økonomi.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 52 mot 51 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.02.46)

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Solfrid Lerbrekk på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i arbeidsmiljøloven slik at avtale om gjennomsnittsberegning av arbeidstid med grunnlag i tariffavtale forbeholdes virksomheter som er bundet av landsomfattende tariffavtale med fagforening med innstillingsrett.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring i arbeidsmiljøloven, slik at søknader om bruk av gjennomsnittsberegning av arbeidstid til Arbeidstilsynet som begrunnes med at arbeidstakerne arbeider utenfor sitt hjemsted og har behov for friperioder, må ha som forutsetning at arbeidsgiver har sendt arbeidstakerne på oppdrag.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling. Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:33 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Arild Grande, Lise Christoffersen og Leif Sande om gjennomsnittsberegning av arbeidstid – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 64 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.03.40)

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Eigil Knutsen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Solfrid Lerbrekk på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et lovutvalg som skal kartlegge hvordan lovverk som tar sikte på å ivareta arbeidstakeres stilling, blir omgått. Utvalget skal:

foreslå lovendringer som hindrer at loven kan omgås av arbeidsgivere som vil unngå tariffavtale eller forpliktelser som følger av tariffavtale,

gjennomgå konkurslovgivningen og foreslå endringer slik at lovgivningen blir mer effektiv, for eksempel ved skjerping av strafferammer og konkursskranene.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at 94 representanter hadde stemt imot forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og 9 hadde stemt for.

(Voteringsutskrift kl. 18.04.14)

Jorodd Asphjell (A) (fra salen): Jeg skulle stemt imot, ikke for.

Presidenten: Da er det 95 representanter som har stemt imot forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, og 8 representanter som har stemt for. – Forslaget er dermed ikke vedtatt.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:37 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å hindre fagforeningsknusing – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem sak om endring av arbeidsmiljøloven som tydeliggjør at den som reelt har bestemmende innflytelse over arbeidsforholdet, i tillegg til det som fremkommer av arbeidsmiljøloven § 1-8 annet ledd, også har retter og plikter som arbeidsgiver i henhold til arbeidsmiljøloven.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om å oppheve arbeidsmiljøloven § 16-1 annet ledd, slik at kapittel 16 i arbeidsmiljøloven, som gir ansatte rettigheter ved virksomhetsoverdragelse, også gjelder ved overdragelse fra konkursbo.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 53 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.05.08)

Presidenten: I sak nr. 4 foreligger det ikke voteringstema.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i plan- og bygningsloven m.m. (håndtering av overvann i arealplanleggingen mv.)

I

I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

§ 1-8 femte ledd skal lyde:

For områder langs vassdrag som har betydning for natur-, kulturmiljø- og friluftsinnteresser, *eller for vass-*

dragets kapasitet, skal kommunen i kommuneplanens arealdel etter § 11-11 nr. 5 vurdere å fastsette grense på inntil 100 meter der bestemte angitte tiltak mv. ikke skal være tillatt.

§ 3-1 første ledd bokstav g skal lyde:

- g) ta klimahensyn gjennom reduksjon av klimagassutslipp og tilpasning til forventede klimaendringer, herunder gjennom løsninger for energiforsyning, areal og transport

§ 3-1 første ledd ny bokstav i skal lyde:

- i) legge til rette for helhetlig forvaltning av vannets kretsløp, med nødvendig infrastruktur.

§ 11-9 første ledd nr. 3 skal lyde:

3. krav til nærmere angitte løsninger for vannforsyning, avløp, avrenning, veg og annen transport i forbindelse med nye bygge- og anleggstiltak, herunder forbud mot eller påbud om slike løsninger, og krav til det enkelte anlegg, jf. § 18-1. Det kan også gis bestemmelse om tilrettelegging for forsyning av vannbåren varme til ny bebyggelse, jf. § 27-5,

II

I lov 17. juni 2005 nr. 101 om eignedomsregistrering gjøres følgende endringer:

I § 5 a andre ledd skal «kommunelova» endres til «kommuneloven».

I § 7 fjerde ledd skal «tinglysingslova» endres til «tinglysingsloven».

§ 10 første ledd skal lyde:

Før ny grunneigedom, ny anleggseigedom, ny feste grunn eller nytt jordsameige kan opprettast i matrikkelen, må det liggje føre løyve etter plan- og bygningsloven § 20-2. For innføring av ny eigarseksjon må det liggje føre kommunalt seksjoneringsvedtak etter eierseksjonsloven § 13.

I § 11 første ledd skal «plan- og bygningslova» endres til «plan- og bygningsloven».

I § 22 tredje ledd tredje punktum skal «uten» endres til «utan».

I § 22 femte ledd skal «Personvernforordninga» endres til «Personvernforordningen».

I § 22 sjette ledd skal «tryggingslova» endres til «sikkerhetsloven».

I § 24 første ledd skal «eigarseksjonslova» endres til «eierseksjonsloven».

I § 24 fjerde ledd skal «pantelova» endres til «panteloven».

I § 26 andre ledd skal «eigarseksjonslova» endres til «eierseksjonsloven».

§ 26 sjette ledd skal lyde:

Denne paragrafen går framom *personvernforordningen* artikkel 16 om retting av personopplysningar.

I § 30 første ledd bokstav b skal «plan- og bygningslova eller eigarseksjonslova» endres til «plan- og bygningsloven eller eierseksjonsloven».

I § 30 sjette ledd skal «personopplysningslova» endres til «personopplysningsloven».

§ 38 andre ledd andre punktum skal lyde:

Ein landmålar som ikkje lenger tilfredsstiller krava til å ha landmålarbrev, skal sende melding om dette til den som tildelar *landmålarbrev*, innan 14 dagar.

I § 41 første ledd skal «plan- og bygningslova eller eigarseksjonslova» endres til «plan- og bygningsloven eller eierseksjonsloven».

I § 46 første ledd bokstav d skal «mv.» endres til «m.m.».

I § 51 første ledd skal «delingslova» endres til «delingsloven» og «eigarseksjonslova» endres til «eierseksjonsloven».

III

I lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg (*vass- og avløpsanleggslova*)

§ 1 nytt andre ledd skal lyde:

Første ledd gjeld ikkje for overvassanlegg.

Nåværende andre, tredje og fjerde ledd blir tredje, fjerde og femte ledd.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i verk de enkelte bestemmelsene til ulik tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Heidi Greni på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 2 og 3, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voterer over forslag nr. 1, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede innføringen av en frist for hvor lang tid det kan gå fra det er sendt forhåndsvarsel om tilbakekall av statsborgerskap, til en sak må være avklart hos utlendingsmyndighetene i første instans.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 82 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.06.13)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:43 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Une Bastholm og Bjørnar Moxnes om en foreldelsesfrist for tilbakekall av statsborgerskap – vedtas ikke.

Presidenten: Det voterer alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 2 og 3, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å utrede en foreldelsesfrist som etter en gitt tid avskjærer anledningen til å tilbakekalle et statsborgerskap etter statsborgerloven § 26 annet ledd, med sikte på inn-

føring av en slik regel så snart som mulig.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et lovforslag om å innføre krav om dobbelt statsborgerskap for å tilbakekalle statsborgerskap.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 94 mot 9 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.06.50)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 20 forslag. Det er

- forslagene 1–11, fra Marit Knutsdatter Strand på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 12–15, fra Torstein Tvedt Solberg på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 16–20, fra Mona Fagerås på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voterer over forslagene nr. 16–20, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en prøveordning med alternativt opptakskriterium for søkere til lærerutdanningene, slik at søkere med 40 skolepoeng og over fritas fra kravet om minimum karakteren 4 i matematikk fra videregående opplæring.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det skal gis to tilleggspoeng for mannlige søkere til grunnskolelærerutdanningen for trinn 1–7.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med forslag om å utvide stipendordningene og utvide området for nedskrivning av studielån etter fullført lærerutdanning.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å overføre forhandlingsansvaret for lærere fra kommune til stat.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppfordre kommunene til aktivt å ta i bruk handlingsrommet for å heve lærernes lønnsnivå, og i samarbeid med parte-

ne utforme en plan for å rekruttere og beholde lærere i skolen.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 95 mot 8 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.07.33)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 12–15, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at bevilgningene til etter- og videreutdanning holdes på minst dagens nivå i fremtidige forslag til statsbudsjett, og sikrer et fortsatt høyt antall plasser til etter- og videreutdanning for lærere.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre det obligatorisk for kommuner å utarbeide kompetanseplaner for hver enkelt lærer og sikre at dette blir fulgt opp av skoleeierne. Kompetanseplanene skal tydelig omfatte hva hver enkelt trenger av kompetanse for å oppfylle gjeldende kompetansekrav, og ivareta skolens helhetlige kompetansebehov.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det lages en nasjonal oversikt over kompetansen til praksislærerne i Norge.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en nasjonal norm for økt lærertetthet for videregående opplæring.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 64 mot 39 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.07.53)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:14 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Mona Fagerås om nasjonal satsing for flere lærere i skolen – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1–11, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en nasjonal rekrutteringskampanje spesielt rettet mot å rekruttere flere menn, og stimulere til lokalt rekrutteringsarbeid rettet mot lærerstudenter i siste del av utdanningen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en ordning med nasjonale søknadsmidler som skoleledere kan søke om for å drive lokale utviklingsprosjekter for å rekruttere flere lærere til skolene, som for eksempel ekstra lønnstiltak eller belønning for flere faste ansettelse.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forankre ordningen med lærerspesialister hos partene i arbeidslivet før den utvides ytterligere.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen erstatte firerkravet i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen med bredere og mer treffsikre opptakskrav som sikrer at lærerstudenter har tilstrekkelig faglig kompetanse, for eksempel krav om snittkarakter.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte, og senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2020, med en status for omfanget av veiledning av nyutdannede, nytilsatte lærere og oppfølgingen av avtalen om nasjonale rammer for veiledning.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste den nasjonale veiledningsordningen for nyutdannede lærere.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av opplæringslova og friskolelova slik at det gjeninnføres et unntak fra kompetansekravet i undervisningsfag for allmennlærere som oppfylte kravene for å bli ansatt i undervisningsstilling, inkludert allmennlærere som har påbegynt utdanningen før 1. januar 2014.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre et kompetanseløft for ukvalifiserte som underviser i skolen.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette målrettede tiltak for å få tilbake reservestyrken av lærere som jobber utenfor skoleverket, blant annet ved å innføre en tillitsreform i skolen som sørger for at det totale omfanget av kartlegginger, målinger, rapportering og dokumentasjonskrav på nasjonalt og lo-

kalt nivå reduseres, slik at lærernes tid til eleven og lærernes handlingsrom ivaretas.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i samarbeid med partene, sørge for at skoleeier og skoleledelsen tar i bruk attraktive seniortiltak for at lærere skal kunne stå lenger i jobb.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke og utvikle det desentraliserte yrkesfaglærerutdanningstilbudet og på den måten sørge for et likeverdig, fleksibelt og tilgjengelig utdanningstilbud over hele landet.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 53 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.08.31)

Presidenten: I sak nr. 8 foreligger det ikke voteringstema.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Sak nr. 9 er andre gangs behandling av lovvedtak og gjelder lovvedtak 38.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 10 [18:08:55]

Referat

- (167) Lov om overgangsregler mv. ved Storbritannias uttreden fra Den europeiske union og samtykke til inngåelse av avtale om ordninger for borgernes rettigheter mellom EØS/EFTA-statene og Storbritannia som følge av Storbritannias uttreden fra Den europeiske union og EØS-avtalen (Prop. 45 LS (2018–2019))
Enst.: Sendes justiskomiteen, unntatt B, som sendes utenriks- og forsvarskomiteen.
- (168) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Willfred Nordlund, Geir Pollestad, Liv Signe Navarsete, Geir Inge Lien og Nils T. Bjørke om å styrke fylkene som har store utgifter til ferje- og båtdrift (Dokument 8:75 S (2018–2019))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen som forelegger sitt utkast til innstilling for transport- og kommunikasjonskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
- (169) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen og Leif Audun Sande om ekstern og uavhengig gjennomgang av bergingsarbeidet etter frengattulykken 8. november 2018 (Dokument 8:76 S (2018–2019))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves?

– Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 18.09.

